

Begroting 2024

Inhoudsopgave

Begroting 2024	1
Inleiding begroting	5
Leeswijzer	6
Van perspectiefnota 2024 naar begroting 2024	7
Inleiding	7
1. Meerjarig saldo perspectiefnota 2024	7
2. Mutaties bestaand beleid	8
3. Herzien meerjarig saldo op basis van bestaand beleid	15
4. Uit te werken richtingen uit de perspectiefnota 2024	16
5. Specifieke mutaties	26
6. Geactualiseerd herzien meerjarig saldo	30
7. Incidenteel beschikbare middelen waaronder de (belangrijkste) reserves	32
Inleiding ambitiebegroting	35
Programma Buitengebied in Balans	36
Actielijn 1 Naar een toekomstbestendige agrarische sector	36
Actielijn 2 Ons unieke landschap en natuur worden geborgd	38
Financiën Buitengebied in Balans	39
Programma Iedereen Gezond	41
Actielijn 1 De zorg voor onze inwoners is op orde	43
Actielijn 2 Gezond in je lijf en in je hoofd	44
Actielijn 3 Iedereen doet mee	44
Actielijn 4 Iedereen is veilig	45
Financiën Iedereen Gezond	46
Programma Leefomgeving van de toekomst	47
Actielijn 1 Verduurzamen - Op weg naar energieneutraal en aardgasvrij wonen en werken	52
Actielijn 2 Opwek - Duurzame energievoorziening	53
Actielijn 3 Duurzame Mobiliteit	54
Financiën Leefomgeving van de toekomst	54
Programma Leefbare kernen	56
Actielijn 1 Voor iedereen een passende woning	56
Actielijn 2 Voldoende ruimte voor de economie en voor maatschappelijk verantwoord ondernemen .	58

Financiën Leefbare kernen	60
Programma Gemeente en de samenleving.....	62
Actielijn 1 Gemeente en inwoners staan dicht bij elkaar en werken samen	62
Actielijn 2 Een sterk en toekomstbestendig Noaberkracht.....	63
Actielijn 3 Financieel gezond blijven	65
Financiën Gemeente en de samenleving.....	66
Basisbegroting.....	67
Programma Bestuur & middelen	67
Programma Dienstverlening & burgerzaken	71
Programma Veiligheid	73
Programma Openbare ruimte & mobiliteit.....	76
Programma Economie.....	80
Programma Onderwijs.....	83
Programma Sport & accommodaties	85
Programma Cultuur & recreatie	87
Programma Sociaal domein.....	90
Programma Milieu	96
Programma Volkshuisvesting & ruimtelijke ordening.....	98
Paragrafen	102
Lokale heffingen	102
Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	111
Onderhoud kapitaalgoederen.....	120
Financiering.....	127
Verbonden partijen	130
Grondbeleid.....	145
Bedrijfsvoering.....	147
Wet Open Overheid (WOO)	148
Financiële begroting	150
Overzicht baten en lasten	150
Overzicht van baten en lasten per programma.....	152
Overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.....	157
Staat van incidentele baten en lasten	158
Structureel begrotingssaldo Dinkelland.....	167
Meerjarenbalans.....	167

Overzicht taakvelden	169
Bijlagen	172
Bijlage 1: Overzicht reserves en voorzieningen	172
Bijlage 2: Vaststelling begroting	182

Inleiding begroting

Voor u ligt de begroting 2024 van de gemeente Dinkelland die door het college van Dinkelland aan u als raad aangeboden wordt. Deze begroting heeft als basis het collegeakkoord gemeente Dinkelland 2022-2026 met de naam "Vernieuwen, verbinden en versterken". Het zogenaamde ambitiedeel van deze begroting is gebaseerd op de volgende 5 opgaven uit dit collegeakkoord:

- Buitengebied in Balans
- Iedereen gezond
- Leefomgeving van de toekomst
- Leefbare kernen
- Gemeente en de Samenleving

In aanvulling hierop zijn in de perspectiefnota 2024 een aantal nader uit te werken richtingen benoemd en toegelicht. De opdracht vanuit de perspectiefnota 2024 is dat deze richtingen nader worden uitgewerkt en worden betrokken bij het opstellen van de begroting 2024 waar verdere besluitvorming plaatsvindt. Het gaat hier om de volgende uit te werken richtingen (waar ook middelen aan zijn gekoppeld):

- Extra inzet op preventie binnen het sociaaldomein
- Extra inzet en versnellingsacties binnen programma leefbare kernen
- Versterken economische en toeristische positie
- Extra reservering Samen Scholen
- Onderhoud en vervanging openbare ruimte
- Behouden en versterken cultuuraanbod

De nadere uitwerking van de richtingen is opgenomen in het "financiële" hoofdstuk van deze begroting 2024 waar ook de voorstellen voor besluitvorming zijn opgenomen. Daarnaast hebben we de nadere inhoudelijke uitwerking van de richtingen in termen van inspanningen en activiteiten ook opgenomen onder de betreffende ambitie/ basisprogramma.

Naast deze nadere uitwerkingen van de richtingen uit de perspectiefnota 2024 wordt deze begroting 2024 ook gekenmerkt door een aantal ontwikkelingen die de nodige risico's en onzekerheden met zich meebrengen. Als eerste noemen we de druk op de migratieketen waarvan we de gevolgen, zowel op korte als ook op lange termijn, nog niet goed kunnen inschatten. Uiteraard houden we uw raad op de hoogte van (de gevolgen van) deze ontwikkeling.

Daarnaast lopen ook de financiële gevolgen van de inflatie als een rode draad door deze begroting 2023. We hebben ruim € 0,95 miljoen moeten onttrekken aan de stelpost prijscompensatie om de gevolgen van de gestegen prijzen op te kunnen vangen. De inflatie en zeker ook de stijgende rente werkt ook door in de kostendekkende tarieven voor het riool en de afvalinzameling en -verwerking. Dit betekent een stijging van de lokale lastendruk.

Met de val van het kabinet blijft de onzekerheid over de meerjarige financiële positie van de Nederlandse gemeenten naar verwachting nog wel enige tijd voortduren. Het inmiddels demissionaire kabinet mag strikt formeel enkel nog lopende zaken afhandelen en geen omstreden zaken meer behandelen. De algemene lijn is dat zo'n kabinet zich moet beperken tot spoedeisende zaken en onderwerpen die politiek niet controversieel zijn. Het demissionaire kabinet heeft inmiddels aangegeven de besluitvorming over de financiering van gemeenten, de opschalingskorting over te laten aan een nieuw kabinet.

Leeswijzer

In deze leeswijzer worden een aantal zaken toegelicht zodat u de begroting makkelijker kunt lezen.

Allereerst een korte toelichting op de opbouw van de begroting. De begroting bestaat uit de volgende onderdelen:

1. De Ambitiebegroting: de programma's met de vertaling van het collegakkoord.
2. Basisbegroting: hierin komen alle reguliere en jaarlijks terugkerende zaken aan de orde.
3. De verplichte paragrafen
4. De financiële begroting
5. Bijlagen

Vanaf 2019 maken wij onderscheid tussen de basisbegroting dus feitelijk het structurele geld en de ambitiebegroting dus het incidentele geld dat gebruikt wordt om de ambities te realiseren. Tussen de basisbegroting en ambitiebegroting bestaat een wederzijdse relatie. Er zijn namelijk zaken vanuit de basisbegroting die een directe link met de ambitiebegroting hebben en vice versa.

- Projecten die voortkomen uit ambities kunnen na uitvoering en afronding structurele lasten met zich meebrengen in de beheerfase. De financiering van het project vindt plaats vanuit de ambitiebegroting (incidenteel), terwijl de structurele lasten afvloeien naar de basisbegroting en een plek krijgen onder één van de elf programma's.
- Activiteiten en inspanningen (reguliere capaciteit en middelen) vanuit de basisbegroting kunnen bijdragen aan het bereiken van de doelen in de ambitiebegroting. Daarnaast kan ook (reguliere) capaciteit aan de basisbegroting worden onttrokken om te worden ingezet voor de ambities (projecten en processen).

Basisbegroting

In de basisbegroting komen de reguliere, jaarlijks terugkerende zaken aan de orde. Deze basisbegroting is opgedeeld in de volgende elf programma's:

- Programma Bestuur & middelen
- Programma Dienstverlening & burgerzaken
- Programma Veiligheid
- Programma Openbare ruimte & mobiliteit
- Programma Economie
- Programma Onderwijs
- Programma Sport & accommodaties
- Programma Cultuur & recreatie
- Programma Sociaal domein
- Programma Milieu
- Programma Volkshuisvesting & ruimtelijke ordening

Van perspectiefnota 2024 naar begroting 2024

Inleiding

Om een gestructureerd beeld te geven van de opbouw en het verloop van het meerjarige saldo volgen we onderstaande opzet:

Allereerst ziet u in paragraaf 1 het beginsaldo van deze begroting 2024 weergegeven. Dit saldo vindt zijn oorsprong in de perspectiefnota 2024 zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 18 juli 2023 en vormt de basis waarmee verder wordt gewerkt.

In paragraaf 2 schetsen we het beeld van het ontstaan van het begrotingssaldo aan de hand van de zogenaamde mutaties op de uitvoering van het bestaande (dus vastgestelde) beleid.

In paragraaf 3 treft u het herziene meerjarige saldo op basis van bestaand beleid aan.

De uitwerking van de nader uit te werken richtingen uit de perspectiefnota 2024 is opgenomen in paragraaf 4.

In paragraaf 5 staan we stil bij een aantal specifieke mutaties. Deze specifieke mutaties hebben niet in alle gevallen financiële consequenties, maar ze herbergen wel een aantal mogelijke risico's of zijn in politiek-bestuurlijke zin zo relevant dat een nadere toelichting nodig is.

In paragraaf 6 geven we een beeld van het herziene meerjarige saldo rekening houdend met de (financiële consequenties van de) nadere uitwerking van de uit te werken richtingen uit de perspectiefnota 2024.

Tot slot geven we in paragraaf 7 een overzicht van de beschikbare incidentele middelen waaronder de stand van zaken van de (belangrijkste) reserves.

1. Meerjarig saldo perspectiefnota 2024

Zoals u van ons gewend bent, zoeken we in elk van de P&C-documenten in financiële zin aansluiting bij het laatst vastgestelde document. Voor de begroting 2024 betekent dit dat we aansluiting zoeken bij het saldo van de perspectiefnota 2024.

Gemeente Dinkelland	2024	2025	2026	2027
Herzien meerjarig saldo begroting 2023	1.839	3.058	- 57	82
Totaal mutaties bestaand beleid	408	469	969	77
Herzien meerjarig saldo uit perspectiefnota 2024	2.246	3.526	912	159

Uit dit herziene meerjarig uit de perspectiefnota 2024 saldo blijkt dat er vanaf het jaar 2026 sprake van een lager voordelig saldo. Dit wordt veroorzaakt door de onzekerheid op het gebied van de nieuwe financieringssytematiek. Het Rijk werkt met gemeenten aan een nieuwe financieringssytematiek vanaf 2026. In aanloop daarnaartoe heeft het kabinet eenmalig € 1 miljard extra in 2026 beschikbaar gesteld (zie mutaties bestaand beleid).. Voor de gemeente Dinkelland betreft dit een bedrag van € 1.100.000. Door de extra eenmalige toevoeging door het Rijk aan het gemeentefonds van € 1 miljard is de meerjarige financiële onzekerheid verschoven naar het jaar 2027.

Aangezien er nog steeds geen nieuws is over de nieuwe financieringssystematiek blijft de onzekerheid bij gemeenten over het financiële meerjarige beeld. Dit maakt het opstellen van een deugdelijke meerjarenbegroting bijzonder lastig. Zeker daar waar het gaat om lange termijn verplichtingen en investeringen waar structurele lasten uit voortvloeien. Via de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is hier aandacht voor gevraagd wat heeft geresulteerd in een toezegging van het Rijk dat de € 1 miljard vanaf 2027 structureel wordt toegevoegd aan het gemeentefonds. Inmiddels blijkt dat deze € 1 miljard inderdaad is opgenomen in de voorjaarnota 2023 van het Rijk. De verwerking hiervan is opgenomen in de meicirculaire 2023. De financiële vertaling van deze meicirculaire hebben we opgenomen in de volgende paragraaf "mutaties bestand beleid".

Door de val van het kabinet blijft de benoemde onzekerheid over de meerjarige financiële positie van gemeenten naar verwachting nog wel enige tijd voortduren. Er is al aangegeven dat het inmiddels demissionaire kabinet besluitvorming over de VNG resolutie, de opschalingskorting en de nieuwe financieringssystematiek van gemeenten overlaat aan een nieuw kabinet.

2. Mutaties bestand beleid

In deze paragraaf treft u een overzicht aan van de verschillende mutaties op basis van bestand beleid. Dit kunnen autonome ontwikkelingen zijn of zaken waarover reeds besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Mutaties bestand beleid	2024	2025	2026	2027
Meicirculaire 2023				
- hogere algemeen uitkering	3.382	3.508	2.227	3.460
- totaal te ramen (stel)posten	- 2.682	- 2.706	- 2.497	- 2.813
- totaal te ramen taakmutaties	- 3	- 3	264	267
Hervormingsagenda jeugd				
Sociaal Domein	-485	-430	-430	-430
OZB	198	202	206	210
Reisdocumenten (10 jaarstermijn)	95	-	-	-
Areaalaanpassing	50	50	50	50
Uitvoeringskosten duurzaamheid t.l.v. rijksvergoeding	132	132	132	132

Aanpassen prijsgevoelige budgetten	- 956	- 939	- 939	- 939
Inzet stelpost prijscompensatie	956	939	939	939
Aanpassen loongevoelige budgetten	- 22	- 22	- 22	- 22
Inzet stelpost looncompensatie	22	22	22	22
Overige kleine(re) verschillen	7	38	16	12
Totaal mutaties bestaand beleid	694	791	- 32	888

Toelichtingen op mutaties bestaand beleid

Meicirculaire 2023

Meestal verschijnen jaarlijks drie circulaire's. In mei, september en december. Mei geeft de vertaling van de Voorjaarsnota van de rijksoverheid, september van de vertaling van de Miljoenennota, december rondt het uitkeringsjaar zoveel mogelijk af. De meicirculaire bevat informatie over de actualisatie van het accres op basis van de Voorjaarsnota van de Rijksoverheid en een eenmalige rijksbijdrage in 2027.

De hoogte en omvang van de algemene uitkering uit de meicirculaire 2023 laat het volgende meerjarige verloop zien:

Mei circulaire 2023	2024	2025	2026	2027
Hogere algemeen uitkering	3.382	3.508	2.227	3.460
Totaal te ramen (stel)posten	-2.682	-2.706	-2.497	-2.813
Totaal te ramen taakmutaties	-3	-3	264	267
Totaal	697	799	-6	914

Uit de meircirculaire blijkt een hogere algemene uitkering uit het gemeentefonds. Deze hogere algemene uitkering wordt naast een aantal positieve bijstellingen van de (hoeveelheids)maatstaven ook veroorzaakt door een geactualiseerd accres op basis van de Voorjaarsnota 2023. Voor het jaar 2023 is er sprake van een opwaartse bijstelling van het accres (de jaarlijkse toe- danwel afname van het gemeentefonds). Vanuit dit hogere accres moeten gemeenten ook de gevolgen van de loon- en prijsontwikkeling opvangen. Vandaar ook dat de bestaande stelposten voor loon- en prijscompensatie naar boven worden bijgesteld. In totaliteit moeten de stelposten voor loon- en prijscompensatie worden opgehoogd met een bedrag van € 1,7 miljoen in 2024 oplopend naar een bedrag van € 2,7 miljoen in 2027. In het vervolg van deze begroting 2024 komen we terug op de inzet van deze stelposten.

Voor de jaren 2024 en 2025 spelen ook de middelen uit de hervormingsagenda jeugd een belangrijke rol. Met het uitblijven van daadwerkelijke besluitvorming over deze hervormingsagenda vindt compensatie plaats via de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Dat wil zeggen dat als bepaalde maatregelen uit de hervormingsagenda niet door het rijk worden omgezet in daadwerkelijke besluiten en er dus geen besparingen optreden, gemeenten worden gecompenseerd via de algemene uitkering. Daar waar wij als gemeente Dinkelland meerjarig uitgingen van een compensatie via de algemene uitkering van € 850.000/€ 900.000 (75%) ontvangen we in 2024 € 1,495 miljoen en in 2025 € 1,471 miljoen via de algemene uitkering.

Ook een belangrijke verklaring voor de hogere algemene uitkering zit in een eenmalige extra rijksbijdrage in 2027 en in een tweetal specifieke mutaties die zijn verwerkt in de vorm van stelposten.

Eenmalige rijksbijdrage

Het grootste positieve financiële effect uit de meircirculaire wordt veroorzaakt door een eenmalige rijksbijdrage van het rijk voor het jaar 2027. Het Rijk werkt met gemeenten aan een nieuwe financieringssysteem vanaf 2026. In aanloop daarnaartoe heeft het kabinet voor 2026 reeds eenmalig € 1 miljard extra beschikbaar gesteld. Dat gebeurt nu ook op incidentele basis voor het jaar 2027. Via de algemene uitkering komt € 924 miljoen beschikbaar. Voor de gemeente Dinkelland betreft dit een bedrag van ongeveer € 1,1 miljoen. Een bedrag van € 76 miljoen wordt toegevoegd aan het landelijke BTW-compensatiefonds. Inmiddels is bekend geworden dat dit bedrag van € 1 miljard vanaf het jaar 2028 structureel wordt toegevoegd aan het gemeentefonds en de gemeente Dinkelland dus ook voor het jaar 2028 kan blijven uitgaan van het genoemde bedrag van ongeveer € 1,1 miljoen.

Participatie

De omvang van de integratie-uitkering Participatie wijzigt als gevolg van de toekenning van de loon- en prijsbijstelling 2023 (€ 114,97 miljoen in 2023, aflopend naar € 95,96 miljoen in 2028). De verdeling van de bedragen per gemeente wijzigt door actualisatie van de verdeling van de Wsw-middelen. Daarnaast is sprake van wijzigingen in de verdeling van de bedragen per gemeente door aanpassing van de drempelbedragen in de verdeling van de middelen beschut werk. Met de Voorjaarsnota heeft het kabinet besloten om gemeenten te compenseren voor de bijzondere verhoging van het wettelijk minimumloon voor medewerkers in de Wsw. Voor Dinkelland betekent dit een verhoging van IU participatie in 2023 van € 212.000. Deze mutatie wordt functioneel toegevoegd aan de bestaande raming op het product Sociale werkvoorziening.

Brede impuls combinatiefuncties/buurtsportcoaches

Op 8 februari 2023 is de Regeling specifieke uitkering voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en sociale basis 2023-2026 (SPUK-SGCS, ook wel 'brede SPUK') gepubliceerd. Voor de bestaande Brede Regeling Combinatiefuncties betekent dit een wijziging van het type uitkering van een decentralisatie uitkering naar een specifieke uitkering. De inkomensoverdracht vindt niet meer plaats via het gemeentefonds, maar zal dus via de specifieke uitkering plaatsvinden. Voor Dinkelland betekent dit een structurele verlaging van de algemene uitkering van € 126.000. Hier tegenover wordt met ingang van het jaar 2023 een lagere raming van de kosten van de buurtsportcoaches op het product beleid en uitvoering sportbeleid opgenomen van eenzelfde bedrag. Binnen het programma iedereen gezond onder de noemer actuele ontwikkelingen is de "brede SPUK" van waaruit de buurtsportcoaches gefinancierd kunnen worden opgenomen.

Taakmutaties

Het saldo van de hogere algemene uitkering is geen pure “winst”. We dienen rekening te houden met de taakmutaties die benoemd zijn door het rijk. Taakmutaties zijn middelen die met een bepaald oogmerk aan het gemeentefonds zijn toegevoegd of onttrokken, maar waar geen bestedingsverplichting aan ten grondslag ligt. Wanneer ze nieuw zijn worden ze eenmalig afzonderlijk benoemd om inzicht te creëren waaraan het rijk meer of minder geld gaat besteden. Maar het uitgangspunt van de gehele algemene uitkering is en blijft dat de middelen vrij aanwendbaar zijn. Binnen de gemeente Dinkelland kennen we de lijn dat voor deze taakmutaties een stelpost wordt opgenomen in afwachting van te ontwikkelen beleid. Zodra door college en raad wordt ingestemd met het ontwikkelde beleid kan een beroep worden gedaan op deze stelpost(en). Indien ervoor wordt gekozen geen beleid te ontwikkelen dan kan de stelpost vrijvallen ten gunste van de algemene middelen. Voor 2023 zijn er een aantal kleine taakmutaties maar ook een aantal wat grotere die hierna worden benoemd en toegelicht:

Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslag

Op 1 januari 2023 is de Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen in werking getreden. Vanaf dit uitkeringsjaar is er structureel jaarlijks € 3,3 miljoen beschikbaar voor de financiële gevolgen die de uitvoering van deze wet met zich meebrengt voor gemeenten. Voor Dinkelland een bedrag van structureel € 6.000. Dit houdt in dat er geen koppeling is met het daadwerkelijk plaatsvinden van verkiezingen in een gegeven jaar. Dit bedrag is toegevoegd aan het product verkiezingen.

Verdeling structurele middelen Wet goed Verhuurderschap

In het Coalitieakkoord is afgesproken dat gemeenten meer mogelijkheden krijgen om malafide verhuurderschap en discriminatie op de huurmarkt gericht aan te pakken. Deze afspraken worden uitgevoerd in de vorm van het wetsvoorstel Goed Verhuurderschap. Het wetsvoorstel introduceert een landelijke basisnorm voor goed verhuurderschap, in de vorm van algemene regels, waaraan verhuurders en verhuurbemiddelaars zich dienen te houden. Het Rijk stelt middelen ter beschikking om gemeenten financieel te ondersteunen bij de implementatie en uitvoering van het wetsvoorstel. De incidentele bijdrage (voor Dinkelland € 12.000) is opgenomen in 2023. Daarnaast bestaat de financiering uit een structurele bijdrage die voor Dinkelland uitkomt op een bedrag van € 16.000, bedoeld voor de structurele kosten als gevolg van de handhaving van de landelijke algemene regels en het meldpunt. Voor beide bedragen is een stelpost geraamd in afwachting van te ontwikkelen beleid.

Eigen bijdrage huishoudelijke hulp WMO

Het abonnementstarief in de Wmo 2015 wordt afgeschaft (geraamde opbrengst € 95 miljoen vanaf 2025 en in plaats daarvan wordt de inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo 2015 heringevoerd (geraamde opbrengst € 225 miljoen vanaf 2026. Daarbij is het uitgangspunt dat zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de vormgeving zoals die voorheen was met oog voor inkomenseffecten en het beroep dat wordt gedaan op de Wmo. Deze korting op de algemeen uitkering bedraagt voor de gemeente Dinkelland met ingang van het jaar 2026 structureel € 267.000. Hier tegenover wordt met ingang van het jaar 2026 een hogere raming eigen bijdrage WMO opgenomen van eenzelfde bedrag.

Voorschoolse educatie

Voor het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid ontvangen gemeenten geld via een specifieke uitkering. De voor- en voerschoolse educatie (vve) maakt hier deel van uit. Daarnaast ontvangen gemeenten via de algemene uitkering een aanvullende bijdrage vanwege het (eerstelijns) toezicht dat de GGD'en houden. Gemeenten hebben vanaf 2020 in stappen extra middelen ontvangen voor het (eerstelijns) toezicht vanwege het extra toezicht en handhaving. In deze circulaire is € 1,9 miljoen aan het gemeentefonds toegevoegd. Dit betreft de middelen voor het jaar 2022 (€ 1 miljoen) en 2023 (€ 0,9 miljoen). Het bedrag vanaf 2023 is structureel aangezien alle nieuwe maatregelen zijn ingevoerd. Voor Dinkelland een structureel bedrag van € 1.000. Dit bedrag is toegevoegd aan het product Kinderopvang / Sociaal Medische Indicatie (SMI).

Armoedebestrijding kinderen

In de decembercirculaire 2016 zijn gemeenten geïnformeerd over de € 85 miljoen die vanaf 2017 structureel beschikbaar is gesteld voor de bestrijding van de gevolgen van armoede onder kinderen. Jaarlijks vindt in de meicirculaire actualisatie plaats van de verdeling voor het jaar t+1 en verder. Dit betekent voor de gemeente Dinkelland een verhoging van het budget met structureel € 8.000. Dit bedrag is toegevoegd aan het product minimabeleid.

Sociaal Domein

De hogere lasten binnen het Sociaal Domein kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Sociaal Domein	2024	2025	2026	2027
Vervoer	-490	-490	-490	-490
Inzet inkoop wmo	-28	-	-	-
Bemoeizorg	-12	-12	-12	-12
KIT	-28	-	-	-
Huishoudelijke Ondersteuning (HO)	-403	-403	-403	-403
Jeugd	475	475	475	475
Totaal	-485	-430	-430	-430

Vervoer

Het totale nadeel op vervoer ten bedrage van € 490.000 kan als volgt worden gespecificeerd:

Vervoer – dagbesteding WMO (€160.000)

Vervoer – leerlingenvervoer (€215.000)

Vervoer – regiotaxi €121.600 (€115.000)

De aanbesteding van het doelgroepenvervoer (van en naar dagbesteding, jeugdhulplocaties, leerlingenvervoer en incidenteel vervoer (regiotaxi)) is inmiddels afgerond. Ontwikkelingen van de afgelopen jaren hebben in deze aanbesteding geleid tot hogere tarieven voor alle vormen van vervoer. Ontwikkelingen die van invloed zijn, zijn o.a. de oorlog in Oekraïne, dat aanbieders moeten voldoen aan de gestelde duurzaamheidseisen (aansluiting bij het landelijk convenant voor zero-emissie vervoer) en er een toenemende druk is op de vervoerders door enerzijds een tekort aan chauffeurs en anderzijds een toenemende vraag voor vervoer. Daarnaast zijn de ramingen met € 33.000 verhoogd aan de hand van de geldende NEA (de Nederlandse Emissieautoriteit) index (specifieke index voor vervoer waar loonkosten, brandstof, filedruk e.d. worden gewogen). Deze meerkosten zijn ten laste gebracht van de stelpost prijscompensatie.

Inzet inkoop WMO

De voorbereidingen voor de nieuwe inkoop van Wmo begeleiding, dagbesteding en verblijf per 2025 zijn van start gegaan. In een projectgroep werken twaalf Twentse gemeenten samen aan een strategisch inkoopdocument voor de gezamenlijke inkoop. Om het inkoopproces goed in te richten huren we gezamenlijk van een externe projectleider in en laten we een kostprijsonderzoek uitvoeren door een extern onafhankelijk bureau voor reële tarieven voor de maatwerkvoorzieningen begeleiding, dagbesteding en verblijf. Daarnaast nemen we deel aan de projectgroep Inkoop Wmo 2025 via een financiële bijdrage voor tijdelijke inhuur ambtelijke capaciteit. De bijdrage vanuit de gemeente Dinkelland bedraagt €27.699.

Bemoeizorg

Er is een stijging in de personen met multiproblematiek waar echt bemoeizorg voor ingezet moet worden. Het houdt op dit moment in dat we voor 2024 naar verwachting tien trajecten inzetten à €1.900 per traject. De extra kosten bedragen €12.000 per jaar.

Kwaliteit en Integriteitsinstrument Twente (KIT)

Met het Kwaliteit en Integriteitsinstrument Twente (KIT) wordt de kwaliteit en integriteit van de zorgaanbieders tijdens de inkoop Jeugd en Wmo 2025 beoordeeld voorafgaand op de gunning. De beoordeling vindt plaats op basis van de door de zorgaanbieders aangeleverde informatie, de uitvoering van de Bibob toets en de risicoscan. KIT vervangt het barrière model dat tot nu toe door Twentse gemeenten werd gebruikt. Met KIT toetsen de gemeenten de aanbieders vooraf op kwaliteitseisen waarmee een juiste besteding van de zorggelden wordt bereikt. Tevens wordt KIT op alle segmenten van de inkoop Jeugd en Wmo (onderdelen begeleiding, dagbesteding en verblijf) integraal ingezet. Hiermee wordt voorkomen dat malafide aanbieders naar een ander segment, met een mindere controle, kunnen overstappen. Op alle segmenten van de inkoop Jeugd en Wmo (begeleiding, dagbesteding en verblijf) zijn naar verwachting in totaal 25 Fte beoordelaars nodig vanuit alle Twentse gemeenten. De benodigde inzet van mensen en middelen zijn verdeeld volgens de gebruikelijke verdeelsleutel van aantal inwoners per gemeente. De totale benodigde extra inzet van ambtelijke capaciteit KIT is voor Noaberkracht 1,84 Fte. Voor gemeente Dinkelland gaat het om inzet van 1,02 Fte voor een periode van 6 tot 8 weken, oftewel een bedrag van € 27.706,-. Deze aanbesteding loopt tot de zomer 2024.

Huishoudelijke ondersteuning

De stijging voor Huishoudelijke Ondersteuning is te verklaren door de nieuwe tarieven per 2024 vanwege een nieuwe inkoop. Daarnaast houden we op basis van historische aantallen rekening van een stijging van het aantal cliënten in 2024. Dit levert structureel hogere kosten op van € 403.000. Daarnaast nemen we een indexatiepercentage van 5,6% mee (volgens de CPI index). De kosten hiervan ten bedrage van ruim € 140.000 dekken we via de stelpost prijscompensatie. Mocht de werkelijke index hoger of lager uitvallen, dan stellen we die bij in het programmajournaal.

Wet Maatschappelijke Ondersteuning

De te verwachten kosten binnen de WMO verwachten we op te kunnen vangen binnen de bestaande ramingen. Wel nemen we een indexatiepercentage van 5,6% mee (volgens de CPI index). De kosten hiervan ten bedrage van ruim € 125.000 dekken we via de stelpost prijscompensatie. Mocht de werkelijke index hoger of lager uitvallen, dan stellen we die bij in het programmajournaal

Jeugd

Aan de hand van de cijfers over het jaar 2022 (bijstelling in het programmajournaal 2022) en het jaar 2023 (bijstelling in het programmajournaal 2023) kan ook de (meerjaren) naar beneden worden bijgesteld. De reden hiervoor is hetzelfde als in 2022 en 2023: een nadere analyse leert dat, door de inwerkingtreding van het woonplaatsbeginsel per 2022, er een neveneffect lijkt te ontstaan door een daling van de toewijzing van dakjes en ondersteuningsbehoeften. Tot 2022 werd een groot aantal kinderen, die onder toezicht of voogdij werden gesteld door de kinderrechter, ook voorzien van dakjes (vergoeding voor een overnachting) en aanvullende ondersteuningsbehoeften (ambulante ondersteuning).

Het woonplaatsbeginsel laat een lagere instroom van zowel de opgelegde maatregelen door de kinderrechter zien als daarmee ook een verlaagde behoefte aan overnachtingsvergoedingen en ambulante ondersteuning. Hierdoor kunnen de verschillende ramingen voor jeugd met een structureel bedrag van € 475.000 naar beneden worden bijgesteld. Wel nemen we een indexatiepercentage van 5,6% mee (volgens de CPI index). De kosten hiervan ten bedrage van ruim € 240.000 dekken we via de stelpost prijscompensatie. Mocht de werkelijke index hoger of lager uitvallen, dan stellen we die bij in het programmajournaal

Onroerende Zaak Belasting (OZB)

Deze hogere opbrengst betreft vooral de hoge OZB-opbrengsten 2023 voor niet-woningen. De hogere opbrengsten niet-woningen kunnen vooral worden verklaard doordat de hoeveelheid leegstand te hoog was ingeschat. Dit is vooral gevolg van de overgang naar een ander pakket en een fout in de koppelingen die moeilijk op te lossen was. Hierdoor is de hoeveelheid leegstand voor 2023 te hoog geraamd.

Reisdocumenten

Vanaf 9 maart 2014 zijn paspoorten en de identiteitskaart (ID kaart) voor personen vanaf 18 jaar 10 jaar geldig. Dit heeft in 2014 (10 jaar geleden) geleid tot een ware piek in het aantal verstrekkingen van paspoorten en ID-kaarten. Dit betekent dat al deze verstrekte documenten in 2024 moeten worden vervangen. Naar verwachting gaat het om ruim 4.000 documenten. Rekening houdend met de af te dragen leges aan het rijk levert dit in 2024 een extra inkomst op van ongeveer € 118.000. Om de piek in werkzaamheden te kunnen opvangen is voor beide gemeenten ongeveer een halve FTE aan extra capaciteit benodigd. Het aandeel van de gemeente Dinkelland hierin is € 23.000.

Areaalaanpassing / volumeontwikkeling

In onze (meerjaren)begroting houden we rekening met een jaarlijkse structurele stelpost voor areaalaanpassing (volumeontwikkelingen) van € 60.000. Voor het jaar 2022 bedragen de kosten als gevolg van de groei van het areaal op het gebied van vooral groen en grijs (wegen) bijna € 10.000. Dit betekent dat een bedrag van € 50.000 kan terugvloeien naar de algemene middelen.

Rijksvergoeding uitvoeringskosten duurzaamheid

Deze mutatie heeft betrekking op een nieuwe rijksregeling voor uitvoeringskosten klimaat. Deze regeling 'capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid' (CDOKE) betreft een vergoeding aan gemeenten voor uitvoeringskosten in het kader van klimaat en energiebeleid. De gemeente Dinkelland ontvangt voor de eerste drie jaren een bedrag van ongeveer € 480.000 per jaar om te besteden aan uitvoeringskosten. Het college is van mening dat uitvoeringskosten die zijn "voorgefinancierd" via de algemene middelen als eerste ten laste van deze rijksvergoeding moeten worden gebracht. Dit betekent dat de structurele inzet aan uitvoeringskosten duurzaamheid via de algemene middelen waartoe bij vorige P&C documenten is besloten kan worden teruggedraaid. Dat levert een (structureel) voordeel op voor de algemene middelen van € 132.000. Dat het woord structureel tussen aanhalingstekens staat is bewust en het college wil daarmee feitelijk twee dingen zeggen. Ten eerste het eerste deel van de rijksregeling beslaat een periode van 3 jaar (2023, 2024 en 2025) met de opmerking dat het rijk heeft toegezegd dat een latere regeling over de jaren 2026 tot en met 2030 later wordt vastgesteld. De middelen over de gehele periode tot en met 2030 zijn gereserveerd op de rijksbegroting. Ten tweede wil het college aangeven dat wordt gewerkt aan een klimaatvisie. Deze zal naar verwachting in de loop van het jaar 2023 gereed zijn voor behandelingen en bespreking. Naar aanleiding hiervan zullen ook de ambities op dit vlak en dus ook de benodigde uitvoeringskosten bekend zijn.

Aanpassen prijsgevoelige budgetten / inzet stelpost prijscompensatie

De gevolgen van de hoge prijzen (inflatie) zijn ook binnen de begroting van de gemeente Dinkelland voelbaar. In totaliteit gaat het voor het jaar 2024 om een bedrag van bijna € 956.000 en brengen we ten laste van de gereserveerde stelpost. Naast het indexeren van bijdragen, subsidies, contributies en het aanpassen van ramingen voor onderhoud en exploitatielasten bestaat het overgrote deel van deze kosten bestaat uit het aanpassen van de ramingen binnen het Sociaal Domein (WMO, huishoudelijke ondersteuning, jeugd).

Hierna resteert voor het jaar 2024 nog een stelpost prijscompensatie van € 200.000 die we vooralsnog intact laten om zodoende mogelijke verdere gevolgen van prijsstijgingen te kunnen opvangen. In de loop van het jaar 2024 moet blijken of dit voldoende is en of er via bijvoorbeeld de gemeentefondscirculaires nog aanvullende ruimte gereserveerd moet worden.

Aanpassen loonvoelige budgetten / inzet stelpost looncompensatie

Het grootste deel van de hogere personeelskosten als gevolg van onder andere CAO afspraken zijn via de begroting 2024 van Noaberkracht verwerkt in (het saldo van) de perspectiefnota 2024. Naast deze personeelskosten kent de gemeente Dinkelland ook eigen loonvoelige personeelsbudgetten, zoals de (loon)kosten van het bestuur, de griffie, buitengewone ambtenaren burgerlijke stand. Deze ramingen moeten ook worden aangepast aan de laatst bekende afspraken. Deze (meer)kosten ten bedrage van € 22.000 onttrekken we aan de stelpost looncompensatie. Voor 2024 gaan we, vooruitlopend op nieuwe CAO afspraken, uit van een stijging van 4,5%. De verwachting is dat we deze (stel) post aan de hand van de septembercirculaire 2023 naar boven moeten bijstellen.

Overige kleine(re) verschillen

Het betreft hier meerder kleine(re)verschillen.

1. Voorgesteld wordt in te stemmen met de aangegeven mutaties op basis van bestaand beleid en deze te verwerken in het herziene meerjarige saldo

3. Herzien meerjarig saldo op basis van bestaand beleid

Rekening houdend met de aangegeven en toegelichte mutaties op basis van nieuw beleid/intensivering bestaand beleid uit de vorige paragraaf ontstaat het volgende herziene meerjarige saldo:

Gemeente Dinkelland	2024	2025	2026	2027
Herzien meerjarig saldo perspectiefnota 2024	2.246	3.526	912	159
Totaal mutaties bestaand beleid	694	791	-32	888
Herzien meerjarig saldo na mutaties bestaand beleid	2.940	4.317	880	1.047

Zoals bij de mutaties bestaand beleid reeds is toegelicht wordt de verbetering van het herziene meerjarige saldo in de jaren 2024 en 2025 vooral veroorzaakt door de hogere algemene uitkering omdat de daadwerkelijke besluitvorming over de hervormingsagenda jeugd vooralsnog uitblijft. De verbetering in 2027 wordt veroorzaakt door de extra eenmalige € 1 miljard die het Rijk, vooruitlopend op de besluitvorming over de nieuwe financieringssysteem, beschikbaar heeft gesteld. Inmiddels is bekend geworden dat dit bedrag vanaf het jaar 2028 structureel wordt.

4. Uit te werken richtingen uit de perspectiefnota 2024

Inleiding

Als onderdeel van de perspectiefnota 2024 heeft de gemeenteraad ingestemd met een aantal nader uit te werken richtingen. Hierbij is aangegeven dat deze nadere uitwerking van de benoemde richtingen wordt betrokken bij het opstellen van de begroting 2024 waar verdere besluitvorming plaatsvindt of bij separaat raadsvoorstel als de omstandigheden (voortgang) daar om vragen. In richtinggevende zin is in de perspectiefnota 2024, vooruitlopend op verdere uitwerking en besluitvorming voor de verschillende uit te werken richtingen rekening gehouden met het volgende middelenbeslag:

Uit te werken richtingen gemeente Dinkelland	inc	2024	2025	2026	2027
Extra inzet op preventie binnen het sociaal domein	500	450	450	450	450
Extra inzet en versnellingsacties binnen programma leefbare kernen	550	-	-	-	-
Versterken economische en toeristische positie	400	80	80	80	80
Extra reservering samen scholen	9.000		100	100	100
Onderhoud en vervanging openbare ruimte	1.700	150	150	150	250
Behouden en versterken cultuuraanbod	850	20	20	20	20
Totaal uit te werken richtingen	13.000	700	800	800	900

Nadere uitwerking, specificatie en toelichting uit te werken richtingen

In dit hoofdstuk worden de uit te werken richtingen uit de perspectiefnota 2024 nader uitgewerkt. Begonnen wordt met een specificatie per nader uit te werken richting naar activiteiten/inspanningen met daaraan gekoppeld het benodigde geld. Daarna worden de verschillende activiteiten / inspanningen voorzien van een nadere toelichting.

Na elke uitwerking, specificatie en toelichting per uit te werken richting volgt een voorstel voor besluitvorming.

Extra inzet op preventie binnen het sociaal domein - incidenteel

Incidenteel budget	500
Preventie HO door Powerfulageing en huishoudcoach	-150
Updaten doelgroepenbeleid	-10
Leerlingenvervoer- persoonlijk vervoersontwikkelplan	-75
Versterken voorliggende voorzieningen jeugd	-8
Buurtsportcoaches	-50
Preventieve ondersteuning na beëindiging NPO onderdeel schoolmaatschappelijk werk	-89
Armoedebeleid	-58
Restant	60

In 2024 zetten we in op preventie ter voorkoming van (de verdere groei van) de geïndiceerde zorg. Dit doen wij door het herijken van het ondersteuningsnetwerk en het zgn. voorliggende aanbod ofwel zorg- en ondersteuningsaanbod waarbij nog geen indicatiestelling nodig is of heeft plaatsgevonden. We zetten de extra middelen t/m 2025 incidenteel in op:

- Wmo gerelateerde voorliggende voorzieningen die een bijdrage leveren aan het verminderen van de toestroom naar de Wmo zorg, zoals huishoudcoach, vervoersontwikkelingen en voorliggende dagopvang bij kulturhusen.
- Versterken van de voorliggende voorzieningen jeugd. Momenteel zijn we met een analyse bezig welke problematiek speelt er bij de jeugd en welk preventief aanbod wordt gemist. Vooruitlopend op de afronding van de totale analyse hebben we 'laaghangend fruit' gedetecteerd waarmee we snel kunnen starten (zoals organiseren van beschikbare steungezinnen, het voorkomen van / anticiperen op jeugdzorg die voortvloeit uit echtscheidingsproblematiek en het anders inzetten van het jeugd en jongerenwerk).
- Buurtsportcoaches: op uitvoerend niveau op het gebied van sport en preventie missen wij capaciteit om de gezondheidsdoelstelling waar te kunnen maken. We willen structureel het aantal buurtsportcoaches vergroten, daarvoor zijn ook incidentele middelen nodig om het te implementeren.
- Schoolmaatschappelijk werk in de scholen. We zetten de koers van de NPO (Nationaal Programma Onderwijs) middelen door. NPO waren middelen die gemeenten hebben ontvangen om scholen te ondersteunen bij de aanpak van coronavertragingen. Met name op sociaal (emotioneel) vlak zagen wij de achterstanden ontstaan. Als gevolg daarvan zijn de middelen ingezet in het mogelijk van schoolmaatschappelijk werk op de scholen (basisonderwijs, voortgezet onderwijs en Speciaal Basisonderwijs). Hierbij is de schoolmaatschappelijk werker op school

aanwezig is, dichtbij en beschikbaar, niet alleen voor de leerkrachten en interne begeleiders, maar ook voor de leerlingen en hun ouders. Met deze extra uren geeft de schoolmaatschappelijk werker aan (ouders van) leerlingen uit het basisonderwijs extra hulp en ondersteuning op meerdere levensgebieden zoals relatieproblemen, scheiding, problemen rondom financiën, verlies van werk, verlies van een dierbare en eenzaamheid onder ouders en/of kind. Doel van de extra ondersteuning is om kinderen in een zo normaal mogelijke en probleemloze gezinssituatie te kunnen laten opgroeien en er daarmee voor te zorgen dat het welbevinden en de leerprestaties van deze kinderen verbeteren. De eventuele mogelijkheden voor structurele dekking van vooral het schoolmaatschappelijk werk betrekken we bij het opstellen van de perspectiefnota 2025.

- Armoedebeleid: momenteel wordt gewerkt aan het armoedebeleid. De evaluaties zijn gereed waarbij inzicht is verkregen in de omvang van de problematiek en inzicht in waar de kansen liggen in het preventief aanpakken en voorkomen van armoede. Vooruitlopend op het definitieve beleidsplan, hebben we 'laaghangend fruit' gedetecteerd waarmee we snel kunnen starten. Eén van de constatering is namelijk dat vooral verborgen armoede een grote uitdaging is, dat vraagt om betere communicatie, inzet op preventie en samenwerking tussen partijen/ organisaties bij vroegsignalering. Een voorbeeld van het laaghangend fruit is 'bereken uw recht'. Dit is een website waarbij inwoners zelf kunnen zien voor welke regelingen zij in aanmerking komen. De samenwerking met Schakel kan hierin verbeterd worden waardoor actief en gericht inwoners benaderd worden.

2. Voorgesteld wordt in te stemmen met de nadere uitwerking van dit onderdeel van de richting "extra inzet op preventie binnen het sociaal domein - incidenteel" en hiervoor een bedrag van € 500.000 te onttrekken aan de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen.

Extra inzet op preventie binnen het sociaal domein - structureel

	2024	2025	2026	2027
Structureel budget	450	450	450	450
Persoonlijk vervoer ontwikkelingsplan (PVP)	-8	-8	-8	-8
Preventiebudget	-100	-100	-100	-100
Buurtsportcoaches	-171	-171	-171	-171
Versterken voorliggende voorzieningen jeugd	-40	-40	-40	-40
Dorpsondersteuner	-100	-100	-100	-100
Preventieve ondersteuning na beëindiging NPO onderdeel PGJ	-30	-30	-30	-30
Restant	1	1	1	1

Structureel zetten we in op:

- Preventiebudget: deze middelen worden ingezet om uitvoering te geven aan het gezondheid, sport, cultuur en armoedebeleid. Op dit moment wordt gewerkt aan het opstellen van vier beleidsnota's: gezondheid, sport, cultuur en armoedebeleid. Een overeenkomst tussen alle beleidsnota's is dat het ondersteuningsnetwerk en het preventieve aanbod niet toereikend is ten opzichte van de ambities.
- Doorontwikkeling van buurtsportcoaches als onderdeel van een meer structurele borging van sportbeleid waardoor blijvend gewerkt kan worden aan vitaliteit en dus preventie.
- Versterken van het preventieve jeugdhulpaanbod ook in samenwerking met het (speciaal- en praktijk) onderwijs waarmee een deel van de geïndiceerde jeugdzorg kunnen voorkomen.
- Doorontwikkeling dorpsondersteuner waarmee we dichtbij en gebiedsgericht eerder zicht krijgen op de problematiek 'achter de voordeur'
- Wij zetten de Nationaal Programma Onderwijs (NPO) middelen door waardoor de pedagogische gezinsbegeleiding jeugdgezondheid (PGJ) beschikbaar blijft voor gezinnen met beginnende opvoedproblemen. PGJ is een vorm van opvoedingsondersteuning voor gezinnen met enkelvoudige opvoedingsproblematiek. De begeleiding heeft tot doel om vroegtijdig (preventief) samen met ouders en kind(eren) een oplossing te vinden voor opvoedingsproblemen en zo te voorkomen dat problemen verergeren. En wordt ingezet om beter inzicht te krijgen in de aard van de problematiek. Daardoor kan het bijdragen aan adequate verwijzing naar passende hulp (indien nodig).

3. Voorgesteld wordt in te stemmen met de nadere uitwerking van de richting "extra inzet preventie binnen het Sociaal Domein - structureel" en de benoemde en toegelichte activiteiten / inspanningen op te nemen in de begroting 2024

Extra inzet en versnellingsacties binnen programma leefbare kernen

	inc	2024	2025	2026	2027
Extra inzet en versnellingsacties binnen programma leefbare kernen	550				
Centrumplan Denekamp, revitaliseren Eurowerft	200				
Integraal veiligheidsbeleid	25				
Versnellingsagenda Volkshuisvesting en Economie	325				

Toelichting

Centrumplan Denekamp, revitaliseren Euowerft

Voor winkelgebieden is het van belang is om in te zetten op 'beleving'. Ondernemers zijn zich hier van bewust. Het gaat om een wisselwerking tussen horeca, retail, vastgoed, openbare ruimte. Ondernemers hebben vanwege hun omzet baat bij een kwalitatief goed centrum. Vastgoedeigenaren vanwege de waarde van hun panden. Voor inwoners is het belangrijk dat er een prettig centrumgebied is in hun kern. De gemeente vindt het belangrijk dat het de centrumondernemers goed gaat vanwege de leefbaarheid van Denekamp, de werkgelegenheid, ondersteuning van ondernemers aan plaatselijke verenigingen en evenementen.

Met de nieuwbouw van de Aldi heeft de kop van de Euowerft in Denekamp na vele jaren de uitstraling en aankleding die het verdient. De entree naar het centrum heeft op dat punt een kwalitatieve verbetering gekregen. Nu dit plan gerealiseerd is, kan van daar uit een verdere verbeterslag worden gemaakt. Daarbij komt dat de centrumondernemers gezamenlijk aan de slag zijn gegaan met een toekomstvisie, waarbij ook de onderlinge samenwerking een belangrijke plek krijgt. Dit gebeurt onder de vlag 'Denekamp, Shopdorp van Twente'. Helaas komt er vooralsnog geen nieuwe BIZ in het centrum van Denekamp. Niettemin is er een aanzienlijke groep ondernemers bereid om samen op te trekken en te investeren in marketing&promotie, evenementen, onderlinge verbinding. Ook vanuit de ondernemers komt de wens om de uitstraling van de Euowerft te verbeteren. Daarnaast bestaat de wens en ambitie bij zowel gemeente als ondernemers om meer bezoekers naar het centrum te trekken en deze hier langer te laten verblijven. De kansen voor toerisme en recreatie moeten meer worden benut.

Om voorgaande doelen te behalen stellen we een uitvoeringsplan op. Op basis daarvan komen we tot een voorstel met inrichtingsplan voor het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit en beleving van de Euowerft in Denekamp.

Integraal veiligheidsbeleid

We werken toe naar een integraal veiligheidsplan. Dat gaat over onze doelstellingen, positie en aanpak op het gebied van veiligheid. Met een integraal veiligheidsbeleid geven we sturing aan de lokale opgaven voor het behouden van een veilige leefomgeving. Met ons veiligheidsbeleid geven we onze (strategische) agendapunten en thema's voor de komende jaren aan. Daarnaast geven wij inzicht in de rol die wij aannemen, ook in relatie tot onze veiligheidspartners. In het programma "Iedereen Gezond, actielijn 4: Iedereen is veilig" hebben wij deze lijn uitgezet.

Versnellingsagenda Volkshuisvesting en Economie

Voor de gemeente heeft volkshuisvesting prioriteit. Door de grote vraag is een eerlijke verdeling van de woonruimte noodzakelijk. Met onze programmatische aanpak willen wij onze bevolking op een verantwoorde manier huisvesten. (Zie programma Leefbare kernen, Actielijn 1 Voor iedereen een passende woning). Daarbij sturen wij op de kwalitatieve opgave: passend bij de woonwensen en behoeftes van mensen en zoveel mogelijk betaalbaar. Ondersteunend beschikken wij over een meerjarenprogramma woningbouw waarin wij onze woningbouwproductie faciliteren om aan voorgaande opgave te voldoen.

Om binnen het Programma Leefbare Kernen versnelling aan te brengen zetten wij in op "Passende woningbouw" en "Economie en ondernemen". De versnellingsopgave heeft betrekking op de thema's betaalbaar wonen, een thuis voor iedereen, woningvraag van de toekomst en ruimte voor bedrijvigheid.

- Inrichten van instrumentarium om betaalbaarheid op de woningmarkt te verbeteren.
- Alternatieve woonvormen ontwikkelen via doelgerichte marktvaart. Faciliterend kader ontwikkelen.
- Anticiperen op vergrijzingsopgave door vooruitlopend te experimenteren met duurzame woonarrangementen incl. Opzetten van een pilot.
- Realiseren tijdelijke woonvormen op tijdelijke locaties

- Doorontwikkelen inschrijfbeleid woonwagens
- Actualisatie gemeentelijk Grondbeleid
- Ontwikkelen strategisch kader economisch perspectief
- Opstellen nieuw gronduitgiftebeleid bedrijventerreinen
- Opstellen nota Handreiking maatschappelijk vastgoed met strategisch accommodatiebeleid

4. Voorgesteld wordt in te stemmen met de nadere uitwerking van de richting "extra inzet en versnellingsacties binnen programma leefbare kernen" en hiervoor een bedrag van € 550.000 te onttrekken aan de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen.

Versterken economische en toeristische positie

	inc	2024	2025	2026	2027
Versterken economische en toeristische positie	400	80	80	80	80
Samenwerking grensregio Dinkelland	200				
Gevelverlichting markante panden Nicolaasplein	200				
Werkbudget bedrijfsconsulenten		15	15	15	15
Versterken promotie toerisme		65	65	65	65

Samenwerking grensregio Dinkelland

Sociaaleconomische ontwikkelingen binnen onze gemeente worden niet los gezien van ontwikkelingen buiten de gemeentegrenzen. Er is een gezamenlijk belang voor brede versterking van de economie in Twente. Daarom wordt ook de samenwerking met Duitsland en andere internationale partners geïntensiveerd. In het kader van de samenwerking tussen Dinkelland en Nordhorn zijn de afgelopen (bestuurs)periode al inspanningen verricht met betrekking tot de Rammelbeekzone (grensovergang) en Vechtsee-verbinding. Het beeld dat daarbij leeft is dat, bijvoorbeeld volgend aan de Europese subsidieregeling "Interreg", een meerjarige samenwerking wordt gelanceerd. In een gezamenlijke raadsvergadering is deze wens nogmaals uitgesproken. Deze samenwerking heeft als doel om de grensregio te versterken. Thematische inbedding dient plaats te vinden op het gebied van economie, recreatie & toerisme en natuur & klimaat. Vanuit vrijetijdseconomie wordt aandacht gevraagd voor het benutten en bevorderen van mogelijkheden om aan beide zijden van de grens recreatieve bestemmingen te bezoeken (en kunnen bereiken). Wij zullen eerst inventariseren welke projecten en processen uit deze samenwerking kunnen komen, waarna wij over een periode van 2 jaar invulling willen geven aan betreffende opgaven.

5. Voorgesteld wordt in te stemmen met de nadere uitwerking van dit onderdeel van de richting "versterken economische en toeristische positie en voor de samenwerking grensregio Dinkelland een bedrag van € 200.000 te onttrekken aan de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen.

Gevelverlichting markante panden Nicolaasplein

Nadere uitwerking en besluitvorming heeft inmiddels bij afzonderlijk raadsvoorstel plaatsgevonden

Werkbudgetten bedrijfsconsulenten / Werkbudget Ondernemersklimaat Dinkelland

De afgelopen jaren is er veel tijd geïnvesteerd in het leggen van contacten met ondernemers en ondernemersverenigingen. De functie bedrijfsconsulent heeft een plek gekregen in onze organisatie en heeft daarnaast haar waarde bewezen naar onze ondernemers. Het is belangrijk om deze werkwijze te continueren. Hiervoor zijn jaarlijks financiële middelen nodig om onder andere bijeenkomsten te kunnen organiseren, contacten met ondernemers te onderhouden en te faciliteren en uitvoering te geven aan bijvoorbeeld de Dag van de Ondernemer.

Versterken promotie toerisme

De gemeenten Tubbergen en Dinkelland werken aan het behoudt van een goede balans tussen de hoeveelheid toeristen en dagbezoekers, de economische voordelen, de druk op het landschap en het woonplezier voor inwoners. Het is belangrijk dat er binnen de sector strategische keuzes worden gemaakt tussen ondernemers, overheid, organisaties en inwoners. Een belangrijke stakeholder voor de gemeente die zorg draagt voor het informeren, inspireren, aantrekken en activeren van toeristen in én aan een gebied is de lokale VVV/TTI. In Dinkelland is dit de VVV Ootmarsum-Dinkelland, in Tubbergen is dit Stichting Toeristisch Glinsterend Tubbergen. Beide organisaties hebben aangegeven dat ze naar de toekomst toe veel kansen, maar ook uitdagingen, zien ten aanzien van de eigen organisatie. Zo wordt onder andere de toeristische sector in beide gemeenten steeds groter en professioneler, verwacht de consument steeds meer, en zijn beide organisaties sterk afhankelijk van vrijwilligers in bestuurs- en uitvoerende functies. Beide partijen willen de komende jaren de handen ineenslaan door met een gezamenlijk organisatie- en meerjarenplan te komen en zo een professionaliseringslag door te voeren. Met voortschrijdend inzicht wordt er budget begroot voor een structurele investering in de organisatie.

6. Voorgesteld wordt in te stemmen met de nadere uitwerking van de onderdelen Werkbudgetten bedrijfsconsulenten / Werkbudget Ondernemersklimaat Dinkelland en Versterken promotie toerisme uit de richting "versterken economische en toeristische positie" en de benoemde en toegelichte activiteiten / inspanningen vanaf 2024 op te nemen in de meerjarenbegroting voor een structureel bedrag van € 15.000 (werkbudgetten bedrijfsconsulenten) en voor een structureel bedrag van € 65.000 voor het versterken promotie toerisme

Extra reservering Samen Scholen

	inc	2024	2025	2026	2027
Extra reservering samen scholen	9.000		100	100	100

Extra reservering Samen Scholen

Nadere uitwerking en besluitvorming heeft inmiddels bij afzonderlijk raadsvoorstel plaatsgevonden.

Onderhoud en vervanging openbare ruimte

	inc	2024	2025	2026	2027
Onderhoud en vervanging openbare ruimte	1.700	150	150	150	250
Budget kleine bewonersinitiatieven Openbare ruimte		20	20	20	20
MJOP Kunstwerken	1.700	100	100	100	100
Kwaliteit Openbaar Groen (KOG)		30	30	30	130

Budget kleine bewonersinitiatieven Openbare Ruimte

In het kader van het zogenaamde 'samenlevingsgericht werken' willen we snel kunnen anticiperen op (kleine) initiatieven en voorstellen uit de samenleving op het gebied van de openbare ruimte. Hiervoor denken we een structureel budget van € 20.000 nodig te hebben.

7. Voorgesteld wordt in te stemmen met de nadere uitwerking van het onderdeel budget kleine bewonersinitiatieven Openbare Ruimte uit de richting "onderhoud en vervanging openbare ruimte" en de benoemde en toegelichte activiteit / inspanning vanaf 2024 voor een structureel bedrag van € 20.000 op te nemen in de meerjarenbegroting.

MJOP Kunstwerken

Wij zijn bezig een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) voor onze kunstwerken op te stellen. Hierbij ligt de nadruk op de veiligheid en toekomstbestendigheid van onze. Hiervoor is opdracht verstrekt voor het opstellen van een inspectierapport voor 110 kunstwerken. Het doel van dit rapport is om inzicht te krijgen in de technische staat, het benodigde onderhoud en de instandhoudingskosten van deze gemeentelijke objecten. Uit dit onderzoek is gebleken dat de algemene (technische) staat/conditie van de geïnspecteerde objecten redelijk is. De betonnen bruggen hebben de slechtste staat van onderhoud. Vijf kunstwerken met een met prioriteit worden vervangen. Ook is gebleken dat aanvullend onderzoek en inspectie noodzakelijk om te kunnen tot een MJOP. De verwachting is De resultaten van de nader uit te voeren onderzoeken zullen ongeveer medio 2024 bekend zijn. Op basis daarvan kan medio 2024 een voorstel worden opgesteld met ook de benodigde middelen vanaf 2025. Vooruitlopend hierop is financiële ruimte nodig voor noodzakelijke vervanging en (achterstallig) onderhoud. In eerste instantie is een incidenteel bedrag van € 1,7 miljoen benodigd om de noodzakelijke vervangingen en het achterstallige (groot) onderhoud de komende twee jaar (2024 en 2025) te kunnen uitvoeren. Daarnaast willen wij vanaf 2024, eveneens vooruitlopend op de resultaten van de nader uit te voeren onderzoeken al wel structurele ruimte in onze meerjarenbegroting reserveren. Het gaat hier om een structureel bedrag van € 100.000.

8. Voorgesteld wordt in te stemmen met de uitwerking en toelichting van het onderdeel MJOP Kunstwerken uit de richting "onderhoud en vervanging openbare ruimte" en hiervoor een incidenteel bedrag van € 1,7 miljoen beschikbaar te stellen en dit bedrag toe te voegen aan het onderhoudsfonds wegen en te onttrekken aan de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen.

Daarnaast willen wij vanaf 2024, eveneens vooruitlopend op de resultaten van de nader uit te voeren onderzoeken al wel structurele ruimte in onze meerjarenbegroting reserveren. De eerste stap hiervoor zetten wij door een structureel budget voor onderhoud kunstwerken vrij te maken van € 100.000. De verdere uitwerking inclusief de benodigde dekking betrekken we bij het opstellen van de perspectiefnota 2025

9. Voorgesteld wordt in te stemmen met de nadere uitwerking van het onderdeel MJOP Kunstwerken uit de richting "onderhoud en vervanging openbare ruimte" en hiervoor vanaf 2024 € 100.000 op te nemen in de meerjarenbegroting.

Kwaliteit openbaar groen

Het op niveau houden van onze openbare ruimte vergt onderhoud. Wij hebben de ambitie om onze inzet op het gebied van kwalitatief openbaar groen (KOG) voort te zetten. De afgelopen jaren hebben we deze inzet voorzien van incidentele dekking. Willen we echter toe een duurzame en toekomstbestendige aanpak dan hoort daar structurele dekking bij.

Specificatie:

Dinkelland KOG (onderbouwning)	2024	2025	2026	2027
Laanboomsnoei				20
Vervangingsbudget voor Spelen	10	10	10	10
Onderhoud monumentale bomen	5	5	5	5
Bokhasi	15	15	15	15
Hotspots op beeldkwaliteitsniveau B				80
Totaal	30	30	30	130

10. Voorgesteld wordt in te stemmen met de nadere verdeling van het onderdeel kwaliteit openbaar groen uit de richting "onderhoud en vervanging openbare ruimte" en de genoemde bedragen met ingang van het jaar 2024 op te nemen in de meerjarenbegroting.

Behoud en versterken cultuuraanbod

	inc	2024	2025	2026	2027
Behouden en versterken cultuuraanbod	850	20	20	20	20
Opvolging en uitvoering cultuurbeleid	630				
Ondersteuning cultuurparticipatie en culturele evenementen		20	20	20	20
Uitvoeringsprogramma 2023-2028 cultuurregio Twente	70				
Bijdrage verbouw bibliotheek Ootmarsum	150				

Opvolging en uitvoering cultuurbeleid

We hebben de ambities om zoveel mogelijk mensen in Nederland toegang te laten hebben tot cultuur van hoge kwaliteit. Binnen onze gemeente steunen we daarom culturele instellingen in brede zin. Culturele instellingen zijn onderdeel van basisinfrastructuur voor onze inwoners om aan de samenleving te kunnen doen. Daarnaast zien wij cultuur als een onlosmakelijke pijler binnen recreatie en toerisme en daarmee een (economische) dragen voor de aantrekkingskracht van onze gemeente. Als gemeente spelen wij een rol in de publieke financiering van cultuur. We zijn verantwoordelijk voor het lokale cultuurbeleid en voor de voorzieningen van cultuureducatie. Met ons cultuurbeleid van dragen we bij aan de instandhouding, ontwikkeling en verspreiding van kunst en cultuur. Binnen de uitgangspunten van de Rijksoverheid (verbreding en vernieuwing, een sterke culturele sector, cultuur voor iedereen en cultuur is grenzeloos) hebben we ons cultuurbeleid vormgegeven. In het verlengde van het cultuurbeleid zullen we ook beoordelen of onze subsidiestructuur nog aansluit bij het huidige cultuurlandschap. We zijn voornemens om vanaf 2024 de vraagstukken die aan de orde zijn te spiegelen aan ons cultuurbeleid. Ook als het gaat om cultuurvraagstukken met een financiële impact zullen wij een brede afweging maken.

De doorontwikkeling van Natura Docet is één van de vraagstukken met een financiële impact. Een eenmalige bijdrage van € 150.000 aan Natura Docet is middels separaat raadsvoorstel reeds van besluitvorming voorzien. Deze bijdrage is bedoeld om een transitieperiode te overbruggen, waarin het museum toekomstbestendig moet worden. In 2024 zal het museum orde op zaken moeten stellen. De verwachting is dat uiteindelijk nog steeds een structurele bijdrage noodzakelijk is. De afweging hiervoor zal plaats moeten vinden in het licht van de doelen van het cultuurbeleid en de mate van zelfredzaamheid, professionalisering en consistentie van bestuur (en aansturing).

11. Voorgesteld wordt in te stemmen met de nadere uitwerking van het onderdeel opvolging en uitvoering cultuurbeleid uit de richting "behoud en versterken cultuuraanbod" en het genoemde bedrag van € 480.000 te reserveren binnen de reserve incidentele beschikbare algemene middelen.

Ondersteuning cultuurparticipatie en culturele evenementen

In de afgelopen jaren werd de gemeente veelvuldig benaderd door inwoners en organisaties met verzoeken om geringe subsidies voor initiatieven op het gebied van cultuur en evenementen. Te denken valt hierbij aan exposities, voorstellingen, evenementen etc. Vaak zijn deze initiatieven niet alleen waardevol voor onze eigen inwoners maar dienen ze ook een toeristisch/recreatief/economisch belang. Tot nog toe werd op basis van willekeur een besluit genomen op deze subsidieverzoeken. In een aantal gevallen was er geen budget beschikbaar en werden verzoeken om die reden afgewezen. Het gaat doorgaans om bedragen van geringe hoogte (max. € 3.000). Momenteel is een nadere regeling in voorbereiding ter financiële ondersteuning van initiatieven op het gebied van cultuurparticipatie en culturele evenementen.

12. Voorgesteld wordt in te stemmen met de nadere uitwerking van het onderdeel ondersteuning cultuurparticipatie en culturele evenementen uit de richting "behoud en versterken cultuuraanbod" en hiervoor ingang van het jaar 2024 een structureel bedrag van € 20.000 op te nemen in de meerjarenbegroting.

Uitvoeringsprogramma 2023-2028 cultuurregio Twente

De 14 wethouders Cultuur in Twente hebben samen met het culturele veld en de provincie Overijssel een Uitvoeringsprogramma voor de Cultuurregio Twente opgesteld voor de periode 2023-2028. Cultuurregio Twente is een samenwerking tussen alle 14 Twentse gemeenten op het gebied van cultuur. In het voorgestelde uitvoeringsprogramma staan de thema's en projecten waarop de komende jaren een gezamenlijk programma wordt ontwikkeld en uitgevoerd. Dit programma moet leiden tot een versterking van het cultuuraanbod in Twente en de samenwerking in de regio. De betrokken wethouders in de regio hebben ingestemd. De financiële bijdrage bedraagt voor de gemeente Dinkelland €70.000 voor een periode van 6 jaar.

13. Voorgesteld wordt in te stemmen met de nadere uitwerking van het onderdeel uitvoeringsprogramma 2023-2028 cultuurregio Twente uit de richting "behoud en versterken cultuuraanbod" en het genoemde bedrag van € 70.000 te onttrekken aan de reserve incidentele beschikbare algemene middelen.

Bijdrage verbouw bibliotheek Ootmarsum

Nadere uitwerking en besluitvorming heeft inmiddels bij afzonderlijk raadsvoorstel plaatsgevonden.

5. Specifieke mutaties

In deze paragraaf staan we stil bij ontwikkelingen die verder gaan dan het bestaande (dus vastgestelde) beleid maar wel degelijk omvangrijke financiële consequenties (kunnen) hebben en ook zeker gezien de politiek bestuurlijke impact de nodige toelichting behoeven. Met betrekking tot de begroting 2024 betreft dit de volgende twee onderwerpen:

- Lokale lasten
- Moties

Lokale lasten

Lokale lasten zijn de lasten waar je als inwoner voor moet betalen zoals die onroerendezaakbelastingen (OZB), afvalstoffen- en rioolheffing). In dit onderdeel 'Lokale lasten' geven we in het kort een overzicht van de gevolgen van de besluitvorming uit deze conceptbegroting voor de verschillende tarieven die van belang zijn voor de lokale lasten(druk).

Voor het indexeren van de **ozb tarieven** gaan we op basis van bestaand beleid uit van een jaarlijkse meeropbrengst van 2%. Dit betekent dat de onroerendezaakbelasting voor een woning met een gemiddelde woningwaarde van € 336.000 stijgt van € 414,00 in 2023 naar een bedrag van € 422,25 in 2024.

14. Voorgesteld wordt de OZB tarieven voor het jaar 2024 te verhogen zodat een totale meeropbrengst wordt verkregen van 2,0% ten opzichte van het jaar 2023.

Voor de **afvaltarieven** hanteren we op basis van bestaand beleid 100% kostendekkendheid. Dat wil zeggen dat we de kosten die we maken voor de afvalinzameling en afvalverwerking doorberekenen in de tarieven. Voor het jaar 2024 worden de verschillende tarieven als volgt vastgesteld:

Vastrecht	€ 133
Bedrag per lediging grote bak	€ 10,60
Bedrag per lediging kleine bak	€ 6,50
Chipkaart lediging verzamelcontainer (bovengronds)	€ 0,85
Chipkaart lediging verzamelcontainer (ondergronds)	€ 1,20

De verhoging van het vastrecht met € 38 (van € 133 naar € 171) is voor een bedrag van € 17,50 een gevolg van de introductie van het boxenmodel bij ROVA per 1 januari 2023. Via dit model worden de verschillende typen dienstverlening verantwoord en in rekening gebracht. Over het algemeen verandert het totale kostenniveau van ROVA en het ROVA-resultaat niet door de herziening. Op basis van het nieuwe boxenmodel zijn er een aantal aandeelhoudende gemeenten die voordeel hebben bij het nieuwe boxenmodel. Er zijn er echter die hier ook nadeel van ondervinden, zoals Dinkelland/Tubbergen. Deze gemeenten hebben echter de afgelopen jaren financieel voordeel ondervonden van de oude afrekeningsystematiek. Het betreft in financiële zin een andere verdeling van kosten.

Naast gestegen kosten als gevolg van het nieuwe Boxenmodel brengt ook de gewijzigde oud papier inzameling extra kosten met zich mee. Dit werk voor ongeveer € 13 door in het tarief. Tot slot werkt ook de inflatie door in termen van reguliere prijsaanpassingen.

15. Voorgesteld wordt om voor het jaar 2024 in te stemmen met de verhoging van het vastrecht met € 38 per aansluiting.

De hoogte van het **rioolrecht** is gebaseerd op het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2019-2023. Belangrijke input voor dit nieuwe GRP zijn de gevolgen van de zogenaamde klimaatadaptatie.. De gestegen prijzen (de inflatie) en de hogere rente werken ook door binnen in de ramingen voor onderhoud en vervanging Riol. In totaliteit stijgen de kosten voor het jaar met ongeveer € 328.000 wat zou betekenen dat het tarief zou moeten stijgen met ongeveer € 31 per aansluiting. Gezien de forse schommelingen in de prijsstijgingen, de onzekerheid over de ontwikkeling van de rente en in de wetenschap dat er in 2024 een nieuw GRP wordt opgesteld wordt voorgesteld de helft van de hogere kosten door te vertalen in het rioolrecht en de andere helft van deze kostenstijging ten laste te brengen van de voorziening van de voorziening riool.

16. Voorgesteld wordt de hoogte van het rioolrecht voor het jaar 2024 te verhogen met een bedrag van € 15 naar een bedrag van € 280,60 en een bedrag van € 172.000 te onttrekken aan de voorziening riool.

Samenvattend ontstaat het volgende beeld van de verschillende tarieven en de lokale lastendruk voor het jaar 2024:

Dinkelland	2022	2023	2024	verschil 2023-2024	
				in €	in %
OZB (woning € 336.000)	€ 406,00	€ 414,00	422,25	€ 8,25	2,0%
Rioolrecht eigenaar	€ 265,60	€ 265,60	€ 280,60	€ 15,00	5,6%
Afval					
- vastrecht	€ 115,00	€ 133,00	171,00	€ 38,00	33,0%
- 4 ledigingen restafval (240 liter)	€ 42,40	€ 42,40	€ 42,40	€ 0,00	0,0%
Totaal	€ 829,00	€ 855,00	916,25	€ 61,25	7,2%

Zoals uit vorenstaande tabel blijkt neemt de lokale lasten druk voor een meerpersoonshuishouden met een eigen woning (gemiddelde waarde € 336.000) toe met € 61. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat er over de aanslag 2023 een eenmalige compensatie is verstrekt van € 26.

Moties

Inleiding

In deze paragraaf treft u de stand van zaken aan van de verschillende moties die de afgelopen tijd door uw raad zijn vastgesteld. Bij een aantal van deze moties doen wij ook een voorstel hoe om te gaan met deze motie.

De volgende moties komen achtereenvolgens aan de orde:

- o Verzamelmotie 12 juli 2022
- o Motie Isolatiesubsidie 27 juni 2023
- o Moties stichting ontwikkelingssamenwerking Dinkelland 18 juli 2023

Verzamelmotie

Tijdens de raadsvergadering van 12 juli 2022 is de perspectiefnota 2022-2026 besproken en behandeld. Tijdens deze raadsvergadering heeft de gemeenteraad in unanimititeit een (verzamel) motie aangenomen met daarin onderwerpen die de gemeenteraad graag meegenomen ziet bij het opstellen van de begroting 2023. Dat hebben wij gedaan door een speciaal hoofdstuk aan de begroting 2023 toe te voegen waarin wij hebben aangegeven hoe we met de verschillende onderwerpen uit deze motie omgaan. In de perspectiefnota 2024 hebben we in vervolg daarop de stand van zaken weergegeven.

Bij een aantal van de onderwerpen hebben wij aangegeven dat het betreffende onderwerp is opgenomen in eerdere plannen, in het reguliere werk, in een programma, enz. Daarmee is wat ons betreft dat onderdeel van de verzamelmotie afgedaan en komt het onderwerp dus ook niet meer terug in volgende voortgangsrapportages over de verzamelmotie. Onderwerpen waarvan wij aangeven dat ze in behandeling zijn komen uiteraard wel terug in deze volgende rapportages. In het programmajournaal 2023 hebben we de meest actuele stand van zaken van de onderwerpen uit deze verzamelmotie opgenomen. In deze begroting 2024 volstaan we met die onderwerpen die middels een (nadere) uitwerking besluitvorming vragen.

Watertappunten

De gemeenteraad heeft het college middels een unaniem aangenomen motie opdracht gegeven om openbare watertappunten (drinkwaterpunten) in de kernen te realiseren. Medio augustus 2023 is er in Denekamp, Ootmarsum en Weerselo een watertappunt aanwezig. Voor het plaatsen van een watertappunt in de overige 7 kernen is een eenmalig een bedrag nodig van € 38.500. Het watertappunt in Ootmarsum staat op een niet zo goede plek en willen we verplaatsen naar het centrum. Daarvoor is de inschatting dat er eenmalig een bedrag nodig is van € 2.500. Voor het beheer, onderhoud en bemonstering van de watertappunten zijn we verplicht een onderhoudscontract af te sluiten met Aquador. Daarnaast hebben we te maken met jaarlijkse kosten voor verbruik, vastrecht en belasting. Hiervoor is voor 10 watertappunten in totaal jaarlijks structureel een bedrag nodig van € 10.000.

17. Voorgesteld wordt in te stemmen met de uitwerking van het onderdeel watertappunten uit de verzamelmotie en hiervoor een incidenteel bedrag van € 41.000 beschikbaar te stellen ten laste van de Reserve Incidenteel Beschikbare Algemene Middelen en een structureel bedrag van € 10.000 op te nemen in de meerjarenbegroting en ten laste te brengen van het herziene meerjarige saldo.

Motie Isolatiesubsidie

Tijdens de raadsvergadering heeft de raad een motie aangenomen om de subsidieregeling isolatie tot het subsidieplafond van € 70.133,- aan te vullen en de middelen hiervoor te dekken uit de reserve incidenteel beschikbare middelen. Gezien de oproep van de raad om deze subsidieregeling isolatie zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk 31 juli 2023 aan te vullen is omwille van de snelheid in eerste instantie gekozen voor dekking via de beschikbare middelen voor duurzaamheid. Hierbij is aangegeven dat bij de behandeling van de begroting 2024 in november 2023 wordt bezien of er nog een verrekening moet plaatsvinden via de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen zoals in de motie is aangegeven.

18. Voorgesteld wordt om de dekking van het aanvullen van de subsidieregeling isolatie tot het subsidieplafond van € 70.133 alsnog te laten via de Reserve Incidenteel Beschikbare Algemene Middelen

Motie verhoging bijdrage Stichting Ontwikkelingssamenwerking Dinkelland

Tijdens de behandeling van de perspectiefnota 2024 op 18 juli 2023 heeft de raad unaniem een motie aangenomen die oproept tot het structureel verhogen van de jaarlijkse bijdrage aan de Stichting Ontwikkelingssamenwerking Dinkelland. De wens vanuit de raad is een structurele ophoging van de jaarlijkse bijdrage naar € 1 per inwoner. Dit komt neer op een verhoging van het budget met € 15.000 naar een jaarlijkse structurele bijdrage van € 26.500.

19. Voorgesteld wordt in te stemmen met de uitwerking van de motie verhoging bijdrage Stichting Ontwikkelingssamenwerking Dinkelland en hiervoor een structurele verhoging van de bijdrage van € 15.000 op te nemen in de meerjarenbegroting en ten laste te brengen van het herziene meerjarige saldo.

Samenvatting moties

In meerjarig perspectief hebben de voorstellen betreffende de hiervoor benoemde en toegelichte moties het volgende (financiële) effect

Specifieke mutaties - moties	2024	2025	2026	2027
Watertappunten uit verzamelmotie	10	10	10	10
Motie verhogen bijdrage St. ontwikkeling Samenwerking Dinkelland	15	15	15	15
Totaal specifieke mutaties - moties	25	25	25	25

Het incidentele effect van de voorstellen betreffende de hiervoor benoemde en toegelichte moties betrekken we bij de stand van zaken van de Reserve Incidenteel Beschikbare Algemene Middelen in paragraaf 7 van dit hoofdstuk.

6. Geactualiseerd herzien meerjarig saldo

Rekening houdend met de aangegeven en toegelichte specifieke mutaties uit de vorige paragraaf ontstaat het volgende herziene meerjarige saldo:

Gemeente Dinkelland	2024	2025	2026	2027
herzien meerjarig saldo perspectiefnota 2024	2.246	3.526	912	159
Totaal mutaties bestaand beleid	694	791	-32	888
Totaal uit te werken richtingen	-700	-800	-800	-900
Totaal specifieke mutaties	-25	-25	-25	-25

Herzien meerjarig saldo na specifieke mutaties	2.215	3.492	55	122
---	--------------	--------------	-----------	------------

Puur cijfermatig wijst een eerste blik op het herziene meerjarige saldo uit dat er sprake is van een sluitende begroting 2024 met vanaf het jaar 2026 toenemende onzekerheid. Belangrijk om te weten is dat de provincie als toezichthouder bij een sluitende begroting 2024 niet verder kijkt naar meerjarige saldi. Dit betekent dat we met deze begroting 2024 inclusief de meerjarenbegroting 2025-2027 keurig binnen de gestelde kaders en regels blijven en dus naar verwachting onder het reguliere (repressieve) toezicht blijven vallen. In het kader van het Inter Bestuurlijk Toezicht blijft de gemeente Dinkelland naar verwachting groen kleuren.

Daarnaast is het college van mening dat het verantwoord is met deze begroting (inclusief de meerjarenramingen tot en met 2027) de toekomst tegemoet te treden. Deze mening wordt met name gevoed en gesteund door de volgende onderwerpen en ontwikkelingen:

Vanaf 2026 houden we rekening met een volledig ingeboekte opschalingskorting en hebben we het negatieve accres zoals dat door het rijk is opgenomen in de circulaire volledig verwerkt. De VNG voert nog steeds druk uit op het Rijk om hier een oplossing voor te vinden. Tijdens de laatste Algemene Leden Vergadering (ALV) van de VNG is een resolutie aangenomen die in het kort gaat om de volgende punten:

- Het structureel ophogen van het gemeentefonds en herstellen van het accres vanaf 2026. Rekening houdend met de toegezegde structurele 1 miljard extra vanaf 2026 zit hier nog steeds een tekort van € 3 miljard.
- Het definitief schrappen van de opschalingskorting (betreft € 1 miljard)
- Een toereikende en stabiele indexering van het gemeentefonds om loon-, prijs- en volumeontwikkelingen op te kunnen vangen, inclusief de stijging van de zorgvraag.

Vooruitlopend op de nieuwe financieringssystematiek heeft het rijk voor de jaren 2026 en 2027 eenmalig een bedrag van € 1 miljard aan het gemeentefonds toegevoegd. Inmiddels is bekend geworden dat dit bedrag vanaf het jaar 2028 structureel wordt. Dit bedrag via de algemene uitkering betekent voor de gemeente Dinkelland een inkomst van € 1.100.000.

Met de val van het kabinet blijft de onzekerheid over de meerjarige financiële positie van de Nederlandse gemeenten naar verwachting nog wel enige tijd voortduren. Het inmiddels demissionaire kabinet mag strikt formeel enkel nog lopende zaken afhandelen en geen omstreden zaken meer behandelen. De algemene lijn is dat zo'n kabinet zich moet beperken tot spoedeisende zaken en onderwerpen die politiek niet controversieel zijn. Het demissionaire kabinet heeft inmiddels aangegeven de besluitvorming over de financiering van gemeenten (en dus ook de resolutie) over te laten aan een nieuw kabinet.

Vanaf het jaar 2026 houden we rekening met een raming van 75% van de toegezegde extra middelen voor de jeugdzorg. vanuit Rijk, VNG en provincie is aangegeven dat 100% ramen is toegestaan. Dit achten wij gezien de onduidelijkheden in de hervormingsagenda jeugd wat al te optimistisch. We betrachten hier dus enige behoedzaamheid (eerst zien dan geloven)

Ook houden we in meerjarig perspectief rekening met aan lagere algemene uitkering uit het gemeentefonds als gevolg van mogelijke onderuitputting bij het Rijk. Dit risico is tot en met de jaren 2025 te overzien omdat het accres tot en met 2025 is "vastgeklikt". Vanaf 2026 is ook hier sprake van (voortdurende) onzekerheid.

20. Voorgesteld wordt in te stemmen met het herziene meerjarige saldo en het voordelige saldo van het begrotingsjaar 2024 ten bedrage van € 2.215.000 te storten in de algemene reserve.

7. Incidenteel beschikbare middelen waaronder de (belangrijkste) reserves

In deze paragraaf zoeken we aansluiting bij de gepresenteerde cijfers uit de perspectiefnota 2024. Met deze cijfers als uitgangspunt gaan we daarna de mutaties benoemen en toelichten zodat het meest recente beeld van de incidenteel beschikbare algemene middelen waaronder de (belangrijkste) reserves ontstaat. Zoals aangegeven nemen we cijfers uit de perspectiefnota 2024 als vertrekpunt.

Beschikbare algemene incidentele middelen	
Algemene reserve - weerstandscapaciteit 1,4	5.460.000
Reserve Incidenteel Beschikbare Algemene Middelen	16.174.000
Reserve collegeakkoord 2022-2026	4.856.000
Totaal Beschikbare algemene incidentele middelen perspectiefnota 2024	26.490.000

In deze opzet is (nog) geen rekening gehouden met de € 13 miljoen aan uit te werken richtingen zoals opgenomen in de perspectiefnota 2024 en waarbij een beroep wordt gedaan op de Reserve Incidenteel Beschikbare Algemene Middelen (RIBAM). Bij de actualisatie van de RIBAM komen we hier uiteraard op terug.

Algemene reserve

Rekening houdend met een aantal mutaties op grond van bestaand beleid (grondexploitaties) en een aantal specifieke raadsbesluiten ontstaat het volgende beeld van de algemeen reserve:

Algemene reserve - stand perspectiefnota 2024	5.460.000
Bij: saldo programmajournaal 2023	1.623.000
Bij: jaarschijf 2024 uit begroting 2024	2.215.000
Herziene stand algemene reserve	9.298.000
Benodigde weerstandscapaciteit - ratio 1,4	6.440.000
Surplus	2.858.000

De beide positieve mutaties - saldo programmajournaal 2023 en jaarschijf 2024 uit begroting 2024 - spreken voor zich en behoeven hier geen nadere toelichting.

Voor een toelichting op de benodigde weerstandscapaciteit wordt verwezen naar de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Uitgaande van de, in deze begroting bepaalde, weerstandscapaciteit en de daaraan gekoppelde ratio van 1,4 moet de stand van de algemene reserve ten minste € 6.440.000 zijn.

Conform bestaande beleid wordt het meerder (het zogenaamde surplus) “afgeroomd” en gestort in de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen.

21. Voorgesteld wordt in te stemmen met het verloop en de opzet van de algemene reserve en het surplus op de algemene reserve ten bedrage van € 2.858.000 “af te romen” en te storten in de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen.

Reserve Incidenteel Beschikbare Algemene Middelen (RIBAM)

Inde perspectiefnota 2024 is weergegeven dat de vrije ruimte in deze reserve € 16.174.000 bedraagt. Inmiddels zijn een aantal besluiten genomen en hebben een aantal autonome ontwikkelingen plaatsgevonden wat maakt dat de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen op dit moment het volgende beeld laat zien:

RIBAM - stand perspectiefnota 2024 voor uit te werken richtingen/inspanningen	16.174.000
bij: surplus algemene reserve	2.858.000
af: reservering Samen Scholen	-9.000.000
af: eenmalige extra subsidie Natura Docet	-150.000
af: eenmalige bijdrage verbouwing Bibliotheek Ootmarsum	-150.000
af: gevelverlichting markante panden Nicolaasplein	-200.000
af: Verzamelmotie - watertappunten	-41.000
af: Motie isolatiesubsidie	-70.000
Herziene stand	9.421.000
Uit te werken richtingen uit perspectiefnota 2024/opgenomen in begroting 2024	
- Extra inzet op preventie Sociaal Domein	-500.000
- Centrumplan Denekamp, revitaliseren Eurowerft	-200.000
- Integraal veiligheidsbeleid	-25.000
- Versnellingsagenda Volkshuisvesting en Economie	-325.000

- Samenwerking grensregio Dinkelland	-200.000
- MJOP Kunstwerken	-1.700.000
- Opvolging en uitvoering cultuurbeleid	-480.000
- uitvoeringsprogramma 2023-2028 cultuurregio Twente	-70.000
Herziene stand RIBAM na uit te werken richtingen	5.921.000

Het ontstaan van de eerste mutatie genaamd surplus algemene reserve is hiervoor toegelicht. De volgende 4 mutaties zijn alleen voorzien van separate raadsbesluiten.

De beide mutaties voortkomend uit moties zijn toegelicht onder de paragraaf specifieke mutaties in het hoofdstuk "van perspectiefnota 2024 naar begroting 2024".

De laatste 8 onttrekkingen hebben allemaal betrekking op de uit te werken richtingen vanuit de perspectiefnota 2024. Deze uitwerkingen zijn opgenomen in de paragraaf "uit te werken richtingen uit de perspectiefnota 2024" waar ook de voorstellen zijn opgenomen deze te onttrekken aan de Reserve Incidenteel Beschikbare Algemene Middelen. Vooruitlopend op de definitieve besluitvorming over deze uit te werken richtingen hebben we ten behoeve van de inzichtelijkheid en actualiteit al wel vast rekening gehouden met de aangegeven onttrekkingen.

22. Voorgesteld wordt in te stemmen met de aangegeven mutaties op de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen.

Reserve Collegeakkoord 2022-2026

Er hebben zich sinds het vaststellen van de perspectiefnota 2024 geen mutaties op deze reserve voorgedaan. De stand is en blijft dus € 4.856.000

Herziene stand algemene incidentele middelen

Rekening houdend met de aangegeven en toegelichte mutaties op de genoemde reserves ontstaat het volgende beeld van de algemeen incidentele middelen:

Beschikbare algemene incidentele middelen	
Algemene reserve - weerstandscapaciteit 1,4	6.440.000
Reserve Incidenteel Beschikbare Algemene Middelen	5.921.000
Reserve collegeakkoord 2022-2026	4.856.000
Totaal Beschikbare algemene incidentele middelen begroting 2024	17.217.000

Inleiding ambitiebegroting

Ambitiebegroting

Zoals reeds is aangegeven in de algemene inleiding heeft deze begroting het collegeakkoord gemeente Dinkelland 2022-2026 met de naam "Vernieuwen, verbinden en versterken" als basis. Het zogenaamde ambitiedeel van deze begroting is gebaseerd op de volgende 5 opgaven uit dit collegeakkoord:

- Buitengebied in Balans
- Iedereen gezond
- Leefomgeving van de toekomst
- Leefbare kernen
- Gemeente en de Samenleving

Deze 5 opgaven zijn in eerste instantie verder beschreven en uitgewerkt in actielijnen en doelen waarna op hoofdlijnen wordt aangegeven hoe we hier een bijdrage aan denken te gaan leveren. Per opgave wordt afgesloten met een financieel overzicht. In dit overzicht zijn ook de beschikbare werkbudgetten opgenomen. Deze behoeven wat algemene toelichting.

Binnen het programmabureau wordt een bijdrage geleverd aan het behalen van maatschappelijke effecten. Hier wordt sturing gegeven aan bestuurlijke ambities, veranderopgaven en strategisch inspanningen. Dit komt samen in verschillende programma's (ambities), waaraan werkbudget is gekoppeld. Het werkbudget wordt ingezet om (externe) advieskosten te dekken en (participatie)processen in de kernen te faciliteren. Daarnaast wordt het werkbudget ingezet voor bekostiging van evenementen, bijeenkomsten, sprekers (en alle bijkomende kosten die daarbij horen). Het werkbudget is in eerste aanleg niet bedoeld als uitvoeringsgeld om projecten zelf te bekostigen. Onder de 5 opgaven wordt indien mogelijk een nadere duiding en verdeling over de jaren gegeven. Dat is echter niet in alle gevallen op voorhand mogelijk om de simpele reden dat we ook afhankelijk zijn van initiatieven vanuit de samenleving en het tempo en enthousiasme waarmee deze initiatieven gaan spelen. Het beschikbaar hebben van werkbudgetten is met name ook bedoeld om te slagvaardig te kunnen inspelen op de genoemde initiatieven. Om de raad toch op de hoogte van de besteding en bestemming van de werkbudgetten wordt in elk van de komende P&C documenten verslag gedaan van de bestemming en besteding van de werkbudgetten.

Programma Buitengebied in Balans

Inleiding Buitengebied in balans Dinkelland

We zetten in op een economisch sterk buitengebied vanuit de balans tussen agrarisch landgebruik, de kwaliteit van onze natuur en landschap, de groeimogelijkheden van de toeristische sector, de mogelijkheden voor economische activiteiten en de kwaliteit van leef- en werkomgeving voor onze inwoners. Dit in verbinding met bodem, water en lucht. Dat maakt ons buitengebied voor de toekomst sterker en is gunstig voor de leefbaarheid.

Onze ambitie is uitdagend maar realistisch als het een samenspel is met onze inwoners, de partners en de gebruikers. We voorzien de ambitie en de hieraan verbonden Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) van een dynamische agenda. Frequent leiden nieuwe inzichten en regelgeving tot aanvullingen en wijzigingen op deze agenda. Indien noodzakelijk worden deze ook financieel vertaald.

We realiseren ons dat de transitie van het buitengebied vele jaren, en dus meerdere raadsperioden, in beslag zal nemen. In de huidige 4 jaar zal vooral de veranderrichting worden bepaald en een start worden gemaakt met de concrete Uitvoeringsagenda. We vertalen onze ambities naar twee actielijnen:

- Naar een toekomstige agrarische sector
- Ons unieke landschap en natuur worden geborgd

In dit programma maken we ook de afweging hoe om te gaan met de unaniem aangenomen verzamelmotie met betrekking tot het onderwerp:

- Stimuleren van innovatie in de agrarische sector

Actielijn 1 Naar een toekomstbestendige agrarische sector

De toekomst van de agrarische sector en daarmee het landelijk gebied wordt voor een aanzienlijk deel gestuurd en bepaald door Europese wet- en regelgeving. Op nationaal niveau is dit uitgewerkt in het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en door de provincie vertaald in het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG, besluitvorming vermoedelijk eind 2023/begin 2024). Dinkelland maakt onderdeel uit van de Gebiedsgerichte aanpak Noordoost-Twente (GGA-NOT). Samen met de vier NOT gemeenten gaan we de transitie inhoud geven waarbij een realistisch perspectief voor de agrariërs een belangrijk uitgangspunt is. Stimuleren van innovatie in de agrarische sector staat hierbij centraal. Het (nu demissionaire) kabinet investeerde fors in de opgaven voor water, natuur en klimaat en in de verduurzaming van de landbouw. De keuzes en investeringen in de landbouw worden gekoppeld aan verduurzaming, kringlooplandbouw, nieuwe verdienmodellen en verbetering van de positie van de boer in de keten. We hebben daarbij nadrukkelijk aandacht voor de transitiekansen van agrariërs, zowel voor agrariërs die blijven als wel stoppen.

Ons doel

We gaan als proactieve gebiedspartner een bijdrage leveren aan een economisch perspectief vanuit een balans tussen agrarisch landgebruik, de kwaliteit van onze natuur en landschap, de kwaliteit van de toeristische sector, de mogelijkheden voor economische activiteiten en de kwaliteit van leef- en werkomgeving voor onze inwoners. Dit in verbinding met bodem, water en lucht. Dat maakt ons buitengebied sterker en is gunstig voor de leefbaarheid.

In 2026 hebben we de verkregen inzichten en de uitgewerkte plannen vanuit het NPLG omgezet in operationeel beleid gericht op de transitie van de agrarische sector. En in 2026 zijn in deelgebieden zichtbare stappen gezet met betrekking tot zowel het perspectief voor de landbouw als de natuur- en waterdoelen. Via de volgende inspanningen willen we ons doel bereiken:

- We zetten menskracht en middelen in om lokaal en bovenlokaal een proactieve rol te vervullen. We zijn partner in de gebiedsprocessen in NOT.

- Het agrarisch consulentenschap zetten we voort, evenals de inzet van de ervencoach voor de landbouw. Dat geldt ook voor onze betrokkenheid bij de Land Bouwers (voorheen: Mineral Valley Twente) en LEADER. Samen met de provincie, het waterschap, maatschappelijk partners en stakeholders stellen wij het gebiedsprogramma NOT 2023- 2030 op.
- We ontwikkelen een gemeentelijke visie op toekomstige economische dragers voor ons buitengebied, passend binnen de kaders die het rijk en de provincie opstellen .
- Bedrijfsbezoeken en persoonlijke contacten op het erf zijn een belangrijk onderdeel van onze (persoonlijke) inzet.
- We hanteren een aanpak op doelgroepen. We richten ons vooral op transitiekansen van agrariërs en hebben daarbij ook oog voor de sociaal maatschappelijke impact.

Hoe leveren we een bijdrage aan een toekomstbestendige agrarische sector?

a. Knoppen bedienen. We leveren de komende jaren een maximale inspanning om de complexe processen in het landelijk gebied soepeler te laten verlopen. Wij zien onszelf als de “verbinder” en “facilitator”. Bestuurlijk en ambtelijk nemen we deel aan elke relevante “tafel” om de collectieve belangen van doelgroepen en de gebiedsopgaven in Dinkelland te behartigen. Daar waar mogelijk gaan we landelijk, provinciaal en lokaal een voortrekkersrol vervullen, passend bij onze taken, verantwoordelijkheden en mogelijkheden.

b. Samenlevingsgerichtheid. We bouwen aan duurzame relaties in een krachtenveld waar de belangen ver uit elkaar liggen. We staan naast onze agrariërs/ inwoners en ondersteunen hen bij de keuzes op weg naar een meer duurzame bedrijfsvoering. De Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) NOT is het voertuig voor dialoog en samenspel met onze inwoners.

c. Sociaal maatschappelijke impact. We beschouwen voortdurend de effecten van de activiteiten die er plaatsvinden op de impact die het heeft op mens en maatschappij. In het bijzonder hebben we aandacht voor de transitiekansen van de “blijvers” en het bieden van een perspectief op de “stoppers”.

Actuele ontwikkelingen

Zoals bekend worden de transitieopgave in het landelijk gebied met name opgepakt door middel van de gebiedsgericht aanpak (GGA), aangestuurd door de Provincie Overijssel. Voor deze GGA zijn gebiedstafels ingericht per regio. Wij nemen deel aan de gebiedstafels Noordoost Twente (NOT), waarbij ook de belangrijkste stakeholders in het gebied zijn aangesloten zoals het Waterschap, de provincie en landbouworganisaties. Ook dragen we actief bij aan de gebiedsdagen die door de provincie georganiseerd worden. Verder zijn we vaste deelnemer in het opgerichte gebiedsteam van NOT, dat momenteel bezig met de voorbereiding van gebiedsprocessen. Dit team pakt concrete casussen en initiatieven voor de transitieopgave op en werkt ze verder uit. Omdat de landelijke en provinciale kaders, middelen en tijdslijnen nog niet helder zijn, is nog niet goed in te schatten wat in een latere fase van ons als gemeente gevraagd wordt.

Mogelijke kosten voor de inzet van ambtelijke ondersteuning bij de gebiedsprojecten, zullen (grotendeels) worden vergoed door de provincie vanuit de (rijks-)middelen die beschikbaar gesteld zijn en worden voor de transitieopgave in het landelijke gebied. Mocht desalniettemin een aanvullend beroep gedaan moeten worden op inzet die niet vanuit het programma en het beschikbaar werkbudget kan worden ingevuld, dan zal hiervoor te zijner tijd een voorstel aan de raad worden voorgelegd.

Nog niet helder is wat de nieuwe provinciale staten en gedeputeerde staten gaan betekenen voor de inhoud en het vervolgproces van de concept Provinciaal Plan Landelijk Gebied (PPLG) en de uitwerking daarvan in NOT. De val van het kabinet heeft de onzekerheid vergroot. Hoewel wettelijke termijnen onveranderd blijven, is onduidelijk hoe de landelijke aanpak eruit gaat zien en welke middelen beschikbaar zullen zijn (of blijven). Er treedt hoe dan ook vertraging op. Als gemeente willen we echter niet stil blijven zitten en pakken dat op wat nu kan en passend is bij onze rol en verantwoordelijkheden.

We zijn betrokken bij de onlangs opgerichte, interne intaketafel. Op deze intaketafel worden externe initiatieven multidisciplinair besproken. Het belang voor onze ambitie is dat we initiatieven die bijdragen aan het de transitie van het buitengebied maar die niet binnen het staand beleid passen, zo goed mogelijk proberen verder te brengen.

Er wordt door ons gewerkt aan een visie op het buitengebied Dinkelland en Tubbergen. Die visie zal de komende jaren richting moeten geven aan structurerende keuzes en onder meer beantwoorden wat economische dragers in het buitengebied kunnen zijn.

Actielijn 2 Ons unieke landschap en natuur worden geborgd

We willen de landschapskwaliteiten van Noordoost-Twente en dus ook van Dinkelland behouden en ontwikkelen. We maken ons sterk voor het behoud van ons veelzijdige cultuurlandschap, de natuur en de biodiversiteit.

Ons doel

We zetten ons in voor het behoud en vergroten van de kwantiteit en kwaliteit van ons unieke landschap, de natuurwaarden en biodiversiteit. Met verdienmodellen voor grondeigenaren als voorwaarde biedt vergroting van kwaliteit en kwantiteit van natuur, landschap en biodiversiteit een bijdrage aan toekomstperspectief. Dat doen we als gebiedspartner, als kartrekker, als beïnvloeder of als overheid die regels stelt.

In 2026 hebben we reële stappen gezet voor verbeteren van kwaliteit van landschapselementen, is de biodiversiteit op gemeentegronden toegenomen en gebruiken we onze netwerken om de waarde van natuur, landschap en biodiversiteit aandacht te geven en te versterken.

Hoe leveren we een bijdrage aan de borging van ons unieke landschap en natuur?

1. N2000. We werken samen met vele partners en stakeholders aan de realisatie van de N2000 opgaven.
2. Inpassen projecten. We werken samen met diverse partijen aan hoge kwaliteit van ontwerp, aanleg en beheer van de landschappelijke inpassing van (energie)projecten. Aan deze landschappelijke inpasbaarheid stellen we hoge eisen.
3. Kennis en informatie. We zetten in op meer voorlichting en educatie over natuur, landschap en biodiversiteit. Dit doen we samen met onze gebiedspartners.
4. Beleidsstrategie. We evalueren, verbeteren en wijzigen indien nodig onze ambities uit de Omgevingsvisie en de Waardenkaart.
5. Knoppen bedienen. Waar kansen liggen gaan we landelijk, provinciaal, regionaal en lokaal aan de beleidsmatige en strategische knoppen zitten en in deze een voortrekkersrol vervullen.
6. Biodiversiteit. De kansen voor verbetering van biodiversiteit op en aan gemeentegronden worden onderzocht. De onderzoeksresultaten zullen de basis vormen voor een concreet uitvoeringsplan.

Actuele ontwikkelingen

Voor de uitvoering van Natura 2000, zijn middelen beschikbaar vanuit de provincie. Ook voor de inzet van ambtelijke ondersteuning in het proces om te komen tot de juiste inrichting en bescherming (d.m.v. PIP) is financiering geregeld vanuit de provincie. De verwachting is dat onze betrokkenheid op dit onderdeel van N2000 projecten vanuit het programma in 2024 zal afnemen, omdat de voorbereiding van projecten dan grotendeels afgerond zal zijn en onze inzet bij de uitvoering in de lijn (reguliere werkzaamheden) zal worden opgepakt. De gemeentelijke belangen zullen dan vanuit de lijnorganisatie vertegenwoordigd worden. Om die reden zijn er geen financiële ontwikkelingen verwacht die aanleiding geven tot een aanvullende claim in 2024.

Het project Twente Bloeit zal in 2024 iedere Twentse gemeente vragen om een bijdrage van € 10.000 met als doel het opbouwen van een gebiedsfonds en het opstarten van ecosysteemdiensten in heel Twente.

Deze ecosystemendiensten zorgen voor de verbetering van de biodiversiteit en groenblauwe dooradering, tezamen met een eerlijke beloning voor grondeigenaren die diensten met maatschappelijke waarden uitvoeren. Het project is expliciet benoemd in het concept PPLG. Als de inhoud van het PPLG wordt goedgekeurd en middelen worden toegekend, betekent dit een impuls voor de biodiversiteit in ons gebied. Door middel van een pilot in Twente wordt onderzocht of ook marktpartijen kunnen meedoen. Twente Bloeit wordt door de provincie gezien als een voorbeeld werkwijze voor heel Overijssel om de natuur en biodiversiteit te verbeteren.

Het "struweelhagen project" wordt eind 2023/begin 2024 in Dinkelland gestart, in samenwerking met Landschap Overijssel. Grondeigenaren kunnen subsidie krijgen voor de aanplant van inheemse hagen. De dekking zal plaatsvinden vanuit het KGO-fonds.

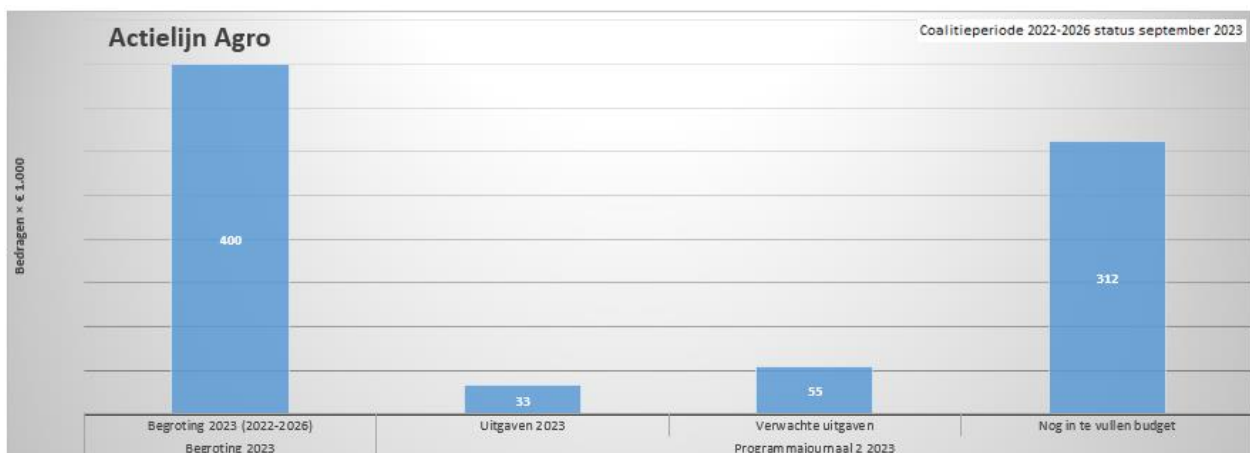
Vanuit de Omgevingsvisie en Waardenkaart zal onderzoek gedaan worden naar de veertien landgoederen in Dinkelland en Tubbergen. Landgoederen worden beschouwd als dragers van landschap, cultuurhistorie, natuurwaarden en streekeigenheid in Twente. Daarbij worden de waardevolle elementen en hun samenhang in kaart gebracht en onderzocht hoe deze behouden kunnen blijven. De dekking hiervoor is nog niet rond.

De uitwerking van de aangenomen motie over meer bomen in Dinkelland zal als keuzemodel aan de gemeenteraad voorgelegd worden. Hierin zal ook het verbeteren van de biodiversiteit worden meegenomen.

Financiën Buitengebied in Balans

Actielijn Agro

In de begroting 2023 is een bedrag van €400.000 beschikbaar gesteld en gestort in de "Reserve College akkoord 2022 – 2026".

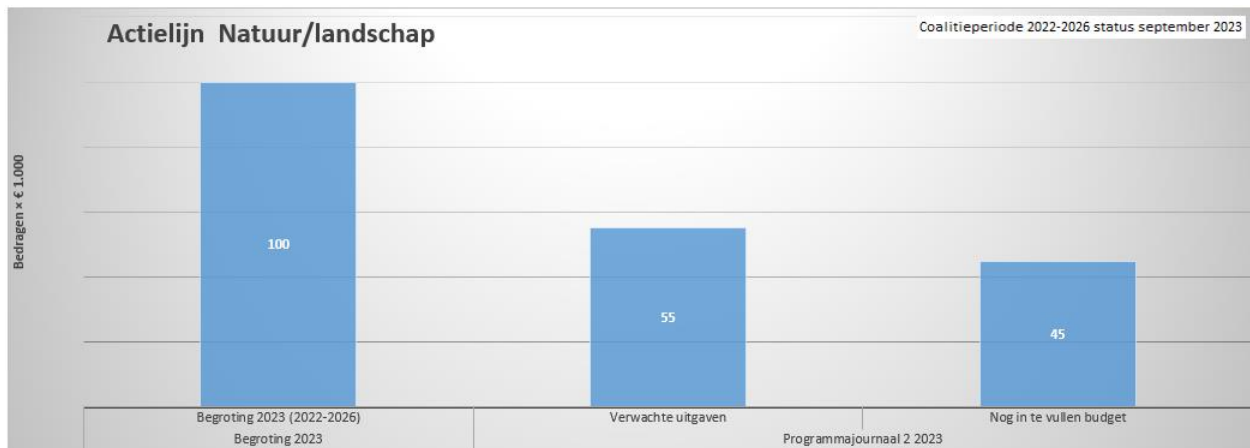

We verwachten uitgaven voor de Erfcoaches 2024 en 2025, de gebiedsanalyse en externe inhuur.

We stellen voor in de jaarschijf 2024 €80.000 te putten uit de "Reserve College akkoord 2022 – 2026".

Actielijn Natuur/landschap

In de begroting 2023 is een bedrag van €100.000 beschikbaar gesteld en gestort in de "Reserve College akkoord 2022 – 2026".

We verwachten uitgaven voor het project “Twente Bloeit” en een “onderzoek naar de landgoederen”.

We stellen voor in de jaarschijf 2024 €65.000 te putten uit de “Reserve College akkoord 2022 – 2026”.

Programma Iedereen Gezond

Inleiding Iedereen Gezond

Gezond zijn is veel meer dan niet ziek zijn. Gezondheid gaat over sociale, mentale, financiële (of economische) en fysieke gezondheid. Het doel is dat onze inwoners in 2026:

- Minimaal even gezond en gelukkig zijn (fysiek, mentaal, sociaal en economisch)
- En het gevoel van veiligheid behouden ten opzichte van 2021

Wij ontwikkelen een actuele en vernieuwende visie op het sociaal domein. De beschikbare financiële middelen in het gemeentelijke sociale domein worden efficiënt en effectief ingezet, waarbij we prioriteiten stellen, keuzes maken en op zoek gaan naar slimme combinaties. We vertalen onze ambities naar vier actielijnen;

- De zorg voor onze inwoners is op orde
- Gezond in je lijf en in je hoofd
- Iedereen doet mee
- Iedereen is veilig

In dit programma maken we ook de afweging hoe om te gaan met de unaniem aangenomen verzamelmotie met betrekking tot het onderwerp:

- Meer inzetten op vroegsignalering van armoede, eenzaamheid en jeugdhulp, bijvoorbeeld door de inzet van de buurtsportcoaches
- Stimuleren van sportactiviteiten voor oud en jong, bijvoorbeeld door het (mede) realiseren van beweegtuinen
- Toegankelijkheid van mensen met een beperking verbeteren
- Voorkomen van jonge aanwas in de criminaliteit, bijvoorbeeld door een regionaal preventieprogramma;

Actuele ontwikkelingen

Voor de gezondheid van onze inwoners en om de zorg betaalbaar en bereikbaar te houden voor diegenen die het echt nodig hebben, zien we als gemeente een toenemend belang van de inzet op preventie. Door in te zetten op preventie kunnen we de inzet van geïndiceerde, veelal complexere, Wmo, jeugdzorg en participatie terugdringen onder het motto voorkomen is beter dan genezen. Landelijk zien we dit ook terug in onder andere:

- Hervormingsagenda Jeugd
- Brede SPUK regeling (specifieke uitkering)/ gezond en actief leven akkoord
- Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor ouderen (WOZO)
- Integraal Zorg Akkoord (IZA)
- Nationaal Preventieakkoord en Nationaal Sportakkoord.

Op regionaal niveau wordt hier op ingespeeld door te komen met een regionale visie op volksgezondheid, en daarop aansluitend een uitvoeringsdocument en concrete doelen voor de GGD Twente voor de komende vier jaar. Tevens wordt gewerkt aan de inkoop van zowel de jeugdzorg als de Wmo. Dat is voor ons als gemeente een moment om te kijken hoe wij ons zorgaanbod willen inregelen, en betaalbaar en bereikbaar willen houden. Het belang van preventie, het voorkomen van een hogere zorgvraag, is daarbij een belangrijk aandachtspunt.

In aansluiting op deze landelijke en regionale beleidsontwikkeling zetten wij in op het versterken van de lokale preventie en zorgstructuur. Om dit gericht te kunnen doen is een goede analyse nodig; waar staan we en waar willen we naar toe. In 2023 is hier uitvoering aan gegeven door het ontwikkelen van een sport, cultuur en gezondheidsbeleid en begin 2024 volgt het armoedebeleid.

De gemene deler is dat we in de huidige preventie en zorgstructuur de volgende aandachtspunten zien:

- Versterken ondersteuningsnetwerk: op tactisch en uitvoerend niveau het opheffen van het gebrek aan menskracht en het voeren van regie op dit ondersteuningsnetwerk, in te vullend door buurtsportcoach en dorpsondersteuner, die aan de slag gaan op het gebied van preventie.
- Verruimen voorliggend preventief aanbod: het belang van lichte vormen van zorg is onmiskenbaar. De resultaten van pilots maken dat duidelijk, bijvoorbeeld bij schoolmaatschappelijk werk op de school, een voorliggende dagbesteding, en lichte ondersteuning voor opvoed en opgroei problemen. Bewezen vormen zetten we voort en waar nodig en mogelijk breiden we dit aanbod uit.

Extra inzet op preventie binnen het sociaal domein (zie 'van perspectiefnota naar begroting' voor een uitgebreidere toelichting)

Specificatie uit te werken richtingen / inspanningen	inc	2024	2025	2026	2027
Extra inzet op preventie binnen het sociaal domein					
Algemene stelpost die nader moet worden verdeeld	500	450	450	450	450

In 2024 zetten we in op preventie ter voorkoming van (de verdere groei van) de geïndiceerde zorg. Dit doen wij door het herijken van het ondersteuningsnetwerk en het zgn. voorliggende aanbod ofwel zorg- en ondersteuningsaanbod waarbij nog geen indicatiestelling nodig is of heeft plaatsgevonden. We zetten de extra middelen t/m 2025 incidenteel in op:

- Wmo gerelateerde voorliggende voorzieningen die een bijdrage leveren aan het verminderen van de toestroom naar de Wmo zorg, zoals huishoudcoach, vervoersontwikkelingen en voorliggende dagopvang bij kulturhusen.
- Versterken van de voorliggende voorzieningen jeugd. Momenteel zijn we met een analyse bezig welke problematiek speelt er bij de jeugd en welk preventief aanbod wordt gemist. Vooruitlopend op de afronding van de totale analyse hebben we 'laaghangend fruit' gedetecteerd waarmee we snel kunnen starten (zoals organiseren van beschikbare steungezinnen, het voorkomen van / anticiperen op jeugdzorg die voortvloeit uit echtscheidingsproblematiek en het anders inzetten van het jeugd en jongerenwerk).
- Buurtsportcoaches: op uitvoerend niveau op het gebied van sport en preventie missen wij capaciteit om de gezondheidsdoelstelling waar te kunnen maken. We willen structureel het aantal buurtsportcoaches vergroten, daarvoor zijn ook incidentele middelen nodig om het te implementeren.
- Schoolmaatschappelijk werk in de scholen. We zetten de koers van de NPO (Nationaal Programma Onderwijs) middelen door. NPO waren middelen die gemeenten hebben ontvangen om scholen te ondersteunen bij de aanpak van coronavertragingen. Met name op sociaal (emotioneel) vlak zagen wij de achterstanden ontstaan. Als gevolg daarvan zijn de middelen

ingezet in het mogelijk van schoolmaatschappelijk werk op de scholen (basisonderwijs, voortgezet onderwijs en Speciaal Basisonderwijs). Hierbij is de schoolmaatschappelijk werker op school aanwezig is, dichtbij en beschikbaar, niet alleen voor de leerkrachten en interne begeleiders, maar ook voor de leerlingen en hun ouders. Met deze extra uren geeft de schoolmaatschappelijk werker aan (ouders van) leerlingen uit het basisonderwijs extra hulp en ondersteuning op meerdere levensgebieden zoals relatieproblemen, scheiding, problemen rondom financiën, verlies van werk, verlies van een dierbare en eenzaamheid onder ouders en/of kind. Doel van de extra ondersteuning is om kinderen in een zo normaal mogelijke en probleemloze gezinssituatie te kunnen laten opgroeien en er daarmee voor te zorgen dat het welbevinden en de leerprestaties van deze kinderen verbeteren. De eventuele mogelijkheden voor structurele dekking van vooral het schoolmaatschappelijk werk betrekken we bij het opstellen van de perspectiefnota 2025.

- Armoedebeleid: momenteel wordt gewerkt aan het armoedebeleid. De evaluaties zijn gereed waarbij inzicht is verkregen in de omvang van de problematiek en inzicht in waar de kansen liggen in het preventief aanpakken en voorkomen van armoede. Vooruitlopend op het definitieve beleidsplan, hebben we 'laaghangend fruit' gedetecteerd waarmee we snel kunnen starten. Eén van de constatering is namelijk dat vooral verborgen armoede een grote uitdaging is, dat vraagt om betere communicatie, inzet op preventie en samenwerking tussen partijen/ organisaties bij vroegsignalering. Een voorbeeld van het laaghangend fruit is 'bereken uw recht'. Dit is een website waarbij inwoners zelf kunnen zien voor welke regelingen zij in aanmerking komen. De samenwerking met Schakel kan hierin verbeterd worden waardoor actief en gericht inwoners benaderd worden.

Structureel zetten we in op:

- Preventiebudget: deze middelen worden ingezet om uitvoering te geven aan het gezondheid, sport, cultuur en armoedebeleid. Op dit moment wordt gewerkt aan het opstellen van vier beleidsnota's: gezondheid, sport, cultuur en armoedebeleid. Een overeenkomst tussen alle beleidsnota's is dat het ondersteuningsnetwerk en het preventieve aanbod niet toereikend is ten opzichte van de ambities.
- Doorontwikkeling van buurtsportcoaches als onderdeel van een meer structurele borging van sportbeleid waardoor blijvend gewerkt kan worden aan vitaliteit en dus preventie.
- Versterken van het preventieve jeugdhulpaanbod ook in samenwerking met het (speciaal- en praktijk) onderwijs waarmee een deel van de geïndiceerde jeugdzorg kunnen voorkomen.
- Doorontwikkeling dorpsondersteuner waarmee we dichtbij en gebiedsgericht eerder zicht krijgen op de problematiek 'achter de voordeur'.
- Wij zetten de Nationaal Programma Onderwijs (NPO) middelen door waardoor de pedagogische gezinsbegeleiding jeugdgezondheid (PGJ) beschikbaar blijft voor gezinnen met beginnende opvoedproblemen. PGJ is een vorm van opvoedingsondersteuning voor gezinnen met enkelvoudige opvoedingsproblematiek. De begeleiding heeft tot doel om vroegtijdig (preventief) samen met ouders en kind(eren) een oplossing te vinden voor opvoedingsproblemen en zo te voorkomen dat problemen verergeren. En wordt ingezet om beter inzicht te krijgen in de aard van de problematiek. Daardoor kan het bijdragen aan adequate verwijzing naar passende hulp (indien nodig).

Actielijn 1 De zorg voor onze inwoners is op orde

Onze ambitie is om pro-actiever en zo vroeg mogelijk met onze partners en inwoners (preventief) te werken aan gezondheid. Wij willen korte lijnen tussen de gemeente, zorgaanbieders en zorgontvangers. Met als doel: zorg menselijker, efficiënter, effectiever en dichtbij. Onze inzet richten we op het organiseren en verbeteren van de korte lijnen door middel van een gebiedsgerichte integrale aanpak van de zorg. We werken actief samen met alle partners in het zorgdomein. Bij deze ambitie past onze financiële inzet op de (areaal-)ontwikkelingen, de POH jeugd-GGZ en de coördinator externe verwijzer.

Ons doel

We spannen ons in om de zorg en ondersteuning beter in te richten vanuit het perspectief van inwoner(s), dichtbij en met de menselijke maat als uitgangspunt.

Hoe leveren we een bijdrage aan het op orde komen van de zorg voor onze inwoners?

- Algemene voorzieningen dichtbij, gebiedsgericht en integraal. We organiseren de algemene voorzieningen dichtbij, gebiedsgericht en integraal. We nemen daarbij de werkwijze van de dorpsondersteuner in Saasveld als basis. Daarbij positioneren we de kernondersteuner als spil in de kernen op basis van de behoefte in de kernen, met korte lijnen naar Schakel.
- Preventief. We werken preventief en zo vroeg mogelijk in meer samenwerking met onze partners en inwoners aan de zorg en ondersteuning voor onze inwoners.
- Samenlevingsgericht. We werken samenlevingsgericht. We benutten onze ogen en oren in de wijk beter door pro-actief in gesprek te gaan met onze uitvoerende partners en inwoners. We delen in deze gesprekken trends en ontwikkelingen, zijn alert op de samenhang der dingen en toetsen deze aan ons beleid.
- Mantelzorgers. We verbeteren de aandacht en regelingen voor mantelzorgers.

Actielijn 2 Gezond in je lijf en in je hoofd

Wij zien een forse opgave als het gaat om overgewicht en alcoholgebruik. Wij willen dat alle inwoners zich bewust zijn van het belang van een gezonde leefstijl. Daarom stimuleren we sport en beweging op basis van maatwerk voor verschillende leeftijdsgroepen. Ook zetten we in op vitale voorzieningen en verenigingen, cultuurbeleving, persoonlijke ontwikkeling en een veilige en gezonde leefomgeving.

Ons doel

We leveren, in samenwerking met onze inwoners en partners, een bijdrage aan het bevorderen van een gezondere leefstijl en gezondere leefomgeving voor onze inwoners in 2026. Onze speciale aandacht gaat uit naar kwetsbare groepen, waarbij de accenten liggen op terugdringen van overgewicht, overmatig alcoholgebruik en mentale gezondheid.

Hoe leveren wij een bijdrage aan Gezond in je lijf en in je hoofd?

- Van inzicht naar strategische sport en cultuuragenda. We hebben zicht op de meest kwetsbare doelgroepen, trends en ontwikkelingen. Deze vormen de basis voor de strategische agenda voor sport en cultuur.
- Bevorderen van gezonde leefstijl en omgeving. We gaan aan de slag met het bevorderen van de gezonde leefstijl en gezonde leefomgeving. Het accent ligt op sport, cultuur, jongeren en overgewicht en overmatig alcoholgebruik. We brengen het aanbod voor deze doelgroepen in beeld. Daarna ontwikkelen we samen met de betrokken partners en naar behoefte van de samenleving meer/ betere (collectieve) voorzieningen, ondersteuning en/of interventies.
- Efficiënter en effectiever gebruik van voorzieningen. We zetten in op vitale verenigingen, efficiënter en effectiever gebruik van bestaande voorzieningen en toegankelijke en betaalbare voorzieningen op het gebied van sport en cultuur.

Actielijn 3 Iedereen doet mee

Een toegankelijke en inclusieve samenleving betekent dat iedereen zo zelfstandig en gelijkwaardig mogelijk meedoet aan de maatschappij. Elke inwoner moet de mogelijkheid hebben mee te doen en zich te ontwikkelen. We zien daarbij vooral een opgave op het gebied van eenzaamheid en armoede. Wij willen vroeger zicht krijgen op gevallen van –verborgen- armoede en dreigende armoede, eenzaamheid, uitsluiting en isolatie. Dit door preventief te werken en proactief onze rol te pakken.

Ook zetten we in op een betere benutting van bestaande mogelijkheden en faciliteiten voor jongeren en senioren voor ontmoeting en deelname aan activiteiten. We zorgen ervoor dat het voor onze inwoners gemakkelijker wordt om de weg te vinden naar diensten en algemene voorzieningen.

Ons doel

We spannen ons in voor een inclusieve samenleving waarin iedereen zo zelfstandig en gelijkwaardig mee kan en mag doen aan de maatschappij. Onze speciale aandacht gaat uit naar kwetsbare groepen, waarbij de accenten liggen op inwoners in armoede en eenzaamheid.

Hoe leveren wij een bijdrage aan het uitgangspunt iedereen doet mee?

- Van inzicht naar een strategische inclusie agenda. We hebben zicht op verschillende vormen van armoede en eenzaamheid per kern of doelgroep. We hebben hierbij aandacht voor de identiteit en cultuur van de betreffende kern. Op basis hiervan stellen we een inclusieve agenda op, met accenten op eenzaamheid en armoede.
- Ondersteunen van initiatieven. We ondersteunen initiatieven die bijdragen aan een inclusievere samenleving
- Preventief en proactief. We gaan samenlevingsgericht, pro-actief in gesprek met organisaties en inwoners over bestaande activiteiten en voorzieningen, over trends en ontwikkelingen binnen het sociale domein. We stimuleren hen waar mogelijk initiatief te nemen om het aanbod af te stemmen op nieuwe (kwetsbare) doelgroepen, waarbij bestaande faciliteiten beter worden benut, toegankelijk zijn en waar nodig nieuwe activiteiten en voorzieningen worden toegevoegd.

Actielijn 4 Iedereen is veilig

Dinkelland is al jarenlang een van de veiligste gemeentes van ons land. Dit willen we graag zo houden. Bij veiligheid spelen diverse vraagstukken: woonoverlast, (jeugd-)criminaliteit, verkeersveiligheid, huiselijk geweld en ondermijnende criminaliteit. Dit complexe terrein kent dus veel vraagstukken, partijen en instrumenten en dus ook vele verbindingen met ander gemeentelijk en regionaal beleid. We brengen focus aan op en geven de speerpunten van ons beleid vorm. We luisteren daarbij naar signalen uit de samenleving. We willen dat al onze inwoners veilig kunnen wonen, leven en werken.

Ons doel

Wij willen één van de veiligste gemeenten van Nederland blijven. Wij hebben vertrouwen in onze huidige aanpak en in de cultuur die onze inwoners in zich dragen. Wij willen de komende periode de nadruk leggen op een viertal overstijgende thema's, gebaseerd op de laatste burgerpeiling veiligheid (2021).

In 2026 kijken we terug op:

- Een meer integrale aanpak van veiligheidsvraagstukken
- Een strategisch meerjarenperspectief op het thema veiligheid
- Uitlijning van onze lokale inspanningen met regionale inspanningen

Hoe leveren we een bijdrage aan iedereen is veilig

We willen als gemeente als volgt werken aan een het perspectief op veiligheid:

- Strategische agenda: wij sturen op strategisch niveau. De uitkomsten van de burgerpeiling Veiligheid zijn leidend bij het vormen van onze strategische agenda. Wij zijn koersvast in het volgen van deze agenda en gebruiken onze koers om ook deze vraagstukken op andere overlegtafels te agenderen (veiligheidspartners).

- Rollen en bevoegdheden. wij geven inzicht in waar verantwoordelijkheden liggen. Welke bevoegdheden heeft de raad? Welke besluiten neemt de burgemeester? Wat is de verhouding tussen gemeentelijke taken, regionale taken en overstijgende verantwoordelijkheden (politie).

Actuele ontwikkelingen

De gemeente heeft de regie op het gebied van lokale veiligheid. Om dit goed in te vullen is een integraal veiligheidsbeleid van belang, waarmee we als gemeente sturing geven aan de lokale opgaven voor het behouden van een veilige leefomgeving. Met ons veiligheidsbeleid geven we onze (strategische) agendapunten en thema's voor de komende jaren aan. Daarnaast geven wij inzicht in de rol die wij aannemen, ook in relatie tot onze veiligheidspartners.

De basis is gelegd voor een integrale aanpak op het gebied van veiligheid. In samenwerking met het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) hebben we de urgente thema's die spelen in het veiligheidsdomein in beeld gebracht. De opbrengst heeft samen met de uitkomsten van onze burgerpeiling en onze regionale prioriteiten geleid tot de eerste contouren van een Integraal Veiligheids Plan (IVP). Na vaststelling van het IVP (eerste kwartaal 2024) zullen we jaarplannen opstellen aan de hand waarvan we tot uitvoering komen.

Financiën Iedereen Gezond

Werkbudget Iedereen Gezond

In de begroting 2023 is een bedrag van €50.000 beschikbaar gesteld en gestort in de "Reserve College akkoord 2022 – 2026".

We stellen voor in de jaarschijf 2024 €50.000 te putten uit de "Reserve College akkoord 2022 – 2026".

Projectgeld kernondersteuner

In de begroting 2023 is een bedrag van €12.500 beschikbaar gesteld en gestort in de "Reserve College akkoord 2022 – 2026".

We stellen voor in de jaarschijf 2024 €12.500 te putten uit de "Reserve College akkoord 2022 – 2026".

Programma Leefomgeving van de toekomst

Inleiding Leefomgeving van de toekomst

Wij willen een leefomgeving die ook voor onze komende generaties duurzaam, veilig en gezond is. De bodem, het water en de lucht, de natuur, gebouwen en wegen en paden zijn allemaal onderdeel van onze leefomgeving. Door klimaatverandering komt onze leefomgeving onder druk te staan. We zullen ons moeten aanpassen aan veranderende weersomstandigheden zoals hitte, droogte en het vaker voorkomen van hevige neerslag. We moeten anders omgaan met energie en grondstoffen en ons maximaal inzetten om een energietransitie tot stand te brengen gericht op het terugdringen van het verbruik van grondstoffen en het stimuleren van het hergebruik. We doen dit proactief en we doen het samen; de gemeente met haar inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. We bundelen als Noordoost-Twentse gemeenten de krachten in de Energie van Noordoost-Twente.

Wij haken aan bij de landelijke doelstelling dat er in 2030 55% minder CO₂ uitstoot moet zijn en 50% van de energie duurzaam moet zijn opgewekt. In lijn met die doelstellingen stellen wij voor gemeente Dinkelland ons de doelstelling om 40% van het energiegebruik duurzaam op te wekken in 2026. Dat is ambitieus en hiervoor moeten de komende jaren de nodige inspanningen geleverd worden.

Trias Energetica: eerst besparen, dan opwekken

Doelstellingen realiseren we via een soort “oploopmodel” en het principe van de Trias Energetica:

1. *Beperken van het energieverbruik door verspilling tegen te gaan.*

Energie die niet verbruikt wordt, hoeft ook niet opgewekt te worden. We zetten maximaal in op energie besparen. Door onze eigen gebouwen te verduurzamen en door inwoners en bedrijven daartoe te stimuleren en te faciliteren en door initiatieven op dit terrein te ondersteunen.

2. *Maximaal gebruik maken van energie uit duurzame bronnen (zoals zon, wind, water, bodem).*

We richten ons op de opgave die noodzakelijk is vanuit de RES, met een maximale inzet op zon op dak, aangevuld met de noodzakelijke mix van wind en/of zon op land. We stimuleren en faciliteren gebouw eigenaren om warmte duurzaam op te wekken, bijvoorbeeld aan de hand van (hybride) warmtepompen. Voor de productie van warmte willen we ook gebruik maken van het potentieel aan biogas en/of groengas in Dinkelland. We benutten kansen die zich via nieuwe ontwikkelingen en technieken (bv waterstof of geothermie) voordoen.

3. *Zo efficiënt mogelijk gebruik van (fossiele) energiebronnen om in de resterende energiebehoefte te voorzien;*

Sommige woningen zijn lastiger te verduurzamen dan anderen. Ook zullen er bedrijven blijven die behoefte hebben aan gas voor hun productieprocessen. Biogas en/of groengas kunnen oplossingen bieden voor deze gebouwen. Echter moeten we er rekening mee houden dat we nog lange tijd fossiele energiebronnen nodig hebben; deze zullen dan zo efficiënt mogelijk worden ingezet.

Samen aan de slag

De energietransitie is een forse opgave waar we gezamenlijk – inwoners, ondernemers én overheid - voor aan de lat staan. We nemen hierbij een pro-actieve houding in en nemen inwoners en ondernemers mee in de opgave die er ligt. We faciliteren en ondersteunen initiatieven die een bijdrage leveren aan het verduurzamen van de gemeente. Hierbij bewaken we de integraliteit en houden we ook de samenhang met andere beleidsterreinen (landelijk gebied, sociaal domein, volkshuisvesting) in beeld en benutten kansen die zich voordoen.

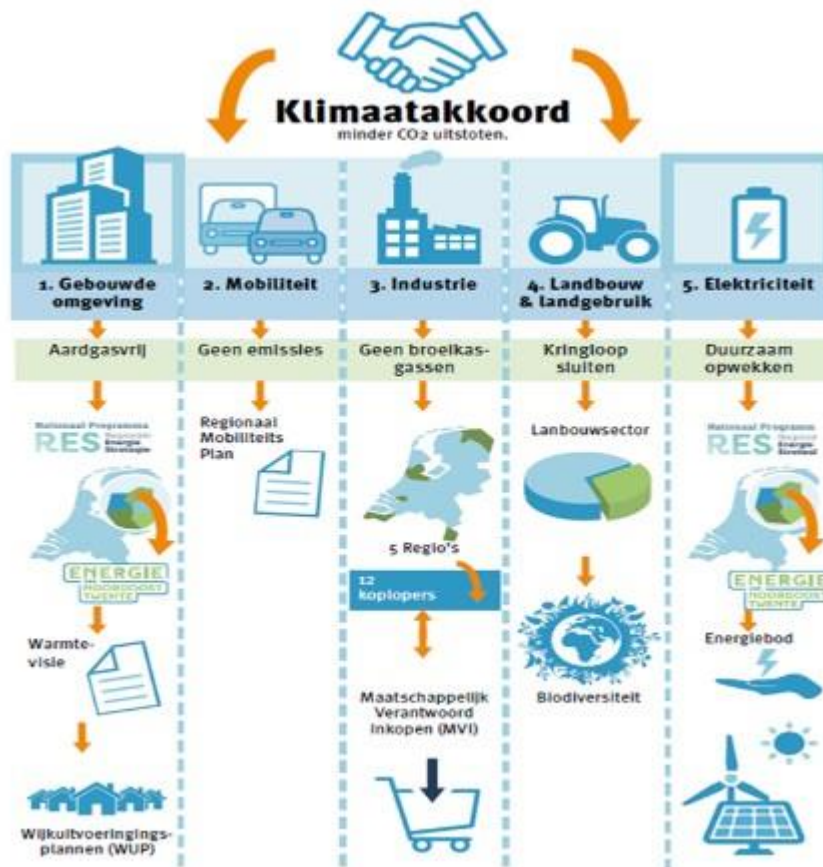
Energie van Noordoost Twente

We staan als Noordoost-Twentse gemeenten allemaal voor dezelfde (forse) opgave in de energietransitie. Door krachtenbundeling, kennisdeling en coördinatie in de opgaven waar we gezamenlijk voor staan, bereiken we meer dan iedere gemeente voor zich zou doen. Een aantal jaren geleden is hiervoor het samenwerkingsverband Energie van Noordoost Twente opgestart. Deze samenwerking bouwen we de komende periode verder uit.

Klimaatvisie

De leefomgeving van de toekomst gaat verder dan alleen de energietransitie. Met de ondertekening van het klimaatakkoord hebben we ons gecommitteerd aan de bredere opgave om uiteindelijk in 2050 klimaatneutraal te zijn. Naast elektriciteit en warmte gaat het om thema's als klimaatadaptatie, circulaire economie, infrastructuur en mobiliteit, natuur en landschap en de landbouw. Daartoe gaan we de heldere keuzes maken: wat zijn we verplicht om te doen, waar ligt onze extra ambitie, wat is onze rol? Daarbij kijken we vanuit een integrale visie en context en leggen waar mogelijk verbindingen met thema's en vraagstukken in de andere programma's.

Actielijnen

Het programma Leefomgeving van de Toekomst kent een dynamische agenda. Jaarlijks leiden nieuwe inzichten tot aanvullingen en wijzigingen. De uitkomsten uit de visie en uitvoeringsagenda kunnen leiden tot aanpassing en aanvulling van de actielijnen. Binnen het programma worden drie actielijnen geformuleerd.

- Actielijn 1 Verduurzamen - Op weg naar energieneutraal en aardgasvrij wonen & werken
- Actielijn 2 Opwek - Duurzame energievoorziening
- Actielijn 3 Duurzame mobiliteit

De drie actielijnen vormen samen een specificatie van paragraaf 3.1 Klimaat en duurzaamheid: er tegenaan! uit het college- en raadsakkoord. Paragraaf 3.2 Groen en Bloemen uit het collegeakkoord vindt zijn uitwerking via het Kwaliteitsplan Openbaar Groen (basisbegroting).

In dit programma maken we ook de afweging hoe om te gaan met de unaniem aangenomen verzamelmotie met betrekking tot de onderwerpen:

- Versnel verduurzamen van (sociale huur)woningen, bijvoorbeeld door een revolverend fonds voor particulieren
- Plan van aanpak en financiële onderbouwing voor de verduurzaming van schoolgebouwen
- Haalbaarheidsonderzoek naar de realisatie van energieopslag
- Mogelijkheden van subsidies voor klimaatadaptieve maatregelen voor particulieren verkennen, ism waterschap

- Gebruik maken van subsidie ten behoeve van de waterstofhub

Actuele ontwikkelingen

Klimaatvisie

De huidige ambities ten aanzien van duurzaamheid en klimaat zijn vertaald naar een programma Leefomgeving van de Toekomst in de begroting 2023 inclusief financiële consequenties. Daarmee is reeds een belangrijk inhoudelijk en financieel kader geboden voor de komende periode. In de begroting 2023 is ook opgenomen dat we werken aan een klimaatvisie, waarin heldere worden gemaakt ten aanzien van de opgaven en ambities die we hebben ten aanzien van de uitvoering van het Klimaatakkoord. Vanuit het Klimaatakkoord liggen de opgaven in de volgende sectoren:

- Gebouwde Omgeving
- Elektriciteit
- Industrie
- Landbouw en Landgebruik
- Mobiliteit

Per sector wordt in beeld gebracht: wat zijn we verplicht om te doen, waar ligt onze extra ambitie, wat is onze rol, wat is de rol van stakeholders? Daarbij kijken we vanuit een integrale visie en context en leggen waar mogelijk verbanden met thema's en vraagstukken in de andere programma's.

De klimaatvisie is naar verwachting in eind 2023 gereed. Op basis van de gestelde ambities en de te maken keuzes zijn de financiële en personele consequenties beter in beeld. Inmiddels zijn ook vanuit het Rijk middelen beschikbaar gesteld voor uitvoering van het Klimaatakkoord (Regeling CDOKE, zie onderstaand). Vooralsnog is de inschatting dat uitvoering van de klimaatvisie binnen deze middelen alsmede de reeds beschikbare middelen voor het programma Leefomgeving van de Toekomst kan plaatsvinden. De klimaatvisie wordt via een apart raadsbesluit voorgelegd aan de gemeenteraad.

Middelen Regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE)

Er zijn eind april 2023 voor de periode 2023-2025 extra financiële middelen van het Rijk beschikbaar voor de uitvoering van het klimaatakkoord. Deze specifieke uitkering (Brede doeluitkering BDU) is bedoeld voor het binnenhalen van nieuwe collega's of externe deskundigen met kennis van klimaat en energie de sectoren vanuit het Klimaatakkoord zoals bovenstaand beschreven, met uitzondering van Landbouw en Landgebruik. Voor Dinkelland is het beschikbare budget budget: € 474.699 (2023), € 479.005 (2024) en € 483.311 (2025)

Samenwerking Energie van Noordoost Twente

Voor een deel van de opgaven in de energietransitie, in de sectoren elektriciteit en gebouwde omgeving, werken we sinds een aantal jaren samen met de gemeenten Tubbergen, Losser en Oldenzaal in de Energie van Noordoost Twente. Er is een conceptvoorstel gereed voor de voortzetting van de samenwerking in de periode 2024-2026. Het definitief besluit over de samenwerking wordt naar verwachting eind 2023 genomen. Financiering vindt plaats binnen de reeds beschikbare middelen voor het programma Leefomgeving van de Toekomst in combinatie met de middelen van het Rijk (CDOKE).

Circulaire economie

Het onderwerp Circulaire Economie vormt één van de pijlers van de vrijwillige Twentse milieusamenwerking en is als zodanig vastgelegd in het samenwerkingsprogramma Milieu, Duurzaamheid en Afval (MDA) 2023 en in de gezamenlijke bestuursopdracht MDA 2020-2025. Op 13 April 2023 is door het PHO-MDA besloten dat de sinds 2019 bestaande werkgroep Circulaire Economie doorgroeit naar een Ambtelijk Overleg en dat de 'Startnotitie Circulaire Economie Twentse gemeenten' wordt vastgesteld.

De Startnotitie vormt het beginpunt van het vervolgtraject met als beoogd resultaat een Koersdocument en Uitvoeringsplan. In het Koersdocument zal richting worden gegeven, doelen worden gesteld en meer focus worden gebracht.

Op 18 juli 2023 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen op een plan van aanpak op te stellen om de circulaire economie in de gemeente Dinkelland te bevorderen. Het koersdocument vormt de basis voor invulling en concretisering van dit plan van aanpak. Het plan van aanpak inclusief financiële consequenties wordt aan de raad voorgelegd.

Warmtetransitie: Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie en Warmteprogramma (Actielijn 1)

Op 30 juni 2023 is het wetsvoorstel Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw) aan de Tweede Kamer aangeboden. Deze geeft gemeenten de bevoegdheden om de regie over de lokale warmtetransitie te pakken. Met de Wgiw wordt een verplichting aan B&W opgelegd om een warmteprogramma voor de hele gemeente vast te stellen gericht op verduurzaming van bestaande gebouwen. Het warmteprogramma is de juridische vertaling van de warmtevisie. In het warmteprogramma brengt de gemeente per gebied de potentieel beschikbare duurzame warmtealternatieven in beeld en beschrijft per gebied het tijdspad van verduurzaming. Daarop volgt in de regel het opstellen en vaststellen van een uitvoeringsplan. In een uitvoeringsplan concretiseert de gemeente het warmteprogramma voor een afgebakend gebied. Met het wetsvoorstel krijgen gemeenten tevens een aanwijsbevoegdheid: de mogelijkheid gebieden aan te wijzen die voor een bepaalde datum overgaan op een duurzaam alternatief ter vervanging van aardgas (afkoppeling van het aardgas).

Oorspronkelijk zou de wet op 1 juli 2024 in werking treden; de val van het kabinet levert naar verwachting vertraging op in de wetgevingsprocedure. De komende tijd houden we de voortgang in de gaten, gaan we ons oriënteren op hoe we met de nieuwe wetgeving omgaan en betrekken we de gemeenteraden bij de totstandkoming van de aanpak. Tot aan vaststelling van een Warmteprogramma houden we de ingezette lijn van vergroten van bewustwording, vergroten van het draagvlak en enthousiasmeren van de inwoners vast. Daarbij zetten we samen met inwoners en ondernemers het proces in de WUP-wijken voort om woningen/gebouwen van het aardgas af te halen.

Boerengas B.V. (Actielijn 2)

De NOT gemeenten zijn voornemens om met een voorinvestering van 1 miljoen deel te nemen in Boerengas B.V. Deze voorinvestering zal zich via de een winstpercentage van 8% verdeeld over de drie deelname partners (Energiefonds Overijssel en de verenigde boeren in Boerengas b.v.) terug moeten verdienen. Daarnaast zal er structureel (zolang er deelgenomen wordt in Boerengas b.v.) een bedrag gereserveerd worden van € 60.000/ jaar voor de bestuurlijke ondersteuning. Afhankelijk van het aantal deelnemende NOT gemeenten zal dat voor de begroting neerkomen op:

- 1 Miljoen evenredig verdeeld over het aantal deelnemende NOT gemeenten (bij vier deelnemers ¼ Miljoen/gemeente of meer bij minder deelnemende gemeenten)
- € 60.000 evenredig verdeeld over het aantal deelnemende NOT gemeenten (bij vier deelnemers €15.000/gemeente of meer bij minder deelnemende gemeenten)

Ontwikkelingen nieuwe technieken (Actielijn 2)

Geothermie: De kansen voor diepe geothermie bevinden zich in de Tubbergen formatie (zandlaag uit het Carboon tijdperk). Deze aardlaag is in het noorden van Twente aangetroffen en is dus ook aanwezig in noordoost Twente. Geothermie is een van de mogelijke alternatieve oplossingen voor de levering van duurzame energie, naast andere duurzame energiebronnen. Deze techniek gaat echter gepaard met significante investeringen, risico's en technische uitdagingen, maar vooral ook onbekendheid. Daarom worden alle aspecten in kaart te brengen, zodat weloverwogen keuzes gemaakt kunnen worden. Onderzoek en een proefboring zijn nodig om de mogelijkheden van geothermie in deze aardlaag te verkennen. Er lopen gesprekken met de UT en de gemeente Enschede om hier verder invulling aan te geven.

Waterstof: Waterstof is een energiedrager, die voor de verdere toekomst wellicht kansen biedt voor het verwarmen van woningen en gebouwen. Via de RES Twente sluiten we aan bij de H2Hub Twente. We volgen de ontwikkelingen en zullen in spelen op kansen die zich voordoen.

Kernenergie: Op verzoek van de provincie is op basis van de kennissessie, een notitie over de toepassing van kernenergie in Nederland en de perspectieven voor SMRs geschreven. Deze kleine kerncentrales bevinden zich nu in de ontwikkelfase en moeten de zogenaamde 'demonstratiefase' nog doorlopen. Hoewel realisatie nog niet direct op korte termijn te verwachten is, volgen we de ontwikkelingen rondom de SMRs. Zodra een volgend concreet stadium bereikt wordt, wordt dit thema weer actief besproken in de Provinciale Staten.

Actielijn 1   Verduurzamen - Op weg naar energieneutraal en aardgasvrij wonen en werken

In 2030 zijn twee miljoen Nederlandse woningen van het aardgas af. In 2050 verwarmt, kookt of doucht geen enkel huishouden meer met aardgas. We stappen over op duurzame warmte. Dit is afgesproken in het Nederlandse Klimaatakkoord. Ook bedrijven maken deze ommezwaai, met als doel dat Nederland in 2050 klimaatneutraal is. Gemeenten in Nederland, zo ook gemeente Dinkelland, hebben een grote rol in de overstap naar duurzame warmte. Om de opgave te laten slagen, werken we samen met inwoners aan haalbare en betaalbare oplossingen. We zetten daarbij ook maximaal in op het nemen van energiebesparende maatregelen.

Ons doel

In 2050 wonen en werken we energieneutraal en aardgasvrij. Wij ondersteunen inwoners en bedrijven pro-actief in het proces om woningen en gebouwen meer te verduurzamen.

Hoe leveren we een bijdrage aan Verduurzamen – Op weg naar energieneutraal en aardgasvrij wonen en werken

We nemen inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij projecten en inspanningen in deze actielijn stapsgewijs mee; waarbij de eerste inzet is op bewustwording en informatievoorziening, daarna op advies en afweging om vervolgens tot uitvoering over te gaan.

1. Bewustwording en informatievoorziening Creëren van verdergaand bewustzijn, urgentiebesef en draagvlak onder onze inwoners en ondernemers voor de warmtetransitie door gerichte communicatie voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen. Het energieloket is de basis van onze informatievoorziening. Daarnaast werken we actief samen met lokale groepen (zoals energiecoöperaties) om de kennis actiever en vooral persoonlijker bij de inwoners en ondernemers onder de aandacht te brengen.
2. Advies en afweging. Er komt veel op onze inwoners, ondernemers en instellingen af. De stap om daadwerkelijk te verduurzamen is voor velen ingewikkeld: welke keuzes kun/moet je maken, wat kost het en wat levert het op? We willen inwoners en ondernemers adviseren en ontzorgen in het proces naar haalbare en betaalbare oplossingen in het verduurzamen van hun woning. We leveren daarvoor een ondersteuningsstructuur (gereedschapskist met verschillende instrumenten en werkwijze), passend bij de eigen specifieke woning en situatie. De instrumenten kunnen op wijkniveau worden ingezet en gemeentebreed. Speciale aandacht is er voor het terugdringen van energiearmoede en het nemen van maatregelen voor de doelgroep die dit het meeste treft.
3. Uitvoering – wijkuitvoeringsplannen. We zetten samen met inwoners en ondernemers het proces in de wijken voort om bestaande woningen/gebouwen van het aardgas af te halen en waar nodig intensiveren we dit. Daarbij kijken we hoe we slim een wijk- of kerngerichte aanpak kunnen combineren met individueel gerichte maatregelen voor alle woningeigenaren in de gemeente.
4. Herijken ambitie en -rolbepaling. Op basis van de opgedane ervaringen in de afgelopen jaren in de wijkuitvoeringsplannen herijken we de warmtevisie en aanpak om bestaande woningen/gebouwen van het aardgas af te halen.

Actielijn 2 Opwek - Duurzame energievoorziening

In 2030 moet 50% van de energievoorziening duurzaam zijn opgewekt (en in 2050 volledig). In lijn met die doelstellingen stellen wij voor gemeente Dinkelland ons de doelstelling om 40% van het energiegebruik duurzaam op te wekken in 2026. Hier willen we samen met inwoners, organisaties en andere gemeenten invulling aan geven. We bundelen de krachten in het samenwerkingsverband Energie van Noordoost Twente.

Ons doel

We moeten meer energie duurzaam opwekken. In 2030 moet 50% van de energievoorziening duurzaam zijn opgewekt (en in 2050 volledig). In lijn hiermee is voor de gemeente Dinkelland de doelstelling om 40% van het energiegebruik duurzaam op te wekken in 2026.

Hoe leveren we een bijdrage aan Opwek - Duurzame energievoorziening

1. Maatschappelijke acceptatie. Creëren van verdergaand bewustzijn onder onze inwoners over de opgave in de energietransitie. Dit doen we door inwoners meer eigenaar te laten zijn van zowel het probleem als de oplossing. Eigenaarschap van inwoners bereik je niet vanzelf. Goede voorlichting (vergroten van kennis, delen van kennis, voorbeelden en ervaringen), betrekken van inwoners bij processen en projecten en het creëren van handvatten om gedrag te veranderen en inwoners te ontzorgen, zijn noodzakelijk.
2. Vaststellen beleid (en evt. regelingen). Vaststellen van benodigd beleid tbv (grootschalige) duurzame opwek, waaronder het wind- en zonneveldenbeleid. Daarnaast verkennen we de mogelijkheden en behoefte voor het ondersteunen van initiatieven voor duurzame opwek aan de hand van (stimulerings)regelingen.
3. Lokale initiatieven in the lead. Het thema duurzaamheid staat steeds meer op de agenda in de verschillende kernen en het bedrijfsleven. Werkgroepen zijn in opkomst en coöperaties die in kansen denken. De coördinator duurzaamheid heeft een belangrijke functie in de dialoog met inwoners, dorpsraden, werkgroepen en initiatiefnemers. We faciliteren en ondersteunen kansrijke lokale duurzame initiatieven ten behoeve van opwek. Het Regionaal Energiebedrijf is (in samenwerking met lokale coöperaties) de motor van ontwikkeling van lokale projecten en initiatieven. Lasten lokaal, dan ook lusten lokaal is een belangrijk uitgangspunt, we streven naar een maximale participatiegraad van inwoners/omgeving binnen eventuele toekomstige projecten (minimaal 50%, bij voorkeur 100%). We benutten de kennis en mogelijkheden van partners in het veld (zoals Twence) om realisatie van projecten tot stand te brengen.
4. Regionale en grensoverschrijdende samenwerking. We staan als (NOT-)gemeenten allemaal voor dezelfde forse opgave. Vanuit de krachtenbundeling, kennisdeling en coördinatie in de opgaven waar we gezamenlijk voor staan, bereiken we meer dan iedere gemeente voor zich zou doen. Vanuit het samenwerkingsverband bundelen we de krachten richting de opgaven vanuit de Regio Twente. We geven invulling aan de Regionale Energie Strategie 2.0, inclusief de vaststelling van de noodzakelijke en gewenste energiemix van wind en zon.
5. Opwek van warmte. Aanjagen, opstarten en faciliteren van biogas in coöperatieve vorm. Door mede aandeelhouder te zijn van de op te richten beheersentiteit ontstaan mogelijk revenuen die ook ingezet kunnen worden voor een andere (duurzame) inspanningen. We onderzoeken de mogelijkheden van geothermie en waterstof en benutten waar mogelijk de kansen. We volgen nieuwe ontwikkelingen en technieken op de voet en stellen onze acties bij als zich reële kansen voordoen.
6. Opslag. In de verduurzaming van onze energiebehoefte zijn de huidige technieken afhankelijk van niet continue aanwezige hernieuwbare energiebronnen. Energieopslag kan een middel zijn om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen. De gemeente wil initiatieven voor energieopslag met een maatschappelijk nut stimuleren.

Actielijn 3 Duurzame Mobiliteit

Ons doel

Beter organiseren van slimme, duurzame en zorgeloze mobiliteit zonder emissies.

Hoe leveren we een bijdrage aan Duurzame mobiliteit & (Maatschappelijk verantwoord) Inkopen

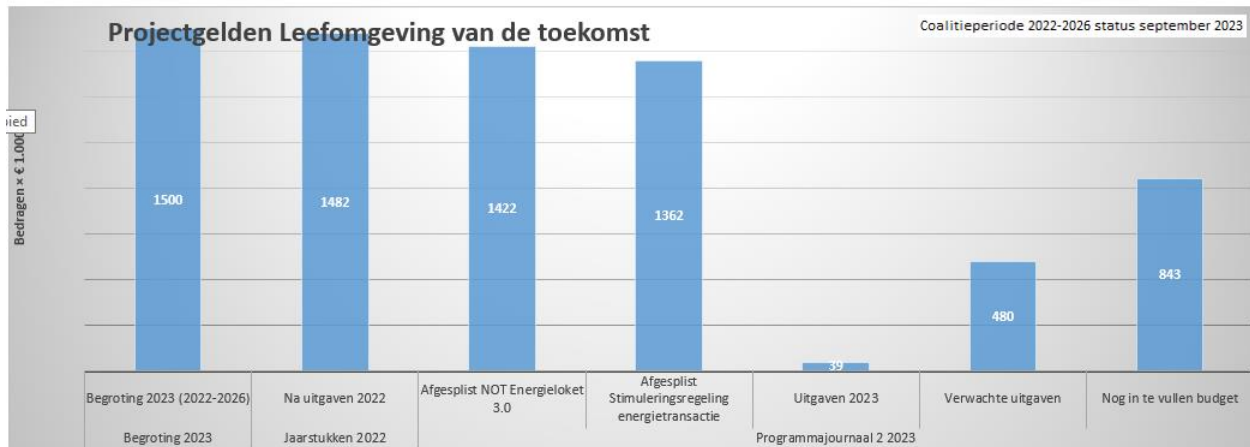
1. Voorbeeldfunctie. Als gemeente horen we het goede voorbeeld te geven door onze eigen voorzieningen en faciliteiten te verduurzamen. Onder meer stellen we een duurzaam mobiliteitsplan met een route voor het verduurzamen van ons eigen vervoer.
2. Laadinfrastructuur. In lijn met de visie op de laadinfrastructuur wordt uitbreiding van het aantal laadpalen gestimuleerd op de plekken waar dat gewenst is of waar rijders van elektrische auto's wonen of werken. Voorbeeld daarvan is het overdekken van parkeerplaatsen en deze voorzien van zonnepanelen.

Financiën Leefomgeving van de toekomst

Project ontplooiing grensregio's

In de begroting 2023 is een bedrag van €50.000 beschikbaar gesteld en gestort in de "Reserve College akkoord 2022 – 2026".

We stellen voor in de jaarschijf 2024 €12.500 te putten uit de "Reserve College akkoord 2022 – 2026".

De coalitieperiode is in 2022 gestart. De uitgaven 2022 zijn op de begroting 2023 in mindering gebracht.

Een bedrag van €60.000 is afgesplitst als "NOT Energieloket 3.0". Voor de jaarschijven 2023 en 2024 jaarlijks €30.000.

Een bedrag van €60.000 is afgesplitst als "Stimuleringsregeling energietransitie". Voor de jaarschijven 2023 en 2024 jaarlijks €30.000.

We verwachten uitgaven voor maatwerk aanpak energiearmoede, kosten samenwerking EV NOT, de motie isolatiesubsidie en NOT Energieloket jaarschijven 2025 en 2026.

Tijdens het opstellen van deze begroting werken we, samen met gemeenten uit Noord Oost Twente, aan een voorstel om te komen tot de oprichting van de "Coöperatie Duurzame Energieprojecten Noordoost Twente (CDE-NOT)" en deelname in "Boerengas BV. Afhankelijk van de deelname van 4 of 3 gemeenten gaat het bij besluitvorming om een bedrag tussen de €250.000 en €350.000. Deze zullen als "Deelneming" worden geactiveerd op de balans.

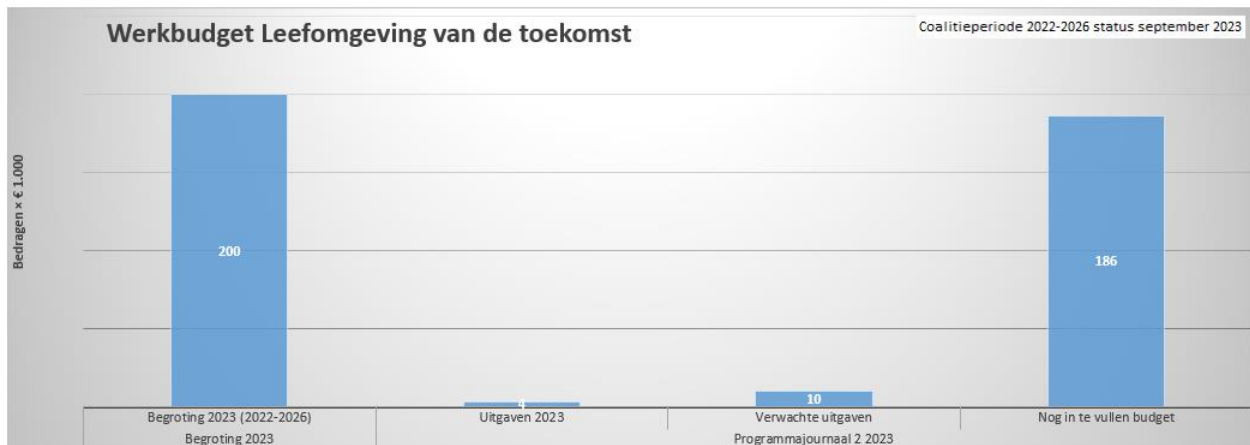
Het is dus géén te verwachten uitgave uit de “Projectgelden Leefomgeving van de toekomst“. We moeten er rekening mee houden dat hier structurele uitgaven uit voortkomen.

We stellen voor in de jaarschijf 2024 €350.000 te putten uit de “Reserve College akkoord 2022 – 2026“. Waarvan €290.000 voor de “Projectgelden Leefomgeving van de toekomst“, €30.000 voor het “NOT Energieloket 3.0” en €30.000 voor de “Stimuleringsregeling energietransitie”.

In 2024 krijgen we van het Rijk de beschikking over middelen voor isolatiesubsidie.

Werkbudget Leefomgeving van de toekomst

In de begroting 2023 is een bedrag van €200.000 beschikbaar gesteld en gestort in de “Reserve College akkoord 2022 – 2026”.

We verwachten nog uitgaven voor onder andere de wijkaanpak in Weerselo en Tilligte.

We stellen voor in de jaarschijf 2024 €50.000 te putten uit de “Reserve College akkoord 2022 – 2026”.

Uitvoeringskosten

In de begroting 2023 is een bedrag van €800.000 beschikbaar gesteld en gestort in de “Reserve College akkoord 2022 – 2026”.

We stellen voor in de jaarschijf 2024 €200.000 te putten uit de “Reserve College akkoord 2022 – 2026”.

Ondertussen kunnen we een deel van de capaciteit financieren uit een Specifieke uitkering van het Rijk. De Tijdelijke regeling “capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE)” is bedoeld voor het binnenhalen van nieuwe collega’s of externe deskundigen met kennis van klimaat en energie.

Momenteel bestuderen we hoe we deze middelen optimaal kunnen inzetten. In de loop van 2023 zal duidelijk worden wat de invloed zal zijn op de beschikbaar gestelde middelen van €800.000. De uitvoeringskosten die zijn “voorgefinancierd” via de algemene middelen van €132.000 zullen als eerste ten laste van deze rijksvergoeding moeten worden gebracht.

Vooruitlopend op de uitkomst stellen we voor het structurele voordeel van €132.000 als voordeel in deze begroting op te nemen.

Programma Leefbare kernen

Inleiding Leefbare kernen

Het leven van onze inwoners speelt zich grotendeels af in de kernen waarin ze wonen. Daar moet het goed zijn qua wonen, werken en sociaal leven. Deze elementen moeten in balans zijn. Voldoende woningbouwmogelijkheden biedt kansen om binnen onze gemeente te blijven wonen. Inwoners met een sterke verbondenheid aan hun kern leveren een grote bijdrage aan het sociale- en verenigingsleven.

De combinatie met voldoende werkgelegenheid biedt vervolgens perspectief op een krachtige kern, waar onze inwoners graag verblijven en onderdeel van willen zijn. In het bijzonder kijken wij hierbij naar de kansen voor onze jeugd. De vitaliteit van Dinkelland in de toekomst wordt immers in belangrijke mate bepaald door de mogelijkheden die jongeren hebben op het gebied van wonen, werken, recreëren en vrijetijdsbesteding.

We realiseren ons dat het leefbaar houden van de kernen een doorlopende inspanning vraagt. In de huidige 4 jaar zullen we vooral inzetten op de meerjarige woningbouwprogrammering, het vitaal houden van verblijfsgebieden en het stimuleren van een gezond ondernemersklimaat. We vertalen onze ambities naar 2 actielijnen:

- Voor iedereen een passende woning
- Voldoende ruimte voor de economie en voor maatschappelijk verantwoord ondernemen

In dit programma maken we ook de afweging hoe om te gaan met de unaniem aangenomen verzamelmotie met betrekking tot de onderwerpen:

- Naar behoefte realiseren van alternatieve woonvormen
- Inzetten van de sociale hypotheek voor maatschappelijke voorzieningen
- Realiseren van openbare watertappunten in de kernen (relatie met programma Openbare ruimte & Mobiliteit)
- Actieplan voor het bestrijden van invasieve exoten (relatie met programma Openbare ruimte & Mobiliteit)
- Waar nodig het verbeteren van de verkeersveiligheid rondom basisscholen en schoolfietsroutes, met name in het buitengebied (relatie met programma Openbare ruimte & Mobiliteit)

Actielijn 1 Voor iedereen een passende woning

Er is een grote behoefte aan passende woningen. Ook in Dinkelland is de vraag groter dan het aanbod. De meest urgente woningbehoefte ligt bij starters en senioren. Daarop zijn onze nieuwbouwinspanningen vooral gericht. Ons doel is om de huidige onbalans tussen vraag en aanbod van passende woningen te beperken en op te heffen.

Kernen zijn verschillend in de behoefte aan woningen. Daarom zijn we in gesprek om te kijken wat bij elke kern past. We willen diversiteit in woningbouw. Het gaat hierbij om huur en koop voor verschillende doelgroepen. Daarbij zien we ook een toename van de vraag naar flexibele woningbouw. We willen inzetten op een actief grondbeleid en creatieve oplossingen onderzoeken voor financiering van plannen, zodat nieuwe woningen voor meer doelgroepen beschikbaar en betaalbaar worden.

Ons doel

Wij willen sturen op een meerjarige woningbouwprogrammering. Via ons grondbedrijf treden wij op als ontwikkelaar. Via ons ruimtelijk en planologisch instrumentarium faciliteren wij particuliere initiatiefnemers en projectontwikkelaars. Wij willen het grootste gedeelte van de geprognosticeerde woningbehoefte tot 2030 de huidige bestuursperiode realiseren. Wij stellen op basis van de "harde plancapaciteit" concrete doelen over hoeveel kavels/woningen wij periodiek op de markt brengen (of laten brengen).

In 2026 kijken we terug op een woonbeleid dat uitvoeringsgericht is geweest, waarbij:

- in elke kern nieuwe mogelijkheden voor woningbouw zijn ontstaan, passend bij de lokale behoefte;
- wij de doorstroming in de kernen op gang hebben gebracht;
- wij een bijdrage hebben geleverd aan een betere betaalbaarheid van woningen;
- wij een begin hebben gemaakt met de woningvraag van de toekomst, 2030 en verder, uitgaande van opgaven voortkomend uit vergrijzing, veroudering van woningen en verduurzaming;
- een aanbod met flexibele woonproducten hebben gerealiseerd voor mensen met een urgente woonvraag.

Hoe leveren we een bijdrage aan Voor iedereen een passende woning

We willen als gemeente als volgt werken aan een het perspectief op woningbouw:

- Aan het stuur zitten. We spannen ons via ons grondbedrijf in om nieuwe woningbouwplannen op de markt te brengen. We zijn proactief, verwerven gronden op strategische locaties en zorgen voor een continue planvoorraad en beschikken over een meerjarenprogrammering woningbouw.
- Faciliterend. We zijn gesprekspartner voor particuliere initiatiefnemers. We adviseren over de ontwikkelkansen van locaties en geven kaders mee voor welke doelgroepen ontwikkeld moet worden.
- Samenlevingsgericht werken met gebieden en doelgroepen. We participeren in ontwikkeltrajecten in de kernen om toekomstbestendig te zijn. Indien vrijkomende locaties ontstaan onderzoeken wij hoe dergelijke locaties kunnen bijdragen aan het woonbeleid.
- Financieren. Wij stimuleren de herontwikkeling van inbreidingslocaties, ook wanneer herontwikkeling financieel uitdagend is. Door middels van de stimuleringsregeling kunnen wij een bijdrage leveren aan het haalbaar maken van een herontwikkelingslocatie. Ook onderzoeken wij alternatieve financieringsvormen.

Actuele ontwikkelingen

De woningmarkt is in beweging. Hoewel de vraag naar woningen nog steeds groot is zien wij een aantal actuele ontwikkelingen, waardoor wij ons perspectief op woningbouw actualiseren. Daarbij zien wij dat naast een continue woningbouwproductie de behoefte aan een daadkrachtig volkshuisvestingsprogramma toeneemt. Onze volkshuisvestelijke opgaven gaan over het vinden van balans tussen beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit. Aan de hand van deze elementen geven wij sturing aan onze opgaven:

Beschikbaarheid:

- Actief grondbeleid zowel voor ontwikkeling korte termijn als strategische aankopen voor langere termijn
- Voor elke kern perspectief op woningbouw, door zowel gemeentelijke (uitgifte) plannen, als (voornamelijk particuliere) inbreidingsplannen
- Kwantitatief woningbouwprogramma waarin we de regionaal afgestemde ruimte voor nieuwbouw maximaliseren
- Aandacht voor huisvestingsverordening (lokale toewijzing)
- Tijdelijke woningen op tijdelijke woonlocaties
- Opgave voor huisvesting statushouders onderdeel van meerjarenprogrammering woningbouw

Betaalbaarheid:

- Uitgangspunt hanteren ten aanzien van verdeling 30-40-30 (sociaal-betalbaar-vrij) in nieuwe plannen, maar lokale behoefte prevaleert
- Bij particuliere ontwikkelingen sturen op specifieke oppervlakte kavels en appartementen
- Aanbestedingsvormen waarbij op prijs de markt wordt uitgedaagd om te komen tot betaalbare woonvormen
- Alternatieve woonvormen integreren in planvorming, zoals prefab of flexibel indeelbare woonproducten
- Blijvend hanteren van regelingen zoals starterslening en verduurzamingsregelingen
- Verkenning en waar mogelijk toepassing alternatieve financieringsvormen

Kwaliteit:

- Afstemming met woningbouwstichting voor investeringsopgave sociale woningbouw
- Woonruimteverdeling (toewerken naar Urgentieverordening)
- Specifiek woonzorgbeleid in verlengde van Woonvisie
- Bouwen voor specifieke doelgroepen

Actielijn 2 Voldoende ruimte voor de economie en voor maatschappelijk verantwoord ondernemen

Het bieden van een economisch perspectief en werkgelegenheid heeft een nauwe relatie met voldoende ontwikkelruimte voor bedrijven en voor plekken waar bedrijven zich vestigen. Daarbij ligt de nadruk op behoud en versterking van het lokale bedrijfsleven. We zien de sociaaleconomische ontwikkelingen binnen onze gemeente niet los van ontwikkelingen buiten de gemeentegrenzen. Er is een gezamenlijk belang voor brede versterking van de economie in Twente. Daarbij staat maatschappelijk verantwoord ondernemen centraal. Wij willen ondernemers stimuleren om zich te richten op nieuwe marktkansen, groei en innovatie met winst voor mens, maatschappij en milieu. Wij betrekken deze visie bij de gesprekken met onze ondernemers en dragen deze boodschap uit in Twents verband.

Ons doel

Wij willen een bijdrage leveren aan een sterke economische sector. Wij willen dat ons bedrijfsleven participeert en profiteert van de ontwikkelingen in Noordoost Twente en de regio Twente. Wij verbinden partijen via ons netwerk binnen de 3O's. Daarnaast herkennen wij in onze gemeente een sterke vorm van vrijetijdseconomie, waarbij wij inzetten op kwalitatief toerisme.

In 2026 kijken we terug op:

- Nieuw gerealiseerde bedrijventerreinen in de grote kernen.
- Sterkere centrumgebieden en een goed onderhouden relatie met onze ondernemers.
- Een bijdrage geleverd aan talentontwikkeling via de 3O's.
- Verdere ontplooiing van de grensregio.
- Een goede balans tussen de landschapskwaliteiten van ons gebied, de leef- en werkomgeving voor inwoners en de groeimogelijkheden van de toeristische sector;
- Geboden mogelijkheden voor marktconforme en gebiedspassende bedrijvigheid;

- Uitvoering van projecten en ideeën die gericht zijn op toerisme of dagrecreatie als aanvulling op het bestaande aanbod, gericht zijn op interessante doelgroepen of zorgen voor seizoensverlenging;
- Ingerichte toeristisch interessante locaties in de kernen en in het buitengebied.

Hoe leveren we een bijdrage aan Voldoende ruimte voor de economie en voor maatschappelijk verantwoord ondernemen

We willen als gemeente als volgt werken aan een het perspectief op woningbouw:

- Ontwikkelen: we ontwikkelen nieuwe bedrijfsgronden zodat onze lokale ondernemers kunnen uitbreiden en nieuwe bedrijven zich kunnen vestigen, ontplooiën.
- Verbinden. We zetten ons netwerk in om partijen binnen de regio met elkaar te verbinden.
- Initiëren. We starten nieuwe projecten met het oog op de toegevoegde waarde voor ondernemers.
- Participeren en stimuleren. We participeren in gebiedsprocessen en stimuleren de doorontwikkeling van centrumgebieden. Ook nemen we daarbij als gemeente een actieve ontwikkelende rol in.

Actuele ontwikkelingen

Strategische visie

Wij hebben eind 2023 de eerste aanzet gemaakt voor een nieuwe economische visie op strategisch niveau. Met een economische visie bepalen we onze koers en ambities voor (idealiter) de periode tot 2030. De markt is onderhevig aan veranderingen en daarom is het belangrijk om vooruit te kijken. De economie van 2030 zal fundamenteel anders zijn dan die van vandaag. Door digitalisering, verduurzaming en innovatieve ontwikkelingen verandert onze omgeving. Daar bereiden we ons op voor. Met deze visie geven we een antwoord op deze ontwikkelingen en willen we bijdragen aan een bloeiende economie. In dit verband willen wij ook nadrukkelijk stilstaan bij wat ons lokaal bindt en wat lokale kernkwaliteiten zijn.

Bedrijventerreinen

Wat betreft ons economisch perspectief ligt de eerste behoefte bij het kunnen beschikken over nieuwe bedrijfsgronden. We verrichten inspanningen om in de 3 grote kernen nieuwe bedrijventerreinen te kunnen ontwikkelen. De behoefte aan nieuwe bedrijfsgronden is becijferd op basis van lokale (meerjarige) behoefte. Daarover zijn recentelijk in de regio afspraken gemaakt, zodat onze ruimtebehoefte ook in regionaal verband is afgestemd. Inhoudelijk zien wij een uitdaging om nieuwe bedrijvenconcepten planologisch geregeld te krijgen. We zien dat ondernemers op het raakvlak van detailhandel en bedrijfsmatige activiteiten bedrijvenconcepten doorontwikkelen, waarbij het de vraag is waar dergelijke initiatieven moeten worden gehuisvest (in de centra of op bedrijventerreinen). We ambiëren maatwerk te kunnen leveren.

Regionale samenwerking

Op bestuurlijk niveau hebben wij in de regio verkend wat onze gezamenlijke ontwikkelkoers kan zijn. Wij zien gecombineerde opgaven waarbij stad en platteland elkaar versterken. Wij willen de kracht en kansen van onze regio benutten en daarbij willen wij de kenmerken en capaciteiten van onze gemeente nadrukkelijk(er) inzetten. Het doel is om gezamenlijk scherp te stellen hoe wij ondersteunend kunnen zijn aan sociaal-economische ontwikkelingen. Wij blijven in 2024 inzetten op regionale samenwerking.

Ten aanzien van de 30's wordt op regionale schaal onverminderd intensief samengewerkt (tussen Overheid, Ondernemers en Onderwijs). Voor 2024 verwachten we vooral een uitrol van de nieuwe Regio Deal. In 2023 is de deal afgerond met de Rijksoverheid en in 2024 zal de uitvoering, die mede is gefinancierd door de Agenda voor Twente, zijn beslag krijgen.

De Regio Deal is voor ondernemers een belangrijke kans om bij te dragen aan projecten op gebied van duurzaamheid, zorg, talentbehoud en toekomstbestendigheid van het MKB. Specifiek met betrekking tot het thema talentbehoud verrichten wij ook eigen onderzoek.

Recreatie en toerisme

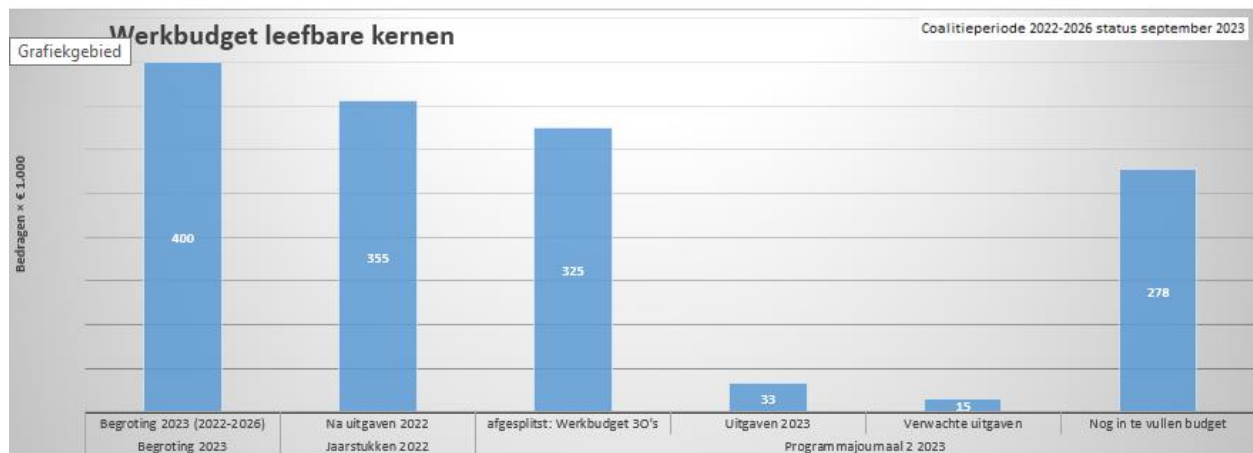
Jaarlijks genieten er veel dagrecreanten en toeristen van een vakantie of een dagje weg in Noordoost Twente. Het aantrekken en ontvangen van de toerist heeft o.a. economische, ecologische en sociale effecten op de gemeente en haar inwoners. Om de komende jaren weloverwogen keuzes te maken, slaan de gemeenten in Noordoost Twente de handen in een om tot een strategische agenda te komen. In de agenda staan zowel de impact van de toerist, als de draagkracht van het gebied voor toeristische groei, centraal. De lusten en lasten van toerisme en recreatie worden afgewogen en vervolgens vertaald in kansen en investeringen. Het gaat hierbij om een vorm van toeristische ontwikkeling waarbij groei mogelijk is, maar wel met respect voor de leefomgeving van inwoners, het landschap en de natuur. Oftewel, kwalitatief toerisme. Wij zetten daarbij in op:

- Het vertalen van de resultaten van het onderzoek naar de marktruimte binnen de verblijfsector in Noordoost Twente. Het onderzoek vormt de basis voor de aanpassing van de Nota Verblijfsrecreatie Noordoost Twente. Tevens is het onderzoek gebruikt in de impact- en draagkracht analyse.
- Het uitvoeren van impact en draagkracht analyse in Noordoost Twente. De analyse vormt de basis van de strategische agenda en toeristische kansenkaart.
- De verkenning naar een organisatorische samenwerking tussen VVV Ootmarsum-Dinkelland en TTI Toeristisch Glinsterend Tubbergen. Uit de verkenning blijkt dat een samenwerking mogelijk is. In 2024 wordt een meerjarenplan opgeleverd inzake deze samenwerking, met de doorsteek naar organisatorische inbedding.

Financiën Leefbare kernen

Werkbudget leefbare kernen

In de begroting 2023 is een bedrag van €400.000 beschikbaar gesteld en gestort in de “Reserve College akkoord 2022 – 2026”.

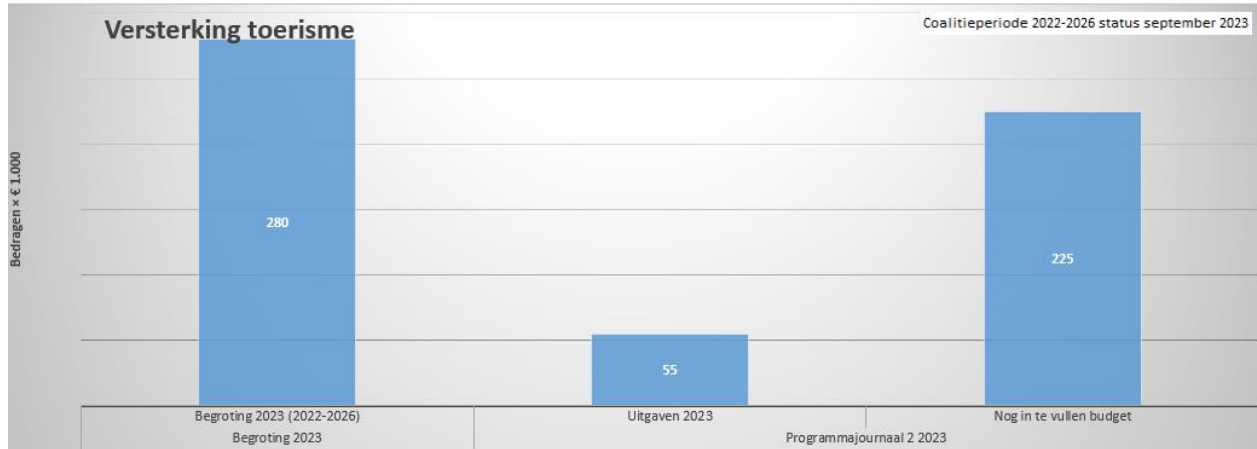

De coalitieperiode is in 2022 gestart. De uitgaven 2022 zijn op de begroting 2023 in mindering gebracht. Een bedrag van €30.000 is afgesplitst als “werkbudget 30’s. Over de periode 2023-2026 jaarlijks €7.500. We verwachten in 2023 nog uitgaven voor de binnensportaccommodaties NOT gemeentes.

We stellen voor in de jaarschijf 2024 €80.000 te putten uit de “Reserve College akkoord 2022 – 2026”. Waarvan €72.500 voor het “Werkbudget leefbare kernen” en €7.500 voor het werkbudget 30’s.

Versterking toerisme

In de begroting 2023 is een bedrag van €280.000 beschikbaar gesteld en gestort in de “Reserve College akkoord 2022 – 2026”.

We verwachten nog uitgaven voor het onderzoek verblijfsrecreatie 2022-2023.

We stellen voor in de jaarschijf 2024 €56.000 te putten uit de “Reserve College akkoord 2022 – 2026”.

Samenwerking centrumondernemers

In de begroting 2023 is een bedrag van €30.000 beschikbaar gesteld en gestort in de “Reserve College akkoord 2022 – 2026”.

We stellen voor in de jaarschijf 2024 €15.000 te putten uit de “Reserve College akkoord 2022 – 2026”.

Werkbudget bedrijfsuitbreiding

In de begroting 2023 is een bedrag van €20.000 beschikbaar gesteld en gestort in de “Reserve College akkoord 2022 – 2026”.

We stellen voor in de jaarschijf 2024 €2.000 te putten uit de “Reserve College akkoord 2022 – 2026”.

Project ontplooiing grensregio's

In de begroting 2023 is een bedrag van €50.000 beschikbaar gesteld en gestort in de “Reserve College akkoord 2022 – 2026”.

We stellen voor in de jaarschijf 2024 €12.500 te putten uit de “Reserve College akkoord 2022 – 2026”.

Programma Gemeente en de samenleving

Inleiding

We zijn als gemeente open, betrouwbaar, duidelijk en transparant en (digitale) gegevens van onze inwoners zijn bij ons in goede handen. We nodigen inwoners vooral uit om mee te doen. Vanuit het uitgangspunt van een participatieve lokale democratie zetten we in op passende en vernieuwende manieren van samenwerking en besluitvorming. Daarbij past een proactieve gemeentelijke informatievoorziening naar onze inwoners.

Actielijn 1 Gemeente en inwoners staan dicht bij elkaar en werken samen

Mijn Dinkelland 2030!

Het proces MijnDinkelland2030 bouwen we de komende jaren verder uit. Een aantal jaren geleden is het proces MijnDinkelland2030! gestart. Inwoners in alle kernen denken na over de toekomst van hun dorp en samen met hen maken we keuzes. De gesprekken verlopen veelal via de kernraden. Buurtmannen- en buurtvrouwen vervullen een belangrijke rol in als verbindende schakel tussen kern en gemeente. Mooie initiatieven komen tot bloei. Een overzicht van de ontwikkelingen en projecten per kern is terug te vinden in de begrotingsapp: MijnDinkelland2030! Komende jaren (ook in 2023) verwachten we dat meer initiatieven kunnen worden omgezet in concrete ideeën of projecten en inspanningen. Onze buurtmannen en -vrouwen spelen een belangrijke rol als verbindende schakel tussen gemeente en de kernen. Ook de introductie van de kernondersteuner - zoals omschreven in het programma "Iedereen Gezond" geeft een extra impuls aan onze ambities op dit terrein.

Participatiebeleid

In de gemeente Dinkelland werken we samenlevingsgericht. Werken voor en met de samenleving staat al heel wat jaren hoog op de agenda van onze gemeente. Samen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties kijken we naar wat we samen kunnen doen om onze kernen op de lange termijn leefbaar te houden. Participatie is niet meer weg te denken in onze manier van werken. Ook landelijk is er steeds meer aandacht voor participatie. Er is een wetsvoorstel in de maak: 'Versterking participatie op decentraal niveau'. Deze wet heeft als doel dat voor zowel de inwoners als voor gemeenten duidelijk is binnen welke kaders inwoners in het beleidsproces participeren en op welke wijze zij in een verschillende fase van het beleidsproces betrokken worden. In een participatieverordening maakt elke gemeenteraad deze zaken expliciet voor zijn gemeente. Het voorstel verplicht tot een uitbreiding/verbreding van de in de Gemeentewet (artikel 150) voorgeschreven inspraakverordening naar een participatieverordening. Het belang van participatie wordt groter door maatschappelijke ontwikkelingen waarbij het vertrouwen in de overheid onder druk staat maar krijgt ook meer kaders via de Omgevingswet. Verder zijn er uitdagingen vanuit duurzaamheid (Regionale Energie Strategie (RES)) en het Sociaal Domein waarin de aan de gemeente gedelegeerde taken in omvang en impact groeien

Ons doel

In de gemeente Dinkelland werken we samenlevingsgericht. Samen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties kijken we naar wat we samen kunnen doen om onze kernen op de lange termijn leefbaar te houden. We zijn als gemeente open, betrouwbaar, duidelijk en transparant en (digitale) gegevens van onze inwoners zijn bij ons in goede handen.

Hoe leveren we een bijdrage aan gemeente en inwoners staan dicht bij elkaar en werken samen

- MijnDinkelland 2030!. Vanuit het proces MijnDinkelland2030! Zetten we meer in op participatie vanuit de kernen zelf en we stimuleren onze inwoners om mee te denken. We bieden ondersteuning om processen en projecten op gang te helpen of verder te brengen. We bezoeken al onze kernen als college en zijn vanuit de functie van "kernwethouder" zichtbaar en aanspreekbaar.

- Opstellen en uitvoeren participatiebeleid. Gemeenten hebben in principe vrijheid om te beslissen op welke wijze zij inwoners bij de verschillende beleidsfasen betrekken en hoe ze hun visie op participatie vertalen in de participatieverordening. Het is dan ook eerst van belang dat we als gemeenten bepalen hoe we participatie verder vorm willen geven. Daarvoor is participatiebeleid opgesteld en een participatieverordening. Vanuit het participatiebeleid is de optie van uitdaagrecht mogelijk, maar blijft het maatwerk. Het biedt mogelijkheden voor inwoners om gemeentelijke taken over te nemen wanneer zij van mening zijn het zelf slimmer, beter, goedkoper of anders te doen.
- Samenlevingsgericht werken - organisatieontwikkeling. Zorgvuldige communicatie, en meer contact met onze inwoners en partners om samenlevingsgericht te kunnen werken, vraagt naast tijd van ambtenaren, ook vaardigheden. Daarin willen we investeren. We investeren in structurele ambtelijke capaciteit om het samenlevingsgericht werken te borgen en van nieuwe impulsen te voorzien.

Actuele ontwikkelingen

Samenlevingsgericht Werken

In 2024 werken we aan het doel dat Samenlevingsgericht werken nog steviger wordt ingebed in het werk van alledag. Samenlevingsgericht werken vraagt naast tijd van alle medewerkers, ook vaardigheden. Bijvoorbeeld ten aanzien van democratische vernieuwing, participatie, communicatie en polarisatie. Daarin willen we in een volgende fase investeren. Team Samenlevingsgericht werken en team Communicatie, groeien toe naar een coachende, faciliterende en adviserende rol naar alle medewerkers. Daarbij passen zij hun werkwijze aan op de specifieke vraagstukken per team en organisatie onderdeel.

We werken aan deze doelen door:

Kennisoverdracht

Er wordt gewerkt aan het overdragen van kennis vanuit team Samenlevingsgericht werken, team Communicatie, buurtmannen en buurtvrouwen naar de gehele organisatie. Dit betreft het halen en brengen van kennis tussen kernen en organisatie, en kennis over de verschillende kernthema's van het team

Mediation, klachten en conflicten

Er wordt gewerkt aan het verminderen van de kwetsbaarheid op de thema's mediation, klachten en conflicten, door de centraal georganiseerde aanpak belegd bij 1 expert, te gaan doorontwikkelen naar een netwerkaanpak binnen heel Noaberkracht, met de expert meer in de rol van coach, mentor, kwaliteit- en procesbewaker.

Ondersteuning buurtmannen en buurtvrouwen

De werkwijze met buurtmannen en buurtvrouwen wordt voortgezet en verder verstevigd. In afstemming met de buurtmannen en buurtvrouwen worden trainingen of intervisies aangeboden om kennis en vaardigheden te vergroten. De werkwijze voor het halen en brengen van informatie tussen kernen en organisatie, wordt verder versterkt.

Bestuur en ambtenaren werken samen voor de Samenleving

Bestuurders en medewerkers volgen een training BAS (bestuurlijk ambtelijk samenspel).

Actielijn 2 Een sterk en toekomstbestendig Noaberkracht

Met Noaberkracht hebben we een sterke en krachtige organisatie staan. We zien het als onze verantwoordelijkheid om de kracht en sterkte van Noaberkracht ook voor de toekomst te verzekeren. Dat betekent ook dat we vernieuwend en creatief opereren op een veranderende arbeidsmarkt. Maatschappelijke opgaven worden groter en complexer. Ze vragen door de tijd heen om andere antwoorden, aanpakken en resultaten.

Wij willen dan ook dat Noaberkracht voor onze inwoners de komende jaren op elk moment een “state-of-the-art” -dienstverlening biedt. Daarmee is onze ambitie om de inwoners van Dinkelland nu en in de toekomst passende antwoorden te (blijven) geven op bestaande en nieuwe maatschappelijke vraagstukken.

Ons doel

Een sterk en toekomstbestendig Noaberkracht.

Hoe leveren we een bijdrage aan een sterk en toekomstbestendig Noaberkracht

- We zetten in op het samen met de gemeente Tubbergen versterken van de ambtelijk (strategische) capaciteit van Noaberkracht.
- We zetten in op het samen met de gemeente Tubbergen doorontwikkelen van de Noaberkracht-organisatie, langs verschillende actielijnen .
- We participeren actief in het verkennende onderzoek naar de ambtelijke samenwerking tussen Noaberkracht en Oldenzaal en sturen op concrete uitkomsten.

Actuele ontwikkelingen

Verkenning samenwerking Oldenzaal

In januari 2021 is het rapport van BMC “Toekomstbestendigheid Noaberkracht” opgeleverd. Een belangrijke conclusie was dat Noaberkracht voor de eerstkomende jaren toekomstbestendig is. Maar ook is de inschatting dat de toekomstbestendigheid op de (middel)lange termijn onder druk komt te staan. Op basis van het BMC rapport hebben de 3 gemeenteraden van Dinkelland, Tubbergen en Oldenzaal de opdracht gegeven te verkennen in hoeverre ambtelijke samenwerking tussen deze 3 gemeenten een antwoord kan geven op de vraag "Hoe blijven wij toekomstbestendig?". De verkenning naar de ambtelijke samenwerking is in 2023 afgerond.

Besloten is om:

- nu te kiezen voor opgavegericht samenwerken om huidige en toekomstige maatschappelijke opgaven van antwoorden te voorzien. Het gaat hierbij om duurzaamheid, energietransitie, migratie, veiligheid en het onderzoek naar samenwerking op het gebied van binnensportaccommodaties;
- voor de lokaal uit te voeren opgaven met kracht te blijven inzetten op doorontwikkeling en toekomstbestendigheid van de ambtelijke organisatie;
- te onderzoeken wat nodig is om tot een toekomstbestendige informatievoorziening (ICT) te komen in gezamenlijkheid met andere Twentse gemeenten.

Ten aanzien van de doorontwikkeling en toekomstbestendigheid van de ambtelijke organisatie wordt verwezen naar de paragraaf organisatieontwikkeling.

Organisatieontwikkeling

Veranderingen in de samenleving en nieuwe wet- en regelgeving dwingen af dat Noaberkracht zich als ambtelijke organisatie continue ontwikkelt. Naast de ambities van beide gemeentebesturen voor de samenleving, is het dus ook noodzaak te investeren in de ambtelijke organisatie. Snel veranderende maatschappelijke ontwikkelingen en de roep vanuit de samenleving om democratische vernieuwing vragen om een organisatie die zich organiseert vanuit het basisprincipe "de mens en samenleving centraal". Oftewel Samenlevingsgericht werken. Het bieden van maatwerk, het samenwerken met de samenleving en het continue schakelen op veranderende inhoudelijke thema's en crises. Op dit moment komt Noaberkracht op een punt dat investeringen noodzakelijk zijn voor behoud van kwaliteit en toekomstbestendigheid. Hiervoor is het programma organisatieontwikkeling met een zevental actielijnen opgesteld.

Gezien het continue karakter van organisatieontwikkeling zal dit onderwerp de komende jaren als een soort van rode draad door de begroting van Noaberkracht blijven lopen. Zowel inhoudelijk als financieel.

Er is in 2023 door Berenschot een Benchmark gedaan waarin de formatie en de kosten van Noaberkracht zijn afgezet tegen andere vergelijkbare gemeenten en samenwerkende gemeentelijke organisaties. Kijkend naar de totale apparaatskosten (primair proces en overhead) per inwoner dan zien we dat deze bij Noaberkracht 11% lager zijn dan gemiddeld bij de referentie organisaties, terwijl de opgave bovengemiddeld is. Kijkend naar de dominante capaciteitsdrijvers dan tekenen we het volgende op:

- het ambitieniveau is bovengemiddeld;
- de efficiëntie is gemiddeld en bevat op onderdelen ruimte voor verbetering;
- er is een hoge graad van harmonisatie;
- de opgave is bovengemiddeld en groeit;
- de werkdruk is fors.

Om de ervaren werkdruk te objectiveren, is nader onderzoek gedaan naar de capaciteit van Noaberkracht in relatie tot maatschappelijke opgaven en ambities. Een onderzoek naar de passenheid van de capaciteit organisatie breed. In het voorjaar van 2023 is een plan van aanpak opgesteld. In dit plan van aanpak zijn maatregelen opgenomen om allereerst te sturen op de capaciteitsdrijvers. Binnen een aantal organisatieonderdelen tekent zich een zekere disbalans tussen taken/opgaves en capaciteit af. In de komende begrotingen en programmajournaals worden eventuele consequenties in beeld gebracht.

Migratieketen

Door grootschalige vluchtelingenstromen wordt helder dat de inrichting van de Nederlandse infrastructuur voor vluchtelingen ontoereikend is. Gemeenten krijgen van het rijk een forse opgave hernieuwd vorm te geven aan de migratieketen die landelijke, regionale en lokale kaders kent. Dit gaat een opgave van betekenis zijn voor de gemeente Dinkelland en daarmee voor Noaberkracht. In de begroting 2024 is rekening gehouden met (een deel) personele inzet en die volledig wordt vergoed door het Rijk. De reikwijdte van de opgave bezien vanuit ambtelijke capaciteit in een krappe arbeidsmarkt en financiële consequenties is op dit nog niet ten volle te overzien.

Actielijn 3 Financieel gezond blijven

Financieel gezond blijven betekent dat ons uitgangspunt is dat we begrotingen maken die structureel in evenwicht zijn en ervoor zorgen dat de financiële middelen worden gebruikt waarvoor ze bedoeld zijn: de goede dingen doen voor onze samenleving. We zetten in op de realisatie van ambities maar houden ook balans door voorzieningen en afgesproken reserves te borgen. Daarbij sturen we op een efficiënte en effectieve P&C-cyclus en een transparante en goed controleerbare financiële gemeentelijke huishouding. We willen gegeven de gestegen kosten voor onze burgers het 1e jaar van deze bestuursperiode geen OZB-verhoging. Wel indexeren we de belastingen overeenkomstig de bestendige beleidslijn jaarlijks met 2%. We handhaven voor de komende 4 jaar de korting voor gebruikers van het maatschappelijk vastgoed.

Ons doel

Een structureel en materieel sluitende (meerjaren)begroting waarbij we de stijging van de lokale lasten zo beperkt mogelijk willen houden.

Hoe leveren we een bijdrage aan financieel gezond blijven

We gaan op een realistische en behoedzame manier om met de beschikbare middelen wat betekent dat::

- We structurele uitgaven dekken met structurele inkomsten.
- We (mogelijke) verliezen en tegenvallers signaleren en verwerken in onze (meerjaren)begroting zodra deze zich aandienen en dat we winsten en meevallers pas verwerken als deze daadwerkelijke zijn gerealiseerd.

- We indexeren de OZB tarieven zodat er jaarlijks een meeropbrengst van 2% ontstaat.
- Voor de tarieven op het gebied van afval en riool gaan we uit van 100% kostendekkendheid.

Actuele ontwikkelingen

Nieuwe financieringssystematiek

Het rijk werkt met gemeenten aan een nieuwe financieringssystematiek vanaf 2026. Aangezien er nog steeds geen nieuws is over de nieuwe financieringssystematiek blijft de onzekerheid bij gemeenten over het financiële meerjarige beeld. Dit maakt het opstellen van een deugdelijke meerjarenbegroting bijzonder lastig. Via de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is hier aandacht voor gevraagd wat heeft geresulteerd in een toezegging van het Rijk dat de € 1 miljard vanaf 2027 structureel wordt toegevoegd aan het gemeentefonds. Inmiddels blijkt dat deze € 1 miljard inderdaad is opgenomen in de voorjaarnota 2023 van het Rijk en vanaf 2028 ook structureel wordt doorgetrokken.

Val kabinet

Met de val van het kabinet blijft de onzekerheid over de meerjarige financiële positie van de Nederlandse gemeenten naar verwachting nog wel enige tijd voortduren. Dat betekent voor gemeenten blijvende onzekerheid over de jaren vanaf het zogenaamde ravijnjaar 2026. In het kort gaat het om de volgende punten die ook in de resolutie zijn opgenomen:

- Het structureel ophogen van het gemeentefonds en herstellen van het accres vanaf 2026. Rekening houdend met de toegezegde structurele 1 miljard extra vanaf 2026 zit hier nog steeds een tekort van € 3 miljard.
- Het definitief schrappen van de opschalingskorting (betreft € 1 miljard)
- Een toereikende en stabiele indexering van het gemeentefonds om loon-, prijs- en volumeontwikkelingen op te kunnen vangen, inclusief de stijging van de zorgvraag.

Ontwikkeling Rente

Door een zevental renteverhogingen door de Europese Centrale Bank is de depositorente, de rente die banken krijgen als ze hun geld bij de Europese centrale bank stallen, het afgelopen jaar gestegen van - 0,5% halverwege 2022 naar 3,25% in mei 2023. Deze verhoging werk door naar bijvoorbeeld de hypotheekrente en de spaarrente maar ook naar de rente die wij als gemeente betalen over onze financieringsbehoefte (kort geld en af te sluiten lange leningen). Vandaar dat wij met ingang van het jaar 2023 werken met een interne rekenrente (de zogenaamde omslag rente) van 3% (was vorig nog 1%).

Financiën Gemeente en de samenleving

Actielijn Gemeente en inwoners staan dichtbij elkaar en werken samen	2024	2025	2026	2027
Proces MijnDinkelland2030!	50.000	50.000	50.000	50.000

In de begroting 2023 is een bedrag van €200.000 beschikbaar gesteld en gestort in de “Reserve College akkoord 2022 – 2026”. Voor de jaarschijf 2024 is €50.000 beschikbaar gesteld.

Basisbegroting

Inleiding op de basisbegroting

Vanuit wettelijk voorschrift presenteren wij, naast onze programma's, de begroting en jaarrekening naar taakveld. Ieder programma in de basisbegroting is op eenzelfde wijze opgebouwd en kent de volgende onderdelen:

- Portefeuillehouder(s)
- Algemeen: algemene omschrijving van het programma.
- Vastgestelde beleidsnota's: voor een actueel totaalbeeld van de vastgestelde beleidsnota's en verordeningen verwijzen we u naar: Overheid.nl
- Kengetallen: relevante kengetallen per programma.
- Verbonden partijen: voor een totaalbeeld van de verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van de doelen binnen het programma verwijzen we u naar de paragraaf Verbonden partijen.
- Actuele ontwikkelingen: omschrijving van de ontwikkelingen die spelen binnen het programma.
- Beleidsindicatoren: de wettelijk verplichte indicatoren volgens het BBV.
- Begroting 2023 - overzicht baten en lasten: weergaven van de baten en lasten per taakveld.
- Nieuw beleid uit het collegeakkoord: nieuw beleid en/of in-en extensivering van bestaand beleid dat voortkomt uit het collegeakkoord.
- Meerjarig financieel beeld - terugkijken: realisatie 2021, begroting 2022 en begroting 2023 per programma met een toelichting*
- Meerjarig financieel beeld - vooruitkijken: begroting 2024 t/m 2026 per programma met een toelichting.

* Ondanks de geringe vergelijkbaarheid van de cijfers nemen wij conform de BBV verplichting wel de vergelijkende realisatie cijfers 2021 en begroting 2022 op.

Programma Bestuur & middelen

Portefeuillehouders

John Joosten & Richard de Way

Algemeen

Het bestuur van onze gemeente wordt gevormd door de gemeenteraad en het college van Burgemeester en Wethouders. In de gemeenteraad zitten 21 inwoners uit onze gemeente. De zetelverdeling is als volgt: Lokaal Dinkelland acht zetels, CDA zeven zetels, VVD drie zetels, Progressief Dinkelland (PvdA en Groen Links) twee zetels en Burgerbelangen Dinkelland één zetel. Het college van Burgemeester en Wethouders wordt naast de burgemeester gevormd door drie wethouders.

Voor onze inwoners willen we goed inzichtelijk maken wat we als bestuur van de gemeente Dinkelland doen en waar we het gemeenschapsgeld voor inzetten. Onze gemeentelijke begroting moet in evenwicht zijn. Gemeenschapsgeld genereren wij via de algemene uitkering van het gemeentefonds en door het heffen van gemeentelijke belastingen. Ons uitgangspunt is dat we de lokale lasten zo laag en stabiel mogelijk willen houden. We houden oog voor een gezonde balans tussen de hoogte van de lokale lasten, onze begrotingspositie en onze investeringen.

De uitvoering van het gemeentelijke beleid wordt gedaan door onze uitvoeringsorganisatie Noaberkracht Dinkelland Tubbergen. Noaberkracht is een samenwerkingsverband met de gemeente Tubbergen. Er zijn ook maatschappelijke opgaven die om een aanpak vragen die de grenzen van individuele gemeenten overstijgt. In dat geval vinden we het belangrijk om samen te werken met de juiste partners. Op inhoudelijke thema's zullen wij de bestaande samenwerking binnen de provincie Overijssel, regio Twente, Noordoost Twente en met de gemeente Tubbergen voortzetten.

Kengetallen

Binnen het programma Bestuur & middelen maken we gebruik van de volgende kengetallen:

- Aantal inwoners: 26.772
- Gemiddelde leeftijd: 44,5 jaar
- Aantal huishoudens: 10.628
- Aandeel alleenwonenden: 27 %
- Gemiddeld betaalde ozb: €385

Actuele ontwikkelingen

Nieuwe financieringssystematiek

Het rijk werkt met gemeenten aan een nieuwe financieringssystematiek vanaf 2026. Aangezien er nog steeds geen nieuws is over de nieuwe financieringssystematiek blijft de onzekerheid bij gemeenten over het financiële meerjarige beeld. Dit maakt het opstellen van een deugdelijke meerjarenbegroting bijzonder lastig. Via de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is hier aandacht voor gevraagd wat heeft geresulteerd in een toezegging van het Rijk dat de € 1 miljard vanaf 2027 structureel wordt toegevoegd aan het gemeentefonds. Inmiddels blijkt dat deze € 1 miljard inderdaad is opgenomen in de voorjaarnota 2023 van het Rijk en vanaf 2028 ook structureel wordt doorgetrokken.

Val kabinet

Met de val van het kabinet blijft de onzekerheid over de meerjarige financiële positie van de Nederlandse gemeenten naar verwachting nog wel enige tijd voortduren. Dat betekent voor gemeenten blijvende onzekerheid over de jaren vanaf het zogenaamde ravijnjaar 2026. In het kort gaat het om de volgende punten die ook in de resolutie zijn opgenomen:

- Het structureel ophogen van het gemeentefonds en herstellen van het accres vanaf 2026. Rekening houdend met de toegezegde structurele 1 miljard extra vanaf 2026 zit hier nog steeds een tekort van € 3 miljard.
- Het definitief schrappen van de opschalingskorting (betreft € 1 miljard)
- Een toereikende en stabiele indexering van het gemeentefonds om loon-, prijs- en volumeontwikkelingen op te kunnen vangen, inclusief de stijging van de zorgvraag.

Ontwikkeling Rente

Door een zevental renteverhogingen door de Europese Centrale Bank is de depositorente, de rente die banken krijgen als ze hun geld bij de Europese centrale bank stallen, het afgelopen jaar gestegen van -0,5% halverwege 2022 naar 3,25% in mei 2023. Deze verhoging werk door naar bijvoorbeeld de hypotheekrente en de spaarrente maar ook naar de rente die wij als gemeente betalen over onze financieringsbehoefte (kort geld en af te sluiten lange leningen). Vandaar dat wij met ingang van het jaar 2023 werken met een interne rekenrente (de zogenaamde omslag rente) van 3% (was vorig nog 1%).

Inflatie

De financiële gevolgen van de inflatie lopen als een rode draad door deze begroting 2023. We hebben ruim € 0,95 miljoen moeten onttrekken aan de stelpost prijscompensatie om de gevolgen van de gestegen prijzen op te kunnen vangen. De inflatie en zeker ook de stijgende rente werkt ook door in de kostendekkende tarieven voor het riool en de afvalinzameling en -verwerking. Dit betekent een stijging van de lokale lastendruk.

Rechtmatigheidsverantwoording

Door een wijziging in de gemeentewet zal het college vanaf boekjaar 2023 zelf een rechtmatigheidsverantwoording afgeven in de jaarrekening 2023, die in het voorjaar 2024 aan de raad ter vaststelling zal worden aangeboden. Momenteel verstrekt de externe accountant een controleverklaring met een oordeel inzake de getrouwheid en rechtmatigheid bij de jaarrekening van de gemeente. De externe accountant zal vanaf boekjaar 2023 alleen nog een controleverklaring afgeven met een oordeel inzake de getrouwheid van de jaarrekening (inclusief de rechtmatigheidsverantwoording door het college die in de jaarrekening 2023 wordt opgenomen). Voor de rechtmatigheidsverantwoording van het college dient de gemeenteraad de verantwoordingsgrens vast te stellen. De raad heeft deze voor 2023 bepaald op 3% (= wettelijk maximum). Voor 2024 heeft de raad hier nog geen besluit op genomen. Door het uitvoeren van interne audits wordt het college in de gelegenheid gesteld om een rechtmatigheidsverantwoording te kunnen afgeven.

(krapte op de) Arbeidsmarkt

Daarnaast merken we momenteel dat niet altijd alle projecten tijdig volgens planning kunnen worden uitgevoerd vanwege de krapte op de arbeidsmarkt, en worden we geconfronteerd met soms extreme lange levertijden van materialen e.d. Ook dit speelt door onze hele begroting heen variërend van het invullen van vacatures en het inhuren van personeel tot aan de lange levertijden van materialen e.d.

Beleidsindicatoren

De effecten van ons lokale beleid worden toegelicht aan de hand van een vaste set (verplichte) beleidsindicatoren.

Indicator	Realisatie 2022	2023	2024
Formatie (fte per 1.000 inwoners)*1	7,61	8,41	9,83
Bezetting (aantal medewerkers per 1.000 inwoners)	8,99	7,76	9,16
Apparaatskosten (kosten per inwoner)	736	708	748
Externe inhuur (kosten als percentage van totale loonsom plus totale kosten inhuur externen)*2	12,0	2,36	4,38
Overhead (percentage van de totale kosten)	9,3	9,9	11,6

*1 Vastgestelde formatie per 1-1-2023. Met ingang van het begrotingsjaar 2023 werken we met vacatureruimtes op de afdelingen. Deze vacatureruimtes waren eerdere jaren niet inzichtelijk en werden ook niet meegeteld in de indicator formatie. Dat is meteen de verklaring voor de stijging van deze indicator. Daarnaast zijn er een aantal medewerkers vanuit Soweco en de P-wet in dienst gekomen.

*2 Percentage externe inhuur is in 2023 aanzienlijk lager in verband met de liquidatie van Soweco.

Bron: eigen informatie

Begroting 2024: overzicht baten en lasten

Programma Bestuur en middelen * € 1000	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur	1.860	0	-1.860
<i>o.a. raad en raadscommissies, burgemeester en wethouders, griffie, kernraden, internationale contacten</i>			
Beheer overige gebouwen en gronden	1.415	479	-936
<i>o.a. gemeentehuis Denekamp en gemeentewerf</i>			
Overhead	8.990	0	-8.990
<i>organisatieondersteuning, financieel beheer, tractie en Noaberkracht</i>			
Treasury	-1.513	1.313	2.826
<i>financiering en dividend</i>			
OZB woningen	322	4.335	4.013
<i>ozb woningen eigenaren</i>			
OZB niet-woningen	128	3.083	2.954
<i>ozb niet-woningen eigenaren en ozb niet-woningen gebruikers</i>			
Belastingen overig	37	16	-21
<i>reclamebelasting en baatbelasting</i>			
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	46.474	46.474
<i>algemene uitkering uit het gemeentefonds</i>			
Overige baten en lasten	958	36	-922
<i>algemene baten en lasten, onvoorziene uitgaven</i>			
Begroot totaal saldo van baten en lasten (voor reserve mutaties)	12.197	55.736	43.539
Mutaties reserves	313	525	212
Mutaties reserves	313	525	212
Begroot totaal resultaat (na reserve mutaties)	12.510	56.261	43.750

Wat gaan we doen in 2024?

Naast het volgen en uitwerken van de, hiervoor geschetste en toegelichte, actuele ontwikkelingen is de inzet binnen dit programma vooral gericht op de reguliere werkzaamheden.

Meerjarig financieel beeld: terugkijken

Bedragen x €1.000	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma Bestuur & middelen	33.749	37.345	43.750

Meerjarig financieel beeld: vooruitkijken

Bedragen x €1.000	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Programma Bestuur & middelen	43.750	45.200	41.541	41.624

Programma Dienstverlening & burgerzaken

Portefeuillehouder

John Joosten

Algemeen

We streven in onze dienstverlening naar een gemeente die niet afwacht, maar proactief naar de inwoner toe gaat. Een gemeente die in haar dienstverlening meedenkt met de inwoner en helder is in verwachtingen over en weer, tussen gemeente en inwoners. Dit betekent beleid zonder strikte regels maar met ruimte voor maatwerk. Niet meer werken met beperkte openingstijden, maar op afspraak werken op een locatie en tijdstip wenselijk voor de inwoner.

We zorgen ervoor dat zoveel mogelijk producten en diensten digitaal afgenomen kunnen worden. Natuurlijk kunnen inwoners en bedrijven ook telefonisch contact opnemen door te bellen naar het telefoonteam.

Naast de dienstverlening zorgen we ook voor een correcte verwerking van de persoonsgegevens van onze inwoners in de basisregistratie personen, de uitgifte van identiteitskaarten, rijbewijzen en paspoorten en de kadastrale informatie.

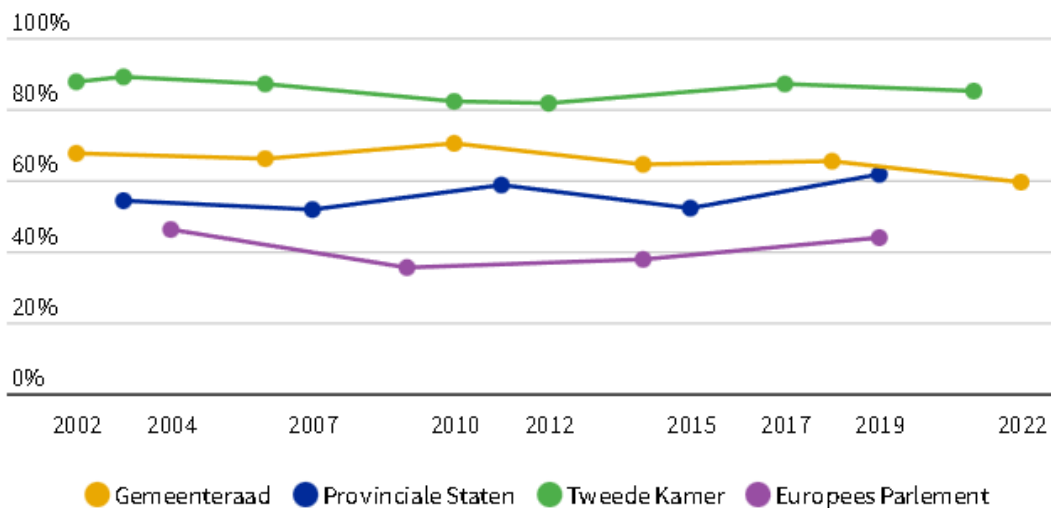
Kengetallen

Binnen het programma Dienstverlening en burgerzaken maken we gebruik van het volgende kengetal:

Opkomst verkiezingen (%)

Opkomst verkiezingen

Dinkelland

Kiesraad | 2002 - 2022

Actuele ontwikkelingen

Namenrecht

Per 1 januari 2024 treedt het nieuw Nederlands naamrecht in werking. Hierbij heeft een kind bij geboorte recht op een dubbele geslachtsnaam. In de nieuwe wet is ook een overgangsregeling opgenomen.

Wanneer het oudste kind is geboren op of na 1 januari 2016, dan kan je als ouders alsnog kiezen voor een dubbele achternaam. Hoeveel verzoeken wij kunnen verwachten is nog niet bekend.

Verkiezingen

Op donderdag 6 juni 2024 vinden de verkiezingen voor het Europees Parlement plaats.

Reisdocumenten

Vanaf 2024 zal er een piek zijn in de paspoortaanvragen dat zorgt voor een grote uitdaging. Het komende jaar kunnen wij zo'n 2000 aanvragen extra verwachten boven de reguliere aanvragen van 1200.

Bezorgen

Vanaf 2024 wordt het bezorgen van een reisdocument en een rijbewijs tegen een tarief van € 5,00 heel aantrekkelijk gemaakt. Het reisdocument / het rijbewijs kan bezorgd worden op een zelf gekozen adres en tijdstip. De kosten bedragen nu € 15,00.

Rijbewijzen

Het proces 'Rijbewijs online aanvragen' wordt opnieuw onder de aandacht gebracht zodat dit nog meer bekendheid krijgt. In 2024 moeten ruim 2000 inwoners hun rijbewijs vernieuwen. Daarnaast verwachten wij inwoners die voor de eerste keer hun rijbewijs aanvragen en er zijn nog inwoners die hun rijbewijs zijn verloren.

Beleidsindicatoren dienstverlening en burgerzaken

Het programma Dienstverlening en burgerzaken kent geen verplichte beleidsindicatoren.

Begroting 2024: overzicht baten en lasten

Programma Dienstverlening en burgerzaken * € 1000	Lasten	Baten	Saldo
Burgerzaken <i>o.a. (digitale) communicatie met bedrijven en inwoners, burgerlijke stand, basisregistratie personen, reisdocumenten, huisnummering en kadastrale informatie</i>	934	519	-415
Begroot totaal saldo van baten en lasten (voor reserve mutaties)	934	519	-415
Begroot totaal resultaat (na reserve mutaties)	934	519	-415

Wat gaan we doen in 2024?

Naast het volgen en uitwerken van de, hiervoor geschetste en toegelichte, actuele ontwikkelingen is de inzet binnen dit programma vooral gericht op de reguliere werkzaamheden.

Meerjarig financieel beeld: terugkijken

Bedragen x €1.000	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma Dienstverlening & burgerzaken	-537	-592	-415

Meerjarig financieel beeld: vooruitkijken

Bedragen x €1.000	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Programma Dienstverlening & burgerzaken	-415	-515	-520	-525

Programma Veiligheid

Portefeuillehouder

Burgemeester John Joosten

Algemeen

Veilig leven is een groot goed in onze samenleving. De gemeente heeft op dit onderwerp een belangrijke wettelijke taak. Daar geven we uitvoering aan. Wij zien veiligheid als een gezamenlijke verantwoordelijkheid en maken met allerlei betrokkenen in onze samenleving afspraken over hoe we de veiligheid in onze samenleving kunnen versterken. Daarbij werken we vanuit vertrouwen. Als dat vertrouwen wordt geschaad, dan treden we op.

Veiligheid is vaak het resultaat van samenwerking en van bewust handelen op basis van eigen verantwoordelijkheid. We werken dan ook aan samenwerking tussen onder meer politie, brandweer, Openbaar Ministerie, woningcorporaties en hulpverleners.

We willen een veilig en leefbare woonomgeving. Daarvoor dringen we de criminaliteit (ondermijning) terug en vergroten we het veiligheidsgevoel van onze inwoners. We hebben een adequate wijze van uitvoering van toezicht op de naleving van de wet- en regelgeving waarbij we het perspectief van meerdere kanten bekijken. We willen oplossingsgericht denken en meebewegen bij (politieke) ontwikkelingen. Vanuit de rol van toezichthouder en handhaver geven wij vrijheid waar het kan en zijn we strikt waar het moet. Om zo samen met burgers en bedrijven tot een veilige en leefbare woon- en werkomgeving te komen.

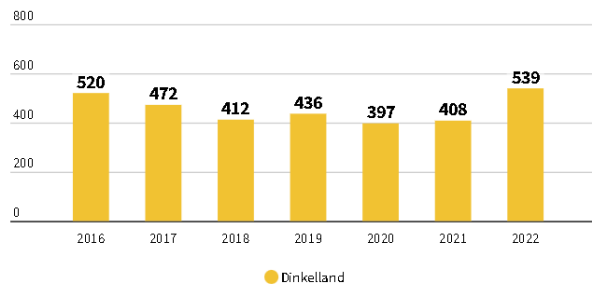
Kengetallen

Binnen het programma Veiligheid maken we gebruik van de volgende kengetallen:

Aantal misdrijven per jaar (Politie: 2016-2022):

Misdrijven

Aantal

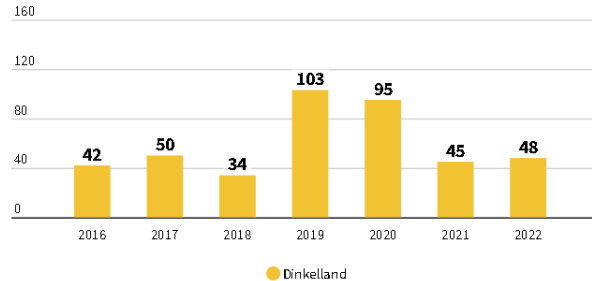

Politie | 2016 - 2022

Overlast door verwarde personen (Politie: 2016-2022):

Overlast door verward persoon

Aantal

Politie | 2016 - 2022

Het aantal registraties is gebaseerd op de registraties die in de politiesystemen zijn vastgelegd. Indien een eenheid meer incidenten registreert, betekent dit niet automatisch dat het fenomeen in de betreffende eenheid ernstiger is, maar het kan te maken hebben met de registratiewijze (of registratiediscipline) binnen deze eenheid. De getoonde aantallen over voorgaande jaren kunnen mogelijk afwijken van eerdere gepresenteerde aantallen vanwege een naijleffect. Registraties kunnen namelijk op basis van nieuwe inzichten op een later moment worden aangepast. Het aantal registraties is niet gelijk aan het aantal unieke personen en over de rol van corona in relatie tot de cijfers is verder niets te zeggen.

Actuele ontwikkelingen

Weerbare gemeente

Gemeenten zijn niet meer weg te denken in de aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit. Een belangrijke voorwaarde is dat gemeenten weerbaar zijn tegen negatieve invloeden van buitenaf. Hierbij is van belang dat de interne organisatie op orde is en hun instrumenten waar mogelijk kunnen inzetten tegen vormen van ondermijning. Om inzicht te krijgen in de weerbaarheid van een gemeente heeft de gemeente Dinkelland deel genomen aan een weerbaarheidsscan van het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum Oost-Nederland (RIEC-ON). De aanbevelingen uit deze scan krijgen in 2024 een vervolg door onder andere het organiseren van trainingen en bijeenkomsten voor medewerkers om het (her-)kennen van signalen van ondermijning te vergroten. Ook wordt het interne Meldpunt Niet Pluis nog nadrukkelijker onder de aandacht gebracht. Verder is de gemeente vertegenwoordigd in een regionaal Project Weerbare Overheid en Maatschappij. In dit project worden instrumenten en handreikingen ontwikkeld in de aanpak van ondermijning die lokaal gedeeld worden.

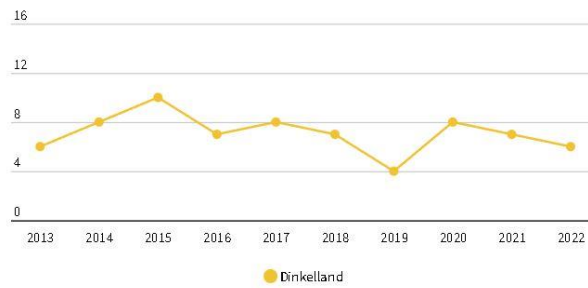
Project Buitengebied

De gemeente Dinkelland scoort hoog op de landelijke veiligheidsmonitor. Maar toch hebben diverse partners aangegeven dat de veiligheid in het buitengebied onder druk staat. Ook inwoners geven aan dat zij denken dat ondermijning in het buitengebied aanwezig is en structureel van aard is. Daarom gaan wij ook in 2024 aan de slag om gezamenlijk en integraal een bijdrage te leveren aan (blijvende) veiligheid in het buitengebied.

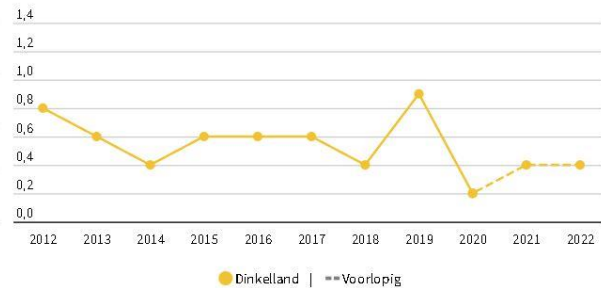
Beleidsindicatoren

De effecten van ons lokale beleid worden toegelicht aan de hand van een vaste set beleidsindicatoren.

Verwijzingen Halt per 1.000 jongeren

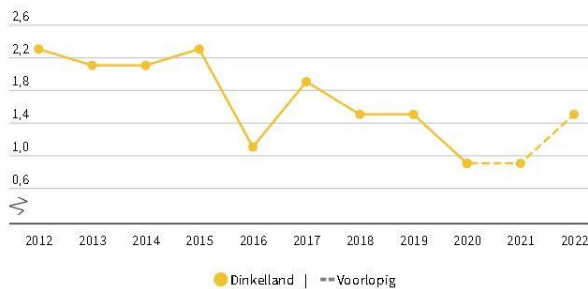
Winkeldiefstallen per 1.000 inwoners

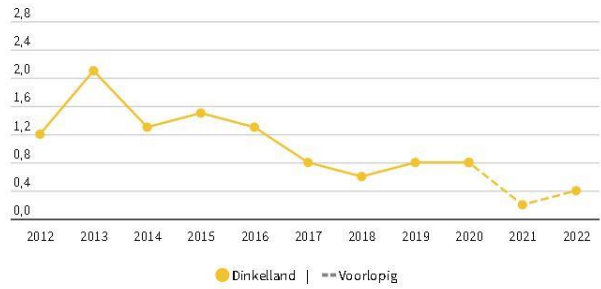
Halt | 2013 - 2022

CBS | 2012 - 2022

Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners

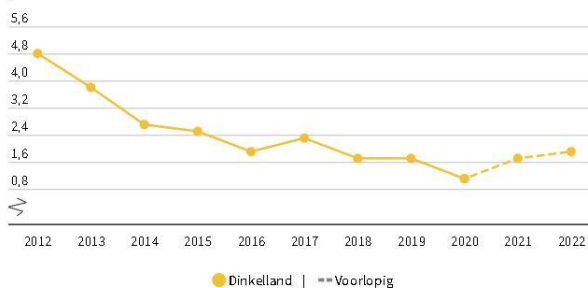
Diefstallen uit woning per 1.000 inwoners

CBS | 2012 - 2022

CBS | 2012 - 2022

Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) per 1.000 inwoners

CBS | 2012 - 2022

Bron: <https://noaberkracht.incijfers.nl/dashboard/veiligheid> - Deze cijfers worden periodiek geactualiseerd. Voor de meest actuele cijfers raadpleeg de website. Een vergelijking met landelijke cijfers is ook te vinden op deze website.

Begroting 2024: overzicht baten en lasten

Programma Veiligheid * € 1000	Lasten	Baten	Saldo
Crisisbeheersing en brandweer	2.323		-2.323
Openbare orde en veiligheid <i>toezicht openbare orde, integrale veiligheid, dierenbescherming, vergunningen apv en handhaving openbare orde</i>	2.207	17	-2.190
Begroot totaal saldo van baten en lasten (voor reserve mutaties)	4.529	17	-4.512
Begroot totaal resultaat (na reserve mutaties)	4.529	17	-4.512

Wat gaan we doen in 2024?

Naast het volgen en uitwerken van de, hiervoor geschetste en toegelichte, actuele ontwikkelingen is de inzet binnen dit programma vooral gericht op de reguliere werkzaamheden.

Meerjarig financieel beeld: terugkijken

Bedragen x €1.000	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma Veiligheid	-4.013	-4.004	-4.512

Meerjarig financieel beeld: vooruitkijken

Bedragen x €1.000	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Programma Veiligheid	-4.512	-4.524	-4.535	-4.546

Programma Openbare ruimte & mobiliteit

Portefeuillehouder

Benno Brand

Algemeen

Een fijne woon- en leefomgeving met veilige wegen, ruimte om te spelen en te sporten in de buitenlucht, een plek om elkaar te ontmoeten in de kernen of rust vinden in de natuur van ons mooie buitengebied. Een duurzame inrichting van de leefomgeving waar groen en bloemen de ruimte krijgen en water gemanaged wordt. Dat is allemaal Openbare Ruimte!

De gemeente draagt zorg voor het onderhoud en beheer van de openbare ruimte op onderdelen zoals water & riool, wegen & verlichting, groen & spelen en verkeer. Het dagelijks onderhoud, het beheer, planmatig onderhoud en ook herinrichting en reconstructies worden gepland en uitgevoerd aan de hand van beleids- en onderhoudsplannen. In deze beleids- en onderhoudsplannen integreren we thema's als leefbaarheid, klimaatadaptatie en biodiversiteit bij het duurzaam inrichten en beheren van deze openbare ruimte. Het dagelijks groenonderhoud wordt mede met grote inzet en betrokkenheid uitgevoerd door medewerkers afstand tot de arbeidsmarkt.

Belangrijk uitgangspunt in het werk in de Openbare Ruimte is de samenwerking met onze inwoners. Ze kijken en denken mee met plannen of ze komen zelf naar ons met goede ideeën. We kijken dan graag wat mogelijk is. De gemeente werkt dus voor én met de samenleving.

Kengetallen

Binnen het programma Openbare ruimte en mobiliteit maken we gebruik van de volgende kengetallen:

- Aantal kilometer wegen binnen de kom: 139
- Aantal kilometer wegen buiten de kom: 446
- Aantal kilometer riolering: 595

Actuele ontwikkelingen

Kunstwerken

In het voorjaar van 2023 is de rapportage van de instandhoudingsinspectie van onze 110 kunstwerken opgeleverd. Daaruit kwam naar voren dat vier kunstwerken op korte termijn vervangen moeten worden en dat verschillende kunstwerken onderhoud behoeven. Voor diverse kunstwerken is nog nader onderzoek nodig om omvang en oorzaak van de schades te bepalen. Dat zal in het najaar 2023 geschieden. Na de onderzoeken wordt een onderhoudsbestek opgesteld voor de jaren 2024 en 2025. Dat zal in het voorjaar van 2024 worden aanbesteed, waarna uitvoering in 2024 en 2025 kan plaatsvinden. Naast het onderhoudsbestek willen ook een beleidsplan kunstwerken opstellen. Daarin willen we vastleggen hoe we het onderhoud van de kunstwerken planmatiger kunnen uitvoeren en welke beleidsuitgangspunten daarbij van belang zijn. Een financieel meerjarenperspectief zal daar onderdeel van uitmaken. Wij verwachten dit beleidsplan medio 2024 met u te kunnen bespreken.

Water & riool

Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) 2019-2024

Het huidige gemeentelijke rioleringsplan (GRP) voor de gemeente Dinkelland heeft een looptijd t/m 2024. In het kader van de nieuwe Omgevingswet wordt voorgesteld om geen nieuw GRP te maken maar deze te vervangen door een Water en rioleringsprogramma (Wrp). Dit Wrp is "Omgevingsproof", krijgt een looptijd van 2025 t/m 2030 en dient uiterlijk eind 2024 door de raad vastgesteld te worden. Hiermee kunnen nieuwe investeringen in de meerjaren begroting 2025 meegenomen worden. In het vierde kwartaal van 2023 wordt gestart met het opstellen van het Wrp en het thema Klimaat en Water zal daarin nadrukkelijk aan de orde komen.

Inflatie

De inflatie zal ook voor de begroting 2024 gevolgen hebben. Voor het taakveld riolering is de indexatie t.o.v. 2023 gedaald van 25% naar 5%. Daarnaast komen er een aantal GRP projecten later tot uitvoering dan was gepland. Dat betekent dat de werkelijke (uitgestelde) investeringskosten pas vanaf 2024 worden gemaakt. Tevens wordt er in 2024 gewerkt aan een nieuw GRP dat vanaf 2025 zal gaan gelden. In afwachting op deze (prijs) actualisatie zullen we in de begroting van 2024 geen prijsindex toepassen (wel een hogere doorberekening van rente). Voor eventuele tekorten die in 2024 gaan ontstaan als gevolg van de inflatie, kan een beroep worden gedaan op de voorziening riolering.

Basis Riolerings Plannen (BRP)

De huidige Basis Riolerings Plannen moeten worden vervangen door Systemoverzichten Stedelijk Water (SSW). Hierin wordt het functioneren van de riolering berekend en de benodigde aanpassingen van de riolering in kaart gebracht. Deze informatie dient als input voor het Water en Riolerings Programma . In het 2e kwartaal 2024 worden de SSW's afgerond zodat dit in het proces van het Water en Riolerings Programma kan worden meegenomen.

Uitvoeringsprogramma GRP 2019-2024

In verband met het uitvoeringsprogramma Riolering zijn een aantal rioolprojecten in voorbereiding opgestart. De uitvoering van deze projecten is gestart in 2023 en worden in 2024 afgerond. Het gaat om rioolvervangingen in:

- Odemarusstraat in Ootmarsum
- IJsbaanstraat-Landweerstraat in Ootmarsum

Tijdens de voorbereiding van deze projecten is de buurt betrokken bij het ontwerp.

Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie Dinkelland 2021-2025

In verband met het Uitvoeringsprogramma Kli2025maatadaptatie worden een aantal klimaatprojecten in voorbereiding opgestart.

Het gaat om klimaatprojecten die in 2024 worden uitgevoerd:

- pr. Hendrikstraat-Julianastraat in Denekamp
- past. Gloerichstraat en past. Havinkstraat in Deurningen
- Oldenzaalsestraat - Palthestraat in Ootmarsum

De klimaatmaatregelen zijn met name gericht op het beperken van wateroverlast bij extreme regenbuien. Hiervoor worden regenwaterriolen en waterbuffers aangelegd om de wateroverlast te beperken.

Kwaliteitsplan Openbaar Groen (incidenteel)

In 2020 is het Kwaliteitsplan Openbaar Groen (KOG) en het daarbij behorende uitvoeringsplan 2021 t/m 2024 vastgesteld. In het KOG wil de gemeente verantwoorde keuzes maken voor een duurzame en toekomstbestendige openbare ruimte. De ambities in dit plan zijn: het bevorderen van leefbaarheid, biodiversiteit, klimaatadaptatie en een beheerstechnische inrichting. Hiervoor is 1,6 miljoen euro gestort in een nieuwe bestemmingsreserve "onderhoud en vervanging openbaar groen en speeltoestellen". Om deze plannen voor 2024 te kunnen realiseren is er een bedrag van € 302.935 beschikbaar gesteld.

Groen & Spelen (structureel)

Op verschillende onderdelen binnen Groen & Spelen zijn incidentele budgetten vastgesteld voor onderhoud en beheer. Om investeringen te behouden en voor een duurzaam karakter van de openbare ruimte is het cruciaal dat, voor dit reguliere werk, incidentele budgetten worden omgezet in reguliere budgetten. Op deze manier kunnen noodzakelijke werkzaamheden goed aanbesteed en gepland worden.

Dit geldt voor:

- Laanbomensnoei
- Vervangingsbudget voor Spelen
- Onderhoud monumentale bomen
- Bokashi

Budget kleine bewonersinitiatieven

In het kader van het zogenaamde 'samenlevingsgericht werken' willen we snel kunnen anticiperen op (kleine) initiatieven en voorstellen uit de samenleving op het gebied van de openbare ruimte. Hiervoor denken we een structureel budget van € 20.000 nodig te hebben.

Beleidsindicatoren

Het programma Openbare ruimte & mobiliteit kent geen verplichte beleidsindicatoren.

Begroting 2024: overzicht baten en lasten

Programma Openbare ruimte en mobiliteit * € 1000	Lasten	Baten	Saldo
Verkeer en vervoer <i>o.a. wegen, openbare verlichting, gladheidsbestrijding, straatreiniging en verkeer</i>	4.917	379	-4.537
Parkeren <i>parkeervoorzieningen en parkeervergunningen en -onthefingen</i>	39	0	-39
Openbaar vervoer <i>openbaar vervoer enabri's</i>	7	15	8
Openbaar groen en (openlucht) recreatie <i>natuurbeheer en landschapsonderhoud, groenvoorziening, volkstuinen en coordinatie participatie openbare ruimte</i>	1.703	7	-1.696
Riolering <i>aanleg en onderhoud rioleringen, rioolaansluitingen op individueel verzoek, rioolheffing</i>	3.120	3.530	410
Begroot totaal saldo van baten en lasten (voor reserve mutaties)	9.786	3.931	-5.855
Mutaties reserves		1.098	1.098
Mutaties reserves		1.098	1.098
Begroot totaal resultaat (na reserve mutaties)	9.786	5.030	-4.757

Wat gaan we doen in 2024?

Nieuw beleid uit het collegeakkoord 2022-2026

Biodiversiteit (€ 90.000 structureel)

Dit is geborgd in onze reguliere bedrijfsvoering en er wordt volop uitvoering aan gegeven, ook in 2024.

Gebiedsgerichte aanpak verhoging onderhoud - 4 jaar lang extra investeren in hotspots (€ 320.000 incidenteel):

Voor 'hotspots' wordt het beeldkwaliteitsniveau in de Openbare Ruimte opgeschaald van C naar B. Dit betekent dat de meest zichtbare en/of druk bezochte plekken die het verschil maken in de beleving een hogere beeldkwaliteit hebben en als visitekaartje fungeren. In 2024 is hiervoor een raming van €80.000,- opgevoerd.

Faciliteren samenlevingsinitiatieven OpRu (€ 100.000 incidenteel)

Initiatieven op het gebied van ontsluiting en inrichting van openbare wegen, paden en verblijfsgebied kunnen ook in 2024 uitgevoerd worden met dit budget. Het budget draagt bij aan het realiseren van praktische oplossingen (quick wins) op het gebied van verkeersmaatregelen, die een positieve bijdrage leveren aan het gebruik van de openbare ruimte. In 2024 wordt hier een vervolg aan gegeven

Financiële gevolgen opheffen Wet Sociale Werkvoorziening op middellange termijn

De uitvoering en verantwoording vindt plaats binnen Noaberkracht.

Boomveiligheidscontrole - risico inventarisatie (€ 100.000 incidenteel)

Voortvloeiend uit boomveiligheidscontroles worden maatregelen, zoals snoeien, kappen of onderzoeken ook in 2024 voortgezet.

Meerjarig financieel beeld: terugkijken

Bedragen x €1.000	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma Openbare ruimte & mobiliteit	-4.700	-4.719	-4.757

Meerjarig financieel beeld: vooruitkijken

Bedragen x €1.000	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Programma Openbare ruimte & mobiliteit	-4.757	-4.766	-4.765	-4.862

Programma Economie

Portefeuillehouder

Benno Brand

Algemeen

Aan de hand van de speerpunten detailhandel (vitale winkelgebieden in kernen), bedrijventerreinen en dienstverlening creëren wij een zo optimaal mogelijk ondernemersklimaat. Wij willen daarbij ruimte blijven bieden voor (bijzondere) initiatieven van ondernemers, zodat optimaal en adequaat kan worden ingespeeld op sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen en economische trends.

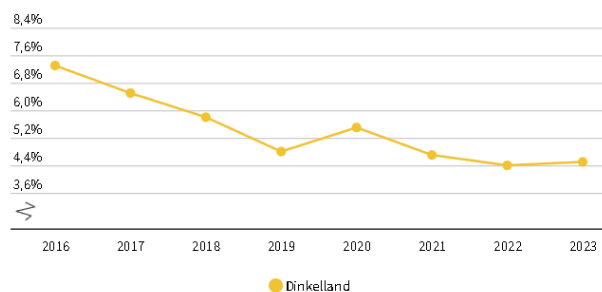
De bedrijfsconsulent (ondersteund door een ondernemersserviceteam) vormt hierbij als eerste aanspreekpunt voor ondernemers de schakel tussen de gemeente en het bedrijfsleven en probeert de ondernemers zoveel mogelijk te faciliteren. Daarnaast wordt er actief ingezet op de (her)ontwikkeling, realisatie en uitgifte van bedrijfskavels en bedrijfsruimte, de uitvoering van de detailhandelsagenda/retaildeal en regionale samenwerking (met name in de vorm van regionale acquisitie).

Kengetallen

Aantal verkooppunten: 402 (Locatus, 2023)

Aandeel leegstand m² winkelvloeroppervlak (Locatus, 2016-2023):

Ontwikkeling aandeel leegstand verkooppunten

Locatus | 2016 - 2023

Actuele ontwikkelingen

Bedrijvigheid en buitengebied

Als een bedrijf in het buitengebied een ontwikkeling wenst die niet passend is in de omgeving kan de gemeente daar in specifieke gevallen aan meewerken. Een van de voorwaarden is het voldoen aan een KGO-verplichting (Kwaliteitsimpuls groene omgeving). Het bedrijf is dan verplicht te investeren in natuur, landschap, cultuur, recreatie of maatschappelijke voorziening. Indien er geen concrete plannen voor een KGO-investering zijn kan gekozen worden voor het storten van de financiële verplichting in het KGO-fonds.

Vanuit het fonds kunnen wij, als beheerder van het fonds, eenmalige subsidies verstrekken t.b.v. KGO-waardige projecten. De aanvragen voor KGO-subsidies worden beoordeeld o.b.v. de gemeentelijke beleidskaders den geldende subsidieregels.

Bedrijveninvesteringszone (BIZ)

In het centrum van Ootmarsum geldt een BIZ (Bedrijveninvesteringszone) voor de periode 2022-2026. De gemeente int jaarlijks een bedrag bij de BIZ-plichtigen. Dit bedrag wordt vervolgens als subsidie uitgekeerd aan de Stichting BIZ Ootmarsum. De BIZ-plichtigen bepalen gezamenlijk de bestedingen van de BIZ-gelden, zolang het maar voldoet aan de Wet BIZ. De financiële middelen worden besteed t.b.v. het bevorderen van de leefbaarheid, veiligheid, ruimtelijke kwaliteit en/of economische ontwikkeling van het centrum Ootmarsum.

Bedrijventerreinen

Wij willen de komende periode blijven voorzien in de vraag naar bedrijfskavels. De kavels op de bestaande bedrijventerreinen zijn grotendeels uitgegeven. Dit betekent dat wij uitbreidingen van de bestaande bedrijventerreinen in de verzorgingskernen willen realiseren/faciliteren.

Beleidsindicatoren

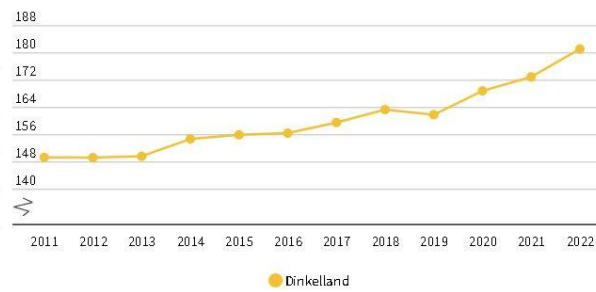
De effecten van ons lokale beleid worden toegelicht aan de hand van een vaste set beleidsindicatoren.

Funciemenging

Vestigingen (van bedrijven)

per 1.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar

Meerdere bronnen | 2011 - 2022

LISA | 2011 - 2022

Bron: <https://noaberkracht.incijfers.nl/dashboard/economie-2> - Deze cijfers worden periodiek geactualiseerd. Voor de meest actuele cijfers raadpleeg de website. Een vergelijking met landelijke cijfers is ook te vinden op deze website.

Begroting 2024: overzicht baten en lasten

Programma Economie * € 1000	Lasten	Baten	Saldo
Economische ontwikkeling	279	0	-279
<i>versterking economische structuur</i>			
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	621	1.640	1.019
<i>grondexploitatie bedrijventerreinen</i>			
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	185	96	-89
<i>weekmarkten en standplaatsen, bedrijven- en ondernemersloket</i>			
Economische promotie	254	654	397
<i>o.a. volksfeesten en -evenementen, promotie toerisme, toeristenbelasting en forensenbelasting</i>			
Begroot totaal saldo van baten en lasten (voor reserve mutaties)	1.339	2.387	1.048
Mutaties reserves	1.019	248	-771
Mutaties reserves	1.019	248	-771
Begroot totaal resultaat (na reserve mutaties)	2.358	2.635	277

Wat gaan we doen in 2024?

Versterken economische en toeristische positie

Onze toeristische positie is een uithangbord van onze gemeente en zorgt voor een verdienmodel voor een groot aantal ondernemers. Door de jaarlijkse toename van bezoekers vinden wij het van belang om te investeren in ons toeristisch klimaat. Wij doelen hiermee op de samenwerking met Nordhorn, maar ook de samenwerking in NOT verband. Daarnaast willen wij onze ondernemers een helpende hand kunnen bieden via een uitvoeringsbudget gekoppeld aan onze bedrijfsconsulenten, bedoeld voor onderzoek en ontwikkeling.

Specificatie uit te werken richtingen / inspanningen	inc	2024	2025	2026	2027
Versterken economische en toeristische positie					
Werkbudget bedrijfsconsulenten		15	15	15	15
Versterken promotie toerisme		65	65	65	65

Werkbudgetten bedrijfsconsulenten / Werkbudget Ondernemersklimaat Dinkelland

De afgelopen jaren is er veel tijd geïnvesteerd in het leggen van contacten met ondernemers en ondernemersverenigingen. De functie bedrijfsconsulent heeft een plek gekregen in onze organisatie en heeft daarnaast haar waarde bewezen naar onze ondernemers. Het is belangrijk om deze werkwijze te continueren. Hiervoor zijn jaarlijks financiële middelen nodig om onder andere bijeenkomsten te kunnen organiseren, contacten met ondernemers te onderhouden en te faciliteren en uitvoering te geven aan bijvoorbeeld de Dag van de Ondernemer.

Versterken promotie toerisme

De gemeenten Tubbergen en Dinkelland werken aan het behoudt van een goede balans tussen de hoeveelheid toeristen en dagbezoekers, de economische voordelen, de druk op het landschap en het woonplezier voor inwoners. Het is belangrijk dat er binnen de sector strategische keuzes worden gemaakt tussen ondernemers, overheid, organisaties en inwoners. Een belangrijke stakeholder voor de gemeente die zorgdraagt voor het informeren, inspireren, aantrekken en activeren van toeristen in én aan een gebied is de lokale VVV/TTI. In Dinkelland is dit de VVV Ootmarsum-Dinkelland, in Tubbergen is dit Stichting Toeristisch Glinsterend Tubbergen. Beide organisaties hebben aangegeven dat ze naar de toekomst toe veel kansen, maar ook uitdagingen, zien ten aanzien van de eigen organisatie. Zo wordt onder andere de toeristische sector in beide gemeenten steeds groter en professioneler, verwacht de consument steeds meer, en zijn beide organisaties sterk afhankelijk van vrijwilligers in bestuurs- en uitvoerende functies. Beide partijen willen de komende jaren de handen ineenslaan door met een gezamenlijk organisatie- en meerjarenplan te komen en zo een professionaliseringslag door te voeren. Met voortschrijdend inzicht wordt er alvast budget begroot t.b.v. een structurele investering in de organisatie.

Meerjarig financieel beeld: terugkijken

Bedragen x €1.000	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma Economie	144	334	277

Meerjarig financieel beeld: vooruitkijken

Bedragen x €1.000	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Programma Economie	277	276	275	274

Programma Onderwijs

Portefeuillehouder

Richard de Way

Algemeen

Alle kinderen en jongeren in de gemeente Dinkelland verdienen het om op te groeien in een kansrijke omgeving met kwalitatief goed onderwijs. In de gemeente Dinkelland hebben we 1915 leerlingen in het basisonderwijs en in totaal dertien basisscholen. In iedere kern is een basisschool aanwezig, dit vinden we als gemeente erg belangrijk. Naast deze basisscholen telt onze gemeente één school voor voortgezet onderwijs in het dorp Denekamp.

Binnen het programma Onderwijs zoeken we de samenwerking met o.a. schoolbestuurders en kinderopvangaanbieders. We bevorderen de ontwikkelingskansen van kinderen en volwassenen in onze gemeente door te investeren in het bestrijden van onderwijsachterstanden en het aanbieden van voor- en vroegschoolse educatie in samenwerking met plaatselijke kinderdagverblijven, het basisonderwijs en de GGD/JGZ. We hechten veel belang aan een goede verbinding tussen de gemeentelijke jeugdhulp en het onderwijs, waardoor vroegtijdig gesignaleerd wordt en hulp of ondersteuning zo preventief mogelijk kan worden ingezet.

Daarnaast willen we het thuiszitten zoveel mogelijk voorkomen, de RMC-functie en Bureau leerplicht spelen hierin een belangrijke rol. Het niveau van absoluut en relatief verzuim ligt in Dinkelland onder het landelijk gemiddelde, evenals het percentage voortijdige schoolverlaters. Door de inzet van RMC en een adequate uitvoering van de Leerplichtwet, willen we voorkomen dat jeugdigen thuis komen te zitten en/of zonder diploma vroegtijdig het onderwijs verlaten.

Kengetallen

Binnen het programma Onderwijs maken we gebruik van de volgende kengetallen:

- Kinderdagverblijven: 66 (LRKP: 2023)
- Kindplaatsen kinderdagverblijven: 1.154 (LRKP: 2023)
- Buitenschoolse opvang: 13 (LRKP: 2023)
- Kindplaatsen buitenschoolse opvang: 498 (LRKP: 2023)

Actuele ontwikkelingen

We blijven inzetten op een goede verbinding tussen onderwijs en jeugdhulp en de doorontwikkeling van de lokale zorgstructuur. Samen met het onderwijs en de kinderdagverblijven zetten we in op preventieve ondersteuning.

Beleidsindicatoren

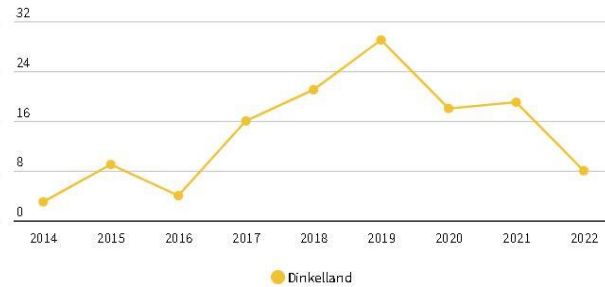
De effecten van ons lokale beleid worden toegelicht aan de hand van een vaste set (verplichte) beleidsindicatoren.

Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen

DUO/Ingrado | 2014 - 2022

Relatief verzuim per 1.000 leerlingen

DUO/Ingrado | 2014 - 2022

Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)

DUO/Ingrado | 2010 - 2021

Bron: <https://noaberkracht.incijfers.nl/dashboard/onderwijs-2> - Deze cijfers worden periodiek geactualiseerd. Voor de meest actuele cijfers raadpleeg de website. Een vergelijking met landelijke cijfers is ook te vinden op deze website.

Begroting 2024: overzicht baten en lasten

Programma Onderwijs * € 1000	Lasten	Baten	Saldo
Onderwijshuisvesting	1.040	0	-
<i>o.a. onderwijsgebruik sportaccommodaties, huisvesting bijzonder basisonderwijs en huisvesting voortgezet onderwijs</i>			1.040
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.644	96	-
<i>lokaal onderwijsbeleid, leerlingenvervoer, vervoer gymonderwijs, leerplichtwerkzaamheden en onderwijsachterstandenbeleid</i>			1.547
Begroot totaal saldo van baten en lasten (voor reserve mutaties)	2.684	96	-
Begroot totaal resultaat (na reserve mutaties)	2.684	96	-
			2.588

Wat gaan we doen in 2024?

Extra reservering Samen Scholen

Als onderdeel van het integraal huisvestingsplan voor basisonderwijs zoals verwoord in Samen Scholen 2030, lijnen wij samen met de schoolbesturen een totaalplan voor de kern Denekamp uit. Een unieke kans voor een onderwijsaanbod waarbij op twee plekken in de kern adequate onderwijsvoorzieningen worden gecreëerd. De omvang van het plan, maar ook de huidige tijdsgeest (in relatie tot bouwkostenstijging en inflatie) vraagt aan ons dat wij investeringsruimte vrijmaken. Zowel in structurele zin door de stelpost onderwijshuisvesting vanaf 2025 structureel te verhogen met € 100.000 naar een structureel bedrag van € 650.000 en in incidentele zin door een bedrag van € 9 miljoen te reserveren voor de verdere uitwerking van Samen Scholen. In totaliteit komt onze investeringsruimte hiermee op een bedrag van € 20,7 miljoen.

Specificatie uit te werken richtingen / inspanningen	inc	2024	2025	2026	2027
Extra reservering samen scholen					
Onderwijshuisvesting Denekamp / Samen scholen	9.000		100	100	100

Nadere uitwerking en besluitvorming heeft inmiddels bij afzonderlijk raadsvoorstel plaatsgevonden.

Meerjarig financieel beeld: terugkijken

Bedragen x €1.000	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma Onderwijs	-1.495	-2.038	-2.588

Meerjarig financieel beeld: vooruitkijken

Bedragen x €1.000	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Programma Onderwijs	-2.588	-2.737	-2.776	-2.774

Programma Sport & accommodaties

Portefeuillehouder

Richard de Way

Algemeen

Het programma Sport en accommodaties gaat over het stimuleren en faciliteren van sport en beweging. We willen sporten en bewegen voor al onze inwoners, van jong tot oud, mogelijk maken en hen motiveren te gaan sporten.

Sportvoorzieningen dragen bij aan een gezonde leefstijl en bieden kansen om te participeren in de samenleving.

De gemeente Dinkelland is trots op al haar sportende inwoners. Zowel in de breedte als aan de top wordt sport op hoog niveau beoefend in onze gemeente. Jaarlijks organiseren wij als gemeente het sportgala, volgens ons een goed platform om onze sporters uitbundig in het zonnetje te zetten.

In de gemeente Dinkelland zijn buurtsportcoaches actief die in dienst zijn bij Noaberkracht en bij derden en bijdragen aan de doelen binnen het programma Sport en accommodaties.

Kengetallen

Binnen het programma Sport en accommodaties maken we gebruik van de volgende kengetallen:

- Aantal bezoekers zwembad Dorper Esch in 2024: ca. 75.000 (waarvan 9.000 via verenigingen die huur betalen)
- Aantal bezoekers zwembad Kuiperberg in 2024: ca. 27.000

Actuele ontwikkelingen

Nieuwe specifieke uitkering

De middelen die gemeenten ontvangen vanuit het Rijk ten behoeve van het bevorderen van de gezondheid, sport- en beweegstimulering, cultuurparticipatie en het versterken van de sociale basis zijn gebundeld. Dit omvat ook de middelen voor de buurtsportcoaches en het uitvoeringsbudget voor het lokaal sportakkoord. Op basis van een integraal plan van aanpak wordt de samenhang tussen onderdelen en besteding van de middelen uitgewerkt.

Sportaccommodaties

Er zijn diverse, voornamelijk externe, ontwikkelingen welke van invloed kunnen zijn op het beheer en de exploitatie van de sportaccommodaties, zoals de stijging van energiekosten en de krapte op de arbeidsmarkt.

Buurtsportcoaches

De constructie waarbij buurtsportcoaches in dienst van derden bijdragen aan de doelen binnen het programma Sport en accommodaties staat onder druk. Enerzijds zorgt krapte op de arbeidsmarkt ervoor dat vacatures lastig ingevuld kunnen worden door mensen met de juiste kwalificaties. Anderzijds is de huidige constructie, waarin buurtsportcoaches ook actief zijn als vakleerkracht bewegingsonderwijs op de basisscholen, per 1 januari 2027 niet langer toegestaan met gebruik van de Rijksmiddelen. In de in ontwikkeling zijnde sportnota wordt hier nader op ingegaan.

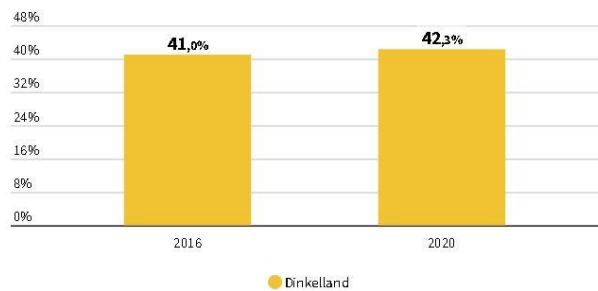
Verkenning sportbedrijf NOT

De verkenning naar een gezamenlijk sportbedrijf voor binnensportaccommodaties wordt voortgezet. Samen met Tubbergen, Oldenzaal en Losser wordt onderzoek welke voordelen dit voor iedere gemeente heeft. Op basis van een solide analyse en draagvlak worden vervolgstappen gezet.

Beleidsindicatoren

De effecten van ons lokale beleid worden toegelicht aan de hand van een vaste set (verplichte) beleidsindicatoren.

Niet-sporters

Meerdere bronnen | 2016 - 2020

Bron: <https://noaberkracht.incijfers.nl/dashboard/sport--cultuur-en-recreatie> - Deze cijfers worden periodiek geactualiseerd. Voor de meest actuele cijfers raadpleeg de website. Een vergelijking met landelijke cijfers is ook te vinden op deze website.

Begroting 2024: overzicht baten en lasten

Programma Sport en accommodaties * € 1000	Lasten	Baten	Saldo
Sportbeleid en activering <i>sportgala, schoolzwemmen en sportondersteuning</i>	525	136	-390
Sportaccommodaties <i>sporthallen en zwembaden</i>	3.384	1.028	-2.357
Begroot totaal saldo van baten en lasten (voor reserve mutaties)	3.910	1.163	-2.747
Mutaties reserves		111	111
Mutaties reserves		111	111
Begroot totaal resultaat (na reserve mutaties)	3.910	1.274	-2.636

Wat gaan we doen in 2024?

Naast het volgen en uitwerken van de, hiervoor geschetste en toegelichte, actuele ontwikkelingen is de inzet binnen dit programma vooral gericht op de reguliere werkzaamheden.

Meerjarig financieel beeld: terugkijken

Bedragen x €1.000	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma Sport & accommodaties	-2.040	-2.420	-2.636

Meerjarig financieel beeld: vooruitkijken

Bedragen x €1.000	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Programma Sport & accommodaties	-2.636	-2.651	-2.673	-2.694

Programma Cultuur & recreatie

Portefeuillehouder

Benno Brand

Algemeen

Dinkelland is wat cultuur en recreatie betreft een veelzijdige gemeente. Je vindt er eeuwenoude gebruiken, die wij als gemeente ondersteunen, zoals de paasgebruiken in Ootmarsum en Denekamp, maar ook historische wind- en watermolens, musea en diverse natuurgebieden en de rivier de Dinkel stroomt door onze gemeente. Daarnaast doen veel kunstliefhebbers hét kunststadje van Oost-Nederland aan, Ootmarsum. Daar zijn wij als gemeente erg trots op!

In de gemeente Dinkelland bestaan drie VVV-punten met informatie voor alle bezoekers die onze gemeente aandoen.

De Stichting Toeristisch Ondernemersfonds Dinkelland zet zich in voor de versterking van het toeristisch product Ootmarsum-Dinkelland. Op Ootmarsum-Dinkelland is meer informatie te vinden over wat er zoal te zien en te doen is in onze gemeente.

Naast de culturele- en recreatieve voorzieningen hebben we ook oog voor media. Hierbij valt te denken aan ondersteuning van de bibliotheek en de lokale omroep, RTV Oost. Wij vinden het belangrijk dat ook de jeugd kennis maakt met cultuur en investeren daarom in cultuureducatie en muziekonderwijs.

Kengetallen

Binnen het programma Cultuur en recreatie maken we gebruik van de volgende kengetallen:

- Aantal historische molens: 7
- Beschermd stads- en dorpsgezichten: 2
- Gemeentelijke monumenten: 3,5 (per 1.000 inwoners)
- Aantal musea: 5
- Aantal bibliotheekfilialen: 4 (waarvan 2 dorpsbibliotheken gerund door inwoners)
- Muziekonderwijs inclusief HaFaBra: 182

Actuele ontwikkelingen

Cultuurbeleid

Cultuurbeleid is tweeledig. Enerzijds kan cultuur een bijdrage leveren aan het behoud van voorzieningen en het bestendigen van de leefbaarheid. Cultuur kan inwoners uitnodigen tot participatie, mentaal welbevinden en de kwaliteit van leven verhogen en een bijdrage leveren aan zingeving. Daarnaast zijn in het Dinkellandse cultuurlandschap veel organisatie actief, waarbij wij op streven naar een betere samenwerking om cultuur als product beter te promoten. Cultuur is een onderdeel van vrijetijdseconomie en heeft veel te bieden op het gebied van recreatie en toerisme. Wij willen het verdienpotentieel samen met onze partners vergroten. De acties staan verder toegelicht onder het ambitieprogramma "Leefbare kernen". De door de raad in 2023 vastgestelde cultuurvisie geeft de kaders aan voor het cultuurbeleid in de komende jaren. Deze kaders worden uitgewerkt in de Uitvoeringsagenda Cultuur 2023 - 2028. Thema's in de uitvoeringsagenda zijn: Iedereen doet mee, Trots op onze gemeenschap, Oog voor onze streek, helder subsidiebeleid.

Natura Docet

De provincie Overijssel heeft in 2020 het provinciale cultuurbeleid geactualiseerd. Op basis van het nieuwe beleid wordt uitsluitend aan Rijksgefinancierde instanties (structurele) financiële steun verleend. Dat betekende voor Natura Docet Wonderryck Twente dat de subsidierelatie met de provincie in 2021 werd beëindigd. De provincie heeft vervolgens aan Natura Docet een transitiebijdrage verstrekt, om na een periode van twee jaar op eigen benen te kunnen staan. Deze bijdrage is door Natura Docet ontvangen, maar werd als onvoldoende beschouwd. Vervolgens werd een beroep gedaan op de gemeente Dinkelland voor een aanvullende bijdrage. De gemeente Dinkelland is het gesprek met het museum constructief aangegaan.

Het transitieplan van het museum is geactualiseerd en uitgewerkt tot een businesscase. Duidelijk is dat een meerjarenperspectief benodigd is waarin duurzaam behoud van het museum wordt geborgd. De raad heeft besloten om een eenmalige subsidie aan het museum te verstrekken. Deze subsidie is gekoppeld aan een overgangsfase op basis waarvan het museum de bedrijfsvoering moet doorontwikkelen. Over een structurele bijdrage zal in een later stadium besluitvorming moeten plaatsvinden.

Beleidsindicatoren

Het programma Cultuur & recreatie kent geen verplichte beleidsindicatoren.

Begroting 2024: overzicht baten en lasten

Programma Cultuur en recreatie * € 1000	Lasten	Baten	Saldo
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie <i>kunstwerken in de openbare ruimte, kunstzinnige en culturele vorming, muziekonderwijs en herdenkingen en gedenkdagen</i>	766	12	-754
Musea <i>o.a. Los Hoes, 't Heemhoes, Huize Keizer en Educatorium</i>	183	43	-140
Cultureel erfgoed <i>o.a. stimulering en behoud van traditionele evenementen, 't Spoorhuuske, molens</i>	68	0	-68
Media <i>bibliotheekvoorziening en lokale omroep</i>	536	26	-510
Openbaar groen en (openlucht) recreatie <i>o.a. Natura 2000 gebieden</i>	276	0	-276
Begroot totaal saldo van baten en lasten (voor reserve mutaties)	1.830	81	-
Mutaties reserves		618	618
Mutaties reserves		618	618
Begroot totaal resultaat (na reserve mutaties)	1.830	698	-
			1.131

Wat gaan we doen in 2024?

Naast het volgen en uitwerken van de, hiervoor geschetste en toegelichte, actuele ontwikkelingen is de inzet binnen dit programma vooral gericht op de reguliere werkzaamheden.

Daarnaast gaan ook de nader uit te werken richtingen uit de perspectiefnota 2024 voor een deel een plek krijgen in dit basisprogramma.

Meerjarig financieel beeld: terugkijken

Bedragen x €1.000	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma Cultuur & recreatie	-1.009	-952	-1.131

Meerjarig financieel beeld: vooruitkijken

Bedragen x €1.000	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Programma Cultuur & recreatie	-1.131	-1.132	-1.133	-1.134

Programma Sociaal domein

Portefeuillehouder

Cel Severijn, Richard de Way, Benno Brand

Algemeen

Iedere inwoner moet in staat zijn om zo lang en zo veel mogelijk zelfredzaam te zijn. We hechten veel waarde aan het welzijn van onze inwoners. Daarnaast moeten inwoners zoveel mogelijk zelf de regie over hun leven kunnen voeren en mee kunnen doen in de samenleving. Waar dat kan op eigen kracht, of anders met hulp van mensen uit hun sociale netwerk. Inwoners die hiertoe niet (volledig) in staat zijn, bieden we ondersteuning om hun zelfregie en participatie te bevorderen. De ondersteuning is bij voorkeur zo licht en zo dichtbij mogelijk en preventief als het kan. Team Ondersteuning & Zorg is ervoor om inwoners hierbij te helpen.

In de gemeente Dinkelland werken we samen met verschillende organisaties om de zorg voor onze inwoners zo optimaal mogelijk in te richten. Dit zijn bijvoorbeeld organisaties die re-integratietrajecten begeleiden en organisaties die vrij toegankelijke voorzieningen aanbieden, maar ook Veilig Thuis voor inwoners die te maken hebben met huiselijk geweld. We zetten in op vroegsignalering en het preventief aanpakken van problemen. Daarnaast kennen we verschillende regelingen voor inwoners met (tijdelijke) financiële problemen, bijvoorbeeld bijstand voor zelfstandige ondernemers en kindpakketten. We vinden het belangrijk dat inwoners de weg naar ondersteuning en hulpverlening gemakkelijk weten te vinden. Daarom werken we binnen het sociaal domein samen binnen Schakel. Schakel is de toegang van het sociaal domein waarbinnen alle organisaties samenwerken en daardoor passende hulp- en ondersteuning kunnen bieden aan onze inwoners.

Kengetallen

Binnen het programma Sociaal domein maken we gebruik van de volgende kengetallen:

- Percentage volledig gevaccineerde inwoners: 97,3% (volgens het RVP vaccinatieschema)
- Geen enkele vaccinatie: 1,3% (volgens het RVP vaccinatieschema)
- Huishoudens met bijstandsuitkeringen: 190
- Werkloosheidspercentage 45-plussers: 1,9%

Actuele ontwikkelingen

Jeugd

Kwaliteits- en integriteitsinstrument Twente (KIT)

Bij de inkoop van trajecten en diensten in het kader van de Jeugdwet en de Wmo willen de Twentse gemeenten bevorderen dat er kwalitatief goede en rechtmatige zorg wordt verleend aan (kwetsbare) inwoners. Naast het vooraf toetsen van kwaliteitseisen gaat het tevens om het bereiken van een juiste besteding van de zorggelden. Het KIT is een instrument met een brede integrale werkwijze dat voor gunning ingezet zal worden om dit te toetsen. De inzet van de KIT gaat voor de inkoop in 2024 inzet kosten qua mensen en/of middelen. In 2023 zal duidelijk worden wat dat betekent voor de gemeente Tubbergen.

Onderwijs - zorg

De gemeente Dinkelland neemt reeds deel aan één pilot waarbij zorg in onderwijs collectief wordt ingezet, in plaats van middels individuele indicaties. Het is niet ondenkbaar dat er in 2024 meerdere pilots gestart gaan worden op scholen voor speciaal onderwijs om collectieve inzet van jeugdhulp mogelijk te maken.

Jeugd en Wmo

Inkoop

In 2024 gaan de aanbestedingen starten voor de nieuwe inkoop van Jeugdzorg en Wmo. Dit geldt voor alle onderdelen van jeugdhulp zoals wonen & verblijf, crisiszorg, jeugdbescherming & jeugdreclassering, ambulante zorg en advies & expertise. Voor de Wmo zijn dit de onderdelen begeleiding, dagbesteding en verblijf.

Wmo

Eigen bijdrage CAK per 2026

Om de houdbaarheid van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2015) te verbeteren, heeft het kabinet besloten om voor alle Wmo-voorzieningen waar nu het abonnementstarief voor geldt, een inkomensafhankelijke eigen bijdrage in te voeren. Op dit moment betaalt elke cliënt die van een of meer van deze voorzieningen gebruik maakt, € 19 per maand (het abonnementstarief), ongeacht het inkomen. Met de invoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage wordt de hoogte van de eigen bijdrage bij alle maatwerkvoorzieningen afhankelijk van het inkomen. Deze wijziging gaat per 1 januari 2026 in. Hoe de nieuwe, inkomensafhankelijke eigen bijdrage er precies uit komt te zien wordt in de komende periode verder uitgewerkt.

Participatie

Schulddienstverlening

De Schulddienstverlening en Vroegsignalering zullen geëvalueerd worden en beleidsplan Schulddienstverlening en Vroegsignalering zal onder het herijkte armoedebeleid gaan vallen. Bij het opstellen van het beleidsplan Schulddienstverlening zal ook een onderdeel gericht op 'nazorg' vastgelegd worden.

Laaggeletterdheid

In 2024 wordt er vanuit de gemeente in samenspraak met verschillende partijen een lokale aanpak laaggeletterdheid opgesteld. Deze aanpak moet ervoor zorgen dat laaggeletterdheid o.a. meer bespreekbaar en vindbaar wordt. Daarnaast moet de aanpak ervoor zorgen dat mensen die moeite hebben met lezen en schrijven beter geholpen worden.

Publieke Gezondheid

Beleidsnota Publieke Gezondheid

Eind 2023 zal de beleidsnota Publieke Gezondheid gereed zijn. De bijbehorende uitvoeringsagenda wordt gekoppeld aan het integrale plan van aanpak voor preventieve interventies gericht op de algehele gezondheidsbevordering. Dit integrale plan geeft uitvoering aan de financiële middelen van het Gezond en Actief Leven Akkoord.

Visie op de Publieke Gezondheid in Twente en Uitvoeringsagenda GGD Twente

De visie op Publieke Gezondheid in Twente: "Gezonde Generaties in Twente en bijbehorende uitvoeringsagenda van GGD Twente gaan vanaf 1 januari 2024 in en lopen tot en met 2027. Deze stukken zijn ambitiedocumenten waar GGD Twente de komende vier jaar in opdracht en samen met de veertien Twentse gemeenten aan werkt.

Ontwikkelingen Rijksvaccinatieprogramma (RVP) - Rotavirus

Voor een goede bescherming tegen infectieziekten is het belangrijk dat voldoende mensen worden gevaccineerd. Het RVP is altijd in ontwikkeling. Vanaf 2024 wordt het RVP uitgebreid met de vaccinatie tegen het Rotavirus voor pasgeborenen. Het betreft hier niet een prik, maar een drinkvaccin. Een landelijke aanpassing in het RVP vraagt altijd dat onze GGD zich hierop voorbereidt, aanpassingen verwerkt in de coördinatie van het werk, in de organisatie van de spreekuren en in scholingen.

Een uitbreiding van het RVP wordt aanvankelijk gefinancierd vanuit het RIVM en na enige tijd structureel opgenomen in het gemeentefonds. De afspraak met het algemeen bestuur is dat GGD Twente deze middelen vervolgens ophaalt bij de gemeenten.

Tekort forensische geneeskunde

Er wordt gewerkt aan nauwere samenwerking tussen de vijf GGD regio's in Oost Nederland. Dit om aan forensische geneeskunde een toekomstbestendige invulling te geven en om te gaan met het tekort aan forensisch artsen. Om de dienstverlening in Twente te kunnen garanderen is het mogelijk dat er gewerkt gaat worden met een regionaal rooster. Dit maakt de bezetting stabiel. In de huidige plannen ontstaat er een centrum-GGD die dan regie voert over het rooster van regio Oost. Deze transitie kan kosten met zich meebrengen. Dit wordt momenteel uitgewerkt en zal separaat ter besluitvorming aan het algemeen bestuur van SamenTwente worden gelegd.

Toenemende werkdruk in de Jeugdgezondheidszorg

We verwachten dat er in 2030 ongeveer 20-25% minder jeugdartsen beschikbaar zullen zijn, terwijl het werk voor de JGZ toeneemt in volume. Op dit moment worden er al maatregelen getroffen om de dienstverlening toekomstbestendig in te kunnen zetten. Er vinden verschillende pilots plaats om schoolaanwezigheid van leerlingen op scholen te stimuleren. De JGZ neemt deel aan deze pilots. De verwachting is dat op het moment dat deze pilots regiobreed worden uitgerold op scholen, dit een grotere inzet van de JGZ vraagt dan op dit moment beschikbaar is voor de begeleiding van schoolziekteverzuim van leerlingen. In deze pilots wordt ingezet op een verschuiving van het aanpakken van verzuim naar de inzet op het stimuleren van schoolaanwezigheid.

Verhoogde instroom van kinderen/jongeren vanuit het buitenland

Er is sprake van een verhoogde instroom van verschillende doelgroepen vanuit het buitenland: asielzoekers, arbeidsmigranten, vergunninghouders, gezinsherenigers, vluchtelingen uit Oekraïne en mensen die worden opgevangen in de noodopvang. Tussen bepaalde Europese landen is het vrij over en weer te gaan wonen en werken. Voor alle instromende groepen van kinderen wordt extra dienstverlening ingezet, denk aan het uitzoeken en inhalen van achterstallige vaccinaties en de inzet van tolken.

Uitbreiding regionaal meldpunt Zorgwekkend Gedrag voor politiemeldingen

Mogelijk wordt het meldpunt verder uitgebreid voor politiemeldingen niet acuut E33/14. Op dit moment is hier nog geen extra capaciteit voor vrijgemaakt en worden de meldingen doorgestuurd naar de procesmanagers. Vanaf 15 mei 2023 wordt gemonitord of er sprake is van een stijging in het aantal meldingen en of er per 2024 capaciteit aan het meldpunt toegevoegd moet worden. Lokaal wordt er geen stijging waargenomen in het aantal meldingen dat bij het netwerk binnenkomt. De lijntjes tussen de politie, de gemeente en onze wijk GGD'er zijn kort waardoor een melding vaak dezelfde dag nog opgepakt kan worden. Daarbij wordt onderzocht of het mogelijk is om uitbreiding en monitoring gedurende 2024 te bekostigen vanuit een subsidie vanuit ZonMw.

Continuering streettriage

Vanwege goede ervaringen wordt de pilot streettriage voortgezet in 2023 en door middel van subsidiemogelijkheden vanuit ZonMw wordt onderzocht op welke manier de inzet verbeterd en geïntensiveerd kan worden. Binnen streettriage gaat de GGZ-verpleegkundige en een politieagent samen naar een melding om te kijken of er sprake is van een lichamelijk, psychiatrisch, justitieel (strafrechtelijk) of psychosociaal probleem. De ervaring uit de praktijk leert dat er onder andere behoefte is aan het verbreden van de tijdsperiode waarin de streettriage beschikbaar is.

Beleidsindicatoren

De effecten van ons lokale beleid worden toegelicht aan de hand van een vaste set beleidsindicatoren.

Banen

per 1.000 inwoners van 15-64 jaar

Meerdere bronnen | 2011 - 2022

Jongeren met een delict voor de rechter

CBS | 2010 - 2021

Kinderen in uitkeringsgezin

Werkloze jongeren

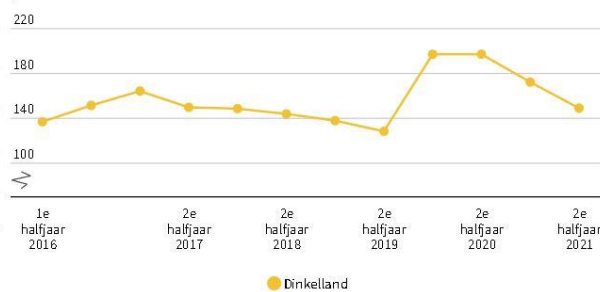
CBS | 2010 - 2021

CBS | 2009 - 2020

Netto arbeidsparticipatie

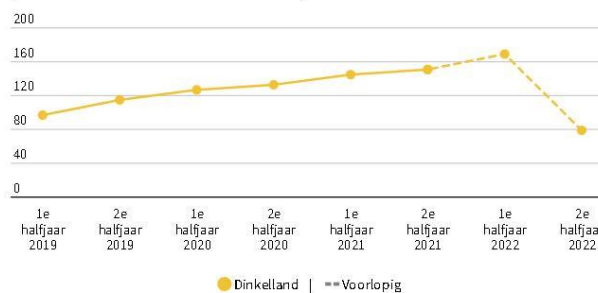
Personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners

CBS | 2013 - 2022

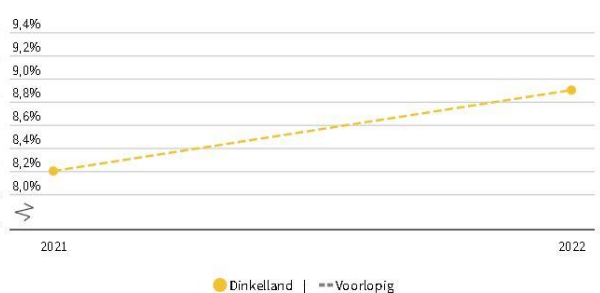
CBS | H1 2016 - H2 2021

Lopende re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners van 15-64 jaar

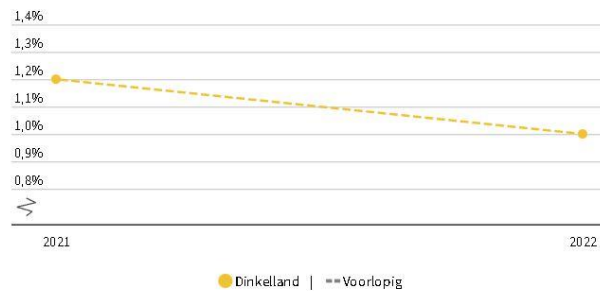
CBS | H1 2019 - H2 2022

Jongeren met jeugdhulp (aandeel jongeren tot 18 jaar)

CBS | 2021 - 2022

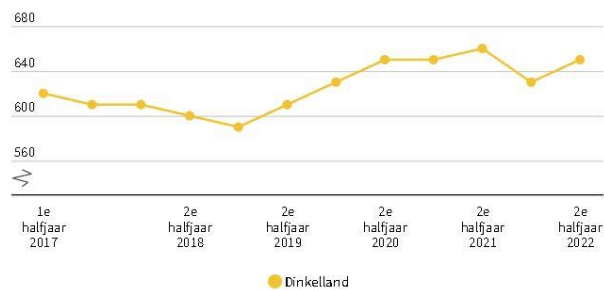
Jongeren met jeugdbescherming (aandeel jongeren tot 18 jaar)

Jongeren met jeugdreclassering (aandeel jongeren van 12 tot 23 jaar)

Geen waarde bekend

Clënten met een maatwerkarrangement Wmo per 10.000 inwoners

CBS | 2021 - 2022

CBS | -

CBS GMSD Wmo | H1 2017 - H2 2022

Bron: <https://noaberkracht.incijfers.nl/dashboard/sociaal-domein> - Deze cijfers worden periodiek geactualiseerd. Voor de meest actuele cijfers raadpleeg de website. Een vergelijking met landelijke cijfers is ook te vinden op deze website.

Begroting 2024: overzicht baten en lasten

Programma Sociaal domein * € 1000	Lasten	Baten	Saldo
Samenkracht en burgerparticipatie <i>o.a. stiumleringsfonds sociaal domein, kinderopvang, statushouders, heroriëntatie vrij toegankelijke voorzieningen</i>	2.015	33	-1.982
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	674	242	-432
Inkomensregelingen <i>bijstandsuitkeringen, minimabeleid, bijstandsverlening zelfstandigen en kwijtschelding gemeentelijke belastingen</i>	4.824	3.773	-1.051
WSW en beschut werk	2.241	0	-2.241
Arbeidsparticipatie <i>participatie en re-integratie</i>	523	0	-523
Maatwerkvoorzieningen (WMO) <i>hulpmiddelen en gehandicaptenparkeerkaarten</i>	1.530	14	-1.516
Hulp bij het huishouden (WMO)	2.794	100	-2.694
Begeleiding (WMO)	3.161	0	-3.161
Dagbesteding (WMO)	957	0	-957
Jeugdhulp begeleiding	1.946	0	-1.946
Jeugdhulp behandeling	1.299	0	-1.299
Jeugdhulp dagbesteding	374	0	-374
Jeugdhulp zonder verblijf overig	207	0	-207
Pleegzorg	331	0	-331
Gezinsgericht	386	0	-386
Jeugdhulp met verblijf overig	721	0	-721
Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	925	0	-925
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	95	0	-95
Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	164	0	-164
Jeugdbescherming	335	0	-335
Jeugdreclassering	15	0	-15
Volksgesondheid <i>GGD Twente en ondersteuning lokale gezondheidsorganisaties</i>	1.299	0	-1.286
Begroot totaal saldo van baten en lasten (voor reserve mutaties)	26.817	4.175	-22.642
Mutaties reserves		35	35
Mutaties reserves		35	35
Begroot totaal resultaat (na reserve mutaties)	26.817	4.210	-22.607

Wat gaan we doen in 2024?

Naast het volgen en uitwerken van de, hiervoor geschetste en toegelichte, actuele ontwikkelingen is de inzet binnen dit programma vooral gericht op de reguliere werkzaamheden.

Meerjarig financieel beeld: terugkijken

<i>Bedragen x €1.000</i>	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma Sociaal domein	-17.279	-20.515	-22.607

Meerjarig financieel beeld: vooruitkijken

<i>Bedragen x €1.000</i>	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma Sociaal domein	-17.279	-20.515	-22.607

Programma Milieu

Portefeuillehouders

Cel Severijn

Algemeen

Het uitgangspunt van de gemeente Dinkelland is dat we in 2030 leven in een afvalloze en duurzame samenleving. Afval bestaat dan niet meer, we zamelen alleen nog maar waardevolle grondstoffen in. Een meewerkende houding van onze inwoners en bedrijven is hierbij van groot belang.

Afval wordt in de gemeente Dinkelland opgehaald door ROVA. Kringloopbedrijf De Beurs komt herbruikbare goederen gratis bij onze inwoners ophalen en nemen het overige grof huishoudelijk afval tegen een kostendekkend tarief mee.

Kengetallen

Binnen het programma Milieu maken we gebruik van de volgende kengetallen:

- Aantal sloopmeldingen: 135
- Aantal m2 asbest: 38.090
- Restafval per inwoner: 65 kg
- GFT per inwoner: 183 kg
- PMD per inwoner: 27 kg
- Scheidingspercentage: 82%

Actuele ontwikkelingen

Ontwikkelingen op het gebied van zwerfafval

Extra uitvoeringsperiode zwerfafvalvergoeding

In de Raamovereenkomst verpakkingen was afgesproken dat er in de periode 2013 tot en met 2020 jaarlijks € 20 miljoen ter beschikking wordt gesteld aan gemeenten voor de extra preventie en extra aanpak van zwerfafval. De hiervoor beschikbare budgetten over de genoemde periode zijn door gemeenten niet volledig benut. Dit budget wordt beschikbaar gesteld voor extra inzet in 2024. Gemeenten met goedgekeurde jaarplannen komen in aanmerking voor vergoeding, welke wordt verdeeld naar rato van het aantal inwoners per gemeente. De maximale vergoeding per inwoner bedraagt € 1,14. Bij overtekening van dit budget wordt de maximale vergoeding naar rato verlaagd. Voor 30 november 2023 kunnen gemeenten aanvragen indienen voor deze laatste uitvoeringsperiode. Gemeenten worden op korte termijn geïnformeerd door Nedvang/Afvalfonds over de procedure rondom deze laatste uitvoeringsperiode.

Prullenbakkenvergoeding

Naast de zwerfafvalvergoeding hebben gemeenten ook recht op de zogenaamde prullenbakkenvergoeding. Deze vergoeding krijgen gemeenten van het Afvalfonds voor de inzameling en verwerking van het aandeel van verpakkingsafval in openbare prullenbakken. Er moet nog overeenstemming worden gevonden over de hoogte (per inwoner) van de prullenbakkenvergoeding voor 2024 en verder. Hierover wordt naar verwachting later in 2023 meer bekend. In 2023 is er een incidenteel bedrag ontvangen van € 20.221 en toegevoegd aan de voorziening afval. Als het een jaarlijkse terugkerende vergoeding wordt dan zal het bedrag worden meegenomen in de berekening van het afvaltarief.

SUP-vergoeding

Eén van de maatregelen van de Richtlijn SUP, Single Used Plastics, is de invoering van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) voor een aantal SUP-items. Producenten en importeurs van deze items moeten de kosten dragen voor het opruimen en verwerken van hun producten in het zwerfafval door publieke gebiedsbeheerders. Onlangs heeft Rijkswaterstaat de systematiek gepubliceerd die het gebruikt om de hoogte van de bijdragen voor het opruimen van SUP-items in het zwerfafval te bepalen. Gemeenten krijgen met een proefberekening een idee van wat ze kunnen verwachten. De proefberekening laat zien dat gemeenten een veelvoud van de 'oude' zwerfafvalvergoeding tegemoet kunnen zien. De hoogte van de vergoeding is gebaseerd op het aantal inwoners van een gemeente en is vooralsnog incidenteel. Ook voor deze regeling geldt, bij een structurele jaarlijkse vergoeding wordt het bedrag meegenomen in de berekening van het afvaltarief.

Terugwinnaars

Ter verbetering van de kwaliteit van het ingezamelde Plastic, Metalen en Drankkartons, hierna te noemen PMD, is in 2021 begonnen met het project #Terugwinnaars. Gelet op de behaalde resultaten wordt dit project op basis de notitie Voortzetting #Terugwinnaars "actieplan vermindering afkeur PMD en het bijbehorende plan van aanpak gecontinueerd. Hiervoor worden ook de buitengewone opsporingsambtenaren in het kader van handhaving ingezet. De structurele kosten voor de meerjarenbegroting 2024 en verder bedragen € 50.000.

Binnen de gemeente biedt 18% van de huishoudens geen restafval aan. Zowel in diftar als in niet-diftar gemeenten zijn er burgers die schijnbaar geen afval aanbieden. Wij willen graag weten hoe deze zogeheten nulaanbieders dat klaar spelen. Hiermee moet duidelijk worden of veel mensen hun restafval illegaal via grondstofvoorzieningen afvoeren, of dat het afval op andere manieren verdwijnt. De groep nulaanbieders is groot. In 2021 heeft gemiddeld 16,6 procent van alle huishoudens in het ROVA-gebied een volledig jaar geen gebruik gemaakt van hun restafval voorziening. Deze adressen zijn op te delen in huishoudens die geen restafval én geen grondstoffen aanbieden, en huishoudens die alleen gebruik maken van grondstof voorzieningen. Maar liefst 86 procent van alle nulaanbieders hoort tot deze laatste categorie.

Gemeentelijk Grondstoffenplan

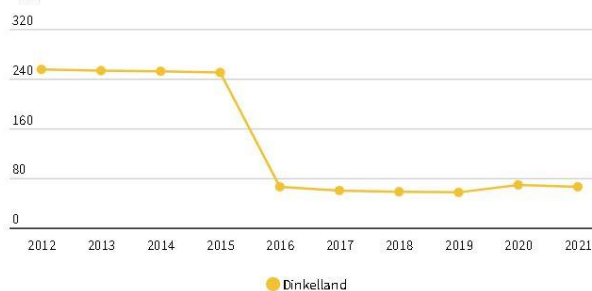
Het huidige afvalbeleid dateert uit 2015. In overleg en samenwerking met ROVA wordt dat beleid in 2024 geëvalueerd. Daarnaast wordt voor Dinkelland een nieuw Gemeentelijk Grondstoffenplan opgesteld. Daarin worden voorstellen gedaan om uiteindelijk te komen tot een afvalloze samenleving.

Beleidsindicatoren

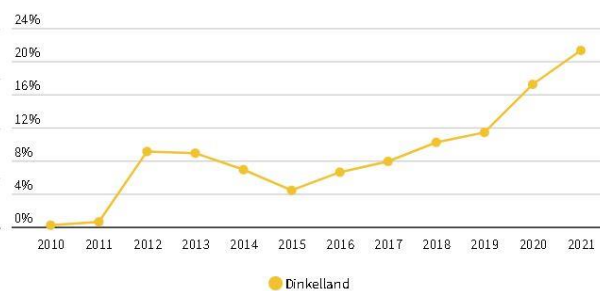
De effecten van ons lokale beleid worden toegelicht aan de hand van een vaste set (verplichte) beleidsindicatoren.

Omvang huishoudelijk restafval

kg per inwoner

Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit

CBS | 2012 - 2021

berekening | 2010 - 2021

Bron: <https://noaberkracht.incijfers.nl/dashboard/volksgezondheid-en-milieu> - Deze cijfers worden periodiek geactualiseerd. Voor de meest actuele cijfers raadpleeg de website. Een vergelijking met landelijke cijfers is ook te vinden op deze website.

Begroting 2024: overzicht baten en lasten

Programma Milieu * € 1000	Lasten	Baten	Saldo
Afval	2.326	2.655	330
<i>inzameling en verwerking huishoudelijk afval, afvalstoffenheffing</i>			
Milieubeheer	136		-136
<i>milieuprogramma en -meldingen, milieuvoorzichting, bodembescherming en - sanering, ongediertebestrijding en kadaververwijdering</i>			
Begraafplaatsen en crematoria	24		-24
<i>openbare begraafplaats, lijkschouwing en uitvaarten, oorlogsgraven</i>			
Begroot totaal saldo van baten en lasten (voor reserve mutaties)	2.485	2.655	170
Begroot totaal resultaat (na reserve mutaties)	2.485	2.655	170

Wat gaan we doen in 2024?

Naast het volgen en uitwerken van de, hiervoor geschetste en toegelichte, actuele ontwikkelingen is de inzet binnen dit programma vooral gericht op de reguliere werkzaamheden.

Meerjarig financieel beeld: terugkijken

<i>Bedragen x €1.000</i>	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma Milieu	151	214	170

Meerjarig financieel beeld: vooruit kijken

<i>Bedragen x €1.000</i>	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Programma Milieu	170	169	169	168

Programma Volkshuisvesting & ruimtelijke ordening

Portefeuillehouders

Cel Severijn, Benno Brand

Algemeen

Als gemeente is van het van groot belang dat de fysieke leefomgeving zodanig is ingericht dat een goed woon en leefklimaat is gegarandeerd. Het woningaanbod moet zowel een kwantitatieve en kwalitatieve behoefte van de samenleving. Er moet echter ook ruimte zijn voor bedrijvigheid. Een integrale blik op de fysieke leefomgeving is hiervoor een vereiste.

Kengetallen

Binnen het programma Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening maken we gebruik van de volgende kengetallen:

- Aantal woningen: 11.186
- Gemiddeld bouwjaar woningvoorraad: 1978

- Gemiddelde koopsom woningen: € 425.896

Actuele ontwikkelingen

Omgevingswet

Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking er kan dan nog niet gewerkt worden met wijzigingen van omgevingsplannen omdat de digitale ontsluiting nog niet gereed is. Initiatieven kunnen momenteel enkel middels een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA) gefaciliteerd worden. Dit zal de voorlopige werkwijze worden. Momenteel is nog niet duidelijk wanneer we kunnen werken met wijziging van omgevingsplannen.

Wonen

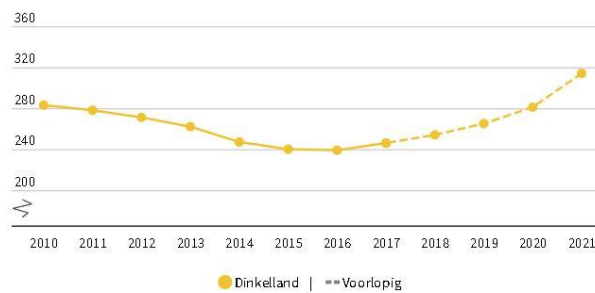
We zetten de werkzaamheden met betrekking tot het realiseren van de juiste aantallen en type woningen ook in 2024 voort. De basis ligt hiervoor in de reeds vastgestelde woonvisie 2021+ en het inbreidingsbeleid en de woondeal twente. Onder het programma "Leefbare Kernen - Voor iedereen een passende woning" hebben wij onze volkshuisvestelijke ambities verwoord.

Beleidsindicatoren

De effecten van ons lokale beleid worden toegelicht aan de hand van een vaste set (verplichte) beleidsindicatoren.

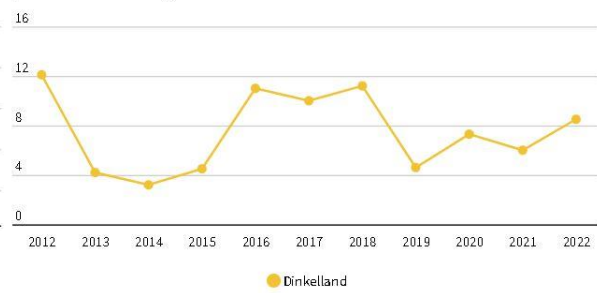
Gemiddelde WOZ-waarde woningen

x €1.000

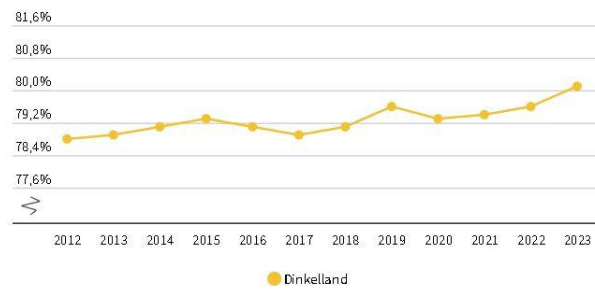
Nieuw gebouwde woningen

per 1.000 woningen

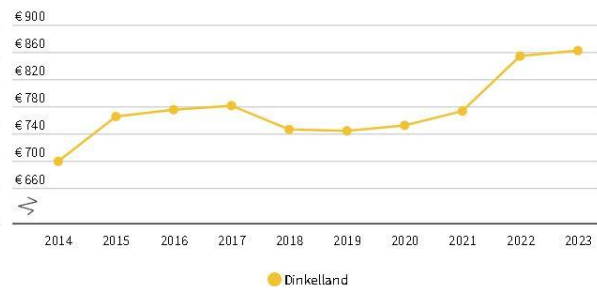
Demografische druk

CBS | 2010 - 2021

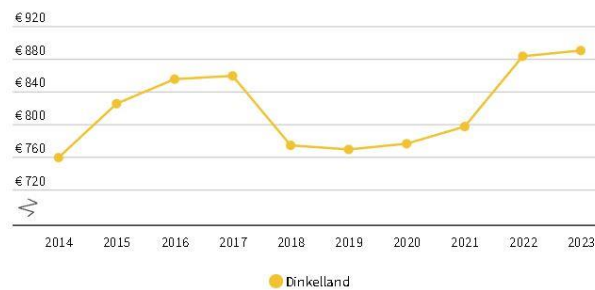
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden

BAG/ABF | 2012 - 2022

Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden

CBS | 2012 - 2023

COELO | 2014 - 2023

COELO | 2014 - 2023

Bron: <https://noaberkracht.incijfers.nl/dashboard/volkshuisvesting--ro-en-stadsvernieuwing> - Deze cijfers worden periodiek geactualiseerd. Voor de meest actuele cijfers raadpleeg de website. Een vergelijking met landelijke cijfers is ook te vinden op deze website.

Begroting 2024: overzicht baten en lasten

Programma Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening * € 1000	Lasten	Baten	Saldo
Ruimtelijke ordening <i>o.a. adviezen gemeentelijke kwaliteitsteam, bestemmingsplanwijzigingen op verzoek, basisregistratie grootschalige topografie, geo-informatie, Mijn Dorp 2030</i>	1.013	112	-901
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen) <i>grondexploitatie woningbouw</i>	4.245	4.597	352
Wonen en bouwen <i>basisregistratie adressen en gebouwen, startersleningen, omgevingsvergunningen, toezicht/handhaving bouwen en slopen en woonwageng standplaatsen en -huisvesting</i>	1.019	585	-434
Begroot totaal saldo van baten en lasten (voor reserve mutaties)	6.277	5.294	-983
Mutaties reserves	346		-346
Mutaties reserves	346		-346
Begroot totaal resultaat (na reserve mutaties)	6.623	5.294	-1.329

Wat gaan we doen in 2024?

Naast het volgen en uitwerken van de, hiervoor geschetste en toegelichte, actuele ontwikkelingen is de inzet binnen dit programma vooral gericht op de reguliere werkzaamheden.

Meerjarig financieel beeld: terugkijken

Bedragen x €1.000	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma Volkshuisvesting & ruimtelijke ordening	-1.182	-831	-1.351

Meerjarig financieel beeld: vooruitkijken

Bedragen x €1.000	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Programma Volkshuisvesting & ruimtelijke ordening	-1.351	-1.369	-1.389	-1.409

Paragrafen

Lokale heffingen

Op grond van artikel 9, tweede lid van het 'Besluit begroting en verantwoording' bevat de begroting en de jaarrekening ten minste een paragraaf over de lokale heffingen. Deze paragraaf bevat volgens artikel 10 ten minste de volgende vijf sub-paragrafen :

- een overzicht van de geraamde inkomsten;
- het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt:

a. hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden;

b. wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen;

c. hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd;

- een aanduiding van de lokale lastendruk ;
- een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

In de begroting wordt een uitgebreide beschrijving van en toelichting op de verschillende lokale heffingen gegeven. Dit, omdat bij de vaststelling van de begroting besluiten worden genomen over de gewenste belastingontvangsten en - in aansluiting daarop - daarbij tariefstructuur en –hoogte wordt bepaald. In de jaarrekening wordt verantwoording afgelegd over de wijze waarop de belastingontvangsten zijn gerealiseerd en in hoeverre daarbij afwijkingen zijn ontstaan ten opzichte van de begroting.

Overzicht belastingopbrengsten begroting 2024

Soort heffing/belasting (bedragen x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Onroerendezaakbelastingen	6.883	7.055	7.395
Afvalstoffenheffing	1.718	1.940	2.356
Rioolheffingen	3.144	3.133	3.325
Toeristenbelasting	425	490	491
Forensenbelasting	120	120	120
Precariobelasting	17	17	16
BIZ-belasting (Ootmarsum)	74	86	82
Totaal	12.453	12.841	13.785

Bestaand beleid ten aanzien van de lokale heffingen

De belastingenstructuur en de tarieven van de gemeentelijke belastingen zijn voor het belastingjaar 2024 als volgt berekend:

1. de OZB-tarieven worden zodanig aangepast dat er voor 2024 sprake is van een meeropbrengst (exclusief areaaluitbreiding) van 2%, Ook voor de daaropvolgende jaren wordt rekening gehouden met een meeropbrengst van 2% per jaar (eveneens exclusief areaaluitbreiding);
2. de tarieven afvalstoffenheffing bestaan uit een basistarief vermeerderd met een capaciteitsafhankelijk tarief per lediging van de restafvalcontainer (grijs) respectievelijk per aanbieding aan de verzamelcontainer. De tarieven zijn voor 2024 t.o.v.2023 verhoogd met €38 tot €171;
3. uitgangspunt is dat de tarieven van de rioolheffingen kostendekkend zijn. De tarieven zijn voor 2024 t.o.v.2023 verhoogd met €15 tot €280;
4. de tarieven voor de BIZ-belasting liggen voor de gehele periode van 5 jaar (2022 – 2026) vast en de hoogte van de aanslag is alleen afhankelijk van de WOZ-waarde(ontwikkeling);
5. de tarieven voor de precariobelasting zijn niet gewijzigd;
6. de tarieven voor de toeristenbelasting zijn niet gewijzigd;
7. het tarief voor de forensenbelasting is niet gewijzigd en
8. de legestarieven zijn kostendekkend.

Onroerendezaakbelasting (ozb)

Onder de naam 'Onroerende-zaakbelastingen' worden van binnen de gemeente gelegen onroerende zaken twee directe belastingen geheven:

- een gebruikersbelasting van degene die – naar omstandigheden beoordeeld – een onroerende zaak die niet in hoofdzaak als woning dient, al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt en
- een eigenarenbelasting van degene die van een onroerende zaak het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.

De gebruikersbelasting wordt uitsluitend geheven over niet-woningen, terwijl de eigenarenbelasting wordt geheven van zowel woningen als niet-woningen.

De tarieven worden jaarlijks (opnieuw) bepaald aan de hand van twee factoren, te weten:

- a. de waardeontwikkeling van het WOZ-bestand in de gemeente en
- b. de gewenste ozb-opbrengst in het begrotingsjaar.

Vergelijking van de ozb-tarieven tussen verschillende jaren is daarom niet zinvol. Voor het jaar 2024 stellen wij voor om 2% meeropbrengst te realiseren. Dit betekent, dat de tarieven worden aangepast aan de waardeontwikkeling van zowel woningen als niet-woningen en rekening houdend met een meeropbrengst van 2%. Het uitgangspunt van een jaarlijkse meeropbrengst van 2% per jaar (exclusief areaaluitbreiding) is ook toegepast bij de ozb-ramingen in de meerjarenbegroting.

De WOZ-waarde van woningen werd tot en met 2021 bepaald aan de hand van o.a. de bruto-inhoud van de woning. Met ingang van het jaar 2022 is landelijk besloten dit te wijzigen. Vanaf 2022 zijn de woningen gewaardeerd op basis van het aantal m² gebruiksovervlakte.

Opbrengsten onroerendezaakbelastingen (in €)	2023	2024
Woning eigenaar	4.211.000	4.321.000
Niet-woning eigenaar	1.772.000	1.878.000
Niet-woning gebruiker	1.072.000	1.196.000
Totale ozb-opbrengst (afgerond)	7.055.000	7.395.000

Afvalstoffenheffing

Deze belasting heeft als uitgangspunt, dat de kosten voor 100% worden gedekt door de heffing. Naast een basistarief per huishouden betaalt de gebruiker een capaciteitsafhankelijk tarief per containerlediging restafval in de vorm van een tarief bij gebruik van:

- a. een container met een capaciteit van 240 liter of
- b. een container met een capaciteit van 140 liter of
- c. een chipkaart bij gebruik van een verzamelcontainer voor bewoners van appartementen.

Op deze wijze wordt uitvoering gegeven aan het beginsel van 'de vervuiler betaalt'. Met de opbrengst worden de kosten gedekt van de afvalinzameling en –verwerking.

Voor de afvaltarieven hanteren we op basis van bestaand beleid 100% kostendekkendheid. Dat wil zeggen dat we de kosten die we maken voor de afvalinzameling en afvalverwerking doorberekenen in de tarieven. Voor het jaar 2024 zijn de tarieven t.o.v. het jaar 2023 verhoogd met €38 tot €171.

Berekening kostendekkende afvalstoffenheffing (in €)	2024
Kosten taakveld(en)	2.147.000
Inkomsten taakveld(en) exclusief heffingen	175.000
Netto kosten taakveld	1.972.000
Toe te rekenen kosten	1.972.000
Overhead incl. (omslag)rente	83.000
BTW	316.000
Totale kosten	2.371.000

Opbrengst afvalstoffenheffing	2.356.000
Dekkingspercentage	99,4%

Tarieven en opbrengst afvalstoffenheffing (in €)	2023	2024
Basistarief (vast recht)	133,00	171,00
1 lediging restafvalcontainer (grijs) 240 liter	10,60	10,60
1 lediging restafvalcontainer (grijs) 140 liter	6,50	6,50
1 lediging bij een verzamelcontainer via een chipkaart met een kleine opening	1,35	1,35
1 lediging bij een verzamelcontainer via een chipkaart met een grote opening	2,70	2,70
Opbrengsten afvalstoffenheffing (basistarief + ledigingen)	2023	2024
Raming opbrengst basistarief (vast recht)	1.439.000	1.865.000
Raming opbrengst containers + chipkaarten ledigingen restafval	501.000	491.000
Totaal (afgerond)	1.940.000	2.356.000

Voorziening afvalstoffenheffing

Deze voorziening wordt ingezet om een gelijkmatige ontwikkeling van de afvalstoffenheffing te waarborgen. De stand van deze voorziening afval bedraagt per 1 januari 2024 €279.000.

Rioolheffingen

In het Gemeentelijk Rioleringsplan 2019-2022 (GRP) dat eind 2018 is vastgesteld is ook de meerjarige ontwikkeling van het tarief aangegeven. Hierbij is uitdrukkelijk aangegeven dat de daadwerkelijk noodzakelijke verhoging afhankelijk is van de toekomstige investeringen als gevolg van de zogenaamde klimaatadaptatie. In verband hiermee heeft de gemeente een klimaatatlas laten opstellen die als basis heeft gediend voor het Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie 2021-2025. In het Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie 2021-2025 is een maatregelenprogramma opgenomen welke in begin 2021 is vastgesteld door de gemeenteraad.

Berekening kostendeekkende rioolheffing (in €)	2024
Kosten taakveld(en)	2.957.000
Inkomsten taakveld(en) exclusief heffingen	0
Netto kosten taakveld	2.957.000
Toe te rekenen kosten	2.957.000
Overhead incl. (omslag)rente	377.000
BTW	163.000
Totale kosten	3.497.000
Opbrengst rioolheffing	3.325.000
Dekkingspercentage	95,1%

Tarieven rioolheffingen (in €)	2023	2024
Rioolheffing gebruiker (tot 300 m ³)	265,60	280,60
Meerverbruik per 100 m ³ of een deel daarvan	21,30	21,30
Agrarisch bedrijf	308,20	308,20
Opbrengsten rioolheffingen	2023	2024
WATERVERBRUIK TOT 301 m ³ :	3.032.000	3.228.000
Aantal eenheden waterverbruik > 300 m ³ :	46.000	45.000
Agrarisch tarief	55.000	52.000
Totale raming rioolheffing (afgerond)	3.133.000	3.325.000

De bestaande voorziening gekoppeld aan het huidige GRP bedraagt per 1 januari 2024 €3.975.000.

Bedrijven Investeringszone (BIZ)

Onder de naam 'BIZ-bijdrage' wordt een directe belasting geheven ter bekostiging van activiteiten die zijn gericht op het bevorderen van leefbaarheid, veiligheid, ruimtelijke kwaliteit of een ander mede publiek belang in de openbare ruimte van de BI-zone. De BIZ-bijdrage wordt gedurende een periode van vijf jaar geheven ter zake van binnen de BI-zone gelegen onroerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen. De BIZ-bijdrage wordt geheven van degene, die op 1 januari van het betreffende kalenderjaar gebruik maakt van de in de BI-zone gelegen onroerende zaak. Is een onroerende zaak op 1 januari van het betreffende kalenderjaar niet in gebruik, dan wordt de BIZ-belasting geheven van de eigenaar. Degene, die van die zaak het genot heeft op basis van eigendom, bezit of beperkt recht, wordt aangemerkt als eigenaar. De BIZ geldt alleen nog in Ootmarsum. De BIZ-opbrengsten worden in subsidievorm doorbetaald naar de 'Stichting BIZ Ootmarsum'. De tarieven, zoals hieronder vermeld, zijn afhankelijk van de WOZ-waarde van een object en gelden voor de gehele looptijd (2022 - 2026) van de belastingverordening. Voor de periode 2022 – 2026 is in overleg met de Stichting BIZ Ootmarsum een nieuwe BIZ-verordening vastgesteld. De tarieven, zoals hieronder vermeld, zijn afhankelijk van de WOZ-waarde van een object en gelden voor de gehele looptijd (2022 - 2026) van de belastingverordening. Omdat in de nieuw vastgestelde BIZ-verordening de werkplaatsen en dergelijke niet meer als belastbaar object worden aangemerkt ligt de opbrengst lager dan in de vorige BIZ-periode.

Opbrengstraming BIZ-belasting Ootmarsum (in €)	2023	2024
Bij een WOZ-waarde van:		
€100.000 of minder	500	500
meer dan €100.000 en minder dan €200.001	615	615
meer dan €200.000 en minder dan €300.001	730	730
meer dan €300.000 en minder dan €750.000	845	845
€750.000 of meer	1.190	1190
Opbrengstraming BIZ-belasting Ootmarsum	2023	2024
aantal aanslagen 16 x €500	8.000	8.000
aantal aanslagen 49 x €615	31.980	30.135
aantal aanslagen 24 x €730	17.500	17.520
aantal aanslagen 17 x €845	15.210	14.365

aantal aanslagen 10 x €1.190	13.090	11.900
Raming (afgerond)	85.800	81.920

Precariobelasting

Deze directe belasting wordt geheven voor het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond. De raad heeft besloten om de precariobelasting te beperken tot de horecaterrassen. Bij de precariobelasting wordt (tarief-)onderscheid gemaakt tussen enerzijds de binnenstad van Ootmarsum en de overige terrassen in de gemeenten en anderzijds tussen vaste terrassen en tijdelijke terrassen. De tarieven worden niet verhoogd c.q. geïndexeerd t.o.v. het belastingjaar 2023. De tarieven respectievelijk de opbrengsten zijn als volgt.

Tarieven precariobelasting (in €)	2023	2024
a. Vaste terrassen		
- Binnenstad Ootmarsum	14,15	14,15
- Overige delen van de gemeente	11,20	11,20
b. Tijdelijke terrassen		
- Binnenstad Ootmarsum	4,75	4,75
Opbrengstraming precariobelasting	2023	2024
a. vaste terrassen binnenstad Ootmarsum: 285 m2	4.000	4.000
b. overige vaste terrassen in de gemeente: 985 m2	11.000	10.000
c. tijdelijke terrassen binnenstad Ootmarsum: 335 m2	2.000	2.000
Totale raming precariorechten (afgerond)	17.000	16.000

Toeristenbelasting

Deze belasting wordt geheven ter zake van het houden van verblijf met overnachting binnen de gemeente tegen vergoeding in welke vorm dan ook door personen, die niet in de gemeentelijke 'Basisregistratie personen' (BRP) zijn opgenomen. De toeristenbelasting is een algemeen dekkingsmiddel; de heffing wordt gebaseerd op basis van aangifte. Deze aangiftes worden jaarlijks steekproefsgewijs gecontroleerd.

De bedoeling hiervan is niet alleen om de aangiftes op juistheid en volledigheid te controleren, maar ook om de exploitanten, daar waar nodig, te adviseren bij een doelmatige opzet van de administratie, zodat het invullen van de aangifte correct, eenvoudig en snel kan geschieden. De tarieven voor 2024 worden niet verhoogd c.q. geïndexeerd t.o.v. het belastingjaar 2023.

Tarieven toeristenbelasting (prijs per persoon per nacht in €)	2023	2024
Hotels, pensions, appartementen, boerderijkamers, etc.	1,60	1,60
Recreatiewoningen respectievelijk niet beroepsmatig verhuurde ruimten	1,00	1,00
Kampeermiddelen: mobiele kampeeronderkomens en stacaravans	0,60	0,60
Groepsaccommodaties (o.a. kampeerboerderijen)	0,60	0,60
Opbrengst toeristenbelasting (in €)	2023*	2024
a. hotels, pensions, appartementen en boerderijkamers	256.000	256.000
b. recreatiewoningen en niet-beroepsmatig verhuurde ruimten	70.000	70.000
c. mobiele kampeeronderkomens, stacaravans op campings, vaste standplaatsen en groepsaccommodaties	165.000	165.000
Raming toeristenbelasting (afgerond)	491.000	491.000

*raming 2024 op basis van werkelijke aantallen 2022.

Forensenbelasting

Deze belasting wordt geheven van natuurlijke personen die, zonder in de gemeente hoofdverblijf te hebben, er op meer dan negentig dagen van het belastingjaar voor zich of hun gezin een gemeubileerde woning beschikbaar te houden. De forensenbelasting is een algemeen dekkingsmiddel. De tarieven voor 2024 worden niet verhoogd c.q. geïndexeerd t.o.v. het belastingjaar 2023.

Tarieven forensenbelasting (in €)	2023	2024
Forensenbelasting: vast bedrag per gemeubileerde woning	285	285
Opbrengst forensenbelasting	2023	2024
(verwacht) aantal aanslagen 420 x € 285	120.000	120.000
Raming (afgerond)	120.000	120.000

Lokale lastendruk

Om een indruk te geven van de lastendrukontwikkeling op basis van aanvaard beleid worden hierna de gevolgen belastingplichtigen met of zonder eigen woning weergegeven. Deze vergelijking is gebaseerd op de onroerendezaakbelastingen (alleen voor bezitters van een eigen woning), de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Bij de berekening van de lokale woonlasten voor bezitters van een eigen woning wordt uitgegaan van de volgende uitgangspunten:

- a. afvalstoffenheffing: het vast recht + gemiddeld 4 ledigingen restafvalcontainer van 240 liter;
- b. rioolheffing: basistarief tot 301 m³ waterverbruik voor de gebruiker.
- c. Bij de berekening van de lokale woonlasten voor bezitters van een eigen woning is uitgegaan van een gemiddelde woningwaarde van €336.000 (schatting o.b.v. 2022). Bron: Waarderingskamer.

De ontwikkeling van de lokale lastendruk in de gemeente Dinkelland is als volgt:

Dinkelland	2022	2023	2024	verschil 2023-2024	
				in €	in %
OZB (woning € 336.000)	€ 406,00	€ 414,00	422,25	€ 8,25	2,0%
Rioolrecht eigenaar	€ 265,60	€ 265,60	€ 280,60	€ 15,00	5,6%
Afval					
- vastrecht	€ 115,00	€ 133,00	171,00	€ 38,00	33,0%
- 4 ledigingen restafval (240 liter)	€ 42,40	€ 42,40	€ 42,40	€ 0,00	0,0%
Totaal	€ 829,00	€ 855,00	916,25	€ 61,25	7,2%

Zoals uit vorenstaande tabel blijkt neemt de lokale lasten druk voor een meerpersoonshuishouden met een eigen woning (gemiddelde waarde € 336.000) toe met € 61. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat er over de aanslag 2023 een eenmalige compensatie is verstrekt van € 26.

Kwijtscheldingsbeleid

Wanneer een belastingplichtige niet in staat is, anders dan met buitengewoon bezwaar, de belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen te betalen kan de invorderingsambtenaar kwijtschelding verlenen. Van buitengewoon bezwaar is in het algemeen sprake wanneer de middelen om een belastingaanslag te betalen ontbreken en ook niet binnen afzienbare tijd kunnen worden verwacht. Gemeenten beschikken hierin over een zekere mate van beleidsvrijheid. Gemeenten mogen ook zelf bepalen welke belastingsoorten in aanmerking komen voor kwijtschelding.

Dinkelland past kwijtschelding toe voor alleen de volgende heffingen:

- afvalstoffenheffing,
- rioolheffing en

- onroerendezaakbelastingen.

Een aanvraag wordt getoetst op basis van inkomen en vermogen. Belastingplichtigen, die denken voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen in aanmerking te komen, kunnen desgewenst gebruik maken van de mogelijkheid om door het 'Inlichtingenbureau' een geautomatiseerde toets te laten uitvoeren. Dat betekent, dat de belastingplichtige zelf niet meer de nodige gegevens hoeft aan te leveren, maar dat het 'Inlichtingenbureau' aan de hand van de benodigde gegevens de inkomens- en vermogenstoets uitvoert.

Aantal kwijtscheldingsverzoeken	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Aanvragen: volledige afwijzing	55	55	55
Aanvragen: gedeeltelijke toewijzing	5	5	3
Aanvragen: volledige toewijzing	235	245	232
Totaal	295	305	290
Kwijtscheldingsbedragen	2022	2023	2024
Raming kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen (in €)	101.000	101.000	101.000
Werkelijke kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen	82.000	0	0
Verschil tussen werkelijke kwijtschelding en raming	19.000	0	0

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft een indicatie in welke mate het vermogen van de gemeente Dinkelland toereikend is om financiële tegenvallers op te vangen zonder dat het beleid moet worden aangepast. Door de financiële risico's te beheersen en het weerstandsvermogen hierop af te stemmen, kan worden voorkomen dat elke nieuwe financiële tegenvaller dwingt tot bezuinigen.

Risicobeheersing en weerstandsvermogen

Op 24 november 2020 is door de raad de Kadernota Integraal Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2020 vastgesteld. Risicomanagement omvat alles wat we doen om risico's, kansen en onzekerheden in beeld te brengen en te beheersen. Risicomanagement moet onze organisatie in staat stellen doelstellingen optimaal te realiseren.

Dit impliceert prioriteiten stellen en sommige risico's bewust accepteren. Daartoe is het noodzakelijk gedetailleerd inzicht te hebben in alle risico's die samenhangen met alle gemeentelijke activiteiten en processen. De uitdaging is om binnen de organisatie het risicomanagement niet alleen onbewust onderdeel van ons werkproces te laten zijn maar risico's en kansen en de wijze waarop we daarmee om willen gaan juist ook expliciet en transparant te betrekken bij de realisatie van onze doelen als ook bij bestuurlijke besluitvorming. Hierbij is een voortdurende balans tussen de systeemwereld en de leefwereld van groot belang. Hierin is de belangrijkste uitdaging binnen de organisatie dat we deze twee werelden samenbrengen in wat gemeenten doen, hoe zij dat doen en hoe ze hierin omgaan met de samenleving en de kracht van de samenleving en de inwoners benutten.

Kortom: Nevenheid waar het kan, overheid waar het moet. Integraal risicomanagement kan hierin bijdragen door het in balans brengen/houden van deze twee werelden en daardoor een verbetering te bewerkstelligen in geprofessionaliseerde sturing en een verbeterde borging en bestendiging van de organisatie te creëren. Met deze kadernota zetten we een belangrijke stap in het versterken van risicomanagement, met als doel het bewust en verantwoord omgaan met risico's door een open en transparante manier van samenwerken.

Integraal risicomanagement is de nieuwe manier van denken over risico's, kansen en onzekerheden. Het doel van deze integrale aanpak is het vergroten van het risicobewustzijn van organisatie en bestuur, zodat een goede en verantwoorde balans ontstaat tussen risico's nemen en risico's beheersen. Het continu organiseren van aandacht voor en het gesprek over risico's vormt de basis van deze aanpak. Door regelmatig het gesprek te voeren - zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau - over (strategische) risico's, ontstaat een gezamenlijk beeld. Niet door te zenden, te vertellen en voor te lichten, maar door te delen, te bespreken en de dialoog aan te gaan. De risicodialoog is een open gesprek met als doel het gezamenlijk bepalen van een constructieve risico-aanpak. Het gesprek en de communicatie over risico's is een essentieel onderdeel van integraal risicomanagement. Transparantie is hierbij het uitgangspunt.

Risico's kunnen financiële consequenties met zich meebrengen. De financiële gevolgen van de risico's worden periodiek tijdens de P&C-Cyclus inzichtelijk gemaakt in de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing. Naast financiële consequenties worden dan ook de impact van imagoschade en de impact op de realisatie van onze organisatiedoelstellingen gewogen.

Het weerstandsvermogen kunnen we bepalen door onderstaande stappen te doorlopen:

1. Een inventarisatie van de risico's (risicoprofiel);
2. Benodigde weerstandscapaciteit;
3. Beschikbare weerstandscapaciteit;
4. Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit.

Risicoprofiel en weerstandscapaciteit

In onderstaande tabel worden de tien risico's gepresenteerd met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Omschrijving	Kans van optreden	Maximaal financieel gevolg	Invloed op WV
Grondbedrijf: Als gevolg van onvoorzienbare zaken (vooraf) bestaat de kans op extra kosten met als gevolg tegenvallers bouw- en woonrijp maken (o.a. bodem)	70%	€1000.000	10.14%
Grondbedrijf: Als gevolg van economische groei bestaat de kans op schaarste met als gevolg Kostenstijging bouw- en woonrijpmaken (stijging > cbs index en voor	70%	€1000.000	10.1%

een periode van 2 jaar)			
Garantstellingen zonder tussenkomst WSW: Als gevolg het feit dat de kredietontvanger niet in staat is om aan de verplichtingen te voldoen bestaat de kans dat de gemeente wordt aangesproken op het overnemen van deze verplichtingen met als gevolg een financiële tegenvaller.	30%	€1727000	7.6%
Voorlopige risico inschatting decentralisatie (incl. Omgevingswet)	50%	€800.000	5.8%
Datalek: Als gevolg van onjuist en onzorgvuldig handelen van medewerkers en/of systemen bestaat de kans op het weglekken of het onjuist/ongewild verspreiden van informatie aan onbevoegde partijen/individuen (Noaberkracht werken / privacy en informatiebeveiliging), waardoor en een boete of aansprakelijkstelling volt vanuit AP	30%	€810.000	3.5%
Het niet (kunnen) verkopen van gemeentelijk vastgoed tegen taxatiewaarde	20%	€ 103.000	3.0%
Als gevolg van het verliezen van bezwaar- en beroepsprocedures inzake ruimtelijke (bestemmings)plannen bestaat de kans op overschrijden van termijnen en budgetten waardoor de gemeente extra kosten moet maken.	40%	€ 500.000	3.0%
Frauderisico - Processen: Onvoldoende sturing op processen en het beschrijven van processen	70%	€250.000	2.5%
Frauderisico - Bezittingen/Kunstobjecten: Als gevolg van onvolledige en niet-actueel registratie van bezittingen/kunstobjecten bestaat de kans dat op onrechtmatige wijze bezittingen/kunstobjecten aan de gemeente worden onttrokken of op onrechtmatige wijze gebruik worden gemaakt van bezittingen, met als gevolg dat wij onvolledig zijn verzekerd voor mogelijke schade	30 %	€ 500.000	2.1%
Verhoogde vraag naar voorzieningen (WWB)	90 %	€ 150.000	2.8%

Benodigde weerstandscapaciteit

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. Hieruit volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden gedekt met een bedrag van € 4,6 miljoen (benodigde weerstandscapaciteit).

Beschikbare weerstandscapaciteit

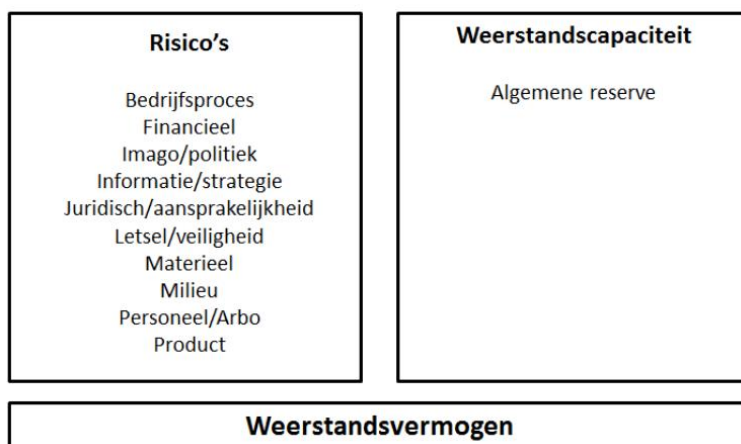
De beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken. In onderstaande tabel wordt de totale weerstandscapaciteit weergegeven.

Beschikbare weerstandscapaciteit (in €)	
Weerstand	Capaciteit
	2024
Algemene reserve	9.298.000
Totale weerstandscapaciteit	9.298.000

De geraamde stand van de algemene reserve per 1 januari 2024 bedraagt € 9.561.000 (zie staat van reserves € 7.346.000 plus saldo MJB 2024 € 2.215.000). In deze stand van de algemene reserve is de mogelijke winst op de grondexploitaties over het jaar 2023 voor een bedrag van € 263.000 meegenomen. Dit is feitelijk een (administratieve) winst die we dan ook (nog) niet meenemen in de herziene stand van de algemene reserve. We wachten de werkelijke resultaten van alle grondexploitaties over het jaar 2023 af en nemen deze dan mee in de jaarverantwoording 2023 waar ook de verrekening met de algemene reserve plaatsvindt. Voor nu houden we rekening met een herziene stand van de algemene reserve van € 9.298.000 (€ 9.561.000 -/- € 263.000). Deze stand merken we aan als beschikbare weerstandscapaciteit.

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen =	beschikbare weerstandscapaciteit	=	€ 9.298.000	2,0
	benodigde weerstandscapaciteit		€4.600.000	

De door de raad vastgestelde ratio bedraagt 1,4 wat neerkomt op een benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit van €6.440.000. Dit betekent dat er sprake is van een surplus op de algemene reserve van € 2.858.000. Dit surplus onttrekken we aan de algemene reserve en voegen we toe aan de Reserve Incidenteel Beschikbare Algemene Middelen. Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar het financiële hoofdstuk in deze begroting.

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van het berekende ratio. Hieronder is de normtabel weergegeven.

Weerstandsnorm		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2.0	uitstekend
B	1.4 - 2.0	ruim voldoende
C	1.0 - 1.4	voldoende
D	0.8 - 1.0	matig
E	0.6 - 0.8	onvoldoende
F	< 0.6	ruim onvoldoende

Het ratio valt dan in klasse 1.4 - 2.0 Dit duidt op een ruim voldoende weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen

Op de basis van het meerjarig verloop van de algemene reserve ontwikkelt de ratio van de gemeente Dinkelland zich als volgt:

	2024
Ratio	2,0

Kengetallen

De ontwikkeling van de volgende kengetallen zijn opgenomen bij de balans van de gemeente:

- Netto schuldquote
- Solvabiliteitsratio
- Grondexploitatie
- EMU saldo

Kengetallen

Om de financiële positie van de gemeente in beeld te brengen, stelt de gemeente Dinkelland jaarlijks een balans en een overzicht van de exploitatie in baten en lasten op. Maar voor een goed oordeel over deze financiële positie zijn aanvullende kengetallen nodig. Deze kengetallen bieden u ondersteuning bij uw kader stellende en controlerende rol. Bovendien kan met deze kengetallen de gemeente Dinkelland goed worden vergeleken met andere gemeenten. Eén afzonderlijk kengetal zegt niet alles en moet altijd in relatie worden gezien met andere kengetallen.

We onderscheiden vijf kengetallen:

- 1a. netto schuldquote
- 1b. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
2. solvabiliteitsratio
3. grondexploitatie
4. structurele exploitatieruimte
5. belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

1a. Netto schuldquote

Dit kengetal zegt het meest over de financiële vermogenspositie van de gemeente. Hoe hoger de schuld, hoe meer kapitaallasten (rente en aflossing) er zijn. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossing op de exploitatie.

	(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
A	Vaste schulden	25.602	22.192	19.063
B	Netto vlottende schuld	2.706	5.654	5.654
C	Overlopende passiva	7.725	18.577	23.656
D	Financiële vaste activa	7.572	5.564	5.888
E	Uitzettingen < 1 jaar	23.053	17.762	17.762
F	Liquide middelen	478	488	488

G	Overlopende activa	3.117	1.090	1.090
H	Totale baten	74.556	67.032	74.398
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	2,4	32,1	31,1

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Zie netto schuldquote, maar dan gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden.

	(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
A	Vaste schulden	25.602	22.192	19.063
B	Netto vlottende schuld	2.706	5.654	5.654
C	Overlopende passiva	7.725	18.577	23.656
D	Financiële vaste activa	2.803	2.803	2.803
E	Uitzettingen < 1 jaar	23.053	17.762	17.762
F	Liquide middelen	478	488	488
G	Overlopende activa	3.117	1.090	1.090
H	Totale baten	74.556	67.032	74.398
	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	8,8	36,2	35,3

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hieronder wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale vermogen. Hoe hoger het aandeel, hoe gezonder de gemeente.

	(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
A	Eigen vermogen	46.210	37.667	42.922
B	Balanstotaal	89.726	92.020	98.730
	Solvabiliteit (A/B) x 100%	51,5	40,9	43,5

3. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (boekwaarde) is ten opzichte van de jaarlijkse baten. Deze boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

	(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
A	Niet in exploitatie genomen bouwgronden	0	0	0
B	Bouwgronden in exploitatie	308	1.853	4.168
C	Totale baten	74.556	67.032	74.398
	Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	0,4	2,8	5,6

4. Structurele exploitatieruimte

Het financiële kengetal structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de (structurele) vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting is. Daarnaast geeft het ook aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen, dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid.

	(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
A	Totale structurele lasten	62.882	64.710	64.258
B	Totale structurele baten	66.855	64.740	65.958
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	0	0	0

D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	227	588	683
E	Totale Baten	74.556	67.032	74.398
	Structurele exploitatieruimte (B-A)+(D-C)/E x 100%	5,6	0,9	3,2

5. Belastingcapaciteit

Dit kengetal geeft de ruimte weer die de gemeente Dinkelland heeft om zijn belastingen te verhogen. De O.Z.B. is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomst. Een hoog tarief ten opzichte van het landelijk gemiddelde geeft aan in hoeverre de gemeente al gebruikt heeft moeten maken van deze optie.

	(bedragen in €)	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
A	Ozb-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde Ozb-lasten voor een gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (uitgangspunt COELO-atlas)	410	414	423
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	266	266	281
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	157	175	213
D	Eventuele heffingskorting	-25	-26	0
E	Totale woonlasten (A+B+C+D)	808	829	917
F	Woonlasten landelijk gemiddelde	893	n.n.b.	n.n.b.
	Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde (E/F) x 100%	90%	n.n.b.	n.n.b.

Totaal tabel kengetal en uitkomst

Kengetal <i>Uitkomst</i> (%)	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Netto schuldquote	2,4	32,1	31,1
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte geldleningen	8,8	36,2	35,3
Solvabiliteit	51,5	40,9	43,5
Grondexploitatie	0,4	2,8	5,6
Structurele exploitatieruimte	5,6	0,9	3,2
Belastingcapaciteit	90%	n.n.b.	n.n.b.

Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De paragraaf kapitaalgoederen gaat in op de manier waarop het op duurzame wijze in stand houden van kapitaalgoederen (de fysieke gemeentelijke infrastructuur) is geborgd. Onder kapitaalgoederen verstaan we wegen (inclusief kunstwerken), riolering, water, groen en gebouwen.

Voor het geformuleerd doel zijn en worden onderhoudsplannen opgesteld waarin we aangeven op welk kwaliteitsniveau kapitaalgoederen worden onderhouden. Als introductie op deze paragraaf staat hieronder het overzicht van de beheerplannen voor de kapitaalgoederen:

Beheerplannen	Vaststelling door raad in jaar	Looptijd	Financiële vertaling in begroting	Uitgesteld onderhoud
Wegen	2016	n.v.t.	ja	nee
Riolering	2018	2024	ja	nee
Groen	2020	n.v.t.	ja	nee
Gebouwen MOP	2021	n.v.t.	ja	nee

Kaders en cijfers

Wettelijk

De relevante wettelijke kaders zijn:

- Gemeentewet: waarin door de gemeenteraad is vastgelegd welke regels voor de waardering en afschrijving van activa gelden. De in artikel 212 Gemeentewet bedoelde verordening is de 'Financiële verordening gemeente Dinkelland (2017)'.
- Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV): op grond van artikel 12 moeten de kapitaalgoederen wegen, riolering, water, groen en gebouwen in deze paragraaf aan de orde komen.
- Burgerlijk Wetboek: waarin opgenomen de gemeentelijke taak als 'goed wegbeheerder' om te zorgen dat het gebruik van de weg geen risico oplevert voor de weggebruiker (wettelijke aansprakelijkheid).
- Wet Milieubeheer: waaruit de verplichting tot het opstellen van een Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) is voortgekomen.

Kerncijfers

Voor de onderscheiden kapitaalgoederen zijn in de tabel hieronder de kerncijfers vermeld.

	Aspect	Binnen de kom	Buiten de kom
Wegen	Weglengte totaal	139 km	446 km
	Oppervlakte elementenverharding	84,7 ha	4,6 ha
	Oppervlakte asfaltverharding	29,1 ha	127,4 ha
	Oppervlakte betonverharding	0,4 ha	5,9 ha
	Oppervlakte overige	1,5 ha	40,9 ha
	Aantal bruggen	48 st	62 st

	Aantal duikers	13 st	1.147 st
Riolering	Gemengde hoofdriolering	100 km	
	(verbeterd) Gescheiden stelsel hoofdriolering	56 km	
	Kolken	9.600	
	Pompunits drukriolering buitengebied	1.224	
	Drukriool buitengebied	438 km	
	Rioolgemalen	51	
	Persleidingen	25 km	
	IT riolen	9km	
	Wadi's	56	
	Bergbezinkbassins	10	
	Externe overstorten	44	

Groen	Beplantingsoppervlakte (natuurlijk)	18,3 ha	16,8 ha
	Beplantingsoppervlakte (in cultuur)	14,7 ha	0,3 ha
	Oppervlakte gazon	37 ha	0,7 ha
	Aantal bomen	9826 st	20.229 st
Gebouwen	Schoolgebouwen	14 locaties	
	Sportaccommodaties (8 gebouwen)	12.216 m ²	
	Maatschappelijke/culturele doeleinden	6.000 m ²	
	Monumentale gebouwen	1.700 m ²	
	Eigen bedrijfsvoering	17.480 m ²	
	Overige gebouwen	13.410 m ²	

Beleid en beheer

Algemeen

Het onderhoudsniveau van de openbare ruimte is vastgesteld in het beleidsplan Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR). Dit plan, dat uitgaat van de systematiek om te werken volgens zogeheten beeldkwaliteit.

Wegen

Voor het beheer van de wegen gebruiken we de (beeld)kwaliteitscatalogus openbare ruimte van de CROW en de systematiek Rationeel wegbeheer. Jaarlijks beoordelen we de wegen in kwalitatieve zin met een visuele inspectie. Op basis van de resultaten uit de visuele inspecties en de gewenste kwaliteitsniveaus worden onderhoudsmaatregelen bepaald.

Het kwaliteitsniveau is aangeduid tussen niveau A (goed) en D (slecht). In 2016 is het meerjarenonderhoudsprogramma voor de kapitaalgoederen wegen vastgesteld. Daarbij is vastgesteld dat we het wegenonderhoud gedifferentieerd gaan uitvoeren op basis van de reeds vermelde functionele indeling van wegen. Daarbij is vastgesteld de hieronder aangegeven kwaliteit te gaan hanteren.

Bij de keuze voor deze kwaliteitsniveaus horen de effecten zoals weergegeven in de tabel.

Kwaliteitsniveau		A	B	C	D
Asfalt/beton	Aanzien/uitstraling	Hoog	Standaard	Sober	Verloedering
	Kapitaalvernietiging	Matig	Nihil	Groot	Zeer groot
	Beheerbaarheid	Voldoende	Goed	Matig	Slecht
	Veiligheid/Aansprakelijkheid	Veilig	Grotendeels veilig	Beperkt Veilig	Onveilig
	Hinder/Overlast	Nauwelijks	Incidenteel	Regelmatig	Constant
Elementen	Aanzien/uitstraling	Hoog	Standaard	Sober	Verloedering
	Kapitaalvernietiging	Matig	Nihil	Matig	Groot
	Beheerbaarheid	Voldoende	Goed	Matig	Slecht
	Veiligheid/Aansprakelijkheid	Veilig	Grotendeels veilig	Beperkt Veilig	Heel onveilig
	Hinder/Overlast	Nauwelijks	Incidenteel	Regelmatig	Constant

		Gekozen Scenario 3B: Alles C en m.i.v. 2023 Centra/Hotspots B							
Gewenste kwaliteit		Bedrijventerrein	Buitengebied	Buitengebied Extensief	Fietspaden/recreatief	Centra	Hotspot	Hoofdweg	Woongebied
Asfalt	Rijbanen	C	C	C	C	B	B	C	C
	Fietspad				C			C	C
	Voetpaden								
	Overige							C	C
Beton	Alle	C	C	C	C			C	C
Elementen	Rijbanen	C	C	C	C	B	B	C	C
	Fietspad							C	
	Voetpaden	C			C	B	B	C	C
	Overige	C	C	C	C	B		C	C

Openbare verlichting

Aan de hand van het beleidsplan 'Verlichten openbare ruimte', met daarin uitgangspunten en keuzes voor het beleid, ontwikkelen we plannen voor vervanging en nieuwe plaatsing van openbare verlichting. Sociale veiligheid en verkeersveiligheid spelen daarbij een rol. Ook met milieuaspecten, lichthinder en lichtvervuiling houden we rekening.

Het onderhoud van de openbare verlichting is geregeld via een meerjarenonderhoudsbestek met in totaal zes gemeenten. In totaal worden ca. 5.900 lichtpunten onderhouden.

Energiebesparing en duurzaamheidsdoelstellingen behalen we door vervanging van de huidige verlichting door LED verlichting.

Riolering

In het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP 2018-2024) zijn de kaders en het beleid vastgelegd voor het onderhoud en vervanging van de riolering, maar ook voor verbeteringsmaatregelen. Jaarlijks inspecteren we de riolering en op basis van analyse wordt het onderhoud bepaald. De keuze van de toe te passen onderhoudsmaatregel is afhankelijk van omgevingsfactoren en de eventuele afstemming met andere werkzaamheden.

Groen

Binnen de groenvoorzieningen wordt er onderscheid gemaakt in het beheer basis van beeldkwaliteit (gazons, plantsoenen, hagen etc.) en het beheer op basis van frequentie (bomen, houtwallen, bermen, sloten). Voor het beheer op basis van beeldkwaliteit gebruiken we de (beeld)kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte van het CROW. Maandelijks nemen we een steekproef op basis van schouwen. Hierdoor checken we of de groenvoorzieningen voldoen aan de gestelde beeldkwaliteit. Cultuurbeplanting heeft een eindige levensduur en zal dan door middel van cyclisch vervangen weer op peil worden gebracht.

Voor wat betreft het beheer op basis van beeldkwaliteit zijn er 2 verschillende beeldkwaliteitsniveaus vastgesteld door de raad, namelijk: het verzorgend onderhoud op C en het technisch onderhoud op A. Deze tweeledige manier onderhoud geldt voor alle groene arealen die we op basis van beeldkwaliteit onderhouden.

Voor wat betreft het beheer op basis van frequentie hanteren we een vast stramien qua onderhoud op basis van beheerplannen. Voor wat betreft bomen voeren we ook een wettelijke veiligheidsinspectie uit (boomveiligheidscontroles). Daarbij bepalen we op grond van het risicoprofiel welke inspectiefrequentie nodig is en welke eventuele onderhoudsmaatregelen nodig zijn.

In 2020 is het Kwaliteitsplan Openbaar Groen (KOG) vastgesteld. In dat KOG is onder meer opgenomen dat er meer aandacht komt voor leefbaarheid en biodiversiteit. Bij vervanging zal nadrukkelijker worden gekeken naar de mate van beheerbaarheid van de toegepaste soorten. Inrichtingsplannen worden zoveel mogelijk in samenspraak met buurt opgesteld.

Gebouwen

Het groot onderhoud van de gemeentelijke gebouwen is opgenomen in de meerjarenonderhoudsplanning (MOP). Deze MOP is opgesteld volgens NEN2767 en is gericht op de instandhouding van een pand op kwaliteitsniveau 2 en 3 (op een schaal van 1 tot 6). De MOP heeft een inventarisatie-cyclus van vier jaar en de administratieve actualisatie is elk jaar. Op grond van de hieruit voortvloeiende planning wordt de reserve voor het groot onderhoud op peil gebracht. Het jaarlijks onderhoud gebeurt waar mogelijk in overleg met de gebruiker/beheerder van het betreffende pand (check op nut en noodzaak). Bij de onderhoudswerkzaamheden wordt waar mogelijk rekening gehouden met het verduurzamen van het gebouw.

Beleidsplannen in ontwikkeling

De CROW-CUR aanbeveling 124:2019 voor 'Constructieve veiligheid bestaande bruggen en viaducten van decentrale overheden' is onlangs gepresenteerd. De berekeningsnormen voor gemeentelijke kunstwerken worden hiermee in bepaalde situaties verlicht. In 2023 is een nieuwe inspectieronde gestart die mede input zal zijn voor de herberekening van de gemeentelijke kunstwerken.

Financieel

Structurele financiële onderhoudsgelden gebruiken we in beginsel voor het reguliere en 'groot' onderhoud voor wegen en groen. Onderhouds- en vervangingsinvesteringen voor riolering dekken we uit het rioolfonds. Als gevolg van afstemming van onderhouds- of vervangingsmaatregelen is het mogelijk om structurele onderhoudsgelden aan te vullen met incidentele middelen op grond van investeringen of met middelen uit de rioolheffing. Ook andere interne en externe bronnen van financiering zijn mogelijk, bijvoorbeeld middelen uit de reserves of bijdragen van externe partijen.

Wegen

Het regulier onderhoud wordt aangepakt, zoals wordt aangegeven door het meerjaren onderhoudsprogramma, die jaarlijks wordt geactualiseerd. Binnen dit programma wordt eveneens rekening gehouden met een percentage voor onvoorziene omstandigheden en tegenvallers.

Bruggen

In het najaar van 2023 is er gestart met een onderzoek om te bepalen of er kunstwerken moeten worden vervangen en/of welke noodzakelijk onderhoud er gepleegd moet worden. Na de onderzoeken wordt een onderhoudsbestek opgesteld voor de jaren 2024 en 2025.

Rioleringen

De financiële uitgangspunten zijn vertaald in het GRP 2019-2024.

Er wordt gewerkt volgens onderstaande principes:

- Investeringsen zoals rioolvervanging, pompkelders en andere betonwerken worden geactiveerd en afgeschreven over 40 jaar.
- Investeringsen met kortere levensduurverwachting zoals relinen, pompen en elektronica worden geactiveerd en afgeschreven over 15 jaar.

Gebouwen

Voor het groot onderhoud van de gebouwen staat de reserve 'Groot onderhoud gemeentelijke gebouwen' ter beschikking. Jaarlijks nemen burgemeester en wethouders besluiten over de geplande onderhoudswerkzaamheden en –kosten. In die zin gebruiken ze de meerjaren onderhoudsplanning ook als middel om verantwoording af te leggen over de onderhoudsstaat van de gemeentelijke gebouwen.

Financiering

Algemeen

De wet financiering decentrale overheden (fido) bevordert een solide financieringswijze bij openbare lichamen. Het doel hiervan is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten. De wet kent een onderscheid tussen regels voor korte financiering (kasgeldlimiet) en regels voor lange financiering (renterisiconorm). Het onderscheid is gelegd bij 1 jaar.

Kasgeldlimiet en korte financiering

De kasgeldlimiet vormt de bovengrens waarmee een tijdelijk liquiditeitstekort gefinancierd kan en mag worden met een kortlopende geldlening (korter dan 1 jaar). Als het liquiditeitstekort een structureel karakter draagt moet een langlopende geldlening worden aangetrokken. Indien voor het derde achtereenvolgende kwartaal de kasgeldlimiet wordt overschreden moet de toezichthouder hiervan op de hoogte worden gesteld. Ook moet de kwartaalrapportage en een plan om binnen de kasgeldlimiet te blijven ter goedkeuring worden voorgelegd aan de toezichthouder. De kasgeldlimiet is vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal.

Een kasgeldlimiet van €6,8 miljoen betekent dat Dinkelland in 2024 tot een bedrag van €6,8 miljoen met kort geld (looptijd < 1 jaar) mag financieren.

Kasgeldlimiet	(bedragen x €1 mln)
Begrotingstotaal 2024	79,5
Vastgesteld percentage	8,50%
Kasgeldlimiet	6,8

Renterisiconorm en lange financiering

De renterisiconorm is een instrument voor de beheersing van het risico van een rentewijziging. Jaarlijks mogen de renterisico's uit hoofde van renteherziening en herfinanciering niet hoger zijn dan 20% van het begrotingstotaal. Er mag dus maar 1/5^e deel van de totale begroting aan rentegevoeligheid onderhevig zijn.

Renterisiconorm	(bedragen x €1 mln)
Begrotingstotaal 2024	79,5
Vastgesteld percentage	20%
Renterisiconorm	15,9
Renterisico (volume renteherzieningen en aflossingen)	3,2
Ruimte	12,7

In 2024 is er voldoende ruimte binnen de norm.

Leningen

Onderstaande tabel geeft inzicht in de ontwikkeling van de geldleningen in 2024:

Leningen (opgenomen)		(bedragen x €1 mln)
Beginstand per 1 januari 2024		22,2
Bij:	nieuwe leningen t.b.v. investeringen	0
Af:	reguliere aflossingen	3,2
	vervroegde aflossingen	0

Eindstand per 31 december 2023	19,0
---------------------------------------	-------------

Algemene ontwikkelingen

Geldleningen

In 2024 zullen geen renteherzieningen plaatsvinden. De reguliere aflossingen in 2024 zijn € 3,2 miljoen en de rentelasten € 404.359.

Rentevisie, liquiditeit en schatkistbankieren

De gemeente Dinkelland heeft gekozen voor spreiding in de financieringsmogelijkheden. Door een actuele liquiditeitsplanning kan worden ingespeeld op eventuele tekorten of overschotten in de toekomst. Zo wordt door het aantrekken van langlopende geldleningen ingespeeld op eventuele liquiditeitstekorten voor de lange termijn. De rente voor langlopende geldleningen is op dit moment 3,43% (looptijd 15 jaar).

Eventuele voorziene tekorten op de korte termijn worden opgevangen door het aantrekken van 1 maands geldleningen. Vorig jaar was het 1 maands rentetarief op een kasgeldlening nog negatief, deze periode is voorbij, er moet weer rente betaald worden. Het tarief ligt rond de 3,75%-4%.

Eventuele liquiditeitsoverschotten worden als gevolg van schatkistbankieren automatisch afgeroomd naar onze bankrekening bij het Ministerie. Sinds het 3e kwartaal 2022 levert dit weer een creditrente op. Het huidige rentetarief bedraagt 3,41%.

EMU Saldo

Het EMU saldo is in grote lijnen in onderstaande tabel opgenomen:

	EMU saldo	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1	Exploitatie saldo voor bestemming	7.128	-2.761	-334	2.847	-345	-770
2	Mutatie (im)materiële vaste activa	-1.392	-2.239	4.089	-1.012	-1.032	-1.063
3	Mutatie voorzieningen	-368	256	-495	-157	-210	-192
4	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-2.822	-2.114	2.315	-1.166	-196	103

5	Eventuele boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa	-187	0	0	0	0	0
	EMU saldo	2.360	-1.848	-7.233	4.868	673	-2

Verbonden partijen

Algemeen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan dat de gemeente zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht. Het financiële belang is het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is, of waarvoor aansprakelijkheid bestaat, indien de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt. Het aangaan van banden met verbonden derde partijen komt altijd voort uit het publieke belang. Het is een manier om een bepaalde publieke taak uit te voeren.

Op 26 februari 2019 heeft uw raad het Beleidskader verbonden partijen 2019 vastgesteld. In dit beleidskader zijn de volgende punten verder uitgewerkt:

1. Afwegingskader deelname verbonden partijen
2. Bestuurlijke rollen (eigenaar en opdrachtgever)
3. Toezicht op verbonden partijen
4. Informatievoorziening aan de raad

Door het vaststellen van het Beleidskader verbonden partijen 2019 beschikt de gemeente over een afwegingskader voor toekomstige besluitvorming over toe- en uittreden bij verbonden partijen. Daarnaast geeft dit beleidskader aan hoe de gemeente grip op verbonden partijen wil vormgeven en welke rollen de gemeente daarbij heeft.

Deze paragraaf is om twee redenen voor u van belang. Op de eerste plaats voeren verbonden partijen vaak beleid uit dat de gemeente in principe zelf ook kan doen. De gemeente blijft de uiteindelijke verantwoordelijkheid houden voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's. Er blijft dus voor u nog steeds een kader stellende en controlerende taak over bij die programma's. De tweede reden betreft de kosten – het budgettaire beslag- en de financiële risico's die de gemeente met de verbonden partijen kan lopen en de daaruit voortvloeiende budgettaire gevolgen.

De risicoanalyse van de verbonden partijen is dit jaar wederom uitgevoerd met behulp van het pakket Naris Self Assessment. Hierbij werken we samen met de gemeente Almelo, Hengelo en Enschede.

De risico's voor de verbonden partijen worden geïnventariseerd met behulp van een gestandaardiseerde vragenlijst. De vragen worden samengevat in acht indicatoren, die gezamenlijk een beeld geven van het risicoprofiel. De indicatoren zijn: directie/bestuur, eigenaarsbelang, marktomgeving, flexibiliteit, contracten, opdrachtgeversrelatie, governance, control en kwaliteit. Het financieel belang is gebaseerd op een brede definitie. Dat betekent dat er onder meer rekening wordt gehouden met de exploitatiebijdrage, de boekwaarde van aandelen, dividenden, subsidies, afgenomen werkzaamheden en verstrekte leningen en garanties. De verbonden partijen waarbij de gemeente een groot financieel belang heeft en die een hoge risicoscore kennen, vormen een belangrijk risico voor de gemeente.

De ingevulde vragenlijsten hebben geleid tot de in de onderstaande grafieken opgenomen risicoscores. Hierbij is een onderscheid gemaakt in privaatrechtelijke en publiekrechtelijke verbonden partijen.

De verbonden partijen, waarbij de gemeente Dinkelland betrokken is, worden hieronder beschreven.

Gemeenschappelijke regelingen

Beschermd Wonen

Vestigingsplaats

De uitvoering is belegd bij centrumgemeente Enschede.

Activiteiten

De regeling heeft tot doel om de gemeenschappelijke belangen van de deelnemers te behartigen op het gebied van Beschermd Wonen zoals bedoeld in de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015. Pas vanaf 2024 is er sprake van de financiële decentralisatie en ontvangen alle gemeenten middelen voor beschermd wonen.

Bestuurlijk belang

De werkzaamheden die de centrumgemeente Enschede uitvoert zijn nader omschreven en vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst (DVO) met de deelnemers die partijen gezamenlijk overeenkomen. Voor de uitvoering van de bevoegdheden hebben de colleges mandaat verleend aan het college van de centrumgemeente.

Beschermd Wonen behoort tot de portefeuille van wethouder Severijn.

Financieel belang

De financiële bepalingen die gelieerd zijn aan de centrumgemeenteregeling Beschermd Wonen treden pas vanaf 2025 in werking.

Risico's

Financieel belang – n.n.b.

Risicoscore – n.n.b.

Toezichtregime – n.n.b.

Deelnemende partijen

De centrumgemeenteregeling Beschermd Wonen is een samenwerkingsverband van 8 Twentse gemeenten in de vorm van een gemeenschappelijke regeling.

Programma

Sociaal domein

Crematoria Twente

Vestigingsplaats

Enschede

Activiteiten

Het OLCT is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet op de lijkbezorging. Deze taken zijn ondergebracht in Crematoria Twente B.V.

Bestuurlijk belang

Het college benoemt uit zijn midden een lid van het algemeen bestuur (= wethouder De Way). Wethouder De Way is eveneens lid van het dagelijks bestuur.

Elk lid van het algemeen bestuur heeft één stem per 20.000 inwoners (of een gedeelte daarvan) van de gemeente die hij vertegenwoordigt, met dien verstande dat geen der individuele gemeentes zo veel stemmen kan hebben, dat zij zelfstandig een meerderheid kan vormen.

Financieel belang

Eigen vermogen (EV) 1-1-2024: € 1.611.000; 31-12-2024: € 1.611.000

Vreemd vermogen (VV) 1-1-2024: € 0; 31-12-2024: € 0

Begroot resultaat 2024: € 360.000

Risico's

Financieel belang - Klein

Risicoscore - Middel

Toezichtregime – Gemiddeld

Deelnemende partijen

Het openbaar lichaam Crematoria Twente (OLCT) is een samenwerkingsverband van 11 Twentse gemeenten in de vorm van een gemeenschappelijke regeling. De gemeente Berkelland is in 2023 uit de gemeenschappelijke regeling getreden.

Programma

Bestuur & middelen

Noaberkracht Dinkelland Tubbergen

Vestigingsplaats

Denekamp

Activiteiten

In naam van de deelnemende bestuursorganen is de bedrijfsvoeringsorganisatie in ieder geval belast met:

- Beleidsontwikkeling en beleidsvoorbereiding;
- Uitvoering van het door de gemeentelijke bestuursorganen vastgestelde beleid;
- Inkoop en aanbesteding van opdrachten, behoudens voor zover het de bedrijfsvoering betreft;
- Uitvoering van door de rijksoverheid opgedragen medebewindstaken;
- Toezicht op en handhaving van de hiervoor genoemde uitvoering.

In eigen naam is de bedrijfsvoeringsorganisatie in ieder geval belast met:

- De bedrijfsvoering;
- Inkoop en aanbesteding van opdrachten ten behoeve van de bedrijfsvoering.

De bedrijfsvoeringsorganisatie voert uitsluitend taken uit voor bestuursorganen van Dinkelland en Tubbergen.

Bestuurlijk belang

De colleges van de gemeenten Dinkelland en Tubbergen vormen gezamenlijk het bestuur. De beide burgemeesters zijn beide voorzitter van het bestuur. Beide gemeenten hebben 50% stemrecht in het bestuur.

Financieel belang

De gemeente Dinkelland draagt voor 56,35% bij aan de begroting.

De gemeentelijke bijdrage voor 2024 bedraagt: € 23.007.000

Eigen vermogen (EV) 1-1-2024: € 6.319.000; 31-12-2024: € 6.303.000

Vreemd vermogen (VV) 1-1-2024: € 825.000; 31-12-2024: € 825.000

Begroot resultaat 2024: € 0

Risico's

Financieel belang – Groot

Risicoscore – Middel

Toezichtregime – Hoog

Deelnemende partijen

De bedrijfsvoeringsorganisatie Noaberkracht Dinkelland Tubbergen is een samenwerkingsverband van de gemeenten Tubbergen en Dinkelland in de vorm van een gemeenschappelijke regeling.

Programma's

Deze verbonden partij raakt alle programma's in de basisbegroting.

Omgevingsdienst Twente (ODT)

Vestigingsplaats

Almelo

Activiteiten

De Omgevingsdienst Twente voert in opdracht van alle Twentse gemeenten en de provincie Overijssel de werkzaamheden m.b.t. vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van milieu en bodem uit.

Bestuurlijk belang

Het college benoemt uit zijn midden een lid van het algemeen bestuur (= wethouder Brand). Ieder lid van het algemeen bestuur heeft in de vergadering één stem.

Financieel belang

De gemeentelijke bijdrage voor 2024 bedraagt: € 1.245.000

Eigen vermogen (EV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: € 1.089.000

Vreemd vermogen (VV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: € 824.000

Begroot resultaat 2024: € 0

Risico's

Financieel belang - Middel

Risicoscore - Middel

Toezichtregime – Gemiddeld

Deelnemende partijen

Het openbaar lichaam Omgevingsdienst Twente is een verplicht samenwerkingsverband van 14 Twentse gemeenten en provincie Overijssel in de vorm van een gemeenschappelijke regeling.

Programma

Veiligheid, Milieu, Volkshuisvesting & ruimtelijke ordening

Recreatieschap Twente

Vestigingsplaats

Enschede

Activiteiten

Het Recreatieschap Twente heeft ten doel het bevorderen van een evenwichtige ontwikkeling van recreatieve voorzieningen in zijn rechtsgebied. De belangrijkste taken van het Recreatieschap Twente bestaan uit het beheer en onderhoud van een aantal recreatieve routes en van een drietal recreatieparken (Het Rutbeek in Enschede, Het Hulsbeek in Oldenzaal en Het Lageveld in Wierden).

Bestuurlijk belang

Het college benoemt uit zijn midden een lid van het bestuur (= wethouder Brand). Een lid van het bestuur beschikt over één stem.

Indien het gaat om de vaststelling van de begroting, wijzigingen daarvan en de jaarrekening, alsmede om besluiten over investeringen op basis van een gemeentelijke bijdrage, worden beslissingen in het bestuur genomen op basis van het inwonertal. Bij overige beslissingen geldt een gewone meerderheid van stemmen, welke gewone meerderheid tevens minimaal de helft van de inwoners van Twente vertegenwoordigt.

Financieel belang

De gemeentelijke bijdrage voor 2024 bedraagt: € 165.000.

Eigen vermogen (EV) 1-1-2024: € 871.000.; 31-12-2024: € 871.000

Vreemd vermogen (VV) 1-1-2024: € 3.960.000; 31-12-2024: € 3.805.000

Begroot resultaat 2024: € 0

Risico's

Financieel belang – Middel

Risicoscore – Groot

Toezichtregime – Hoog

Deelnemende partijen

De bedrijfsvoeringsorganisatie Recreatieschap Twente is een samenwerkingsverband van de 14 Twentse gemeenten in de vorm van een gemeenschappelijke regeling.

Programma

Cultuur & recreatie

Samen Twente

Vestigingsplaats

Enschede

Activiteiten

Het openbaar lichaam Samen Twente heeft ten doel het in zijn rechtsgebied bewaken, beschermen en bevorderen van de gezondheid van en zorg verlenen aan de bevolking of specifieke groepen daarvan. Ter verwezenlijking van dit doel behartigt Samen Twente de belangen op het terrein van:

- de publieke gezondheid, onder de naam GGD Twente;

- de jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning, onder de naam Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente (OZJT);

c. het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling, onder de naam Veilig Thuis Twente (VTT).

Bestuurlijk belang

Het college benoemt uit zijn midden een lid van het algemeen bestuur (= wethouder De Way). Een lid van het algemeen bestuur beschikt over één stem.

Indien het gaat om de vaststelling van de begroting, wijzigingen daarvan en de jaarrekening, alsmede om besluiten over investeringen op basis van een gemeentelijke bijdrage, worden beslissingen in het algemeen bestuur genomen op basis van inwonertal. Bij overige beslissingen geldt een gewone meerderheid van stemmen, welke gewone meerderheid tevens minimaal de helft van de inwoners van Twente vertegenwoordigt.

Financieel belang

De bijdrage voor 2024 bedraagt: € 1.553.000

Eigen vermogen (EV) 1-1-2024: € 4.774.000; 31-12-2024: € 4.729.000

Vreemd vermogen (VV) 1-1-2024: € 16.219.000; 31-12-2024: € 13.999.000

Begroot resultaat 2024: € 0

Risico's*

Financieel belang – Groot

Risicoscore – Middel

Toezichtregime – Hoog

Deelnemende partijen

Samen Twente is een samenwerkingsverband van de 14 Twentse gemeenten in de vorm van een gemeenschappelijke regeling.

Programma

Sociaal domein

Stadsbank Oost Nederland

Vestigingsplaats

Enschede

Activiteiten

De Stadsbank Oost Nederland is een intergemeentelijke kredietbank die zich ten behoeve van ingezetenen van de deelnemende gemeenten op maatschappelijk en zakelijk verantwoorde wijze bezighoudt met kredietverstrekking, budgetbeheer, schuldhulpverlening, preventie en voorlichting.

Bestuurlijk belang

Het college benoemt uit zijn midden een lid van het algemeen bestuur (= wethouder Severijn). Elk lid van het algemeen bestuur heeft in de vergadering één stem.

Financieel belang

De gemeentelijke bijdrage voor 2024 bedraagt: € 124.000.

Eigen vermogen (EV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: € 1.290.000

Vreemd vermogen (VV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: € 5.790.000

Begroot resultaat 2024: € 0

Risico's

Financieel belang - Middel
Risicoscore - Middel
Toezichtregime – Gemiddeld

Deelnemende partijen

Het openbaar lichaam Stadsbank Oost Nederland is een samenwerkingsverband van 22 Twentse en Achterhoekse gemeenten in de vorm van een gemeenschappelijke regeling.

Programma

Sociaal domein

Veiligheidsregio Twente

Vestigingsplaats

Enschede

Activiteiten

Veiligheidsregio Twente heeft tot doel de brandweezorg, de rampenbestrijding, de crisisbeheersing en de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen bestuurlijk en operationeel op regionaal niveau te integreren teneinde een doelmatige en slagvaardige hulpverlening te verzekeren, mede op basis van een gecoördineerde voorbereiding.

Bestuurlijk belang

Op grond van artikel 11 van de Wet veiligheidsregio's vormen de burgemeesters van de deelnemende gemeenten het algemeen bestuur.

Elk lid van het algemeen bestuur beschikt in de vergadering over één stem. Indien het gaat om de vaststelling van de begroting, wijzigingen daarvan en de jaarrekening, beschikt een lid van het algemeen bestuur over het aantal stemmen dat wordt bepaald door het aantal inwoners van zijn gemeente bij aanvang van het kalenderjaar waarin de stemming plaatsvindt.

Financieel belang

De gemeentelijke bijdrage voor 2024 bedraagt: € 2.221.000

Eigen vermogen (EV) 1-1-2024: € 463.000; 31-12-2024: € 55.000

Vreemd vermogen (VV) 1-1-2024: € 69.122.000; 31-12-2024: € 82.076.000

Begroet resultaat 2024: € 0

Risico's

Financieel belang - Groot
Risicoscore - Middel
Toezichtregime – Hoog

Deelnemende partijen

Het openbaar lichaam Veiligheidsregio Twente is een verplicht samenwerkingsverband van alle 14 Twentse gemeenten in de vorm van een gemeenschappelijke regeling. De verplichting tot instelling van en deelname aan een veiligheidsregio vloeit rechtstreeks voort uit de Wet veiligheidsregio's.

Programma

Veiligheid

Stichtingen en verenigingen

Stichting Participatie Noaberkracht

Vestigingsplaats

Denekamp

Activiteiten

De Stichting Participatie Noaberkracht (SPN) voert voor de gemeenten Dinkelland en Tubbergen de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) uit. Daarnaast verleent SPN diensten in het kader van de Participatiewet. In de dienstencatalogus staan diensten die bij kunnen dragen aan het realiseren van de inclusieve samenleving. Dit varieert van activering tot het bemiddelen naar regulier werk. Met als doel om voor alle inwoners met een geïndiceerde arbeidsbeperking passend en duurzaam werk te realiseren.

Bestuurlijk belang

De stichting wordt aangestuurd door een bestuurder-directeur, met een Raad van Toezicht als toezichthoudend orgaan. De Raad van Toezicht heeft drie interne en twee externe leden. De interne vertegenwoordiging bestaat uit een lid uit het college van Dinkelland (= burgemeester Joosten), een lid uit het college van Tubbergen (= waarnemend burgemeester Hermans-Vloedveld) en een lid uit het bestuur van Noaberkracht (= wethouder Brand). Externe vertegenwoordiging bestaat uit een inwoner uit Dinkelland en een inwoner uit Tubbergen.

Financieel belang

De gemeentelijke bijdrage voor 2024 bedraagt: € 41.000 + doorbetaling rijksbijdrage Wsw: € 1.965.000

Eigen vermogen (EV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: n.n.b.

Vreemd vermogen (VV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: n.n.b.

Begroet resultaat 2024: € 0

Risico's

Financieel belang - Groot

Risicoscore - Laag

Toezichtregime – Gemiddeld

Deelnemende partijen

Dinkelland en Tubbergen

Programma

Sociaal domein

Stichting Twenteboard

Vestigingsplaats

Enschede

Activiteiten

De stichting heeft ten doel de sociaaleconomische structuur in Twente te versterken om daarmee de economische slagkracht van de regio Twente verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten.

Belangrijke taken zijn het uitvoering geven aan de Agenda voor Twente en aan de Regio Deal Twente, die met de rijksoverheid is afgesloten.

Voor de uitvoering van zijn taken beschikt het bestuur van de stichting over een werkorganisatie (Twente Board Development). De Twentse gemeenten financieren de werkorganisatie.

Bestuurlijk belang

Het bestuur van de stichting bestaat uit 10 leden. De geledingen onderwijs en bedrijfsleven hebben elk drie zetels en de geleding overheid vier.

De inbreng en afstemming van de 14 Twentse gemeenten is geregeld in een bestuursovereenkomst. Deze overeenkomst formaliseert een structureel bestuurlijk overleg, waarin elke gemeente is vertegenwoordigd.

De gemeente Dinkelland wordt vertegenwoordigd door burgemeester Joosten.

Financieel belang

De geraamde gemeentelijke bijdrage voor 2024 bedraagt: € 248.000

Eigen vermogen (EV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: n.n.b.

Vreemd vermogen (VV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: n.n.b.

Begroot resultaat 2024: n.n.b.

Risico's

Financieel belang - Middel

Risicoscore - Middel

Toezichtregime – Gemiddeld

Deelnemende partijen

De stichting is een samenwerkingsverband van overheid, onderwijs (kennis- en onderwijsinstellingen) en ondernemers in Twente.

Programma

Bestuur & middelen, Economie

Coöperaties en vennootschappen

BNG

Vestigingsplaats

Den Haag

Activiteiten

BNG heeft ten doel de uitoefening van het bedrijf van bankier ten dienste van overheden.

Bestuurlijk belang

Het college benoemt uit zijn midden een vertegenwoordiger in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (= wethouder De Way).

Dinkelland bezit 16.934 aandelen (= 0,03%).

Financieel belang

De begrote dividenduitkering in 2024 bedraagt: € 22.000

Eigen vermogen (EV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: n.n.b.

Vreemd vermogen (VV) 1-1-2024: n.n.b.; EV 31-12-2024: n.n.b.

Begroot resultaat 2024: n.n.b.

Risico's

Financieel belang - Klein
Risicoscore - Laag
Toezichtregime – Laag

Deelnemende partijen

De aandelen van de naamloze vennootschap Bank Nederlandse Gemeenten zijn voor de helft in handen van de Staat en voor de andere helft in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.

Programma

Bestuur & Middelen

Cogas

Vestigingsplaats

Almelo

Activiteiten

Cogas voorziet onder meer in de behoefte aan openbare nutsvoorzieningen in de gemeenten die in de vennootschap deelnemen en in haar concessie- en machtigingsgebieden. Dinkelland valt onder het verzorgingsgebied van Cogas.

Bestuurlijk belang

Het college benoemt uit zijn midden een vertegenwoordiger in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (= burgemeester Joosten).

Dinkelland bezit 463 aandelen (= 9,1%).

Financieel belang

De begrote dividenduitkering in 2024 bedraagt: € 918.000

Eigen vermogen (EV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: n.n.b.

Vreemd vermogen (VV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2022: n.n.b.

Begroet resultaat 2024: n.n.b.

Risico's

Financieel belang - Groot
Risicoscore - Laag
Toezichtregime – Gemiddeld

Deelnemende partijen

De aandelen van de naamloze vennootschap Cogas Holding zijn in handen van negen Overijsselse gemeenten.

Programma

Bestuur & Middelen

CSV Amsterdam B.V.

Vestigingsplaats

Den Bosch

Activiteiten

In februari 2021 heeft CSV bezwaar gemaakt tegen de naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting. Op het moment is CSV in gesprek met de Belastingdienst over het bezwaar. Na afwikkeling van deze bezwaar- en eventuele gerechtelijke procedure of eventuele voortijdige beëindiging van deze procedure (bijvoorbeeld door een mogelijk compromis tussen de Belastingdienst en CSV of een besluit van de Aandeelhouderscommissie de procedure niet verder voort te zetten) zal CSV kunnen worden opgeheven en de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.

Bestuurlijk belang

Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent en Attero (namens de verkopende aandeelhouders van Essent en Attero).

Financieel belang

Eigen vermogen (EV) 1-1-2024: € 110.000; 31-12-2024: € 0
Vreemd vermogen (VV) 1-1-2024: € 0; 31-12-2024: € 0
Begroot resultaat 2024: € 100.000 negatief

Risico's

Financieel belang – N.v.t.
Risicoscore – N.v.t.
Toezichtregime – N.v.t.

Deelnemende partijen

De aandelen van de besloten vennootschap zijn in handen van de voormalig aandeelhouders van Essent.

Programma

Bestuur & Middelen

Enexis Holding N.V.

Vestigingsplaats

Den Bosch

Activiteiten

Enexis beheert het energienetwerk in Noord-, Oost-, en Zuid-Nederland, waaronder Overijssel. Dinkelland valt onder het verzorgingsgebied van Enexis.

Bestuurlijk belang

Het college benoemt uit zijn midden een vertegenwoordiger in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (= burgemeester Joosten).

Dinkelland bezit 96.993 aandelen (= 0,06%).

Financieel belang

De begrote dividenduitkering in 2024 bedraagt: € 65.000

Eigen vermogen (EV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: n.n.b.
Vreemd vermogen (VV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: n.n.b.
Begroot resultaat 2024: n.n.b.

Risico's

Financieel belang - Middel
Risicoscore - Laag
Toezichtregime – Gemiddeld

Deelnemende partijen

De aandelen van de naamloze vennootschap Enexis Holding zijn in handen van 5 provincies en 88 gemeenten.

Programma

Bestuur & Middelen

NV ROVA Holding**Vestigingsplaats**

Zwolle

Activiteiten

ROVA verzorgt voor gemeenten alle publieke taken die voortkomen uit de gemeentelijke zorgplicht voor huishoudelijk afval (afvalinzameling en verwerking, beheer inzamelmiddelen).

Bestuurlijk belang

Het college benoemt uit zijn midden een vertegenwoordiger in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (= wethouder Severijn).

Dinkelland bezit 260 aandelen (= 7,67%).

Financieel belang

De begrote dividenduitkering in 2024 bedraagt: € 80.000

Eigen vermogen (EV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: n.n.b.

Vreemd vermogen (VV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: n.n.b.

Begrote resultaat 2024: n.n.b.

Risico's

Financieel belang - Groot
Risicoscore - Laag
Toezichtregime – Gemiddeld

Deelnemende partijen

De aandelen van de naamloze vennootschap ROVA Holding zijn in handen van 23 gemeenten.

Programma

Milieu

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.**Vestigingsplaats**

Den Bosch

Activiteiten

Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen met betrekking tot het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele uit 2009 nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan of deze contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden ontbonden. Het doel is dat de vennootschap in 2023 zal kunnen worden opgeheven en de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.

Bestuurlijk belang

Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent (namens de verkopende aandeelhouders Essent).

Financieel belang

Eigen vermogen (EV) 1-1-2024: € 0.; 31-12-2024: n.v.t.
Vreemd vermogen (VV) 1-1-2024: € 0; 31-12-2024: n.v.t.
Begroot resultaat 2024: n.v.t.

Risico's

Financieel belang – N.v.t.
Risicoscore – N.v.t.
Toezichtregime – N.v.t.

Deelnemende partijen

De aandelen van de besloten vennootschap zijn in handen van de voormalig aandeelhouders van Essent.

Programma

Bestuur & Middelen

Regionaal Energiebedrijf Noordoost Twente

Vestigingsplaats

Dinkelland

Activiteiten

De Regionale Energiecoöperatie Noordoost Twente heeft ten doel het bewerkstelligen van economische interactie tussen de coöperatie en de leden door middel van het sluiten van ledenovereenkomsten teneinde:

- het op coöperatieve en ecologisch onschadelijke wijze produceren, doen produceren, leveren en doen leveren van energie, direct en indirect ten behoeve van de leden, alles in de ruimste zin;
- het beperken van fossiel energieverbruik en het stimuleren van het gebruik van duurzame energiebronnen;
- de verwerving, oprichting en exploitatie van een of meerdere duurzame productie-installatie(s) met gebruik van SCE, SDE of andere regelingen;
- het ondersteunen van projecten op het gebied van duurzaamheid in brede zin, inclusief sociale duurzaamheid en het bestrijden van energiearmoede;
- zomede al hetgeen met bovenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin.

Bestuurlijk belang

Het college benoemt uit zijn midden een vertegenwoordiger in de Algemene Ledenvergadering (= burgemeester Joosten) en in het bestuur van de coöperatie (= wethouder Severijn).

De deelnemende gemeenten (Dinkelland, Tubbergen en Losser) en de deelnemende lokale energie initiatieven (LEI's) hebben allebei 1 stem in de Algemene Ledenvergadering.

Financieel belang

Eigen vermogen (EV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: n.n.b.
Vreemd vermogen (VV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: n.n.b.
Begrote resultaat 2024: n.n.b.

Risico's

Financieel belang - n.n.b.
Risicoscore - n.n.b.
Toezichtregime – n.n.b.

Deelnemende partijen

De volgende partijen zijn lid van de coöperatie: gemeenten Dinkelland, Losser en Tubbergen en lokale energie initiatieven (LEI's): Boeskoolstroom, Duurzaam Sinkgraven, Greuner, Sunne Energie, Noord-Deurningen en Essenkracht.

Programma

Economie

Twence B.V.

Vestigingsplaats

Hengelo

Activiteiten

Twence is het afvalverwerkingsbedrijf dat al het huishoudelijke afval en veel van het bedrijfsafval binnen de regio Twente verwerkt. De oorspronkelijke overweging was om in regionaal verband bedrijfs- en huisafval te verwerken, waarbij de schaalgrootte zou resulteren in voor inwoners (en bedrijven) acceptabele tarieven.

Bestuurlijk belang

Het college benoemt uit zijn midden een vertegenwoordiger in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (= wethouder Severijn).

Dinkelland bezit 34.056 aandelen (= 4,01%).

Financieel belang

De begrote dividenduitkering in 2024 bedraagt: € 155.000
Eigen vermogen (EV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: n.n.b.
Vreemd vermogen (VV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: n.n.b.
Begroot resultaat 2024: n.n.b.

Risico's

Financieel belang – Middel
Risicoscore – Laag
Toezichtregime – Gemiddeld

Deelnemende partijen

De aandelen van de besloten vennootschap Twence zijn in handen van 14 Twentse gemeenten en de gemeente Berkelland.

Programma

Milieu

Wadinko

Vestigingsplaats

Zwolle

Activiteiten

Wadinko is een regionale participatiemaatschappij, die de bedrijvigheid - en daarmee de werkgelegenheid - wil bevorderen in Overijssel, de Noordoostpolder en Zuidwest Drenthe.

Bestuurlijk belang

Het college benoemt uit zijn midden een vertegenwoordiger in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (= burgemeester Joosten).

Dinkelland bezit 93 aandelen (= 3,893%).

Financieel belang

De begrote dividenduitkering in 2024 bedraagt: € 47.000

Eigen vermogen (EV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: n.n.b.

Vreemd vermogen (VV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2022: n.n.b.

Begroet resultaat 2024: n.n.b.

Risico's

Financieel belang - Klein

Risicoscore - Middel

Toezichtregime – Gemiddeld

Deelnemende partijen

De aandelen van de naamloze vennootschap Wadinko zijn in handen van de provincie Overijssel en 24 gemeenten.

Programma

Bestuur & Middelen

Overige verbonden partijen

Euregio

Omschrijving (toelichting)

Vestigingsplaats

Gronau (Duitsland)

Activiteiten

Alles wat de EUREGIO doet, heeft in feite maar één doel. De sterke deelregio's moeten tot "één" verzorgingsgebied samengroeien, tot een geïntegreerde en sterke regio om te leven en te werken. Een regio waarin de grens geen scheidende en belemmerende effecten meer heeft. Het gaat erom, de economische kracht en de levenskwaliteit in de regio te verhogen en de integratie van het gebied verder te verbeteren.

Bestuurlijk belang

De EUREGIO is een Nederlands-Duitse Gemeenschappelijke regeling met een speciale binationale structuur. Deze zorgt ervoor dat de belangen van de Nederlandse en Duitse leden gelijk vertegenwoordigd zijn. Aan Duitse zijde beslaat de regio delen van de deelstaten Nedersachsen en Nordrhein-Westfalen. Aan Nederlandse kant zijn delen van de provincies Gelderland, Overijssel en Drenthe lid van het oudste grensoverschrijdend samenwerkingsverband.

De EUREGIO telt 129 aangesloten gemeenten, (Land-)Kreise en waterschappen – 104 aan Duitse en 25 aan Nederlandse zijde. Alle aangesloten gemeenten en waterschappen zijn vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur, dat eenmaal per jaar bijeen komt.

De EUREGIO-Raad telt 42 Duitse en 42 Nederlandse leden en is het politieke orgaan van de EUREGIO. De EUREGIO-Raad heeft 84 stemgerechtigde leden, die worden benoemd op basis van een politiek-regionale verdeelsleutel. Daarbij wordt binnen het Duitse en Nederlandse gebied rekening gehouden met de bevolkingscijfers. De in de EUREGIO-Raad vertegenwoordigde partijen vormen grensoverschrijdende fracties.

Dinkelland wordt vertegenwoordigd door wethouder Brand en raadslid Ruiter.

Financieel belang

De begrote gemeentelijke bijdrage voor 2024 bedraagt: € 8.000

Eigen vermogen (EV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: n.n.b.

Vreemd vermogen (VV) 1-1-2024: n.n.b.; 31-12-2024: n.n.b.

Begroet resultaat 2024: n.n.b.

Risico's

Financieel belang - Klein

Risicoscore - Middel

Toezichtregime –Laag

Deelnemende partijen

104 Duitse en 25 Nederlandse leden.

Programma

Bestuur & Middelen

Grondbeleid

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft de visie op het gemeentelijk grondbeleid en de uitvoering daarvan. Daarnaast treft u de verwachte financiële resultaten en risico's van de gemeentelijke grondexploitaties in de bijlage.

Grondbeleid

In de Nota Grondbeleid zijn de volgende uitgangspunten vastgesteld:

- Conform het provinciaal beleid mag Dinkelland bouwen voor lokale (eigen) behoefte en zijn definitieve afspraken gemaakt over een verschuiving van uitbreiding naar inbreiding.
- In het kader van de prestatieafspraken met de Provincie Overijssel zijn afspraken gemaakt over het aantal woningen dat Dinkelland mag realiseren.
- Het grondbeleid is ondersteunend aan de behoeftes uit de prestatieafspraken op de terreinen van volkshuisvesting en bedrijventerreinen.

Het grondbeleid van de gemeente is een instrument om ruimtelijke doelstellingen te bereiken. Het is een belangrijk kader waarmee sturing kan worden gegeven aan de beleidsdoelstellingen volkshuisvesting, ruimtelijke ontwikkeling en economie. Per locatie wegen we telkens af welk grondbeleid en instrumentarium we toepassen waarbij het doel is om de risico's voor de gemeente zoveel mogelijk te beperken.

De complexen in 2024 en verder

Indien voor een locatie het actieve grondbeleid wordt ingezet, stellen we voor deze locatie een grondexploitatie op. Hierin worden o.a. de kosten en opbrengsten van grondaankoop, de bestemmingsplanwijziging, bouw- en woonrijp maken en de bouwkafeeluitgifte verantwoord. Het proces van bouwkafeelproductie is per locatie financieel vertaald in een grondexploitatie.

De grondexploitaties voldoen aan de programmatische doelstellingen uit de Woningbouwvisie en Bedrijventerreinvisie. Daarnaast voldoen de grondexploitaties verplicht aan de gestelde eisen uit het Besluit Begroting en Verantwoording (afgekort BBV).

Complexen in exploitatie

Dit overzicht heeft betrekking op de complexen waarvoor de Raad een grondexploitatie heeft vastgesteld. De grondexploitaties zijn geactualiseerd per 1 juli 2023. Per jaarschijf zijn de kosten en opbrengsten in beeld gebracht. Per complex is een faseringsschema voor de nog te realiseren kosten en opbrengsten voor de komende jaren opgesteld, waarin de grondprijzen uit de vastgestelde grondprijfsbrief 2023 zijn opgenomen. De fasering van de te verwachten opbrengsten is in lijn gebracht met het vastgestelde woningbouwprogramma, de te verwachten marktomstandigheden en de grondprijzen van 2023. De kosten van bouw- en woonrijp maken zijn geactualiseerd op het huidige prijspeil.

Bouwgrondverkoppen

Woningbouw

Voor 2024 verwachten we de laatste 14 kavels in Denekamp Oost 1e fase te verkopen. Afhankelijk van de besluitvormings- en planprocedures verwachten we nog kavels in het plan Bögelscamp te verkopen en een start te kunnen maken met het deelplan Tiny Houses in Denekamp Oost 2e fase.

Bedrijventerreinen

Alleen in het plan De Mors zijn nog bedrijfskavels beschikbaar. Hier verwachten we de laatste kavels te kunnen verkopen.

Financiële situatie

Halverwege 2023 constateren we dat de inflatie nog bovengemiddeld is en de hypotheekrente fors is gestegen. Daardoor zal het besteedbaar inkomen teruglopen. Maar ook de milieuvraagstukken en verduurzaming zullen nog financiële gevolgen hebben. De gevolgen voor de grondexploitaties zijn dat de rekenrente met 1,5% is gestegen naar 3%, de kosten van bouw- en woonrijp maken en plankosten verder zijn gestegen. Omdat de grondprijzen voor 2024 nog niet bekend zijn, zijn de opbrengsten binnen de grondexploitaties gelijk gebleven. Bij een toename van de kosten en gelijkblijvende inkomsten zullen de eindresultaten en ook de winstnemingen van de verschillende grondexploitaties afnemen. Daarom zijn de ramingen van de grondexploitaties relatief voorzichtig opgesteld. Alle risico's van de grondexploitatie zijn meegenomen in het risicoprofiel. Wij verwijzen u naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Actuele ontwikkelingen

Woningbouw

De vraag en belangstelling naar woningbouw kavels blijft groot. Gevolg is dat de voorraad snel afneemt en weinig woningbouw kavels op voorraad zijn. We gaan gemeentelijke planprocedures opstarten voor de diverse kernen; Denekamp Oost 2e fase, Bögelscamp, Rossum Noord en Tilligte Noord. De start van deze gronduitgiftes wordt na 2024 verwacht. Tevens zijn we ons aan het beraden op nieuwe grondposities waarbij inbreiding boven uitbreiding geldt. De doelstelling blijft om in elke kern gemeentelijke woningbouw kavels aan te kunnen bieden.

Bedrijventerreinen

Alleen in het complex De Mors IV is ruim 1 hectare grond nog niet verkocht maar wel in optie. De verwachting is dat in 2024 de laatste kavels zullen zijn verkocht. Voor de uitbreiding De Mors V zullen we in 2024 de planprocedure gaan opstarten.

Actieve marktbenadering

Dit doen we met onze succesvolle website kavelsindinkelland.nl en de woonbeurs. En we blijven open staan voor nieuwe ontwikkelingen op en uit de markt. Te denken valt aan collectief particulier opdrachtgeverschap, projectmatige bouw, sociale woningbouw, tiny houses, duurzaam bouwen etc. Doel hierbij blijft het streven naar het halen van de geprognoseerde aantallen kavelverkoppen.

Meerjarenprogrammering

Om een gezond financieel grondbeleid te kunnen blijven voeren hebben we een doorkijk gemaakt naar de komende 10 jaar. Hierin zijn de opgaven uit de Woonvisie en Bedrijventerreinvisie leidend. Als hoofddoel streven we naar gemeentelijke woningbouwuitgifte in elke kern en bedrijventerreinen in de verzorgingskernen.

Als gevolg hiervan zullen we mogelijkerwijs grondactiviteiten ontplooiën zoals beschreven staat onder Woningbouw en onder Bedrijventerreinen.

Bedrijfsvoering

Voor de gemeenten Dinkelland en Tubbergen is de bedrijfsvoering binnen Noaberkracht georganiseerd. De begroting 2024 van Noaberkracht is door beide gemeenteraden vastgesteld. Noaberkracht ondersteunt Dinkelland en Tubbergen in het streven naar een vitale en zelfredzame samenleving. Noaberkracht heeft een focus op resultaat (de goede dingen goed doen). Daarom is het belangrijk dat Noaberkracht een wendbare organisatie blijft, die snel kan inspelen op veranderingen in de samenleving.

De begroting 2024 van Noaberkracht is te vinden via de volgende link: [Begroting 2024 Noaberkracht](#)

Frauderisico's

De gemeente is zelf verantwoordelijk voor fraudebestrijding. Vanwege de maatschappelijke functie is het van belang om dit intern en extern zichtbaar en transparant te maken.

Daarom is er sinds 2018 binnen onze organisatie sprake van een fraude-risicoanalyse. In het kader van de jaarlijkse herijking van deze fraude-risicoanalyse heeft er dit jaar opnieuw een inventarisatie plaatsgevonden van de (mogelijk) aanwezige frauderisico's en de getroffen beheersmaatregelen.

Naar aanleiding van deze inventarisatie is er gekeken naar de opzet, bestaan en werking van beheersing en getroffen bijsturingmaatregelen van de toprisico's met de risico-inschatting 'hoog' en de toprisico's met een gemiddeld risico. Aan de hand van deze analyse kunnen wij de beheersbaarheid van de frauderisico's binnen onze organisatie vergroten en deze aandacht geven tijdens de controlewerkzaamheden.

De specifieke fraude-risico's met verhoogde aandacht worden opgenomen in de fraude-risicoanalyse welke jaarlijks ter vaststelling beschikbaar wordt gesteld aan directie en colleges. In de scope van de belangrijkste frauderisico's vallen onder andere betalingen, inkopen, sociaal domein, uitkeringen, aanbestedingen, M&O etc.

Mochten er gedurende het boekjaar fraude-risico's opspelen, dan worden deze met een eventuele toelichting verantwoord in de financiële overzichten. Met betrekking tot de recente herijking van de fraude-risicoanalyse kan worden geconcludeerd dat er geen materiële fraudes zijn geconstateerd.

Continuïteit

De jaarrekening is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling. De continuïteit van gemeenten is op grond van artikel 12 van de financiële-verhoudingswet verankerd. Om die reden is de continuïteit van de gemeente in voldoende mate gewaarborgd. Tevens zijn in de begroting 2023 of andere besluiten geen stellige voornemens om majeure aanpassingen te doen in beleid, taken, activiteiten of locaties die mogelijk materiële effecten hebben op vermogen of resultaat.

Wet Open Overheid (WOO)

Inleiding

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. Deze wet is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De Woo heeft als doel om overheden en semioverheden transparanter te maken, zodat het belang van openbaarheid van publieke informatie voor de democratische rechtsstaat, de burger, het bestuur en de economische ontwikkeling beter gediend kan worden. De Woo kenmerkt zich daarom door een drietal belangrijke pijlers, te weten:

- een actieve openbaarmakingsplicht voor 11 categorieën documenten;
- een inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de 11 categorieën;
- de passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek).

Naast het actief openbaar maken, bevat de Woo een duidelijke andere component; het op orde brengen van de informatiehuishouding en het duurzaam toegankelijk maken van digitale overheidsinformatie. De tweede component sluit aan bij de Archiefwet 1995, waarin opgenomen is dat overheden verplicht zijn om de onder hen berustende bescheiden in goede, geordende en toegankelijke staat te brengen en te bewaren.

De Woo introduceert een meerjarenplan en bepaalt dat overheden met behulp van een meerjarenplan hun overheidsinformatiehuishouding op orde brengen.

Verplichtingen per 1 mei 2022

De Woo heeft tot doel een transparante overheid te bevorderen en de informatiehuishouding van de overheid op orde te brengen. Voor gemeenten gelden de volgende verplichtingen uit de Woo die direct per 1 mei 2022 in werking zijn getreden:

- Een of meer contactperso(n)en aanwijzen om vragen van inwoners te beantwoorden.
- De bepalingen omtrent openbaarmaking op verzoek. Ook moet een Woo-verzoek elektronisch kunnen worden ingediend.
- Maatregelen treffen om de duurzame toegankelijkheid van digitale documenten te borgen als randvoorwaarde om uitvoering te geven aan openbaarheid.
- De inspanningsverplichting om informatie over beleid actief openbaar te maken.

De verplichtingen uit de Woo om documenten behorende tot 11 informatiecategorieën binnen 14 dagen actief openbaar te maken zijn nog niet in werking getreden. De komende jaren zal deze verplichting gefaseerd in werking treden.

Door het Rijk wordt de Woo-index ontwikkeld. De Woo-index verwijst naar documentcollecties die al elders door bestuursorganen op internet zijn gepubliceerd, en de zoekfunctie maakt de documenten in deze collecties centraal doorzoekbaar. Sinds 19 juni 2023 is het mogelijk om op deze index aan te sluiten; de zoekfunctie is nog niet operationeel.

Planning 2024

In 2024 gaan we verder met duurzaam werken aan (meer) openheid en transparantie. We voeren de Woo uit naar de bedoeling. Een open overheid is essentieel voor het vertrouwen tussen de samenleving en de overheid, een belangrijke pijler van onze democratie. Een open overheid staat ook open voor wat er beter kan. Door het openbaar maken van informatie kunnen we het debat over onze keuzes eerder, en beter, voeren.

Eenzijds werken we steeds meer vanuit het principe van Archivering by design: vanaf het begin van elke zaak worden data goed en vindbaar vastgelegd. Dat vraagt om bewustwording bij alle medewerkers, én facilitering vanuit de applicaties en werkprocessen. Anderzijds investeren we in goede communicatie vooraf: door actieve openbaarmaking van documenten bij onderwerpen waarbij we dat verstandig vinden en/of door andere manieren van communicatie. Verder werken we aan de realisatie van de verplichte actieve openbaarmaking van de 11 categorieën die de Woo noemt. Dat betekent dat we de landelijke ontwikkeling volgen, en (samen met de leveranciers van onze systemen) werken aan de aansluiting op de Woo-index.

Financiële begroting

Overzicht baten en lasten

Overzicht baten en lasten per programma inclusief mutaties reserves

Bedragen * € 1000	Rekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026			Begroting 2027		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Basisbegroting																		
Bestuur en middelen	53.412	19.663	33.749 V	59.851	22.506	37.345 V	56260,743	12.510	43.750 V	58810,219	13.611	45.200 V	55769,539	14.229	41.541 V	57413,92	15.790	41.624 V
Dienstverlening en burgerzaken	391	928	-537 N	325	917	-592 N	519	934	-415 N	314	829	-515 N	314	834	-520 N	314	839	-525 N
Veiligheid	53	4.066	-4.013 N	195	4.199	-4.004 N	17	4.529	-4.512 N	17	4.541	-4.524 N	17	4.552	-4.535 N	17	4.563	-4.546 N
Openbare ruimte en mobiliteit	4.281	8.981	-4.700 N	5.329	10.049	-4.719 N	5.030	9.786	-4.757 N	4.683	9.449	-4.766 N	4.776	9.541	-4.765 N	4.866	9.728	-4.862 N
Economie	1.488	1.343	144 V	1.126	792	334 V	2.635	2.358	277 V	981	705	276 V	981	706	275 V	981	707	274 V
Onderwijs	195	1.689	-1.495 N	371	2.409	-2.038 N	96	2.684	-2.588 N	96	2.833	-2.737 N	96	2.872	-2.776 N	96	2.870	-2.774 N
Sport en accommodaties	2.041	4.081	-2.040 N	1.382	3.802	-2.420 N	1.274	3.910	-2.636 N	1.400	4.051	-2.651 N	1.250	3.924	-2.673 N	1.170	3.865	-2.694 N
Cultuur en recreatie	164	1.173	-1.009 N	408	1.360	-952 N	698	1.830	-1.131 N	105	1.237	-1.132 N	99	1.232	-1.133 N	-4	1.130	-1.134 N
Sociaal domein	6.243	23.522	-17.279 N	8.117	28.632	-20.515 N	4.210	26.817	-22.607 N	4.278	26.719	-22.440 N	4.478	26.574	-22.097 N	4.299	26.241	-21.942 N
Milieu	2.138	1.987	151 V	2.539	2.325	214 V	2.655	2.485	170 V	2.658	2.489	169 V	2.661	2.493	169 V	2.664	2.496	168 V
Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening	7.532	8.714	-1.182 N	7.920	8.751	-831 N	3.638	4.989	-1.351 N	5.375	6.744	-1.369 N	2.422	3.811	-1.389 N	1.889	3.298	-1.409 N
Basisbegroting - Totaal	77.937	76.147	1.790 V	87.562	85.741	1.821 V	77.032	72.832	4.200 V	78.718	73.207	5.511 V	72.865	70.768	2.096 V	73.706	71.527	2.180 V
Ambitiebegroting																		
Ambitie Buitengebied in Balans	11	11	0 V	94	253	-159 N	145	333	-188 N	0	190	-190 N	0	192	-192 N	0	193	-193 N
Ambitie Iedereen Gezond	1	296	-295 N	473	613	-140 N	694	891	-197 N	92	303	-211 N	80	293	-214 N	0	215	-215 N
Ambitie Leefomgeving van de toekomst	192	754	-561 N	1.037	1.395	-358 N	670	937	-267 N	0	270	-270 N	0	273	-273 N	0	275	-275 N
Ambitie Leefbare kernen	65	491	-426 N	2.300	2.685	-385 N	916	1.370	-454 N	0	459	-459 N	0	464	-464 N	0	468	-468 N
Ambitie Gemeente en de samenleving				50	795	-745 N	50	930	-880 N	0	889	-889 N	0	899	-899 N	0	906	-906 N
MEP Maatschappelijk effecten plan	3.419	2.152	1.267 V															
Ambitiebegroting - Totaal	3.688	3.704	-16 N	3.954	5.740	-1.786 N	2.475	4.460	-1.985 N	92	2.111	-2.019 N	80	2.121	-2.041 N	0	2.058	-2.058 N
Totaal	81.625	79.851	1.774 V	91.516	91.481	35 V	79.507	77.292	2.215 V	78.810	75.318	3.492 V	72.944	72.889	55 V	73.706	73.584	122 V

Overzicht baten en lasten per programma exclusief mutaties reserves

Programmaplan zonder overhead bedragen * € 1000	Rekening 2022		Begroting 2023		Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026		Begroting 2027	
Programma's Ambitiebegroting												
Ambitie Buitengebied in Balans	0	V	-249	N	-333	N	-190	N	-192	N	-193	N
Ambitie Iedereen Gezond	-295	N	-613	N	-891	N	-303	N	-293	N	-215	N
Ambitie Leefomgeving van de toekomst	-561	N	-958	N	-937	N	-270	N	-273	N	-275	N
Ambitie Leefbare kernen	-426	N	-1.776	N	-1.370	N	-459	N	-464	N	-468	N
Ambitie Gemeente en de samenleving		V	-795	N	-930	N	-889	N	-899	N	-906	N
MEP maatschappelijk effecten plan	-2.152	N		V		V		V		V		V
Programma's Ambitiebegroting - Totaal	-3.435	N	-4.390	N	-4.460	N	-2.111	N	-2.121	N	-2.058	N
Programma's Basisbegroting												
Bestuur en middelen (exclusief algemene dekkingsmiddelen)	-2.188	N	-4.586	N	-4.092	N	-4.919	N	-5.255	N	-6.766	N
1. Lokale heffingen	6.599	V	6.862	V	7.361	V	7.509	V	7.660	V	7.814	V
2. Algemene uitkeringen	42.598	V	43.164	V	46.474	V	48.990	V	46.548	V	47.542	V
3. Dividend	1.483	V	1.865	V	1.271	V	1.271	V	808	V	808	V
4. Saldo financieringsfunctie	435	V	1.382	V	1.555	V	1.365	V	1.263	V	1.263	V
5. Overhead	-6.742	N	-8.050	N	-8.990	N	-9.074	N	-9.250	N	-9.302	N
6. Vennootschapsbelasting	0	V		V		V		V		V		V
7. Onvoorzien		V	-13	N	-40	N	-40	N	-40	N	-40	N
Dienstverlening en burgerzaken	-573	N	-596	N	-415	N	-515	N	-520	N	-525	N
Veiligheid	-4.013	N	-4.034	N	-4.512	N	-4.524	N	-4.535	N	-4.546	N
Openbare ruimte en mobiliteit	-5.348	N	-6.056	N	-5.855	N	-5.426	N	-5.425	N	-5.523	N
Economie	232	V	62	V	1.048	V	276	V	275	V	274	V
Onderwijs	-1.495	N	-2.055	N	-2.588	N	-2.737	N	-2.776	N	-2.774	N
Sport en accommodaties	-2.874	N	-2.600	N	-2.747	N	-2.874	N	-2.756	N	-2.826	N
Cultuur en recreatie	-1.096	N	-1.130	N	-1.749	N	-1.168	N	-1.163	N	-1.091	N
Sociaal domein	-17.343	N	-22.281	N	-22.642	N	-22.440	N	-22.097	N	-21.942	N
Milieu	149	V	214	V	170	V	169	V	169	V	168	V
Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening	-2.441	N	-676	N	-123	N	-906	N	-1.128	N	-1.245	N
Programma's Basisbegroting - Totaal	7.383	V	1.471	V	4.126	V	4.958	V	1.776	V	1.288	V
Programma's Mutaties reserves - Totaal	-2.174	N	2.954	V	2.549	V	645	V	400	V	892	V
Resultaat	1.774	V	35	V	2.215	V	3.492	V	55	V	122	V

Overzicht van baten en lasten per programma

Bedragen * € 1000				
Ambitie Buitengebied in Balans				
	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten				
Lasten	-333	-190	-192	-193
Saldo van baten en lasten	-333 N	-190 N	-192 N	-193 N
Mutatie reserve beschikking	145	0	0	0
Reservemutatie	145 V	0 V	0 V	0 V
Resultaat	-188 N	-190 N	-192 N	-193 N
Ambitie Iedereen Gezond				
	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten				
Lasten	-891	-303	-293	-215
Saldo van baten en lasten	-891 N	-303 N	-293 N	-215 N
Mutatie reserve beschikking	694	92	80	0
Reservemutatie	694 V	92 V	80 V	0 V
Resultaat	-197 N	-211 N	-214 N	-215 N
Ambitie Leefomgeving van de toekomst				
	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten				
Lasten	-937	-270	-273	-275
Saldo van baten en lasten	-937 N	-270 N	-273 N	-275 N
Mutatie reserve beschikking	670	0	0	0
Reservemutatie	670 V	0 V	0 V	0 V
Resultaat	-267 N	-270 N	-273 N	-275 N
Ambitie Leefbare kernen				
	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten				
Lasten	-1.370	-459	-464	-468
Saldo van baten en lasten	-1.370 N	-459 N	-464 N	-468 N
Mutatie reserve beschikking	916	0	0	0

Reservemutatie	916 V	0 V	0 V	0 V
Resultaat	-454 N	-459 N	-464 N	-468 N
Ambitie Gemeente en de samenleving				
	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten				
Lasten	-930	-889	-899	-906
Saldo van baten en lasten	-930 N	-889 N	-899 N	-906 N
Mutatie reserve beschikking	50	0	0	0
Reservemutatie	50 V	0 V	0 V	0 V
Resultaat	-880 N	-889 N	-899 N	-906 N
Bestuur en middelen				
	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten	55.736	58.399	55.648	56.795
Lasten	-12.197	-13.297	-13.915	-15.477
Saldo van baten en lasten	43.539 V	45.102 V	41.733 V	41.318 V
Mutatie reserve beschikking	525	411	121	619
Mutatie reserve toevoeging	-313	-313	-313	-313
Reservemutatie	212 V	98 V	-192 N	306 V
Resultaat	43.750 V	45.200 V	41.541 V	41.624 V
Dienstverlening en burgerzaken				
	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten	519	314	314	314
Lasten	-934	-829	-834	-839
Saldo van baten en lasten	-415 N	-515 N	-520 N	-525 N
Mutatie reserve beschikking				
Reservemutatie	V	V	V	V
Resultaat	-415 N	-515 N	-520 N	-525 N
Veiligheid				
	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten	17	17	17	17
Lasten	-4.529	-4.541	-4.552	-4.563
Saldo van baten en lasten	-4.512 N	-4.524 N	-4.535 N	-4.546 N
Mutatie reserve beschikking	0	0	0	0

Reservemutatie	0 V	0 V	0 V	0 V
Resultaat	-4.512 N	-4.524 N	-4.535 N	-4.546 N
Openbare ruimte en mobiliteit				
	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten	3.931	4.023	4.116	4.205
Lasten	-9.786	-9.449	-9.541	-9.728
Saldo van baten en lasten	-5.855 N	-5.426 N	-5.425 N	-5.523 N
Mutatie reserve beschikking	1.098	660	660	661
Reservemutatie	1.098 V	660 V	660 V	661 V
Resultaat	-4.757 N	-4.766 N	-4.765 N	-4.862 N
Economie				
	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten	2.387	981	981	981
Lasten	-1.339	-705	-706	-707
Saldo van baten en lasten	1.048 V	276 V	275 V	274 V
Mutatie reserve beschikking	248	0	0	0
Mutatie reserve toevoeging	-1.019	0	0	0
Reservemutatie	-771 N	0 V	0 V	0 V
Resultaat	277 V	276 V	275 V	274 V
Onderwijs				
	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten	96	96	96	96
Lasten	-2.684	-2.833	-2.872	-2.870
Saldo van baten en lasten	-2.588 N	-2.737 N	-2.776 N	-2.774 N
Mutatie reserve beschikking				
Reservemutatie	V	V	V	V
Resultaat	-2.588 N	-2.737 N	-2.776 N	-2.774 N
Sport en accommodaties				
	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten	1.163	1.177	1.168	1.038
Lasten	-3.910	-4.051	-3.924	-3.865
Saldo van baten en lasten	-2.747 N	-2.874 N	-2.756 N	-2.826 N
Mutatie reserve beschikking	111	222	83	132

Reservemutatie	111 V	222 V	83 V	132 V
Resultaat	-2.636 N	-2.651 N	-2.673 N	-2.694 N
Cultuur en recreatie				
	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten	81	69	69	39
Lasten	-1.830	-1.237	-1.232	-1.130
Saldo van baten en lasten	-1.749 N	-1.168 N	-1.163 N	-1.091 N
Mutatie reserve beschikking	618	36	30	-42
Reservemutatie	618 V	36 V	30 V	-42 N
Resultaat	-1.131 N	-1.132 N	-1.133 N	-1.134 N
Sociaal domein				
	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten	4.175	4.278	4.478	4.299
Lasten	-26.817	-26.719	-26.574	-26.241
Saldo van baten en lasten	-22.642 N	-22.440 N	-22.097 N	-21.942 N
Mutatie reserve beschikking	35	0	0	0
Reservemutatie	35 V	0 V	0 V	0 V
Resultaat	-22.607 N	-22.440 N	-22.097 N	-21.942 N
Milieu				
	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten	2.655	2.658	2.661	2.664
Lasten	-2.485	-2.489	-2.493	-2.496
Saldo van baten en lasten	170 V	169 V	169 V	168 V
Mutatie reserve beschikking				
Reservemutatie	V	V	V	V
Resultaat	170 V	169 V	169 V	168 V
Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening				
	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten	3.638	5.375	2.422	1.889
Lasten	-3.761	-6.281	-3.550	-3.134
Saldo van baten en lasten	-123 N	-906 N	-1.128 N	-1.245 N
Mutatie reserve beschikking				
Mutatie reserve toevoeging	-1.228	-463	-261	-164

Reservemutatie	-1.228 N	-463 N	-261 N	-164 N
Resultaat	-1.351 N	-1.369 N	-1.389 N	-1.409 N
Geheel - Totaal	2.215 V	3.492 V	55 V	122 V

Overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

bedragen * € 1000	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lokale heffingen						
Afvalstoffenheffing	1.718	1.920	1.959	1.959	1.959	1.959
Bedrijveninvesteringszonebelasting Ootmarsum	66	86	82	82	82	82
Compensatie lokale heffingen	-262	-273				
Forensenbelasting	98	100	120	120	120	120
O.Z.B. niet-woningen eigenaren	1.666	1.812	1.877	1.915	1.953	1.992
O.Z.B. niet-woningen gebruikers	1.024	1.142	1.196	1.220	1.244	1.269
O.Z.B. woningen eigenaren	4.208	4.211	4.321	4.408	4.496	4.586
Precariobelasting	14	17	16	16	16	16
Rioolheffing	3.152	3.133	3.069	3.083	3.098	3.112
Toeristenbelasting	577	490	491	491	491	491
Lokale heffingen - Totaal	12.260	12.638	13.132	13.294	13.459	13.628
Gemeentefonds						
Algemene uitkering uit het gemeentefonds	42.598	43.164	46.474	48.990	46.548	47.542
Gemeentefonds - Totaal	42.598	43.164	46.474	48.990	46.548	47.542
Dividenden						
Dividend en andere inkomsten uit beleggingen	1.483	1.865	1.271	1.271	808	808
Dividenden - Totaal	1.483	1.865	1.271	1.271	808	808
Financieringsfunctie						
Financiering dmv langlopende leningen > 1 jaar	66	47	42	36	34	33
Financiering dmv eigen financieringsmiddelen	5					
Financiering dmv kortlopende leningen < 1 jaar		175				
Financieringsfunctie - Totaal	70	222	42	36	34	33
Totaal	56.411	57.889	60.919	63.591	60.849	62.010

Staat van incidentele baten en lasten

	Mutaties baten	Mutaties lasten	Reserve toevoegingen	Reserve beschikkingen	Resultaat na bestemming
Grondexploitatie					
2024	2.247		2.247		0
2025	463		463		0
2026	261		261		0
2027	164		164		0
Mutaties reserves onderling					
2024	5.868	5.868	5.868	5.868	0
2025	0	0	0	0	0
2026	0	0	0	0	0
2027	0	0	0	0	0
Strategisch verbinder					
2024		25		25	0
2025		0		0	0
2026		0		0	0
2027		0		0	0
Uitvoeringsplan KOG					
2024		303		303	0
2025		0		0	0
2026		0		0	0
2027		0		0	0
Werkbudget Nr n toekomstbest. Agrar. Sect. (College Akkoord)					
2024		80		80	0
2025		0		0	0
2026		0		0	0
2027		0		0	0
Werkbudget Ons unieke landschap + onze natuur worden geborgd (College Akkoord)					
2024		65		65	0
2025		0		0	0
2026		0		0	0
2027		0		0	0
Werkbudget (gezondheid) (College Akkoord)					
2024		50		50	0
2025		0		0	0
2026		0		0	0

2027	0	0	0
Kernondersteuner (gezondheid) (College Akkoord)			
2024	13	13	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Leefbaarheidsfonds (gezondheid) (College Akkoord)			
2024	50	50	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Duurzaamheid- programmagelden (Leefomgeving v.d.toekomst - duurzaamheid) (College Akkoord)			
2024	290	290	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Werkbudget (Leefomgeving v.d.toekomst - duurzaamheid) (College Akkoord)			
2024	50	50	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Uitvoeringskosten (Leefomgeving v.d.toekomst - duurzaamheid) (College Akkoord)			
2024	200	200	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Werkbudget (Leefomgeving v.d.toekomst - leefbare kernen) (College Akkoord)			
2024	73	73	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Versterking toerisme (Leefomgeving v.d.toekomst - leefbare kernen) (College Akkoord)			
2024	56	56	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Samenwerking centrumondernemers (Leefomgeving v.d.toekomst - leefbare kernen) (College Akkoord)			

2024	15	15	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Werkbudget bedrijfsuitbreiding (Leefomgeving v.d.toekomst - leefbare kernen) (College Akkoord)			
2024	2	2	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Project ontplooiing grensregio's (Leefomgeving v.d.toekomst - leefbare kernen) (College Akkoord)			
2024	13	13	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Mijn Dinkelland 2030 (Bestuur en Middelen) (College Akkoord)			
2024	50	50	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Twenteboard development (Bestuur en Middelen) (College Akkoord)			
2024	248	248	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Gebiedsgerichte aanpak verhoging onderhoud (Openbare ruimte) (College Akkoord)			
2024	80	80	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Faciliteren samenlevingsinitiatieven OPRU (Openbare ruimte) (College Akkoord)			
2024	25	25	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Transitiebudget visie sociale zaken(Sociaal domein) (College Akkoord)			
2024	25	25	0
2025	0	0	0

2026		0		0	0
2027		0		0	0
MOP 2024 - 2028					
2024		313	455	313	455
2025		313	596	313	596
2026		313	211	313	211
2027		313	686	313	686
Ijslandse Preventie Model					
2024			92		92
2025			92		92
2026			80		80
2027			0		0
Aanbesteden en aankoop van groen gas-certificaten					
2024			27		27
2025			0		0
2026			0		0
2027			0		0
Bijdrage bibliotheek Dinkelland					
2024			50		50
2025			50		50
2026			0		0
2027			0		0
Samenhangende objectenregistratie van gemeenten					
2024			113		113
2025			0		0
2026			0		0
2027			0		0
Groene cheques (College Akkoord)					
2024			30		30
2025			0		0
2026			0		0
2027			0		0
Energieloket NOT Energieloket 3.0 (College Akkoord)					
2024			30		30
2025			0		0
2026			0		0
2027			0		0

Werkbudget 3 O's(Leefomgeving v.d.toekomst - leefbare kernen) (College Akkoord)			
2024	8	8	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Watertappunten			
2024	41	41	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Behouden en versterken cultuuraanbod			
2024	480	480	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Uitvoeringsprogramma 2023 - 2028 cultuurregio Twente			
2024	70	70	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Preventie HO door Powerfulageing en huishoudcoach (College Akkoord)			
2024	150	150	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Leerlingenvervoer- persoonlijk vervoersontwikkelplan (College Akkoord)			
2024	75	75	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Versterken voorliggende voorzieningen jeugd (College Akkoord)			
2024	8000	8000	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Buurt sportcoaches (College Akkoord)			
2024	50	50	0

2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Preventieve ondersteuning na beëindiging NPO onderdeel schoolmaatschappelijk werk (College Akkoord)			
2024	149	149	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Armoedebeleid (College Akkoord)			
2024	58	58	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Centrumplan Denekamp, revitaliseren Eurowerf (College Akkoord)			
2024	200	200	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Integraal veiligheidsbeleid (College Akkoord)			
2024	25	25	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Projectleiding en onderzoek (College Akkoord)			
2024	275	275	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Juridische advies en communicatie (College Akkoord)			
2024	50	50	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0
2027	0	0	0
Samenwerking grensregio Dinkelland (College Akkoord)			
2024	200	200	0
2025	0	0	0
2026	0	0	0

2027			0		0	0
Kosten raadswisseling						
2024			0		0	0
2025			0		0	0
2026			25		0	25
2027			0		0	0
Subsidie Cultuur aan de basis						
2024		12	11790		0	24
2025		0	0		0	0
2026		0	0		0	0
2027		0	0		0	0
Ambtelijke capaciteit projectgroep inkoop WMO						
2024			28		0	28
2025			0		0	0
2026			0		0	0
2027			0		0	0
Ambtelijke inzet KIT						
2024			28		0	28
2025			0		0	0
2026			0		0	0
2027			0		0	0
Vervolgaanpak zorgfraude						
2024			4		0	4
2025			4		0	4
2026			0		0	0
2027			0		0	0
Wijk GGD						
2024			60		0	60
2025			60		0	60
2026			0		0	0
2027			0		0	0
Inkoop trajecten via Palet						
2024			50		0	50
2025			0		0	0
2026			0		0	0
2027			0		0	0
Motie: Isolatiesubsidie (College Akkoord)						

2024			70		70	0
2025			0		0	0
2026			0		0	0
2027			0		0	0
Updaten doelgroepenbeleid						
2024			10		10	0
2025			0		0	0
2026			0		0	0
2027			0		0	0
Totaal 2024			8.440	10.475	8.428	10.294
Totaal 2025			776	801	776	64
Totaal 2026			574	316	574	25
Totaal 2027			477	686	477	0

De belangrijkste incidentele baten en lasten betreffen:

- Grondexploitatie
  - o Winsten en verliezen grondexploitatie zijn eenmalig van aard en zijn, dus incidenteel (budgettair neutraal door dotatie/dekking aan/uit algemene reserve);
- Mutaties reserves onderling
  - o Betreft mutaties welk eenmalig van aard zijn om reserves op peil te houden, dus incidenteel (budgettair neutraal);
- Strategisch verbinder;
  - o Betreft hier de dekking voor de kosten voor een periode van drie jaar (budgettair neutraal door dekking uit de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen);
- Samenhangende objectenregistratie van de gemeente;
  - o Betreft hier de eenmalige gelden welke worden doorgezet naar Noaberkracht, dus incidenteel (budgettair neutraal door dekking uit de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen);
- Uitvoeringsplan KOG;
  - o Betreft dekking voor het uitvoeringsplan, dus incidenteel (budgettair neutraal door dekking uit de reserve dekking onderhoud en vervanging openbaar groen, speeltoestellen en biodiversiteit);
- MOP 2024 - 2027;
  - o Betreft hier onttrekkingen/stortingen voor onderhoud gemeentelijke gebouwen, dus incidenteel (budgettair neutraal door dekking/storting via de reserve onderhoud gebouwen);

- Ijslandse Preventie Model;
  - o Betreft hier een implementatie van het model voor een periode van vier jaar, dus incidenteel (budgettair neutraal door dekking uit de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen);
- Bijdrage bibliotheek Dinkelland;
  - o Betreft hier een financiële bijdrage, dus incidenteel; ((budgettair neutraal door dekking uit de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen);
- College Akkoord 2022 - 2026;
  - o Betreft hier de jaarlijks beschikbaar gestelde middelen voor de uitvoering van het College Akkoord, dus incidenteel, (budgettair neutraal door dekking uit reserve College Akkoord 2022 - 2026);
- Aanbesteden en aankoop van groen gas-certificaten;
  - o Betreft hier de aanbesteding en aankoop, dus incidenteel; ((budgettair neutraal door dekking uit de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen);
- Watertappunten;
  - o Betreft hier de motie voor de aanleg van waterrappunten, dus incidenteel; ((budgettair neutraal door dekking uit de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen);
- Behouden en versterken cultuuraanbod;
  - o Betreft hier een beschikbaar gesteld budget voor de nadere uitwerking voor het behouden en versterken van het cultuuraanbod, dus incidenteel; ((budgettair neutraal door dekking uit de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen);
- Uitvoeringsprogramma 2023 - 2028 cultuurregio Twente;
  - o Betreft hier een beschikbaar gesteld budget met voor de nadere uitwerking voor het behouden en versterken van het cultuuraanbod, dus incidenteel; ((budgettair neutraal door dekking uit de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen);
- Kosten raadswisseling;
  - o Betreft hier de kosten m.b.t de raadswisseling in het jaar 2026 , dus incidenteel;
- Subsidie Cultuur aan de basis;
  - o Betreft hier de incidentele kosten en provinciale subsidie voor het jaar 2024, dus incidenteel;
- Ambtelijke capaciteit projectgroep inkoop WMO;
  - o Betreft hier de incidenteel beschikbaar gestelde capaciteit voor de projectgroep inkoop WMO voor het jaar 2024, dus incidenteel;
- Ambtelijke capaciteit m.b.t. KIT;
  - o Betreft hier de incidenteel beschikbaar gestelde capaciteit voor het project KIT voor het jaar 2024, dus incidenteel;
- Vervolgaanpak zorgfraude;
  - o Betreft hier de incidentele kosten voor het regionale project aanpak zorgfraude voor twee jaar, dus incidenteel;

- Wijk GGD;
  - o Betreft hier de incidentele kosten voor het Wijk GGD voor twee jaar, dus incidenteel;
- Inkoop trajecten via Palet;
  - o Betreft hier de incidentele kosten voor inkoop trajecten via Palet voor een jaar, dus incidenteel;
- Updaten doelgroepenbeleid;
  - o Betreft hier de incidentele kosten voor het updaten van het doelgroepenbeleid, dus incidenteel.

Structureel begrotingssaldo Dinkelland

(bedragen * € 1.000	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Saldo van baten en lasten	-334 N	2.847 V	-345 N	-770 N
Mutatie reserves	2.549 V	645 V	400 V	892 V
Begrotingssaldo na bestemming	2.215 V	3.492 V	55 V	122 V
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	-193 N	-64 N	-25 N	0
Structureel begrotingssaldo	2.022 V	3.428 V	30 V	122 V

Meerjarenbalans

De begroting wordt gekenmerkt door verwachte kosten en opbrengsten in de komende jaren. De tegenhanger hiervan is de balans waarin de bezittingen en schulden aan het einde van het jaar worden gepresenteerd. Hoewel de balans centraal staat in de jaarrekening, is deze met de vernieuwing van de verslaggevingsregels nu ook voor de begroting verplicht. Oftewel, wat is de verwachte ontwikkeling van de bezittingen en schulden van de gemeente Dinkelland?

De balans hoeft in de begroting niet hetzelfde detailniveau te kennen als in de jaarrekening. Daarbij is alleen het eerstvolgende jaar voorgeschreven. Om een goed beeld te krijgen kiezen wij ervoor om wél een meerjarig beeld te geven. Daarbij ligt de nadruk op balansposten die een grote omvang hebben en/of meerjarig fluctueren. De belangrijkste bronnen zijn de geplande investeringen in materiële vaste activa (gebouwen, infrastructuur en riolering) en ruimtelijke ontwikkelingsplannen. Dit geeft het volgende beeld.

Balans per 31 december (bedragen x € 1.000,--)	Jaarrekening 31-12-2022	Begroting 31-12-2023	Begroting 31-12-2024	Begroting 31-12-2025	Begroting 31-12-2026	Begroting 31-12-2027
ACTIVA						
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	318	301	284	266	249	232
Materiële vaste activa	54.725	64.170	68.259	67.247	66.215	65.152
Financiële vaste activa	7.572	5.564	5.888	5.821	5.774	5.729
Voorraden	463	2.645	4.960	3.794	3.598	3.701
Uitzettingen looptijd korter dan 1 jaar	23.053	17.762	17.762	17.762	17.762	17.762
Liquide middelen	478	488	488	488	488	488
Overlopende activa	3.117	1.090	1.090	1.090	1.090	1.090
Totaal activa	89.726	92.020	98.730	96.468	95.177	94.154
Balans per 31 december (bedragen x € 1.000,--)						
PASSIVA						
Vaste passiva						
Eigen vermogen						
Reserves						
Algemene reserve	5.335	4.912	6.735	9.413	13.166	13.384
Bestemmingsreserves	35.864	31.856	33.972	32.864	32.204	31.149
Gerealiseerd resultaat	5.011	899	2.215	3.492	55	122
	46.210	37.667	42.922	45.769	45.425	44.655
Voorzieningen	7.484	7.930	7.435	7.278	7.068	6.876
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	25.602	22.192	19.063	15.783	13.357	11.182
Vlottende passiva	10.431	24.231	29.310	27.639	29.326	31.440
Totaal passiva	89.726	92.020	98.730	96.469	95.176	94.153

Overzicht taakvelden

Taakvelden

Hieronder is de begroting opgenomen naar de voorgeschreven taakvelden vanuit de nieuw BBV regelgeving.

Taakvelden	* € 1000	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
0.1	Bestuur	-2.611 N	-2.740 N	-2.770 N	-2.826 N	-2.832 N
0.10	Mutaties reserves	6.701 V	2.549 V	645 V	400 V	892 V
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	-3.747 N	0 V	0 V	0 V	0 V
0.2	Burgerzaken	-596 N	-415 N	-515 N	-520 N	-525 N
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	-620 N	-936 N	-950 N	-644 N	-1.117 N
0.4	Overhead	-8.050 N	-8.990 N	-9.074 N	-9.250 N	-9.302 N
0.5	Treasury	3.247 V	2.826 V	2.636 V	2.071 V	2.071 V
0.61	OZB woningen	3.916 V	4.013 V	4.098 V	4.184 V	4.272 V
0.62	OZB niet-woningen	2.842 V	2.954 V	3.015 V	3.077 V	3.140 V
0.64	Belastingen overig	-268 N	-21 N	-22 N	-22 N	-23 N
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	43.164 V	46.474 V	48.990 V	46.548 V	47.542 V
0.8	Overige baten en lasten	-1.741 N	-922 N	-1.710 N	-2.304 N	-3.339 N
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	V	V	V	V	V
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-2.232 N	-2.323 N	-2.324 N	-2.325 N	-2.326 N
1.2	Openbare orde en veiligheid	-1.802 N	-2.215 N	-2.200 N	-2.210 N	-2.220 N
2.1	Verkeer en vervoer	-4.523 N	-4.737 N	-4.540 N	-4.533 N	-4.523 N
2.2	Parkeren	-14 N	-39 N	-40 N	-40 N	-41 N
2.5	Openbaar vervoer	8 V	8 V	8 V	8 V	8 V
3.1	Economische ontwikkeling	-275 N	-279 N	-31 N	-31 N	-31 N
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-119 N	922 V	0 V	0 V	0 V
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-88 N	-89 N	-90 N	-91 N	-92 N
3.4	Economische promotie	429 V	177 V	397 V	397 V	397 V
4.2	Onderwijshuisvesting	-1.277 N	-1.040 N	-1.186 N	-1.222 N	-1.218 N
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.238 N	-1.771 N	-1.551 N	-1.554 N	-1.556 N
5.1	Sportbeleid en activering	-309 N	-440 N	-387 N	-380 N	-371 N
5.2	Sportaccommodaties	-2.291 N	-2.357 N	-2.487 N	-2.376 N	-2.456 N
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-244 N	-754 N	-205 N	-205 N	-206 N
5.4	Musea	-234 N	-140 N	-153 N	-180 N	-124 N
5.5	Cultureel erfgoed	-132 N	-68 N	-65 N	-82 N	-66 N
5.6	Media	-484 N	-510 N	-510 N	-461 N	-461 N
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-2.590 N	-2.281 N	-1.723 N	-1.736 N	-1.848 N
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-3.413 N	-2.433 N	-2.309 N	-2.303 N	-2.228 N
6.2	Wijkteams	V	V	V	V	V
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-327 N	-432 N	-432 N	-432 N	-432 N
6.3	Inkomensregelingen	-1.815 N	-1.109 N	-1.035 N	-1.040 N	-1.046 N
6.4	Begeleide participatie	V	V	V	V	V

6.4	WSW en beschut werk	-2.297	N	-2.241	N	-2.168	N	-2.119	N	-1.925	N
6.5	Arbeidsparticipatie	-460	N	-523	N	-514	N	-515	N	-516	N
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-1.455	N	-1.516	N	-1.516	N	-1.516	N	-1.516	N
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+		V		V		V		V		V
6.71a	Hulp bij het huishouden (WMO)	-2.116	N	-2.844	N	-2.591	N	-2.320	N	-2.317	N
6.71b	Begeleiding (WMO)	-2.925	N	-3.161	N	-3.124	N	-3.141	N	-3.159	N
6.71c	Dagbesteding (WMO)	-908	N	-957	N	-957	N	-957	N	-957	N
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-		V		V		V		V		V
6.72a	Jeugdhulp begeleiding	-1.784	N	-1.946	N	-1.958	N	-1.967	N	-1.979	N
6.72b	Jeugdhulp behandeling	-1.172	N	-1.299	N	-1.299	N	-1.299	N	-1.299	N
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	-541	N	-374	N	-374	N	-374	N	-374	N
6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	-145	N	-215	N	-207	N	-207	N	-207	N
6.73a	Pleegzorg	-289	N	-331	N	-331	N	-331	N	-331	N
6.73b	Gezinsgericht	-223	N	-386	N	-386	N	-386	N	-386	N
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	-548	N	-721	N	-721	N	-721	N	-721	N
6.74a	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	-852	N	-925	N	-925	N	-925	N	-925	N
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-128	N	-95	N	-95	N	-95	N	-95	N
6.81	Geëscaleerde zorg 18+		V		V		V		V		V
6.81b	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-127	N	-164	N	-164	N	-164	N	-164	N
6.82	Geëscaleerde zorg 18-		V		V		V		V		V
6.82a	Jeugdbescherming	-225	N	-335	N	-335	N	-335	N	-335	N
6.82b	Jeugdreclassering	-15	N	-15	N	-15	N	-15	N	-15	N
7.1	Volksgesondheid	-1.177	N	-1.286	N	-1.286	N	-1.227	N	-1.228	N
7.2	Riolering	496	V	410	V	444	V	449	V	453	V
7.3	Afval	297	V	330	V	331	V	332	V	333	V
7.4	Milieubeheer	-1.025	N	-1.003	N	-407	N	-412	N	-415	N
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	-14	N	-24	N	-24	N	-24	N	-24	N
8.1	Ruimte en leefomgeving	-741	N	-838	N	-848	N	-859	N	-869	N
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	193,872	V	1233,036	V	468,477	V	266,38	V	169,286	V
8.3	Wonen en bouwen	-1.085	N	-1.440	N	-985	N	-1.000	N	-1.014	N
Totaal		0	V	2.215	V	3.492	V	55	V	122	V

Bijlagen

Bijlage 1: Overzicht reserves en voorzieningen

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing laten we zien hoe de risico's zich verhouden tot het weerstandsvermogen: de saldireserve. Bij die ontwikkeling houden we niet alleen rekening met datgene wat in de begrotingsadministratie is opgenomen maar ook met verwachtingen en claims waar we nu zicht op hebben.

In dit deel geven we inzicht in de stand van de reserves en voorzieningen zoals die nu in de (begrotings-) administratie is opgenomen.

Omschrijving	Jaar	Saldo begin van het jaar	Structurele dotatie	Incidentele dotatie	Structurele ontrekking	Incidentele ontrekking	Dekking i.v.m. afschrijving	Saldo einde van het jaar
Bedragen x € 1.000								
Algemene reserve, exploitatie	2024	7.346	0	4.462	0	2.858	0	8.950
	2025	8.950	0	3.955	0	0	0	12.905
	2026	12.905	0	316	0	0	0	13.221
	2027	13.221	0	286	0	0	0	13.506
Reserve groot onderhoud gebouwen	2024	2.238	0	313	0	455	0	2.097
	2025	2.097	0	313	0	596	0	1.814
	2026	1.814	0	313	0	211	0	1.916
	2027	1.916	0	313	0	686	0	1.544
Reserve incidenteel beschikbare algemene middelen	2024	7.350	0	2.858	0	3.917	0	6.291
	2025	6.291	0	0	0	142	0	6.149
	2026	6.149	0	0	0	80	0	6.069
	2027	6.069	0	0	0	0	0	6.069
Voorzieningen pensioenaanspraken wethouders	2024	2.915	200	0	115	0	0	3.000
	2025	3.000	200	0	126	0	0	3.074
	2026	3.074	200	0	124	0	0	3.150
	2027	3.150	200	0	137	0	0	3.212
Voorziening liquidatie Top Craft	2024	17	0	0	0	0	0	17
	2025	17	0	0	0	0	0	17
	2026	17	0	0	0	0	0	17
	2027	17	0	0	0	0	0	17
Voorziening riolering	2024	3.975	0	0	172	0	0	3.802
	2025	3.802	0	0	250	0	0	3.553
	2026	3.553	0	0	327	0	0	3.226
	2027	3.226	0	0	401	0	0	2.825
Voorzieningen afval	2024	279	0	0	15	0	0	264
	2025	264	0	0	18	0	0	246
	2026	246	0	0	21	0	0	224
	2027	224	0	0	24	0	0	200
Reserve dekking afschrijvingen investeringen majeure projecten	2024	11.348	0	0	0	0	683	10.665
	2025	10.665	0	0	0	0	683	9.981
	2026	9.981	0	0	0	0	683	9.298
	2027	9.298	0	0	0	0	683	8.615

Reserve wegen en kunstwerken	2024	674	0	1.700	0	0	0	2.374
	2025	2.374	0	0	0	0	0	2.374
	2026	2.374	0	0	0	0	0	2.374
	2027	2.374	0	0	0	0	0	2.374
Reserve onderhoud en vervanging openbaar groen en speeltoestellen	2024	760	0	0	0	303	0	457
	2025	457	0	0	0	0	0	457
	2026	457	0	0	0	0	0	457
	2027	457	0	0	0	0	0	457
Voorziening groot onderhoud Dorper Esch	2024	230	405	0	285	0	0	350
	2025	350	428	0	390	0	0	387
	2026	387	450	0	387	0	0	449
	2027	449	475	0	304	0	0	620
Reserve College akkoord 2022 - 2026	2024	4.540	0	1.310	0	2.761	0	3.089
	2025	3.089	0	0	0	0	0	3.089
	2026	3.089	0	0	0	0	0	3.089
	2027	3.089	0	0	0	0	0	3.089
Voorziening Verlofsparen	2024	2	0	0	0	0	0	2
	2025	2	0	0	0	0	0	2
	2026	2	0	0	0	0	0	2
	2027	2	0	0	0	0	0	2
Reserve onderwijshuisvesting Denekamp	2024	9.000	0	0	0	0	0	9.000
	2025	9.000	0	0	0	0	0	9.000
	2026	9.000	0	0	0	0	0	9.000
	2027	9.000	0	0	0	0	0	9.000
Totaal	2024	50.673	605	10.643	588	10.294	683	50.357
Totaal	2025	50.357	628	4.268	785	738	683	53.047
Totaal	2026	53.047	650	629	860	291	683	52.492
Totaal	2027	52.492	675	599	866	686	683	51.531

Toelichting per reserve / voorziening

Algemene reserve

Doel

Buffer om toekomstige incidentele financiële tegenvallers en risico's op te vangen om de continuïteit van de gemeente te waarborgen. De algemene reserve vormt het beschikbare weerstandsvermogen.

Reserve groot onderhoud gemeentelijke gebouwen

Doel

Doel van de reserve is om planmatig “groot onderhoud” en “vervangingsinvesteringen” gelijkmatig over de begrotingsjaren te verdelen. De gemeentelijke gebouwen dienen een adequaat niveau van onderhoud te hebben.

Toelichting

Jaarlijks wordt € 264.000 (welk vanaf 2023 wordt geïndexeerd) gedoteerd aan deze reserve. De (geïndexeerde)onttrekkingen zijn gebaseerd op het meerjarig onderhoudsplan (MOP) dat door de raad is vastgesteld. In 2021 is er een nieuwe geactualiseerd Mop opgesteld. Aan de hand hiervan worden de jaarlijkse dotaties en de jaarlijkse onttrekkingen opnieuw vastgesteld

Reserve incidenteel beschikbare algemene middelen

Doel

De middelen in de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen hebben (nog) geen bestemming of besteding meegekregen. Ze zijn (nog) vrij besteedbaar. Het doel van deze reserve is vooral het in beeld hebben en houden van de beschikbare incidentele algemene middelen, de vrije incidentele ruimte.

Reserve wegen en kunstwerken

Doel

Doel van de reserve is om planmatig “groot onderhoud” gelijkmatig over de begrotingsjaren te verdelen. Om fluctuaties van de budgetten van wegen en kunstwerken op te vangen is in de begroting van 2017 €1.000.000 beschikbaar gesteld. In 2024 is er €1.700.000 gedoteerd voor de noodzakelijke vervangingen en het achterstallig (groot) onderhoud van kunstwerken voor de jaren 2024 en 2025.

Toelichting

Deze middelen die resteren zijn naast de structureel geraamde bedragen in de begroting bedoeld om het meerjarige planmatige onderhoud op grond van de Meerjaren Onderhouds Plannen uit te voeren.

Reserve dekking afschrijvingen investeringen majeure projecten

Doel

Dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten van geactiveerde majeure projecten.

Toelichting

De afschrijvingslasten van de volgende, voorzien van een raadsbesluit, geactiveerde majeure projecten komen ten laste van deze reserve:

Fietsverbinding Reestman	€ 39
Verbinding Meijerij	€ 189.493
2e fase Dusinksweg	€ 1.074.401
Centrumplein Weerselo	€ 1.091.728
Investeringskrediet Stadsweide	€ 381.952
Churchillstraat Denekamp	€ 78.820
Bisschopstraat/rondweg Weerselo	€ 7.429.160
Zonnepanelen Gemeentehuis	€ 49.586
Zwembad Kuiperberg	€ 309.096
Uitrusting raadszaal Gemeentehuis	€ 157.767
Zonnepanelen werf Ootmarsum	€ 213.644
Fietspad Kanaal Almelo Nordhorn	€ 147.233
Restauratie Huize Keizer	€ 135.381
Restauratie Heemhoes	€ 122.366

Huisvesting Gemeentehuis	€ 226.748
Opstellen beheer en onderhoudsplan kunstwerken	€ 96.000
Groot onderhoud 2 landbouwbruggen	€ 76.488
Herinrichting Thijplein Rossum	€ 215.500
Gevelverlichting Nicolaasplein	€ 200.000
Kunstwerken	€ 169.650
Totaal	€ 12.365.052

Reserve dekking onderhoud en vervanging openbaar groen, speeltoestellen en biodiversiteit

Doel

In 2020 is deze nieuwe reserve gevormd en is er 1,6 miljoen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het KOG (Kwaliteit Openbaar Groen). Op deze manier wordt de Raad in de gelegenheid gesteld om de uitvoering op het KOG te volgen.

Toelichting

In 2020 is het Uitvoeringsplan KOG door de Raad vastgesteld waarin voor de komende 4 jaren een kostenraming is opgesteld.

Reserve College akkoord 2022 - 2026

Doel

Deze reserve wordt ingezet voor het realiseren van projecten uit het College akkoord 2022 - 2026.

Toelichting

Rekening houdend met de besluitvorming uit het College akkoord 2022 - 2026 bedraagt de oorspronkelijke omvang van deze reserve € 6,9 miljoen. Volgen we de besluitvorming dan wordt in deze periode voorgenoemd bedrag uitgegeven (en gedekt door een raadsbesluit) aan de volgende doelen:

Werkbudget toekomstbestendige agrarische sector	€ 400.000
Werkbudget voor ons unieke landschap en natuur	€100.000
Werkbudget gezondheid	€ 200.000
Kernondersteuner	€ 50.000
Leefbaarheidsfonds	€ 500.000
Programmagelden duurzaamheid	€ 1.500.000
Werkbudget duurzaamheid	€ 200.000
Uitvoeringskosten duurzaamheid	€ 800.000
Werkbudget leefbare kernen	€ 400.000
Versterking toerisme	€ 280.000
Samenwerking centrumondernemers	€ 30.000
Werkbudget mogelijkheden bedrijfsuitbreiding	€ 20.000
Projecten ontplooiing grensregio's	€ 50.000
Digitalisering dienstverlening	€ 28.000

Veranderende arbeidsmarkt	€ 200.000
Mijn Dinkelland 2030	€ 200.000
Twenteboard development	€ 1.240.000
Werkbudget integraal veiligheidsbeleid	€ 25.000
Gebiedsgerichte aanpak verhoging onderhoud	€ 320.000
Faciliteren samenlevingsinitiatieven	€ 100.000
Visual Tree Assessment / Boomveiligheidscontrole	€ 100.000
Transitiebudget visie sociale zaken	€ 100.000
Mantelzorgbeleid	€ 50.000
Totaal	€ 6.893.000

Reserve Onderwijshuisvesting Denekamp

Doel

In 2023 is deze nieuwe reserve gevormd en is er 9,0 miljoen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de visie onderwijshuisvesting Denekamp.

Toelichting

In 2023 is de visie door de Raad vastgesteld waarin het plan Samen Scholen wordt uitgewerkt.

Voorziening pensioenen en wachtgelden wethouders

Doel

De gemeente is eigen risicodragers voor de pensioenaanspraken van (oud)wethouders in de toekomst. (Oud)wethouders kunnen op basis van hun rechtspositie aanspraak maken op een pensioenuitkering. Om deze toekomstige verplichting te kunnen voldoen, is deze voorziening in het leven geroepen.

Toelichting

Het uiteindelijke doelvermogen wordt berekend aan de hand van de sterftetekans (afhankelijk van geslacht en leeftijd) en een rekenrente. Jaarlijks worden hiertoe actuariële berekeningen opgesteld. De dotaties betreffen de rekenrente en de pensioenopbouw van de huidige wethouders. De onttrekkingen betreffen pensioenbetalingen aan voormalig wethouders, die de pensioengerechtigde leeftijd bereikt hebben en wachtgelden.

Voorziening riool

Doel

Deze voorziening heeft als doel om ongewenste schommelingen (pieken en dalen) in de tarieven en het resultaat te voorkomen. een egaliserend karakter dus.

Toelichting

De dotaties en onttrekkingen betreffen de egalisatie van het verschil tussen de rioolheffing en de lasten van riolering (zowel exploitatielasten als kapitaallasten).

Voorziening afval

Doel

Deze voorziening heeft als doel om ongewenste schommelingen (pieken en dalen) in de tarieven en het resultaat te voorkomen. een egaliserend karakter dus.

Toelichting

De dotaties en onttrekkingen betreffen de egalisatie van het verschil tussen de afvalstoffenheffing en de lasten van afvalinzameling en -verwijdering (zowel exploitatielasten als kapitaallasten).

Voorziening liquidatie Top Craft

Doel

Om verplichtingen voortkomend uit de liquidatie van Top Craft te borgen heeft genoemde verbonden partij een voorziening getroffen. Als deelnemende gemeente dragen wij daarin voor 21 % bij en hebben wij een voorziening getroffen.

Toelichting

21 % van de daadwerkelijke uitgaven uit de voorziening van Top Craft. Dat kan ook vrijval zijn voortkomend uit meevallers die tijdens het proces worden geconstateerd.

Voorziening groot onderhoud Dorper Esch

Doel

Ten behoeve van de vernieuwbouw van sportcomplex Dorper Esch is in februari 2018 een Design, Build & Maintain overeenkomst afgesloten. In deze overeenkomst zijn met de aannemer prijsafspraken gemaakt over het onderhoud voor een periode voor 30 jaar. Om aan de verplichtingen met betrekking tot het onderhoud te kunnen voldoen, hebben wij een voorziening ingesteld.

Toelichting

De voorziening kent per 1 januari 2023 een stand van € 129.000. Op basis van de gemiddelde kosten over de looptijd van 30 jaar wordt in 2023 een bedrag van € 383.000 toegevoegd aan de voorziening. Op basis van het afgesloten contract worden de onderhoudskosten in 2024 voor een bedrag van € 285.000 ten laste van de voorziening gebracht. Een en ander betekent dat de stand van de voorziening per 31 december 2024 uitkomt op een bedrag van € 350.000.

Voorziening verlofsparen

Doel

Hiermee kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun bovenwettelijke vakantie inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en het gemeentelijke vitaliteitsbeleid.

Bijlage 2: Vaststelling begroting

De raad van de gemeente Dinkelland,

gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van,
gelet op de Gemeentewet;

B E S L U I T:

De begroting 2024 vast te stellen.

Aldus besloten in de openbare raadsvergadering van 7 november 2023,

De raadsgriffier,

L.J. H. Engelbertink

De voorzitter,

J. Joosten